תלמוד בבלי · ראשונים · ריי״ף · מפרשים · ר״ן

# ר"ן על חולין

רבנו נסים [הר"ן] גירונדי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

# ר"ן על חולין

רבנו נסים [הר"ן] גירונדי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רן-על-חולין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

# תוכן העניינים


דף א. 5
דף א: 8
דף ב. 11
דף ב: 15
דף ג. 18
דף ג: 22
דף ד. 24
דף ד: 27
דף ה. 28
דף ה: 31
דף ו. 34
דף ו: 37
דף ז. 40
דף ז: 42
דף ח. 45
דף ח: 47
דף ט. 50
דף ט: 53
דף י. 56
דף י: 59
דף יא. 64
דף יא: 65
דף יב. 68
דף יב: 71
דף יג. 73
דף יג: 75
דף יד. 78
דף יד: 81
דף טו. 84
דף טו: 88
דף טז. 91
דף טז: 94
דף יז. 97
דף יז: 99
דף יח. 101
דף יח: 104
דף יט. 108
דף יט: 112
דף כ. 115
דף כ: 118
דף כא. 121
דף כא: 123
דף כב. 127
דף כב: 131
דף כג. 133
דף כג: 137
דף כד. 139
דף כד: 142
דף כה. 144
דף כה: 146
דף כו. 150
דף כו: 153
דף כז. 156
דף כז: 159
דף כח. 161
דף כח: 164
דף כט. 167
דף כט: 170
דף ל. 172
דף ל: 175
דף לא. 178
דף לא: 182

**דף לב.** ..... 185
**דף לב:** ..... 188
**דף לג.** ..... 191
**דף לג:** ..... 194
**דף לד.** ..... 197
**דף לד:** ..... 200
**דף לה.** ..... 203
**דף לה:** ..... 209
**דף לו.** ..... 211
**דף לו:** ..... 213
**דף לז.** ..... 217
**דף לז:** ..... 219
**דף לח.** ..... 222
**דף לח:** ..... 223
**דף לט.** ..... 226
**דף לט:** ..... 228
**דף מ.** ..... 234
**דף מ:** ..... 236
**דף מא.** ..... 240
**דף מא:** ..... 243
**דף מב.** ..... 247
**דף מב:** ..... 250
**דף מג.** ..... 253
**דף מד:** ..... 268
**דף מה.** ..... 269
**דף מה:** ..... 273
**דף מו.** ..... 276
**דף מו:** ..... 278
**דף מז.** ..... 283
**דף מז:** ..... 285
**דף מח.** ..... 289
**דף מח:** ..... 292

## דף א.

**הכל שוחטין**. כל היכא דתנינן הכל מייתי להו בשמעתא קמייתא דערכין ומפרשינן התם בכלהו הכל לאתויי מאי ובגמרא נמי פליגי אמוראי הכל דמתני' לאתויי מאי:
**ומקשינן** בגמ' היכי תנן הכל שוחטין דמשמע דההוא דמרבינן מהכל לכתחלה מרבינן ליה והדר תני ושחיטתן כשרה דמשמע דוקא דיעבד ומתרץ רב אשי [דף ג.] למתני' הכי הכל שוחטין ואפילו ישראל מומר מומר למאי לאכול נבילות לתיאבון וכדרבא דאמר רבא ישראל מומר לאכול נבלות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו אבל לא בדק סכין ונתן לו לא ישחוט ואם שחט יבדוק סכין אחריו אם נמצאת סכינו יפה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו. חוץ מחרש שוטה וקטן דאפי' דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו שמא יחלידו. והכין פירושו דמומר זה אינו מומר אלא לתיאבון דאי לא משכח היתרא אכיל נבלות הילכך כל שאין לו סכין בדוקה לא טרח לאהדורי בתר סכין יפה אבל כל שבדק סכין ונתן לו כי שחיט שפיר קא שחיט דכל כמה דמצי למיכל היתרא לא אכיל איסורא ודוקא לתיאבון הוא דבודק סכין אחריו אבל אוכל נבלות להכעיס אפי' נמצאת סכינו יפה מועד הוא לנבל בכוונה ובידים. והכל שוחטין דמתני' דמשמע דההוא דאתרבי מהכל לכתחלה מרבינן ליה היינו ישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון דבודק סכין ונותן לו ושוחט לכתחלה ושחיטתן כשרה דמשמע דיעבד קאי אהיכא דלא בדק סכין מתחלה שאם בדק סכין ונמצאת סכינו יפה שחיטתו כשרה ומתני' הכי קתני הכל שוחטין לכתחלה בבודק סכין ונותן לו ושחיטתן כשרה בדיעבד כששחט בלא בדיקת סכין ונמצאת סכינו יפה חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו שמא יחלידו ופרכינן עלה דרב אשי וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אישראל מומר אי בדק סכין ונתן לו הא אמרת שחיט לכתחלה אלא דלא בדק אי דאיתיה לסכין ליבדקיה אי דליתיה לסכין כי אחרים רואין אותו מאי הוי דילמא בסכין פגומה קא שחיט ואסיקנא בקשיא:
**ולענין** הלכה אע"ג דסלקא אוקימתיה דרב אשי בקשיא שמעתיה דרבא דישראל מומר הלכתא היא והכי מוכח בגמרא [דף ד:] וש"מ דבדיקת סכין לא מעכבא אלא לפני שחיטה אבל לאחר שחיטה לא דהא אפילו בישראל מומר לא בעי בדיקת סכין אחריו אלא כשלא בדק סכין מתחלה. ומיהו כל היכא דאיתיה לסכין קמן בדקינן ליה ולפנינו נאריך עוד בזה בס"ד וא"ת אפילו כי לא בדק סכין ונתן לו למה לא ישחוט על סמך שיבדוק סכין אחריו ואם נמצאת סכינו יפה יאכל משחיטתו ואם לאו לא יאכל יש לומר

דכל שהשחיטה תלויה בבדיקה שבסוף ואילו לא היינו יכולין לבדוק כגון דליתיה לסכין קמן תהא שחיטתו אסורה אין מוסרין לכתחלה לשחוט על סמך אותה בדיקה שמא יחשבו הרואים שאין אנו צריכין לבדיקתו וימסרו לו ולא יבדקו אחריו ונמצאו אוכלים נבלות כיון שבדיקתו מעכבת ושמעינן נמי ממלתיה דרבא דלא חיישינן שמא יארע קלקול בשחיטה דהא ישראל מומר לא מהימן לן ואם איתא דחיישינן אע"ג דבדקינן סכין ויהבינן ליה היכי סמכינן עליה שישחוט בינו לבין עצמו דילמא אתרמי ליה דשהה ודרס אלא ודאי היינו טעמא דכיון שהוא מתכוין לשחוט חזקה יפה שחט ומסתברא דדוקא מומר לאכול נבלות הוא שצריך לבדוק לו את הסכין כיון שהוא מומר לאותו דבר עצמו אבל מומר לעבירה אחרת לא דכיון דקי"ל [דף ד:] דמומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה הרי הוא לענין שחיטה כישראל כשר אלא שהר"מ במז"ל כתב בפרק ד' מהלכות שחיטה ישראל מומר לעבירה אחת מן העבירות שהיה מומחה ה"ז שוחט לכתחלה וצריך ישראל כשר לבדוק הסכין ואח"כ יתננו למומר זה לשחוט בה מפני שחזקתו שאינו טורח לבדוק. ולענין מומר לאכול נבלות אפילו שלא לתיאבון אם בדקו סכין ונתנו לו ועמדו על גביו מתחלה ועד סוף שחיטתו כשרה דכיון דקיימא לן [דף ד:] מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה איתיה בשחיטה ושחיטתו כשרה אבל לא עמדו על גביו מתחלה ועד סוף שחיטתו פסולה דכיון שהוא מומר אפילו שלא לתיאבון חיישינן שמא שהה שמא דרס אבל מומר להכעיס אפילו לדבר אחד וכן מומר לעבודת כוכבים הרי הן כעובדי כוכבים גמורין שאינן בשחיטה כלל ואפילו עמדו על גבן מתחלה ועד סוף שחיטתן פסולה שאין שחיטה אלא בישראל כדתנן לקמן [דף יג.] שחיטת עובד כוכבים נבלה וכן הדין למומר לחלל שבתות בפרהסיא והכי איתא בגמ' [דף ה.] וכותי נמי שחיטתו פסולה דהא קי"ל לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים וכדאיתא התם [דף ו.] :

**ורבינא** אוקי לכתחלה ודיעבד דמתני' בתרי אוקימתי אחריני כדאיתא בגמ' [דף ג:] באוקימתא קמייתא אוקי לכתחלה דמתני' לומר דכל שהן מומחין כלומר שבקיאין אנו בהן שיודעין הלכות שחיטה שוחטין אע"פ שאין מוחזקין לנו שלא יתעלפו בשעת שחיטה מתוך רכות לבם אבל כל שאין אנו בקיאין בו שיודע הלכות שחיטה לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו ואם יודע הלכות שחיטה שחיטתו כשרה והיינו דיעבד דמתני' ובאוקימתא בתרייתא אוקמה איפכא דהכי קתני הכל שהן מוחזקים לנו שאינן מתעלפים בשעת שחיטה מפני רכות לבם שוחטין אע"פ שאין אנו בקיאין בהן אם יודעין הלכות שחיטה והיינו לכתחלה דמתני' אבל כל שאין מותזק לנו שאינו מתעלף לא

ישחוט ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשרה והיינו דיעבד דמתני' ואמרי' בגמ' [שם] דהנהו אמוראי דמוקמי לה למתני' באוקימתי אחריני נאדו מהני תרי אוקימתי דרבינא מאוקימתא קמייתא נאדו משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחים הן ומאוקימתא בתרייתא נאדו משום דלעלפויי לא חיישינן וקי"ל הכי דלא חיישינן לא לעלפויי ולא לשאינן מומחין וכמ"ש הרב אלפסי ז"ל לפנינו וכמו שנכתוב שם בס"ד ומיהו אע"ג דמכשירין ישראל מומר לאכול נבלות לתיאבון בבודק סכין ונותן לו דוקא דידעינן דיודע הלכות שחיטה הא לאו הכי אפילו דיעבד שחיטתו פסולה דליכא למימר ביה רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואיכא מ"ד דכי היכי דאמרינן רוב מצויין אצל שתיטה מומחין הן וסמכינן בהמחאה שלו הכי נמי סמכינן עליה ששחט רובן של סימנין שרוב מצויין אצל שחיטה חברים הם וחזקה עליהם שאינו יוצא דבר שאינו מתוקן מתחת ידן אבל מדברי בעל הלכות ז"ל נראה שצריך לבדוק בסימנים:

**וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה.** מוכח בגמ' דלכ"ע האי וכולן אחרש שוטה וקטן נמי קאי דדוקא דיעבד מכשירין לשחיטתן אבל לכתחלה אין מוסרין להם לשחוט אפילו באחרים עומדין על גבן דכיון שהן מועדין לקלקל חוששין שמא ישהו או שמא ידרסו מעט ולאו אדעתייהו דהני אחרים שרואין אותן. ולענין נשים כתוב בהלכות א"י דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה וליתא דאפילו במוקדשין שוחטין לכתחלה מדתנן (זבחים דף לא:) כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשרה בזרים בנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשים ומקשינן התם [דף לב.] דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו ושחט מלמד שהשחיטה כשרה וכו' ומשני הוא הדין דאפילו לכתחלה ומשום דבעי למתני טמאין דלכתחלה לא תנא נמי ששחטו ואם איתא דנשים אין שוחטות לכתחלה הול"ל משום דבעי למתני נשים דתני להו ברישא אלא ודאי משמע דנשים שוחטות לכתחלה אפילו במוקדשין והא דאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ד:) גבי ביעור חמץ דכיון דמדרבנן הוא הימנינהו רבנן בדרבנן דאלמא הא בדאורייתא לא מהימני הא אמרינן התם טעמא בירושלמי מתוך שהנשים עצלניות הן בודקות כל שהוא כלומר מתוך שאין שם חמץ ידוע תולות לומר שאין שם חמץ ומקילות ואי דאורייתא לא מהימני אבל בשאר מילי מהימני אפילו בדאורייתא ומעשים בכל יום שסומכין עליהן במליחה ובניקור הבשר אע"פ שיש בו טורח מרובה מפני שהן יודעות מקומות החלב והחוטין. ולא אמרו בודקות כל שהוא אלא במה שאין שם איסור ידוע ויכולות לתלות כמו שפירשנו:

## דף א:

**שחיטת עובד כוכבים נבלה ומטמאה במשא.** אפילו כהלכתה ואחרים רואין אותה שאין שחיטה אלא בישראל אבל עובד כוכבים כיון דלאו בתורת שחיטה הוא כששחטה הויא ליה כמתה מאליה אבל בהנאה שרי דלא אמרינן סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים והכי איתא בגמרא [דף יג.]:

**השוחט בלילה וכו'**. לקמן אפרשנה בס"ד:

**השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה.** ודוקא בשוגג או אפילו במזיד בששחט בצנעא דאילו בפרהסיא ובמזיד הא קיימא לן [דף ה.] דמומר לחלל שבתות בפרהסיא שחיטתו פסולה וכדכתיבנא לעיל אבל בתוס' כתבו דאפילו במזיד ובפרהסיא שחיטתו הראשונה כשרה שאינו נעשה מומר אלא משחיטה הראשונה ואילך והביאו לזה ראיה וכתבתיה בחידושי ואין כאן מקום להאריך:

**גמ'** גרסי' בגמ' (דף ד.) אמר רבא ישראל מומר לאכול נבלות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו מאי טעמא כיון דאיכא היתרא ואיסורא קמיה לא שביק היתרא ואכיל איסורא. וכמו שפרשתיה במשנתנו. ואמרי ליה רבנן לרבא תניא דמסייעא לך חמצן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחליפין. כלומר חמצן של עוברי עבירה שאין מבערין חמצן בפסח מפני הפסדן:

**מותר מיד**. לאכול אע"ג דודאי עבר עליו הפסח דהא לא שהה כדי לאפות:

**מפני** שהן מחליפים בשל עובד כוכבים דכיון דמצו למיכל בהתירא דחמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח מותר לא אכיל דידיה דחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור דלא שביק התירא ואכיל איסורא. וכתב רש"י ז"ל ואע"ג דהשתא נמי אסור הוא לגביה דהא מתהני מחמץ שעבר עליו הפסח דאי לאו דיהביה לעובד כוכבים לא הוה יהיב ליה דידיה אפי' הכי כמה דמצי למעבד בהיתרא פורתא עביד ולדידן מיהא שרי דאין לך איסור הנאה תופס את חליפיו חוץ מעבודת כוכבים והקדש ושביעית וי"א שאף לעצמו מותר וטעות הוא בידם דא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח ולשור הנסקל שאם רצה למוכרו לעובד כוכבים מותר ותנן (פסחים דף לא:) האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומים ומדמי עצים אלו דברי רש"י ז"ל. ואיכא למידק עליה דהרי ערלה שאסורה בהנאה ותנן [בפ' האיש מקדש דף נו: ושם כפול בפרישת הר"ן] מכרן וקדש בדמיהן מקודשת אלמא חליפי איסור הנאה מותרים אף למחליף עצמו דאי לא היאך אשה מתקדשת בהן וי"ל דלעולם למחליף עצמו אסורין ואפ"ה כיון שהאשה יכולה ליהנות בהן ממילא היא נקנית אבל הרמב"ן ז"ל כ' דאפי' לדידיה אם עבר והחליפן מותרין כיון

שאין תופסין דמיהן לפי שכיון שלא היה לו רשות להחליפן ואיסור הנאה הן דמיהן וחליפיהן אינן אלא כגזל ביד המוכר וכשהוא נהנה בהן לא מאיסורי הנאה הוא נהנה אלא מגזל שבידו וכדגרסינן בירושלמי עלה דההיא דמכרן וקדש בדמיהן ר' חגי בשם ר' זעירא בשאין דמיהן [כלומר לפי שאין זה דמיהן שאין תופסין דמיהן] א"ר חנינא זאת אומרת שמקדשין בגזלה כלומר היא מקודשת במעות אלו לפי שאינן דמי ערלה וכלאי כרם דהא אינן תופסין דמיהן וגזל בעלמא הן ביד המוכר ומה שהקשה רש"י ז"ל שא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח לא קשיא דודאי אין לאיסורי הנאה דמים כלל שהרי אין לו בהן כלום ואינו יכול למכרן הילכך האוכל אותם אינו מזיק לו כלום דהא עומדין לישרף הם אלא שאם מכרן הוא מותר בדמיהן וכטעם הירושלמי וכ"כ הר"מ במז"ל שהדמים מותרין:

**גרסי' תו בגמ'** (דף ו.) **הנותן לשכנתו**. כלומר אשת עם הארץ:

**עיסה לאפות וקדרה לבשל אינו חושש לשאור ותבלין שבה לא משום שביעית ולא משום מעשר**. כלומר שאם מסר לה שאור ותבלין אינו חושש שמא החליפה ונתנה משלה שאינן מתוקנין שאע"פ שחשודה לאכול דבר שאינו מתוקן אינה חשודה להחליף: **בד"א** בשאמר לה עשי לי משלי אבל אם אמר לה עשי לי משליכי חושש לשאור ותבלין שבה משום שביעית ומשום מעשר. ומפרשינן בגמרא דאע"ג דהכא תערובת דמאי הוא דהיינו שאור ותבלין שהן מעורבין בעיסה זו ותערובת דמאי שרי שהרי לא גזרו עליו חכמים אלא בעיניה אפ"ה כיון דאמר לה משליכי כמאן דעריב איהו בידים דמי. שהרי על פיו עשתה ונעשית שלוחו. ומכאן למד הרשב"א ז"ל שאסור לומר לחנוני עובד כוכבים שיעשה לו מרקחת או לפלטר לעשות לו פת דטעמא דשרי ליקח מהן מרקחת ופת היינו משום דסתם כליהן של עובדי כוכבים אינן בני יומן כדמוכח בע"ז (דף לח:) והוי נותן טעם לפגם ובדיעבד שרי אבל כשאומר להם לעשות לכתחלה הרי הוא כמבשל [בכליהם] לכתחלה ואסור כדאמרינן הכא דכיון דאמר לה עשי לי משליכי כמאן דערב בידים דמי. וכתב שאפשר שעל זה נהגו היתר בדורות הללו בכך לפי שכיון שהן אומנין והכל לוקחין מהם מיחדים כלים לאומנותם כדי שלא תפגם מלאכתם בחליפת כליהן. ומדאמרינן דבזמן דאמר לה עשי לי משלי אינו חושש לא משום שביעית ולא משום מעשר שמעינן מינה שמותר להפקיד גבינה של ישראל וכיוצא בה אצל מי שהוא חשוד לאכול של עובד כוכבים דנהי דלההוא איסורא חשיד לא חשיד לחלופי מיהו מוכח בגמ' [דף ו.] דאצל חמותו או אצל פונדקית שהוא סומך עליה ורוצה בתקנתו חיישינן לחלופי שאע"פ שאינה חשודה להחליף לתועלת עצמה איכא למיחש שמתוך שהיא

רוצה בתקנתו תחליף כל מה שיתקלקל לה משל מפקיד ולא סבירא לה דבכי האי גוונא איכא איסורא שהרי לטובה מתכוונת אבל אצל אדם אחר שאינו רוצה בתקנתו של מפקיד מפקידים אצלו שאע"פ שהוא חשוד לאותו דבר לא חשיד לחלופי. ומכאן נראה שמותר לתת לחייטים ישראלים החשודים לתפור בחוטי פשתן חוטי קנבוס דלחלופי לא חיישינן. אע"פ שהרשב"א ז"ל מפקפק בדבר ואומר שאע"פ שמצד החוט בעצמו אינן חשודין להחליף שמא מתוך שתפירת הפשתן קלה אצלן הן מחליפין ולא מחוור דמ"מ מאיזה צד שיהו מחליפין גזל הוא בידם ועל הגזל לא נחשדו. מיהו בחשודין על הגזל הדבר ברור שאין מפקידין אצלן דכ"ש שהן חשודין להחליף כדאמרי' בגמ' [דף ו:] השתא מגזל גזלה חלופי מיבעיא אלא שאפשר לי לדון להלכה ולומר דכל שהוא אומן בין עובד כוכבים בין ישראל שרי מדאמרי' בפרק התכלת (דף מב:) גבי ציצית דנקחים מן המומחה ולא חיישינן לקלא אילן:

**אמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה וכו' ואלו הן הלכות שחיטה.** שהייה שהפסיק בשחיטתו כדי שחיטת בהמאחרת עד שלא גמר אותה ואח"כ גמרה:

**דרסה.** ששחט בלא הולכה והבאה:

**חלדה.** שנטמן הסכין כששחט ולשון חלדה מלשון חולדה הנכנסת בעיקרי הבתים בחורים:

**הגרמה.** ששחט למעלה ממקום שחיטה:

**ועיקור.** פרש"י ז"ל דעיקור היינו פסוקת הגרגרת ותנינן לה במתני' דהשוחט (דף לב.) תנן שחט הושט ופסק את הגרגרת ר' ישבב אומר נבלה ר"ע אומר טרפה. ולא מחוור מדאמרינן לקמן בגמ' בפרקין [דף כ.] תני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף ואם איתא דעיקור היינו פסוקת הגרגרת בעוף ודאי איתא כדתנן בהדיא (דף נו.) ואלו טרפות בעוף נקובת הושט ופסוקת הגרגרת ועוד דאם איתא דשמואל מיירי במידי דמטרפי סימנין ליתני נמי נקובת הושט לפיכך פי' הרמב"ן ז"ל [וכן בה"ג] דעיקור סימנין היינו שנתדלדלו כולן או רובן בדבר שאין עושה אותה טרפה כדאיתא בפ' אלו טרפות (דף מב:) והלכה למשה מסיני שאם אירע לו כן בשעת שחיטה משהתחיל [בסימנים שתהא] נבלה לפי שכיון שנשמטה באותה שעה אי אפשר שתשחט בהכשר שמחמת העיקור מתנדנדין הסימנין והיינו דהוה ס"ל לרמי בר יחזקאל שאין עיקור סימנין לעוף לומר שדבר זה אינו בעוף כלל ואינו לא טרפה ולא נבלה ומאי דאמרי' לקמן [דף ט.] בסמוך מאי קמ"ל כולהו תנינהו פי' רב שמעון בעל הלכות ז"ל דעיקור נפקא לן מדתנן (דף פה.)

הנוחר והמעקר פטור מלכסות ואילו השוחט את הטרפה חייב לכסות דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה כדאיתא לקמן [דף פה.] אלמא עיקור לאו שחיטה היא כלל:

**מאי קמ"ל כולהו תנינהו**. במתני' בהדיא לקמן ועיקור כדפרישית:

**זימנין דשהי ודריס ולא ידע**. כתבו בתוס' שאפילו שאלוהו לאחר שהודיעוהו הלכות שחיטה שהית או דרסת ואמר ברי לי שלא שהיתי ושלא דרסתי אין סומכין עליו חוששין שמתוך שלא היה מקפיד לא הרגיש ולא ידע:

**הטבח צריך שיבדוק בסימנין לאחר שחיטה**. אם נשחטו כראוי ומדברי בעל הלכות ז"ל נראה שצריך לבדוק גם כן אם שחט בסימנין עקורים ולא הודו לו דבהמה בחייה לאו בחזקת שנעקרו סימניה קיימא:

**לא בדק**. בסימנין אחר שחיטתו מאי:

**טריפה**. כטרפה שחוטה שאינה מטמאה כדאמרינן בהעור והרוטב (דף קכח:) וכי ימות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו טרפה ששחטה והך נמי אסורה באכילה אבל אינה מטמאה במשא דבהמה בחייה בחזקת איסור אכילה קיימא ולא קיימא בחזקת טומאה הילכך כשלא בדק בסימנים מוקמינן לה אחזקה קמייתא ואסורה באכילה:

**נבלה ומטמאה במשא**. דבהמה בחייה בחזקת שאינה שחוטה עומדת וכיון דבחזקת שאינה שחוטה מחזיקינן לה והשתא מתה מטמאה במשא:

**דאמר רב הונא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת**. שהרי אסורה משום אבר מן החי:

**נשחטה הרי היא בחזקת היתר**. אע"פ שנולד בה ספק טרפות כל שיש לתלותו לאחר שחיטה מוקמינן לה בחזקת היתר דסתם בהמות אינן טרפות ותלי' בלאחר שחיטה וכשרה. ומהאי טעמא הוא דלא מצרכינן למבדק בשמונה עשר טרפות אלא בסרכות הריאה מתוך שהן מצויות ומיהו בדליתה קמן מוקמינן לה בחזקת היתר ומכשירינן לה ולפנינו נאריך בזה בס"ד:

## דף ב.

**מנקר**. נוקב:

**שמא במקום נקב**. של נחש נקב ואסור משום סכנת נפשות:

**גרסי' בגמרא** (דף ח.) **אמר רבי זירא ליבן סכין**. כלומר באור ושחט בה שחיטתו כשרה דחידודה קודם לליבונה. כלומר דלא אמרינן שריפה היא זאת ולא שחיטה לפי שחדודה מקדים וממהר לחתוך קודם שיכוו הסימנים מן האור:

**ומקשינן והא איכא צדדין**. כלומר דנהי דחדודה קודם וחותך מכל מקום צדדי הסכין שורפין את הסימנין ומיטרפה בהכי דושט נקובתו במשהו ושריפה הרי היא כנקב:

**ומתרצינן דבית השחיטה מרווח רווח**. ואין צדדי הסכין שורפין את הסימנין. ומהא שמעינן שאם נכוה הושט או ניקב כנגד מה שנשחט ממט קודם גמר שחיטה שנאסרת בכך דאם לא כן מאי קא מקשינן והא איכא צדדין והרי אינן נכוין אלא כנגד מה שנשחט אלא ש"מ כדכתיבנא. והא דרבי זירא לא כתבה הרב אלפסי ז"ל בהלכות משמע דסבירא ליה דלא קיימא לן כוותיה מדאמרינן לקמן בפרקין [דף יז:] צריכה בדיקה אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא רב יימר אומר אבשרא ואטופרא צריכה ואתלת רוחתא לא צריכה מדרבי זירא דבית שחיטה מרווח רווח אלמא דאם איתא לדרבי זירא איתא נמי לרב יימר ומדלא קי"ל כרב יימר דהא אסיקנא דצריכה בדיקה נמי אתלת רוחתא שמע מינה דליתא לרבי זירא ואע"פ שאפשר לחלוק ולומר דלא דמי דאע"ג דבית השחיטה מרווח רווח עד שאין הסימנין נכווין מחמת חום הסכין אפשר דלא רווח כל כך שלא תהא מורשא של סכין שיוצאה ומתפשטת חוץ לסכין נאחזת בצידי בית השחיטה וקורעתן אע"פ שכותלי בית השחיטה מתרחקין לכאן ולכאן אלא אילו היה הדבר כן היו אומרים בפירוש בגמרא דלא דמיא (אבל) [וכן] הר"מ במז"ל פסק [דלא] כרבי זירא בפ"א מהלכות שחיטה והראב"ד ז"ל תירץ דע"כ לא קאמר רבי זירא אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא ומשום הכי אסיקנא דלכתחלה צריכה בדיקה אתלת רוחתא ורב יימר הוא שהיה לומד לכתחלה מדיעבד דרבי זירא ואנן לא סבירא לן כוותיה:

**גרסי**' תו בגמ' [דף ח.] אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה סכין של עבודת כוכבים כלומר שנשתמש בה לקרבנות עבודת כוכבים אסורה בהנאה כדאמרינן במס' עבודה זרה (דף נא:) אבד תאבדון את כל המקומות בכלים שנשתמשו בהם לעבודת כוכבים הכתוב מדבר:

**מותר לשחוט בה דמקלקל הוא**. כלומר שאין זה הנאה שבחייה מרובים דמיה מלאחר שחיטה שבחייה היא מיוחדת לשלשה דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה:

**ואסור לחתוך בה בשר**. דמתקן הוא דכיון דשחטה להכי קיימא:

**אמר רבא פעמים שהשוחט אסור במסוכנת**. דבכה"ג הוי מתקן והוי הנאה שאם לא ישחוט תמות:

**ופעמים שמחתך מותר באטמי דקיימן לקורבנא**. כגון נתחים טובים ירך וכתף שהיה מקיימן לדורון לאדם חשוב דבכה"ג כי חתיך להו הוי מקלקל:

**ומקשינן ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא**. כלומר דאע"ג דמקלקל הוא אסור לחתוך בה משום שמנונית דאיסורא דנבלות שנבלע בסכין:

**ומפרקינן כגון שליבנה באור דמשום שמנונית ליכא**. ומקשו הכא היכי אמרינן מותר לשחוט בה מקלקל הוא והא אמרינן בפסח שני בסוף פרק אלו דברים (דף עג.) השוחט בשבת חטאת בחוץ לעבודת כוכבים חייב שלש חטאות ופרכינן מאי תקן תקן להוציאה מידי אבר מן החי אלמא שוחט מתקן הוא והכא חשבינן ליה מקלקל. איכא למימר לא דמי דגבי שבת במלאכת מחשבת תליא מילתא וכיון דאיתעבידא מחשבתו ובמה שחשב איכא תיקון קצת חייב אבל לגבי עבודת כוכבים בהנאה תליא מילתא וכיון שהפסדו מרובה משכרו אינו נהנה וכדאמרינן בעבודה זרה (דף מח:) מה שמשביח (בדמיה) [בנביה] פוגם בצל:

ודאמרינן אסור לחתוך בה בשר מתקן הוא ה"ה דאפי' חתך ממנו אסור דהא מתהני מע"ז אלא משום דאמרינן ברישא מותר לשחוט דעדיפא ליה לאשמעינן כחא דהתירא בלכתחלה נקט סיפא נמי לישנא דלכתחלה ומיהו בהולכת הנאה לים המלח סגי דקי"ל כרבי אליעזר דאמר בפרק כל הצלמים (דף מט:) גבי אשרה אפה בו את הפת יוליך הנאה לים המלח ואיפסקא התם בגמרא הלכתא כוותיה. ואיכא למידק אשמעתין דמדאמרינן הכא כגון שליבנה באור משמע דסכין אסורה בעיא ליבון והכי נמי משמע בתוספתא דעבודת כוכבים דגרסינן התם הסכינין והשפודין והאסכלאות מלבנן באור והן טהורין ואילו בפרק כל שעה (דף ל:) משמע דבהגעלה בעלמא סגי להו וכדגרסינן התם והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון תירץ ר"ת ז"ל דהכא בסכינים גדולים שדרך בני אדם להשתמש בהם לפעמים ע"י האור כעין שפודין ומש"ה בעו ליבון שכל שתשמישו ע"י האור אינו יוצא מידי דפיו אלא ע"י האור ובפרק כל שעה מיירי בסכינין קטנים שאין משתמשין בהן באור והכי משמע בירושלמי דגרסי' התם ר' בא בשם רב יהודה הדא דתימא בסכין קטנה אבל בסכין גדולה צריכה ליבון והליבון צריך שיהו ניצוצות ניתזין ממנה אבל רש"י ז"ל כתב בתשובה דלא שנא גדולה ולא שנא קטנה בהגעלה סגי לה ובודאי דהכי משמע דהא ההיא תוספתא דעבודת כוכבים מייתינא לה בסוף מכילתין דעבודה זרה [דף עה:] ולא הזכירו בה סכינין כלל משמע דלדידן ההיא ברייתא משבשתא היא ולית בה סכינין ועוד דאם איתא דסכין גדולה צריכה ליבון כי אמרינן בפרק כל שעה [דף ל:] מעייל קתייהו בטינא ופרזלייהו בנורא ובתר הכי פסקינן התם והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון הוי לן לפרושי ולמימר דבגדולה צריכה ליבון אלא ודאי מדפסקינן סתמא שמע מינה דאפילו גדולה בהגעלה סגי להו והא דאמרינן הכא

כגון שליבנה באור לרווחא דמילתא קאמרינן הכי שלא ללמד על דיני ההגעלות באו כאן ולפיכך תפש לו דרך קצרה לומר שטיהר אותה טהרה גמורה:

**איתמר השוחט בסכין של עובדי כוכבים רב אמר קולף**. כלומר קולף בית השחיטה מפני שבלעה שמנונית הסכין:

**רבה בר בר חנה אמר מדיח**. מדיח את בית השחיטה במים ומקשו הכא לרב למה קולף דהא קי"ל דסתם כליהן של עובדי כוכבים אינן בני יומן וכדמוכח בעבודת כוכבים (דף לח:) מדשרינן שמן וכוספן של עובדי כוכבים וכיון שכן הוה ליה נותן טעם לפגם וקי"ל כמאן דאמר (שם סח:) מותר תירצו בזה דאע"ג דסתם כליהן של עובדי כוכבים אינן בני יומן הני מילי בשאר כלים אבל סכין מתוך שתשמישו תדיר חוששין לבן יומו ואין זו סברא מחוורת וכמו שכתבתי בפרק אין מעמידין בס"ד. אלא היינו טעמא דסכין מפני שדרכו להשתמש בו בלא הדחה חיישינן לשמנונית שטוח על פניו וכי אמרינן דכלי שאינו בן יומו הוי נותן טעם לפגם היינו דוקא באיסור הבלוע לפי שהוא נפגם בדפני הכלי אבל איסור שהוא בעין אפילו אינו בן יומו ודאי לא פגים ותדע לך דסכין חוששין לו למה שטוח על פניו מדאמרינן בפרק כל הבשר (דף קיא:) צנון שחתכו בסכין אסור לאכלו בכותח אלמא חוששין לממשות של בשר שעל פני הסכין דאי לא הוה ליה נותן טעם בר נותן טעם דשרי למיכליה בכותחא וכמו שאמרו שם דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח ואם תאמר והא אמרינן בפרק אין מעמידין (דף לט.) גבי חלתית דאיסוריה משום דמפסקי ליה בסכינא דארמאי ואע"ג דאמר מר נותן טעם לפגם מותר חורפא דחלתיתא מחליא ליה אלמא אי לאו חורפא דחלתיתא איסורו של סכין של עובדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא. תירץ הרב רבי יונה ז"ל דהתם מיירי בחנוני שדרכו לקנח כליו כדי לעשות מלאכתו בנקיות הילכך אי לאו חורפא דחלתיתא שרי שהרי אין איסור נשאר על פניו ומה שבלוע בו הוי נותן טעם לפגם ושרי. ואחרים פירשו שכשאמרו כאן קולף. בסכין שהוא בן יומו בידוע אלא שלא פירשו משום דלמ"ד נותן טעם לפגם אסור אפילו אינו בן יומו ולפיכך תירצו הדבר סתם. מיהו לדידן דקי"ל נ"ט לפגם מותר לא מצרכינן קליפה אלא בסכין שהוא בן יומו בידוע:

**ומקשו** תו הכא לרבה בר בר חנה דאמר מדיח תיפוק ליה דבלאו הכי נמי הדחה בעי דהא צריך הוא להדיחו מידי דמו וכדאמרינן בפרק כל הבשר (דף קיג.) אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה ומדיחו יפה יפה ואיתמר רב הונא אמר מולח ומדיח במתני' תנא מדיח ומולח ומדיח ולא פליגי הא דחלליה בי טבחא הא דלא חלליה בי טבחא. יש מי שתירץ דהתם לקדרה מיירי אבל לצלי לא בעי הדחה ואתא רבה בר בר

חנה למימר דמשום גיעולו של סכין זה צריך הדחה אפי' לצלי אבל (הרמב"ן) [הרשב"א] ז"ל כתב דמסתברא דאפילו לצלי נמי אמרו דבעי הדחה לפי שדם שעל פני הבשר אינו הולך ע"י האש אדרבה נקרש הוא ומתיבש ונשאר על הבשר והרב ר' יונה ז"ל תירץ דאי משום דם בשפשוף במים עד שיצאו המים בלא מראה דם סגי אבל השתא משום שמנונית הסכין של איסור בעיא שפשוף גדול כדי שיסור ממנו שומן הסכין שנדבק בו באומד הדעת. ובשם הראב"ד ז"ל הקשו לרבה היכי סגי ליה בהדחה תבעי גרידה וכענין שאמרו (חולין דף קיב.) בקישות ואבטיח שחתכו בסכין דגריד לה לבי פסקי תירץ הרב רבינו יונה ז"ל דגרידה דהתם במקום הדחה קיימא דמשום דלא מהניא הדחה לדבר לח דאדרבה כל אימת דמדיח מבליע בו האיסור אמרו שאין לו תקנה עד שיגרוד מקום החתך אבל בדבר שאינו לח ושיוסר חלב הנדבק בו בהדחה כמו בשר בהדחה סגי ליה:

## דף ב:

**ואמרי'** בגמ' [דף ח:] לימא קסבר רב בית השחיטה רותח ורבב"ח סבר בית השחיטה צונן ואמרינן דכולי עלמא בית השחיטה רותח ומש"ה רב דאמר קולף שפיר ומ"ד מדיח סבר איידי דטרידי סימנין לאפוקי דמא לא בלעי ואיכא לישנא אחרינא בגמרא דכ"ע בית השחיטה צונן מ"ד מדיח שפיר דאע"ג דקי"ל בסוף ע"ז [דף עו:] דסכין לחתוך בו צונן בעי שיפה או נעיצה בקרקע עשר פעמים היינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד בהדחה סגי ורב דאמר קולף משום דאגב דוחקא דסכינא בלעי סימנין. ולענין פסק הלכה פסק הרב אלפסי ז"ל כרבה [בב"ח] דאמר מדחי ולא משום דבית השחיטה צונן דהא אמרינן בפרק כל הבשר (דף קיא:) סכין ששחט בה אסור לאכול בה רותח מדקאמרינן אסור סתמא משמע עד שיכשיר הכשר גדול כהכשרו של כלי שבלע ברותחין דדכוותה נמי אמרינן התם קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח ושמואל לטעמיה דאמר מליח הרי הוא כרותח אלמא כל היכא דאיתמר אסור סתם משום שהוא רותח הוא הלכך מדאמרינן סתמא סכין ששחט בה אסור לאכול בה רותח ש"מ דבית שחיטה רותח אלא דהא דקי"ל מדיח משום דאיידי דטרידי סימנין לאפוקי דמא לא בלעי וכן פסק הר"מ במז"ל בפי"ז מהלכות מאכלות אסורות. ואיכא מאן דפסק כרב לחומרא וכן דעת רש"י ז"ל:

**סכין ששחט בה טרפה**. שבא לשחוט בה:

**והילכתא אפילו בצונן**. והכי איפסיק בהדיא בגמ' ואפ"ה איכא למימר דקי"ל כמ"ד בשוחט בסכין של עובדי כוכבים קולף לפי שהסימנין רכין וקלין לבלוע איסורו של סכין אבל הסכין קשה הוא מלבלוע שמנוניתא של טרפה וכן כתב רש"י ז"ל:

**מכפרה בבליתא דפרסא**. מקנחו בחתיכת בגד ישן של וילון שהוא קשה. ואיכא למידק והיכי סגי בהדחה או בקינוח והא תנן הסכין שפה והיא טהורה ואמרינן בסוף ע"ז [דף עו:] דלחתוך בה צונן קאמר תירץ רבינו תם דשאני התם דבלעה סכין מרותח גמור ואיכא מאן דאמר דשאני הכא שלא בלעה מן האיסור אלא פעם אחת:

**הטבח צריך שיהיו לו שלשה סכינים אחת ששוחט בה**. פירש"י ז"ל שלא יחתוך בה ד"א שלא תפגם ופעמים שיבא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה. והקשו עליו דהא ודאי כל שעה ששוחט צריך לבדוק ואין לו לסמוך בשחיטה זו בבדיקת סכין שבדק בשחיטה אחרת שהרי עשוי לפגום מעצמו וכיון שכן למה הוא צריך ליחד סכין אם בדק ומצא סכין כשר מוטב ואם לאו הרי היא אסורה. לכך פירשו דהיינו טעמא דבעינן שלא יחתוך בשר בסכין ששחט בה משום דם שעל פניו וכן נמי בעינן שתהא סכין מיוחדת לחתוך בו חלבים מפני שמנונית שעל פני הסכין דאע"ג דצונן בצונן הוא ובהדחה סגי וכי מלח ליה לבשר ודאי מדיחו דהא קי"ל בפ' כל הבשר (שם) מדיח ומולח ומדיח הא אמרינן דהיינו היכא דלא חלליה בי טבחא אבל חלליה בי טבחא לא צריך והכא נמי זמנין דבתר דחלליה טבחא מחתך בה הבשר ואיכא משום דם או משום חלב:

**ונתקין ליה חדא ונחתוך בה בשר ואח"כ נחתוך בה חלבים**. כלומר דאע"ג דבתר הכי צריך לחתוך בה בשר התם בשעתא אחריתא מסתמא לא משתמש בה אלא בהדחה אבל בשעה שמשתמש בה לאו אדעתיה להדיח בין בשר לחלב:

**ופרכינן בגמ' השתא נמי מחלפי ליה**. ומתרצינן כיון דאצרכיניה תרתי אית ליה היכרא. ופירש"י ז"ל עושה בהן סימנין ויש שלמדו מכאן שהמנקר בשר צריך ב' סכינין אחד לחתוך בו בשר ואחד לחתוך בו חלב ואינו נראה שא"כ אין לדבר סוף שאותו של בשר כיון שהתחיל לחתוך במקום החלב אסור מיד אלא ודאי לא צריך והכא שאני שהוא חותך חלב גמור סמוך לשחיטה שהוא חם אבל נהגו שהמנקר נותן בגדו על ירכו וכל שעה שנוגע בחלב מקנחו בבגד:

**גזרה שמא ידיח חלבים**. ויהיו המים מפוטמות מן השמנונית ע"י שפשוף המים ויהא נדבק בבשר:

**לא ליסחוף איניש כפלי**. הכסלים שחלב הכליות דבוק בו לא יהא כופה אותם על גב בשר שהחלב מוטל על הבשר ומתחמם וזב על הבשר כך פרש"י ז"ל ונראה מדבריו דאפי' דיעבד הבשר נאסר ומיהו משמע דבקליפה סגי דהא אינו רותח גמור ודי שיהא כרותח דבית השחיטה דאפילו לרב סגי ליה בקליפה והר"ם במז"ל כתב בפ"ז מהלכות

מאכלות תסורות שכל אלו אינן אלא לכתחלה נראה שהוא מפרש מטעם שמא ישכח מלשפשף היטב אבל בדיעבד בשפשוף סגי ליה:

**אי הכי כי תריצי נמי**. כשהן מונחין על הדף כדרכן והחלב למעלה הא קא בלעי כפלי גופייהו מחלב הדבוק שם:

**קרמא**. קרום מפסיק בין חלב לבשר והוא אותו קרום שאנו נוטלין מכסלים הקרויים פלאנק"ש ועב וחזק הוא ולכך הוא אסור שהחלב נבלע בו אבל אינו נבלע כל כך שיהא זב לבשר שתחתיו:

**מעילאי נמי איכא קרמא**. כי סחיף להו על גבי בשר יש קרום מפסיק שאין לך חלב שאין לו קרום דק מלמעלה:

**מיפתת**. לשון פתות אותה פתים וכתבו בתוספות דכי אמרינן דלא ליסחוף איניש כפלי עילוי בשרא דוקא בעוד שהם חמים אבל לאחר שנצטננו מותר ומקרא מלא דבר הכתוב וישימו את החלבים על החזות:

**צריך שילמוד שלשה דברים**. כתב. לכתוב שידע לחתום שמו אם ישב בדין או בעדות:

**שחיטה**. לאמן את ידיו בכך ואע"פ שבקי בהלכותיה:

**קשר של תפילין**. יש בו אומנות שעשוי כעין אות יו"ד ודלי"ת שיהא נראה בהם שדי. השי"ן חקוקה בקמטי התפר כעין שי"ן ורצועה קטנה כפולה תלויה בהן כעין יו"ד והקשר כמין דלי"ת:

**איתמר השוחט בסכין**. ולאחר מכן נמצאת פגומה ויודע הוא שכששחט בה בדקה קודם שחיטה והיתה יפה אבל לא בדקה אחר שחיטה מיד:

**אפי' שבר בה עצמות**. בין שחיטה לבדיקה אחרונה דאיכא למתלייה בעצמות:

**פסולה**. השחיטה שמא בעור הבהמה נפגמה ונמצא שלא נשחטו הסימנין אלא נקרעו שהפגם קורע וקרא וזבחת כתיב. וטעמיה דרב הונא משום דכיון דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת לעולם אינה יוצאה מחזקתה עד שיודע לך שנשחטו הסימנין כראוי בסכין בדוקה ולפיכך כל שנמצאת פגומה אע"פ ששבר בה עצמות א"נ שנאבד הסכין ולא נבדק אחר שחיטה לרב הונא פסולה:

**ורב חסדא אמר כשרה אימור בעצם נפגמה**. באותו ששבר בה ואמרינן בגמרא דלרב חסדא אפילו בשלא שבר בה עצמות ונמצאת פגומה כשרה דתלינן דילמא בעצם דמפרקת איפגימא לאחר שנגמרה שחיטה והיינו דאמרי' בסמוך והלכתא כוותיה דרב חסדא בששבר בה עצמות דאלמא רב חסדא אפילו בשלא שבר מכשר דתלי בעצם

דמפרקת וטעמיה דרב חסדא דכיון דהאי ריעותא בסכין הוא דאיתיליד ולא בבהמה וסכין היה בחזקת בדוק ממשיכים חזקתו ותולין להקל דלאחר שחיטה נפגם:

## דף ג.

**והלכתא כוותיה דרב הונא בשלא שבר בה עצמות.** דכיון דבהמה בחייה בחזקת איסור היא עומדת ואיתיליד ריעותא בסכין הרי היא בחזקת אסור דכמאן דאיתיליד ריעותא בבהמה דמי:

**והלכתא כרב חסדא בששבר בה עצמות.** דבכה"ג כי נמצאת פגומה לאו ריעותא היא כלל דעצם ודאי פוגם הילכך צריכה בדיקה וכו' כדכתוב בהלכות:

**ומדפסקינן** כרב חסדא בששבר בה עצמות שמעינן מינה שאם נאבד הסכין ולא נבדק לאחר שחיטה דכשרה דכיון דאפילו בנמצאת פגומה מכשירין לה בששבר בה עצמות משום דס"ל דכה"ג לא מיקריא ריעותא כ"ש בשנאבד דליכא ריעותא כלל ומיהו כל היכא דאיתיה לסכין קמן בדקינן ליה וכמו שאמרו הגאונים ז"ל במי ששחט ואין ידוע מה טיבו דאע"ג דקי"ל [דף ג:] רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אפ"ה כל היכא דאיתיה קמן כיון דאיכא למיקם עליה דמלתא בדקינן ליה ובבדיקת סכין נמי דכותה אבל שבר בה עצמות אי נמי נאבד דליכא למיקם עליה מעמידין אותו בחזקת בדוק ושחיטתו כשרה וכן כתב הר"ם במז"ל בפרק ראשון מהלכות שחיטה ואיכא מאן דאמר דכיון דפסקינן הלכתא כרב חסדא בששבר בה עצמות ה"ה בשנגע ודאי בעצם דמפרקת דכששבר בה עצמות (ודאי) דמי ואמרינן בעצם דמפרקת ודאי פגים ואיכא בהא מילתא קולא וחומרא. קולא שאם שחט בהמה אחת בלבד ונגע בודאי בעצם דמפרקת ונמצאת הסכין פגומה שחיטתו כשרה דכשבר בה עצמות דמי וליכא ריעותא בפגימה כלל היינו קולא. וחומרא שאם שחט בהמות הרבה ונגע בעצם דמפרקת דקמייתא ואח"כ נאבד הסכין או ששבר בה עצמות כולן אסורות חוץ מן הראשונה דכיון דאמרי' דנגיעה בעצם דמפרקת כשבר בה עצמות דמי ודאי פגמה דמכי נגע בעצם דמפרקת דקמייתא אזלא לה חזקת בדיקתו של סכין ובסכין פגומה קא שחיט. ומסתברא דליכא למסמך אהא מילתא לקולא דכיון שלא נפסקה הלכה כרב חסדא אלא בששבר אין להקל בכך אא"כ שבר העצם לגמרי אבל בנגיעה לא וכן דעת הרמב"ן ז"ל ואחרים מחמירין עוד לומר דאפילו שבר עצם דמפרקת ממש שחיטתו פסולה ולא דמי לשבר בה עצמות משום דעצם דמפרקת רך הוא ועוד שאפילו שאר עצמות אם שבר אותן כעין עצם דמפרקת לא תלינן בהו דדוקא שבר אמרינן אבל חתך דרך הולכה והובאה כדרך שהוא עושה בעצם דמפרקת לא וכן דעת הרשב"א

ז"ל הילכך השוחט בהמה אחת ונמצאת הסכין פגומה אפילו נגע ודאי בעצם דמפרקת ושברו שחיטתו פסולה שאין אומרים דעצם דמפרקת ודאי פוגם. אלא מיהו היכא ששחט בהמות הרבה ולאחר ששחט את כולן שבר בה עצמו אי נמי נאבד הסכין יש להחמיר ולומר שכל שנגע בעצם דמפרקת של אחת מהן כל האחרות אסורות מאותו ואילך דמכי נגע בעצם דמפרקת אזלא לה חזקת בדיקתו של סכין ויש לזה הוכחה בגמרא. הלכך נקיטינן דהשוחט בסכין ונמצאת פגומה אפילו נגע ושבר בה עצם דמפרקת שחיטתו פסולה כרב הונא דהא לא איפסיקא הלכתא כרב חסדא אלא בששבר בה עצמות דעלמא אבל עצם דמפרקת רך הוא ועוד שחתך אותו בהולכה והובאה. וכן אם שחט בהמות הרבה ולא בדק בין כל אחת ואחת ולבסוף נמצאת פגומה כולן אסורות ואפילו ראשונה. אבל אם שבר בה עצמות או שנאבד הסכין כולן כשרות והוא שלא ידע שנגע באחת מהן בעצם המפרקת אבל אם ידע אסורות מאותו שנגע ואילך דשמא בו נפגם:

**תניא** בגמ' [דף י.] שחט את הושט ונמצאת הגרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם אחר שחיטה נשמטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה ואמרינן בגמ' דכל ספק בשחיטה לאיתויי ספק שהה ספק דרס. כלומר דלא אמרינן הלך אחר הרוב שרוב שוחטין אין שוהין ואין דורסין. וכתב הרב ר' יונה ז"ל דמהא שמעינן דהיכא שנשמטה גף העוף או נשברה רגלו מן הארכובה ולמעלה ואין ידוע אם קודם שחיטה אם אחר שחיטה דאזלינן לחומרא והוא הדין לכל שאר טרפות דכל היכא דאיתיליד ריעותא אזלינן לחומרא וראיה לדבר מדאמרינן בפרק אלו טרפות (דף נא.) דההיא אימרתא דהוות משגרא כרעא בתרייתא אמר רב יימר האי שגרונא נקטה מתקיף לה רבינא ודילמא חוט השדרה איפסיק אלמא מדאתקיף עליה רבינא האי ש"מ דכל היכא דאיתיליד ריעותא לחומרא אזלינן ואע"ג דפסק תלמודא התם כרב יימר הא קאמר טעמא התם משום דשגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח אלמא דאי תרוייהו שכיחי או תרוייהו לא שכיחי לחומרא תלינן. והא דאמרינן התם (דף נג.) ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא ואמרינן נמי [דף נג:] ספק קניא ספק שונרא אימר קניא התם היינו טעמא משום דלא שכיח שונרא דדריס ותדע לך דהא קי"ל חוששין לספק דרוסה אלמא היכא דתלינן לקולא כגון ספק כלבא ספק שונרא טעמא דמילתא משום דמסתבר טפי למיתלי בהיתירא ולא תקשי לך הא דאמרינן בפרק אלו טרפות (דף מט.) אינקבה ליה ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא מי תלינן או לא תלינן ומסקינן דתלינן דהא תלינן בזאב אלמא בספק טרפות לקולא תלינן דהתם היינו טעמא לפי שיש דבר לפנינו לתלות בו להיתר ואין דבר לתלות בו לאיסור הלכך כל היכא שיש לפנינו דבר לתלות בו להיתר

כגון שדרס על העוף או פרכס ונלחץ אל הקיר ואיכא אומדנא דאפשר שנשמטה גפו מחמת כך תלינן לקולא דהא תלינן בזאב וכך פי' הרב ר' יונה ז"ל:

**גרסי' בגמ'** [דף יא.] **מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא**. ושקלי וטרו בה אמוראי טובא דמר נפקא ליה מהא. ומר נפקא ליה מהא. ורבה בר רב שילא אמר אתיא מפרה אדומה דאמר רחמנא ושחט ושרף מה שחיטתה כשהיא שלימה אף שריפתה כשהיא שלימה. וליחוש דילמא טריפה היא אלא לאו משום דאמרינן דאזלינן בתר רובא וכ"ת אי טרפה היא מאי נפקא לן מינה חטאת קרייה רחמנא. כלומר דכי היכי דקרבן טרפה פסול וכדאמרינן בריש מנחות [דף ה:] ה"נ פרה אי טרפה היא פסולה אלא דסמכינן ארובא. ואיכא למידק דילמא טעמא דפרה משום דאיכא רובא וחזקה דהא פרה [ריש מ' פרה] בת שתי שנים היא וקי"ל [דף מב.] דטרפה אינה חיה י"ב חדש הילכך כיון שחיתה שתי שנים איגלי מילתא למפרע דלאו טרפה הוות ואוקמה אחזקה וארובא אבל רובא לחודיה אי נמי חזקה לחודה לעולם אין הולכים אחריה. תירצו בתוספות דכי אמרינן דאזלינן בתר חזקה היינו דוקא בחזקה אלימתא שהיה לה זמן מבורר שבאותו זמן הוא כן כגון חזקת פנויה שבשעה שנולדה היתה ודאי פנויה או חזקת נשואה שבשעה שנשאת היתה ודאי נשואה. אבל חזקת פרה אינו כן שלא עמדה שום זמן שהיינו יודעים ודאי באותו זמן שלא היתה טרפה אלא שלמפרע הוא שאנו יודעין משעברו עליה שנים עשר חדש שלא היתה טרפה וכל כה"ג לאו חזקה היא דלא מיקריא חזקה אלא בשיש ידיעה ודאית בזמן הזה ולא בזמן עבר. ואומר מכאן שגבינות שנעשו מבהמה שנמצאת טרפה בשעת שחיטה אסורות ואפילו יש לבהמה זו יותר משנים עשר חדש לא אמרינן כיון שזו ודאי בשעה שנולדה לאו טרפה הות העמידנה על חזקתה ועכשיו הוא שנטרפה. שחזקה שאינה מבוררת בזמנה כגון זו אינה חזקה. ובשם רבינו שמשון ז"ל אמרו שאין לאסור גבינות מטעם זה שאפילו תמצא לומר שאין הולכין אחר חזקה כזו מכל מקום שאני הכא דהוה ליה חזקה דאתי מכח רובא דרוב בהמות כשרות הילכך אמרינן דעכשיו הוא דנטרפה וכמו שאמרו בענין חזקה בכתובות (פ"ק דף יב:) גבי הכונס את האשה ולא מצא לה בתולים ובפרק המדיר (דף עה:) גבי מומין ואף ה"ר יונה ז"ל הסכים להתירם מדאמרינן נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה אלמא בהמה בחייה בחזקת שאינה טרפה היא הלכך אם מצינו אותה עכשיו טרפה אמרינן השתא הוא דאיתרעי ומיהו ה"מ בטרפות דאיכא למימר דהשתא סמוך לשחיטה ממש נולד בה אבל בטרפות סירכא או שאר טרפיות שאי אפשר לתלות בשעת שחיטה בהא ודאי אסורה דכיון דיצתה מחזקתה ועל כרחנו קודם לזמן מציאה יצתה ואין אנו יודעין כמה

אוסרים אותה למפרע וכענין שאמרו בכתמים דכתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק ולא מצאתי בו כתם או עד שעת הכיבוס אלמא כיון שכתם זה יבש הוא ואי אפשר לומר עכשיו ראתה מטמאין אותה למפרע ולא אמרי' העמידנו על חזקתו שלא יהא מטמא למפרע אלא בכדי שיוכל [הכתם] להתיבש אלא אמרינן משעת כיבוס ראתה הכא נמי דכותה ואע"פ דאמרינן בכתובות (שם) גבי מומין העמד האשה על חזקתה ואמרינן דברשות הבעל נולדו ואע"פ שמומין הללו שנולדו בה מומין שאי אפשר לומר שעכשיו ממש נולדו. התם שאני דכיון שברשות הבעל נמצאו אמרינן כאן נמצאו וכאן היו לפי שאין מחזיקין מומין מרשות לרשות. ומיהו אע"ג דאסיקנא בשמעתין דאזלינן בתר רובא אפילו היכא דאפשר למיקם עליה דמילתא דהכי אסיקנא בגמ' [דף יב.]. הני מילי היכא דרובא ומיעוטא תרוייהו תלו במעשה א"נ לא תלו במעשה וכ"ש היכא דמיעוטא תלי במעשה ורובא לא תלי במעשה אבל היכא דרובא תלי במעשה ומיעוטא לא תלי לא אזלינן בתר רובא דלא עדיף רובא דתלי במעשה ממיעוטא (דלא תלי) [דהוי ממילא]. וראיה לדבר מדתנן בבכורות פ"ג (דף יט:) הלוקח בהמה מן העובד כוכבים ואינו יודע אם בכרה אם לא. רבי ישמעאל אומר עז בת שנתה לכהן מכאן ואילך ספק והוינן בה מכאן ואילך ספק ליזיל בתר רובא ורוב בהמות מתעברות ויולדות. ופריק עליה רבינא [שם דף כ.] כי אזלינן בתר רובא ברובא דלא תלי במעשה אבל ברובא דתלי במעשה לא. כלומר דכיון דרובא דמתעברות תלי במעשה לא עדיף ממיעוטא דאין מתעברות דהוי ממילא. ושמעינן משמעתין דאפילו בבדיקת סרכות הריאה אזלינן בתר רובא דהא בפרה אדומה לא מצינן למיבדק ומעמידין אותה בחזקת כשרה הלכך בא זאב ונטל את הריאה ולא נבדקה או ששכח טבח והוציאה כשרה. והכי מוכח בירושלמי בפרק אין צדין דגרסינן התם באו זאבים ונטלו בני מעיה ואכלום כשרה. וחש לומר שמא ניקבה הריאה. חזקת בני מעים [כשר]. והכי נמי אמרינן בפרק אלו טרפות (דף מט.) דאמרינן אינקיבא ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא תלינן או לא תלינן. מר אמר תלינן ומר אמר לא תלינן. ואסקינן הלכתא תלינן דהא תלינן בזאב אלמא אפילו בריאה תלינן ומעשה בא לפני רש"י ז"ל והתיר והשיב לפני רבותיו שהיו מחמירין בדבר אתמול אכלנו מחלבה ועכשיו נחזיקנה בטריפה מיהו היכא דאיתיה לריאה קמן ואפשר למיבדקה אסור לאכול מן הבהמה עד שתבדק. וראיה לדבר מדאמרינן בפרק אין צדין (דף כה:) נטיעה מקטע רגליהון דקצביא ובועלי נדות. כלומר שנטיעה זו הכל ממתינין אותה שלש שנים וקצבים אין ממתינים לבהמה עד שתבדק הריאה אלמא צריכין הן להמתין. ועוד ראיה מדאמרינן בירושלמי במסכת ביצה ר' יודן בעי דמאי מדבריהם וראיית טריפה

מדבריהם כמאן דתימא רואין את הטרפה ביו"ט דכותה מפרישין את התרומה ביו"ט והא ודאי בספק טריפות הריאה היא שאם תאמר שנולד ריעותא בבהמה הא אין ראייה זו מדבריהם אלא מדאורייתא. ועוד הביא הרמב"ן ז"ל ראיה ממה שאמרו בילמדנו אמר רבי יהודה בן פדיא מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שאתה לא יכולת לעמוד בנסיונותיך אפילו שעה אחת והרי בניך משמרים את כל המצות שניתנו להם וכו' אדם מישראל לוקח בהמה שה או עז או כבש או שור ושוחט ומפשיט רוחץ בודק בריאה ונמצאת טריפה מונע ואינו אוכל. הדא אמרה אמרת ה' צרופה. ובדיקה זו מדבריהם היא ולא מדאורייי'. דהא אמרינן בפרק אין צדין (דף כה.) דהתירו לו לשחוט בהמה מסוכנת ביום טוב אם יכול לאכול כזית חי מבית טביחתה אלמא מדאורייתא יכול לאכול בלא הפשט ונתוח וכיון דמדאוריית' אינה צריכה בדיקה כיון דמסוכנת אי אפשר לו לשחוט אא"כ יאכל בלא בדיקה שרינן ליה למיכל כדשרינן חלב בלא בדיקה [משום דלא אפשר וכשאינה מסוכנת מדרבנן צריכה בדיקה] וכדכתיבנא וה"מ בסרכות שבריאות לפי שהן מצויות אבל בשאר טרפיות אפילו לכתחלה אינו צריך לבדוק. וראיה לדבר מדאמרינן בפרק אלו טרפות (דף נא:) נפלה מן הגג צריכה בדיקה אלמא דוקא דאיתיליד בה ריעותא הא לאו הכי לא חיישינן לה ולא בדקינן לה כלל. והכי אמרינן נמי גבי ההיא אימרתא דהות משגרא כרעא בתרייתא דשריא ותלינן בשגרונא ואינה צריכה בדיקה וכ"ש היכא דלא איתילידא בה ריעותא כלל וכן נמי אמרו שם (דף מז:) האי אטום בריאה מייתי סילויא ובזעינן לה אית לה מוגלא מחמת מוגלא הוא וכשרה ואי לא מותבינן עלה גילא או גדפא אי מבצבצא כשרה ואי לא טרפה. וכן נמי אמרו בריאה דאושא. אלמא אי לאו ריעותיהו לא נפחינן להו:

## דף ג:

**והיכא דראה אחד ששחט ואזיל ליה לעלמא וכו'**. נראה מדברי הרב אלפסי דדוקא היכא דאזיל לעלמא ולא איפשר למבדקיה הוא דסמכינן ארוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אבל כל היכא דאיתיה קמן בדקינן ליה וכן כתב בעל הלכות ראשונות ז"ל וטעמא דמילתא דנהי דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן מ"מ מיעוט דאין מצויין שכיח טובא והוה ליה כטרפיות דריאה דאסיקנא לעיל דכל היכא דאיתיה קמן בדקינן ליה וכי ליתיה קמן סמכינן ארוב בהמות דכשרות נינהו ודכותה נמי אשכחן בפ"ק דפסחים (דף ד.) דאמרינן התם המשכיר בית לחבירו בארבעה עשר חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק. ומתמהינן למאי נפקא מינה ומהדרינן דליתיה קמן דלישייליה [ולאטרוחיה להאי

מאי] אלמא דאי איתיה קמן לא סמכינן אחזקה אלא בדקינן ליה. והכי נמי מוכח בריש פרקין דשקלו וטרו אמוראי בפירושא דמתניתין ואיכא התם [דף ג:] תרי לישני דרבינא. בלישנא קמא אמר דכל שאין אנו יודעין בו שיודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו וללישנא בתרא אמרינן דכל שאין אנו יודעין בו שאינו מתעלף מתוך רכות לבו בשעת שחיטה אסור לאכול משחיטתו. ואמרינן התם דהנהו אמוראי אחריני דמוקמי לה למתניתין בגוונא אחרינא נאדו מהני תרתי לישני. נאדו מלישנא קמא משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן. ונאדו מלישנא בתרא משום דלעלפויי לא חיישינן. וכיון דלא אמר דלשאין מצויין לא חיישינן כי היכי דאמרינן דלעלפויי לא חיישינן. ש"מ דלאו כי הדדי נינהו אלא דלעלפויי לא חיישינן כלל ואפילו איתיה קמן לא צריכינן למיבדקיה. אבל לשאינן מומחין נהי נמי דכל היכא דליתיה קמן שרינן ואמרינן דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין . כל היכא דאיתיה קמן חיישינן ובדקינן ליה. והכי נקיטינן והר"ם במז"ל החמיר עוד בפרק רביעי מהלכות שחיטה לחוש לעלפויי לכתחלה. אבל הר"ז הלוי ז"ל סובר דאפילו איתיה קמן ולא ידעינן ביה אי יודע הלכות שחיטה לא צריך למבדקיה ואין דבריו נכונים:

**ומוכח** בגמרא [דף יב.] דכשנמצאת התרנגולת בבית כ"ע מודו דאמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וכשנמצאת באשפה שבשוק כ"ע מודו דבכה"ג לא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם דכיון שנמצאת שם [שהוטלה שם] חזקתה נבלה. וכשנמצאת באשפה שבבית פליגי תנאי. דר' יהודה אוסר משום דס"ל דאדם עשוי להטיל נבלות באשפה שבבית. ורבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי מתיר. דסבירא ליה דאין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית אלא באשפה שבשוק הוא משליכה ומוכח בתוספתא דכי היכי דפליגי באשפה שבבית הכי נמי פליגי בשוק עצמו. והכי נמי משמע בפרק אלו מציאות (דף כד:) דגרסינן התם ר' חנינא אשכח גדי שחוט בין טבריא לציפורי והתירוה לו משום שחיטה כר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי אלמא בשוק דוקא לר' חנינא הוא דשרי אבל לר' יהודה לא. ולענין הלכה מסתברא דקי"ל כר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי כיון דאמרינן בפרק אלו מציאות דעבדו [עובדא] כוותיה וקי"ל מעשה רב וכן נראין דברי הרב אלפסי ז"ל בהלכות. הלכך מצאן בבית ובאשפה שבבית וכן בשוק שרי. ומיהו דוקא בשוקי ישראל אבל ברוב עובדי כוכבים אסור. ויש לתמוה על הר"ם במז"ל שכתב בפ"ד מהל' שחיטה דמצאן באשפה שבבית וכן בשוק אסורין הרי שפסק כר' יהודה וצריך טעם למה כיון דעבדו עובדא כר' חנינא:

**מתני' וכולן ששחטו ואחרים רואים אותן שחיטתן כשרה.** ואע"ג דחרש שוטה וקטן לאו בני כוונה נינהו:

**גמ' תני רבי הושעיא זעירא.** הושעיא זעירא שמו. דמן חבריא מקום ששמו חבריא דבבראשית רבה אמרי' אבימי חבריא מבקר בישיא הויא. ואיכא דמפרש קטן שבחבורה ולא נהירא דלא הו"ל למימר דמן חבריא אלא מן חבריא:

**כדרכה.** כהוגן:

**רבי נתן מכשיר.** דלא בעי כוונה כלל:

**וחכמים פוסלין.** דבעי כוונה לחתיכה:

**אבל אם נפלה ושחטה כדרכה פסולה.** דנהי דלא בעי בחולין אפילו כוונה לחתיכה. בעי מיהת שתהא השחיטה מכח אדם. [דף לא. במשנה] דכתיב וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל:

**מתני' השוחט בלילה וכו' שחיטתו כשרה.** אבל לכתחלה לא שמא לא ישחוט יפה והוא לא ידע:

## דף ד.

**גמ' בין בראש הגג בין בראש הספינה.** ואע"ג דתנן בהשוחט [דף מא.] אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות כי היכי דלא לימרו לשרו של ים הוא שוחט. ולא לתוך כלים כי היכי דלא לימרו שהוא מקבל את הדם לזרקו לעבודת כוכבים. אפ"ה בראש הגג שוחטין ולא חיישינן שמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט. ובראש הספינה נמי לא חיישינן לחשדא שמא יאמרו לשרו של ים הוא שוחט. ומיהו דווקא בההוא גוונא דאמרינן בסוף פ' השוחט [דף מא:] מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דפני הספינה:

**מתני' השוחט בשבת וביוה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו.** בשבת סקילה וביוה"כ כרת. ודייקינן בגמ' [דף טו.] דמדקתני שבת דומיא דיוה"כ משמע דכי היכי דביוה"כ אסורה באכילה ליומיה שהרי אסור לאכול ביוה"כ ה"נ השוחט בשבת אפילו בשוגג אסורה באכילה ליומיה ומוקמינן נמי מתני' בשוגג ור' יהודה היא דס"ל הכי דתנן המבשל בשבת בשוגג יאכל אבל במזיד לא יאכל דברי ר"מ. ר' יהודה אומר בשוגג יאכל במוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית. ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל במוצאי שבת לאחרים ולא לו. במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים. וה"פ המבשל בשבת בשוגג יאכל. אפילו המבשל עצמו ואפילו בו ביום. במזיד לא יאכל. כלומר בו ביום לא יאכל לא הוא

ולא אחרים אבל במוצאי שבת בין הוא בין אחרים אוכלין. ור' יהודה אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת. בין לו בין לאחרים ובשבת בין לו בין לאחרים אסור כמזיד דר"מ. כללו של דבר מזיד דר' מאיר היינו שוגג דרבי יהודה. ומזיד דרבי יהודה היינו שוגג דרבי יוחנן הסנדלר. ומוכח האי פירושא ממאי דאיתמר הכא בגמ' ובדוכתין טובא בתלמודא. ואמרינן בגמרא [שם] דכי מורה להו רב לתלמידיה מורה להו כר' מאיר וכי דריש בפירקי' דריש כר' יהודה משום עמי הארץ. הילכך לענין פסק הלכה במבשל בשבת איכא מ"ד דכרבי מאיר קי"ל כיון דרב מורי להו לתלמידיה כותיה וקי"ל כרב באיסורי הלכך במבשל בשבת בשוגג יאכל אפילו הוא עצמו ואפילו בו ביום במזיד לא יאכל בו ביום לא הוא ולא אחרים אבל למוצאי שבת בין הוא בין אחרים אוכלים. ומיהו כי אמר רבי מאיר דמבשל בשבת דבשוגג יאכל ואפילו בו ביום דוקא במבשל הוא דאמר הכי דלית ביה משום מוקצה דהא הוה חזי מערב שבת לאומצא אבל שוחט בשבת אפילו בשוגג מודה רבי מאיר דלא יאכל דהא הו"ל מוקצה מערב שבת אא"כ היה לו חולה מבעוד יום דבכה"ג כיון דליכא משום מוקצה דהא הוה דעתיה עילויה אע"פ שהבריא בשבת ושחטו באיסור בשוגג יאכל הוא עצמו ואפי' בו ביום. אבל רב אחא משבחא והרב אלפסי ז"ל פסקו כרבי יהודה דע"כ לא מורי להו רב לתלמידיה כר' מאיר אלא משום דס"ל דלא איתמר (הלכה) בדרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה אלא מטין איתמר כדאיתא בעירובין [דף מז.]. אבל אנן כר' יהודה נקיטינן דקיימא לן כר' יוחנן דאמר התם [דף מו:] הלכה איתמר. ועוד דרב גופיה כי דריש בפרקא דריש כר' יהודה משום עמי הארץ ואנן הא שכיחי ע"ה גבן. וכן פסק הר"ם במז"ל בפרק ו' מהלכות שבת הילכך במבשל בשבת במזיד יאכל לאחרים במוצאי שבת אבל הוא לא יאכל לעולם (ואם שחט בשוגג מותר למוצאי שבת אבל הוא לא יאכל לעולם) ואם בישל בשוגג מותר במוצאי שבת בין לו בין לאחרים:

**מיהו כתב בעל הלכות ז"ל דדוקא בכדי שיעשו**. וכן דעת רש"י ז"ל וטעמא דמילתא דכיון דאסרינן לה ביומא כדי שלא יהנה ממעשיו הרעים אם אתה מתירה לערב מיד הרי הועילו לו מעשיו. ויש מי שפירש דלמוצאי שבת מותר מיד דלא אמרו בכדי שיעשו אלא בדבר הנעשה ע"י עובד כוכבים כגון שהביא דורון לישראל (ביצה סוף דף כד:) ויש מאותו מין במחובר לקרקע משום דאי שרית ליה לערב מיד אתי למימר ליה בשבת הבא לפי שאמירה לעובד כוכבים קלה היא בעיניו. וכן נמי החמירו בדבר הנעשה על ידי ישראל כשנעשה מאליו וכדתניא בפרק קמא דשבת (דף יח:) לא תמלא אשה קדרה עסיות ותורמוסין ערב שבת עם חשכה ואם עשתה כן למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו

לפי שכיון שהדבר נעשה מאליו קל הוא בעיניו ויבא לעשות כן לכתחלה. אבל במבשל ליכא למיגזר דחילול שבת חמיר להו לאינשי ואפילו שרית ליה למוצאי שבת מיד לא אתי למיעבד לכתחלה. וכן כתב הר"ם במז"ל בפרק הנזכר למוצאי שבת יאכל בין הוא בין אחרים מיד. ומ"מ הדבר ברור במבשל לחולה בשבת דמותר לבריא במוצאי שבת מיד דלא בעינן בכדי שיעשו אלא כשנתחלל שבת או בשוגג או במזיד. אבל מבשל ברשות שאינו אסור לבריא אלא משום גזירה שמא ירבה בשבילו לא בעי' בכדי שיעשו:

**גמ' השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא.** בשר חי ומיהו דוקא בשהיה חולה מבעוד יום הא לאו הכי אסור משום מוקצה. ומהא שמעינן דבשר חי לאחר הדחה אפילו בלא מליחה שרי דהא אמרינן הכא דמותר לבריא באומצא ובמליחה ליכא למימר שהרי בשבת אסור למלוח כדאמרינן בפרק כלל גדול (דף עה:) האי מאן דמלח בשרא חייב משום מעבד ואע"ג דאמרינן התם דה"מ דקא בעי לה לאורחא שהיא מליחה גדולה. התם לאיחיובי חטאת קאמרינן אבל בכל דהו ודאי פטור אבל אסור לפי שהמלח מכשיר האוכל ומתקנו כדאמרינן פרק שמונה שרצים (דף קח:) גבי פוגלא ממלח לא ממלחנא טבולי מטבלנא. וכ"ש דאיכא למיסר מליחת בשר חי דהא מתקן ליה. וכ"ש דאי אסרת ליה בלא מליחה דאיכא תיקון טפי דהא משוי ליה אוכלא. אלא ודאי כי אמרינן הכא דשרי באומצא. בלא מליחה קא אמרי' דדם האברים כל שלא פירש שרי וכן כתב רב אחא משבחא ז"ל בשאלתות דויקרא. והא דאמר בפרק כל הבשר (דף קיג.) השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה הרי זה מכביד את הבשר וגוזל את הבריות ומבליע את הדם של האברים ובעי עלה מהו למיכל מיניה באומצא. דוקא בההיא דבליעא טפי הוא דאיבעיא לן דכמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה דמי [וכן] חוטים שבלחי אסורים באומצא משום דם דכמאן דאיתיה לאיסורא בעיניה דמי כדמוכח לקמן בפרק כל הבשר. הא בעלמא שרי וכן נמי לצלי לא בעינן מליחה מדגרס לקמן בפ' הזרוע (דף קלג.) חוטים שבלחי אסורים וכל כהן שאינו יודע ליטלן אין נותנין לו מתנות ולא היא אי בטויא מידב דאיב. אי לקדרה אדמחתך להו ומלח להו שפיר דמי. ומדלא מדכרינן מליחה בטויה כלל ש"מ בצלי לא בעי' מליחה כלל. אלא מיהו איכא למידק מדגרסינן במנחות בפרק הקומץ רבה (דף כא.) במלח תמלח יכול תבונהו מאי תבונהו יכול יתן בו טעם כבינה. כלומר שישהה בו מלח עד שיתן טעם בבשר כבינה שנותנת טעם באדם:

## דף ד:

**ת"ל תמלח**. כיצד הוא עושה מביא את האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו. אמר אביי וכן לצלי. תירץ הרא"ה ז"ל דהתם לא בהכשר מליחה עסקינן דמאי שייכא התם. אלא ה"ק וכן למתנות כהנים שזכתה להם תורה מן הקרבן צריכות מלח שאף הם בכלל על כל קרבנך תקריב מלח. ומש"ה אמרינן וכן לצלי דאי לקדרה בלאו הכי נמי. אלא צלי דבחולין לא בעי מליחה הכא בעי. אי נמי התם וכן לקדרה גרסי':

**מתני' השוחט במגל יד**. מגל יד יש לה שתי פיות האחת חלקה כסכין והשנית יש בה פגימות וכי מכשרינן הכא מגל יד באותו רוח שהוא חלק:

**הכל שוחטין ולעולם שוחטין ובכל שוחטין**. מפרשינן בגמ' [דף יז. ודף ג.] דהכל שוחטין לאיתויי ישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון דבודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו. ולעולם שוחטין בין ביום בין בלילה. והוא שאבוקה כנגדו:

**ובכל שוחטין**. בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה ואפילו לכתחלה והוא שתלושין כדאיתא לקמן:

**חוץ ממגל קציר**. שקוצרים בה את התבואה ופגימותיה כולן נוטות לצד אחד ואין אדם מרגיש בהן מאותו צד ואפ"ה פסול:

**והמגרה**. שפגימותיה נרגשות לכל צד שייג"א בלע"ז:

**והשיניים**. כשהן שתים דבוקות ואפי' הן תלושות:

**והצפורן**. במחוברת:

**מפני שהן חונקין**. שאין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימה והאי חונקין אשארא קאי ולא אצפורן דטעמא דצפורן מפרש בגמ' [דף יח.] מפני שהוא מחובר:

**השוחט במגל קציר כדרך הליכתה**. מגל קציר כדרך הליכתה אינה קורעת לב"ה מפני שראשיה כפופין מאד ומפרשינן בגמ' דאף כשהכשירו ב"ה לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה שמא ישכח ויביא:

**ואם הוחלקו שיניה הרי היא כסכין**. ומותר לכתחלה ולא גזרינן אטו לא הוחלקו:

**גמ' גזירה דילמא אתי למיעבד באידך גיסא**. באותו צד שהוא פגום ושמעינן מהא דסכין שיש בו כדי לשחוט מן הפגם ולהלן אסור לשחוט בה לכתחלה דהא הכא גזרינן משום אידך גיסא וכ"ש היכא דבההיא גיסא גופא פגומה. ומיהו היכא דעבד בה הכירא שריא אפילו לכתחלה ולא דמי למגל יד דהתם כלי שצורתו כך ואפשר דאתי למיטעי אבל הכא לפי שעה ליכא למיגזר:

**בצור ובקנה לכתחלה לא**. בתלוש ולבסוף חברו דגזרינן אטו מחובר מעיקרו אבל במחובר מעיקרו אפי' דיעבד שחיטתו פסולה בגמ' ילפי' לה:

**ומאי ניהו סימוניא דאגמא**. עשב הגדל באגמי מים כשהוא יבש חותך ואין קיסמין נבדלין ממנו אבל שאר קנים כשדוחקין אותן קסמים נתזין ונפרכין מהן וחיישינן דילמא נקבו להו לסימנין:

**חיישינן שמא ידרוס**. מתוך שצואר הבהמה מכביד על הסכין:

**לצדדין קתני**. דהא רישא דברייתא תנא תלוש ומחובר כדקתני בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר וכי הדר סיים סיפא בין שהסכין למעלה וכו' לאו תרוייהו אמחובר אלא סכין למטה וצואר בהמה למעלה דוקא בתלושה דאדם אוחז בסכין למטה ושוחט והבהמה תלויה באויר וזה מוליך ומביא בסכין והא דקתני סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחוברת כלומר אף במחוברת:

**רב פפא אמר**. לא תוקמה בשנויא דחיקא אלא תרוייהו אתלוש ומחובר קיימי ואפ"ה לא תיקשי לרב [ענן] דהא דקתני סכין למטה וצואר בהמה למעלה במחובר בעופא דקליל. שאין לחוש בו שמא ידרוס. ובהמה דקתני לאו דוקא ואיכא נסחי דלא גרסי בהמה אלא סכין למעלה וצואר למטה:

**תנו רבנן סכין שיש בה פגימות הרבה תדון כמגרה**. ואפילו כולן מסוכסכות. דמדמפליג בשאין בה אלא פגימה אחת בין אוגרת למסוכסכת מכלל דביש בה פגימות הרבה אפי' כולן מסוכסכות פסולה:

**אוגרת משתי רוחות**. שהפגימה נרגשת בין בהולכה בין בהובאה:

**מסוכסכת מרוח אחת**. שהיא כפופה הרבה ואינה נרגשת אלא ברוח אחת ואמרינן לקמן בסמוך דכי מכשרינן במסוכסכת דוקא בשהולך ולא הביא כלומר ששחט באותו צד שאין הפגימה נרגשת וכ"ת כיון ששחט באותו צד אפילו יש בה פגימות הרבה כיון שכולן מסוכסכות למה נידונית כמגירה והרי מורשת הפגימה לא פגעו בסימן ומאי שנא פגימות הרבה מפגימה אחת וי"ל דכל שיש בה פגימות הרבה שמא ישכח ויביא ומהאי טעמא גופא הוא דמסקינן לקמן [דף יח.] גבי השוחט במגל קציר דרך הליכתה שאף כשהכשירו [בית הלל] לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה:

## דף ה.

**עולה ויורדת**. כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו העוקצים במשחזת זהו דרכו של הרב אלפסי ז"ל. ואיכא הכא הוייה אחריני לרבנן קמאי ז"ל דס"ל דכי אמרינן מסוכסכת

כשרה דוקא בדקיימא ארישא דסכינא דהכי אוקימו לה בגמ' שריותא דמסוכסכת ארישא דסכינא והם מפרשין פגימה מסוכסכת בענין אחר והרב אלפסי ז"ל סובר דכי מסקינן בגמרא דשריותא דמסוכסכת בשהוליך ולא הביא תו לא צריכינן למאי דאוקימנא מעיקרא בדקיימא ארישא דסכינא אלא אפי' באמצע הסכין כשרה לפי שהוא מפרש ענין פגימה מסוכסכת על הדרך שפירשנו ולפי שאין מחלוקתן של ראשונים בזה מצוי לענין מעשה ראיתי לקצר בכאן והרוצה לעמוד על עיקרן של דברים יעיין בחדושי:

**וסכינא חריפא דמיא לסאסא**. ארישט"א זקן השבולים שאינו חלק כך סכין זו אין פיה חלק אבל פגם אין בה אשפיר"א בלע"ז:

**בדקי לה בשמשא**. נותנין אותה בשמש ורואין בחודו של סכין אם נפגם:

**במיא**. חודה הופך למטה ומוליכה על פני המים ונוגעת מעט מעט במים ואם יש שם עוקץ עושה כמין חריץ במים בהליכתה:

**בישרא אכלה**. הוא בא לחתוך בשר לפיכך עיקר בדיקתה בבשר אצבעו אם בשר זה פוגע בפגם כך יפגע בו בשר הסימן אבל בדבר אחר לא הויא בדיקה שאם הוא קשה עובר על פגם קטן ואינו חוגר ואם רך יותר מדאי נכנס לתוך פגם קטן אע"פ שאינו פגם לקלקל הסימן:

**אבשרא**. בשר האצבע:

**אבשרא**. משום דושט הוא רך:

**ואטופרא**. משום קנה שקשה. ואתלת רוחתא באמצע חודו ובצדדין שמא נפגם עובי חודה בצדה ונאחז הסימן בעוקץ ונקרע:

**גרסי' בגמ'** [דף יז:] **אמר רב הונא בר קטינא אמר ר"ש בן לקיש שלש פגימות הן**. כלומר לשיעור אחד:

**פגימת עצם בפסח**. שאסור בשבירת עצם:

**ופגימת אוזן בבכור**. להיות מום לשחוט עליו במדינה:

**ופגימת מום בקדשים**. נקבות כגון חטאת ושלמים שיש בהם פגימה שאינה נוהגת בבכור כדתנן התם בבכורות (דף מא.):

**רב** חסדא אמר אף פגימת הסכין ואידך בחולין לא קא מיירי וכולן פגימתם כפגימת המזבח וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן. דמזבח שנפגם פסול כדילפינן בשחיטת קדשים בפ' קדשי קדשים (דף נט.) וזבחת עליו את עולותיך וכי עליו אתה זובח אלא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר. ואיכא מ"ד דהלכתא כרב חסדא דמני סכין בהדי הני פגימות דפגימתם כפגימת המזבח וכל שאין הצפורן נחגרת בה כשרה

וראיה לדבר מדקא מתמה תלמודא אדר"ל מ"ט לא מני איהו נמי פגימת סכין בהדי הנך ומהדרינן דבחולין לא קא מיירי הא לאו הכי הוה מני לה אלמא כלהו כרב חסדא ס"ל דאי לא מאי קא מתמהינן עליה דר"ל כי לא מני לה ומיהו איכא למידק א"כ הני אמוראי דלעיל [דף יז:] למה להו למיבדק בשמשא ובמיא ליבדקו בצפורן ואמאי קאמרי בשרא אכלה בשרא ליבדקיה הרי כל שאין הצפורן נחגרת בה כשרה. ואיפשר שכל אחד היה נוהג לפי מה שהיה סבור שהיא בדיקה יותר יפה אבל אין הכי נמי ששיעור פגימת סכין כדי שתחגור בה צפורן הא לאו הכי כשרה אבל הרמב"ן ז"ל פי' דאמוראי נינהו דהנך אמוראי דלעיל סברי דפגימת סכין בכל שהוא ואפילו אינה חוגרת בה צפורן וכ"ת א"כ מאי קא מתמהינן עליה דר"ל ואמרינן ואידך ואצטרכינן לתרוצי דבחולין לא קא מיירי נימא דר"ל ס"ל כהנך אמוראי דלעיל ולית ליה לדרב חסדא י"ל דא"כ הוה ליה למימר ארבע פגימות הן שלש כדי שתחגור בה צפורן ואחת כל שהוא ונראה שזה היה דעתו של הרב אלפסי ז"ל שלא הזכיר חגירת צפורן בהלכות משמע דס"ל דפגימת סכין בכל שהוא ומיהו לאו דוקא כל שהוא דהא אוגרת קרינא ליה דמשמע שאוגרת שום דבר ואפילו חוט השערה אבל אינה אוגרת שום דבר כשרה והיינו דמיא לסאסא:

**דלא סר סכינא**. שלא הראה סכינו לחכם:

**משמתינן ליה**. משום אפקירותא שהחציף פניו כדקי"ל דמנדין לכבוד הרב בברכות בפ' מי שמתו (דף יט.):

**מעברינן ליה**. מאומנתו שלא ימכור עוד בשר:

**כאן בשנמצאת סכינו יפה**. משמתינן ליה בלחוד:

**אבל באכילה אסורה**. שמא ישכח ויביא כמו שפירשתי למעלה. וב"ש חוששין עלה אפילו מספק נבלה. ואיכא מ"ד דדוקא מגל קציר שהוא כלי שצורתו כך ויש לחוש אם היו מתירין אותה שמא ירגיל עצמו לשחוט בו לפי שהוא קרוב לאסור אולי טעה והחזיר ידו מעט לאחוריו אבל בסכין שאין צורתו כך שהיו בה פגימות הרבה כעין מגל קציר שאין מרגישין בהן בהולכה לכתחלה לא ישחוט ואם שחט בהולכה בלבד שחיטתו כשרה:

**מתני' השוחט מתוך הטבעת**. בטבעת גדולה שבראשו של קנה קאמר והכי מוכח בגמ' וס"ל לת"ק דמקום שחיטה מטבעת גדולה ולמטה וטבעת עצמה בכלל ומטבעת גדולה ולמעלה בקנה לאו מקום שחיטה וס"ל נמי שאם התחיל למעלה ממקום שחיטה כל שהוא אפילו בקנה פסולה דבעינן רוב במקום שחיטה ומיהו מודה שאם שחט בתחלה

רובה של טבעת ואח"כ הגרים כשרה דהא תנן [דף כז.] ורובו של אחד כמוהו וכי קאמר על פני כולה למעוטי שאם התחיל להגרים פסולה:

**ר' יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה**. דאע"ג דהתחיל להגרים חוץ לטבעת גדולה כיון שסיים רוב השחיטה בטבעת כשרה והיינו דקאמר מלא החוט על פני רובה כלומר דבמקום שישלים לרובה יכנס מלא החוט לתוך הטבעת ומ"מ כולהו מודו שאין מקום שחיטה למעלה מטבעת גדולה ולא קי"ל כוותייהו אלא משפוי כובע ולמטה כשרה וכדאיתא בגמ':

**גמ' שייר בחיטי**. גרעינין דומים לחיטין ומונחין ע"פ הקנה אצל הכובע ושייר בחיטי היינו ששיירן לצד הראש:

**משפוי כובע ולמטה כשרה**. כמין כובע יש ע"פ הקנה למעלה מטבעת גדולה והוא משופע כלפי הראש וממנו ולמטה כשרה דליכא הגרמה בקנה אלא משיפוי כובע ולמעלה:

## דף ה:

**גרסי' בגמ'** [**דף יט.**] **הגרים שליש**. כלומר שהתחיל לשחוט למעלה ממקום שחיטה:

**ושחט** שליש והגרים שליש רב הונא אמר כשרה רב יהודה אמר טרפה רב הונא אמר כשרה כי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא ורב יהודה אמר טרפה בעינן רובא בשחיטה וליכא. שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש רב יהודה אמר כשרה אתו שיילוה לרב הונא אמר להו טרפה. וה"פ דרב הונא ורב יהודה בהא פליגי דרב הונא סבר דהגרמה כמקום הראוי לשחיטה וכנשחט שלא בהכשר דמי והוה ליה כחצי הקנה פגום הילכך הכל תלוי בחתיכת רובו של קנה שאם נגמר בשחיטה כשר ואם נגמר בהגרמה פסולה ומש"ה מכשיר בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש וטריף בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש ורב יהודה סבר דהגרמה לאו כמקום שחיטה דמיא אלא כמקום טרפות וכל זמן שנגרם רוב אסורה לא נגרם רוב אינה אסורה מחמת אותה חתיכה ומיהו כיון דלאו מקום שחיטה הוא בעי' רוב קנה בשחיטה בין בתחלה בין בסוף ומש"ה טריף בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש ומכשיר בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש:

**ולענין** הלכה הרמב"ם ז"ל פסק בפרק שלישי מהלכות שחיטה כר"י והר"ז הלוי ז"ל והרמב"ן ז"ל אמרו דלא מכרעא מילתא הלכך נקיטינן כחומרי דתרוייהו ולעולם לא מכשרינן עד דאיכא רוב שחוט בבת אחת בין בתחלה בין בסוף דבכה"ג בין לרב הונא

בין לרב יהודה כשרה דהא איכא רובא בשחיטה וכי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא אבל הרשב"א ז"ל החמיר עוד ואמר דכחד לישנא קמא דמייתינן בגמ' דרב הונא אמר רב אסי קי"ל ולא מכשרינן אלא בששחט שני שליש והגרים שליש אבל הגרים שליש ושחט שני שליש פסולה דכי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה וליכא והביא ראיה לדבריו מדנקט סוגיא דגמרא כי האי לישנא לאסורא דאמרינן בגמרא לקמן [דף כ.] פסול בשחיטה פסול במליקה לאיתויי מאי ואסיקנא לאיתויי שפוי ראשו כגון דנקט מראשו והגרים ואזיל עד דמטא לתתאי דאמר רב הונא אמר רב אסי הגרים שליש ושחט שני שליש פסולה:

**מתני' השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה.** [צדי הצואר שחיטתו כשרה] ואף על פי שלא החזיר הסימנין דודאי שחיט להו מקמי דשבר העצם דאי שבר אותו מקמי הכי טרפה וכתב רש"י ז"ל דבדין הוא דלכתחלה נמי אלא איידי דבעי למיתנא המולק מן הצדדין מליקתו פסולה תנא נמי בשוחט דיעבד ולא ידעתי מי הזקיקו לכך דודאי משמע דמצות שחיטה לכתחלה באמצע צואר הוא דמן הצדדין איכא למיחש שמא תשבר מפרקת קודם שחיטת הסימנין ותו כיון דשחיטה בסימרן היא כי שחיט מן הצדדין וחותך מן המפרקת איכא צער בע"ח לפיכך נראין הדברים דדיעבד הוא דשחיטתו כשרה אבל לכתחלה מצוה לשחוט מן אמצע הצואר וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות שחיטה וצריך השוחט שישחוט באמצע הצואר ואם מן הצדדין שחיטתו כשרה:

**המולק מן הצדדין מליקתו פסולה.** דממול ערפו אמר רחמנא:

**השוחט מן העורף שחיטתו פסולה.** מוקמינא לה בגמ' בשלא החזיר הסימנין לאחורי העורף ופסולה לפי שכבר שבר המפרקת קודם שיגיע לסימנין אבל אם החזיר הסימנין אחורי העורף כשרה:

**המולק מן העורף.** וחתך שדרה ומפרקת עד שהגיע לסימנין מליקתו כשרה וזו היא מצות מליקה לכתחלה כדתניא בגמ' [דף כא.] כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שהגיע לושט או לקנה אלא איידי דתנן השוחט מן העורף פסולה ואפילו בדיעבד תנא נמי המולק דיעבד:

**מן הצואר.** תחת הגרון קרוי צואר:

**וכל העורף.** מול העורף דהיינו כל הצואר מאחוריו כדכתיב ממול ערפו ועורף מיקרי מה שיש כנגד הפנים מאחריו כדכתיב כי פנו אלי עורף ולא פנים. ומול העורף היינו כל הצואר מאחריו:

**גמ' לא אמרן אלא במליקה.** דכיון דדרסה לא פסלה בה עיקור סימנין נמי לא פסיל בה:

**נשברה מפרקת**. דאדם מטמא באהל לאלתר:
**וא"ת מעשה דעלי מפרקת בלא רוב בשר הוה**. ומת דכתיב ותשבר מפרקתו:
**מטמאה באהל**. ואפילו מפרכס:
**עשאה גיסטרא**. שחתכה לרחבה או בצואר או בשדרה עד החלל. כל דבר חלוק לשנים קרי גיסטרא בלשון יון:
**ניטל הירך**. ממקום חבורה בבוקא דאטמא:
**וחלל שלה**. כלומר לא שניטל העצם עם קצת בשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור עד חצי הירך או שלישיתו וחופה את המכה דהתם טרפה הוא דהוי כדתנן [דף עו.] בהמה שנחתכו רגליה דהיינו האחרונים מן הארכובה ולמעלה טרפה אלא בשניטל הבשר עד שנראית גומא של מקום חתך כעין חלל:
**נבלה**. ואפילו בחייה מטמאה:
**כל שרובצת ונראית חסרה**. דרך הבהמה לרבוץ על ירכה ומתכסה ברביצתה ואם נראהחסרונה כשהיא רבוצה נבילה:
**גרסי' בגמ'** (דף כד:) **ת"ר נתמלא זקנו ראוי לעשותו ש"צ ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו**. ופירש רש"י ז"ל ש"צ לכל צרכיהם לתקוע שופר לנדות ולמנותו פרנס ולירד לפני התיבה להתפלל ול"נ דאי למנותו פרנס ושאר צרכי צבור לאו ש"צ מיקרי אלא חזן הכנסת אלא ודאי חדא קתני למנותו ש"צ לירד לפני התיבה והאי דנקט האי לישנא ולא תנא לירד לפני התיבה בלחוד משום דדוקא למנותו ש"צ קבוע הוא דבעינן שיהא נתמלא זקנו אבל דרך עראי בשאין שם אלא הוא כל שהוא גדול יורד וראיה לדבר מדתנן בפרק הקורא את המגילה (דף כד.) גבי קטן אבל אינו יורד לפני התיבה ואינו נושא את כפיו מכלל דכל שהוא גדול יורד והיינו דרך עראי וכך השיב רב נטרונאי ז"ל וא"ת דמ"מ הכא והתם משמע דקטן אינו נושא כפיו ואילו בסוף פרק לולב הגזול (דף מב.) אמרינן קטן היודע לנענע חייב בלולב וכו' קטן היודע לפרוש כפיו מחלקין לו תרומה בבית הגרנות תירצו בתוספות שהוא פורש עם הגדולים כדי לבסם את הקול כמו שהיו בשיר כדאמרינן בפרק ב' דערכין (דף יג:) בין רגלי הכהנים היו עומדין וצוערי הלוים היו נקרים אבל בפני עצמו קטן אינו נושא את כפיו:
**הדרן** עלך הכל שוחטין
**השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה וכו'**. בגמרא [דף כז:] מפרש מאי טעמא סגי ליה לעוף בחד ובבהמה בעינן שנים:

**ורובו של אחד**. של כל אחד ואחד. ובגמרא פריך [דף כז.] שנים בבהמה מאי לשון דיעבד שייך ביה אלא כמה ישחוט וילך ומשני אי בעית אימא אאחד בעוף. כלומר דלכתחלה אצרכוה רבנן תרוייהו ואי בעית אימא ארובו של אחד כמוהו. כלומר דלכתחלה אצרכוה רבנן סימנין שלמים והני לישני תרוייהו איתנהו בין בעוף בין בבהמה דלכתחלה שנים שלמים בעינן ולאו משום [כדי שיצא כל הדם] דבקדשים בלחוד הוא דאמרינן [דף כט. ודף לג.] דלדם הוא צריך אלא משום שמא יפחות מן השיעור ומדרבנן בעלמא הוא דאילו מדאורייתא בכל מקום רובו ככולו ולא שאני לן בין בתחלה לדיעבד והראב"ד ז"ל וה"ר משולם הכהן ז"ל החמירו ואמרו שאם לא שחט כל הסימנין צריך לחתכן בשעה שהדם חם כדאמרינן לקמן [דף כח:] בווירידין אם לא עשה כן אפילו בעוף צריך חתיכת אבר אבר והביאו ראיה [מדאמרינן בגמרא] [דף כט.] אבל קדשים דלדם הוא צריך אימא לא תיסגי ליה ברובא ועד דאיכא כוליה קמ"ל דאלמא ברוב סימנין אין הדם יוצא יפה זו היא ראייתם ואינה מכרעת:

## דף ו.

**רבי יהודה אומר עד שישחוט את הורידין**. חוטי הצואר שמקלחין את הדם ואמרי' בגמ' [דף כח:] דלא אמר רבי יהודה הכי אלא בעוף. ומסתברא דלרבי יהודה חתיכת וורידין בשעת שחיטה מעכבת אפילו בדיעבד דהא מתני' בדיעבד קתני כדכתיבנא ורבי יהודה עלה קאי לומר דאפילו בדיעבד חתיכת וורידין מעכבת והכי נמי מוכח בגמ' [דף כח:] דתניא שחט שני חצאי סימנין בעוף פסולה ואין צריך לומר בבהמה רבי יהודה אומר בעוף עד שישחוט את הושט ואת הורידין והא הכא אפסולה קאי וקאמר עד שישחוט את הורידין ועוד דודאי כי קתני שחיטת ושט ווורידין דיעבד היא דאילו לכתחלה אפי' בעוף שני סימנין בעינן וכדכתיבנא אלא ודאי אדיעבד קאי ואפ"ה קאמר עד שישחוט את הורידין ובתוספתא תניא בהדיא ר' יהודה פוסל עד שישחוט את הושט ואת הורידין ובגמ' דילן היינו טעמא דלא תני פוסל בהדיא משום דכיון דבחתוך אבר אבר סגי וכדאיתא לקמן [דף כח:] לאו פיסול גמור הוא מיהו עיכובא הוא שאם צלאו כולו נאסר אא"כ חתכו אבר אבר וקי"ל בורידין כרבי יהודה דסוגיין כוותיה ואמרינן בפרק קמא דברכות (דף יז:) הזהרו בורידין כר' יהודה מיהו דוקא בעוף אבל בבהמה כיון דמנתחא אבר אבר לא צריך וכדאיתא בגמ':

**חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה**. משום בהמה נקטה לאשמעינן דאחד וחצי לא מהני כרוב כל אחד ואחד:

**רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשרה**. בגמ' [דף כט.] פרכינן הא תנא ליה רישא ורובו של אחד כמוהו ומתרצינן דחדא בחולין וחדא בקדשים וצריכי:

**גמ'** יש נוסחי הלכות שכתוב בהן גבי ורובו של אחד כמוהו ודוקא רוב הנראה לעינים והכי איתא בגמרא [דף כט.] ואין פירושו דבעינן רוב גדול שיהא נראה למרחוק כענין שאמרו בברכות (דף מט.) גבי שבעה שאכלו דגן דרובא דמינכר בעינן דליתא אלא כי איתמר הכא בגמרא היינו לאפוקי ממ"ד דמחצה על מחצה כרוב והאי רוב אינו נראה לעינים אלא שאנו דנין אותו כאילו הוא רוב ומשום הכי כי מסקינן דמחצה על מחצה אינו כרוב אמרינן דבעינן רוב הנראה לעינים כלומר דבעינן רוב גמור הנראה לעין ותדע לך דהכי הוא דבגמרא נמי אמרינן דבטרפה בעי רוב הנראה לעין ואין ספק שכל שהוא יותר ממחצה בין בקנה פגום בין בחוט השדרה טרפה ותניא נמי בתורת כהנים ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור אין צריך לומר בין חמור לפרה והלא כבר מפורשים הם אלא בין שנשחט רובו של סימן לנשחט חציו וכמה בין חציו לרובו כמלא חוט השערה:

**תני בר קפרא וכו' לחייבו בשני סימנין כבהמה**. דנפקא לן מקראי בגמ':

**אי אפשר שכבר הוקש לדגים**. דלאו בני שחיטה נינהו כלל כדמפקינן בגמרא משום דכתיבא אסיפה דידהו במקום שחיטה דאחריני כדכתיב הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם ומדשני קרא בדיבוריה וכתיב בהו אסיפה ש"מ דוקא הוא:

**מלמד שנצטוה משה לאו מקראי יליף אלא ה"ק מלמד שנצטווה משה**. על הלכות שחיטה ואלו הן הלכות שחיטה רוב אחד בעוף וכו'. ובתוס' כתבו דדורש בגימטריא דכאשר אל"ף אחד בעוף שי"ן שנים בבהמה רי"ש רובו של א' כמוהו וראשי תיבות למפרע רובו של א' כמוהו הוי כאשר:

**ושט ולא קנה**. ומאי אחד מיוחד שבסימנין דהיינו ושט שחיות הבהמה תלוי בו יותר דהא בנקב משהו מטרפא ואילו קנה עד דמפסיק רובא:

**ההוא בר אוזא וכו' ממסמס**. מלוכלך:

**קועיה**. צוארו שנקרע צוארו וצריך לבדוק בסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הושט ומשום ספק דרוסה לא בעי למיבדקיה דתלינן בכלבא או בקניא כדאמרינן לקמן בפרק אלו טריפות (דף נג.) ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא:

**והדר ניבדקיה**. למעלה מבית השחיטה ולמטה:

**אין לו בדיקה מבחוץ**. לפי שהוא טרפה בנקב משהו ואינו ניכר בחוץ לפי שקרום החיצון אדום וטיפת דם נכנסת בנקב ואינו ניכר אבל קרום הפנימי לבן וטיפת דם ניכרת בו:

**ניבדקיה לקנה**. שהקנה נבדק מבחוץ שאינו נטרף אלא ברוב:
**והדר נשחטיה**. לקנה והשחיטה כשרה בסימן אחד ואח"כ יטול הוושט כולו ומהפכו ויבדק:
**חכים יוסף ברי בטרפות כרבי יוחנן**. דאמרינן בפרק גיד הנשה (דף צה:) דשדר ליה שמואל תריסר גמלי ספיקי טריפתא למבדקינהו בגווייהו ל"א כר' יוחנן בכל מילי:
**ומקשו** הכא מאי פרכינן מדרבה דאמר הושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים דהא רבה כי אמר הכי לענין ספק דרוסה קאמר וכדאמרינן עליה לקמן בפ' אלו טריפות (דף מג.) למאי נפקא מינה לספק דרוסה והיינו טעמא משום שעורהחיצון של ושט אדום וזהרא דדרוסה נמי אדום אבל בנקב ודאי יש לו בדיקה אפי' מבחוץ דאי לא לא הוה לן למימר לקמן דנפקא מינה לספק דרוסה דלנקב נמי נפקא מינה והכא ודאי לא משום ספק דרוסה חיישינן וכדכתיבנא לעיל וי"ל דאין הכי נמי דושט יש לו בדיקה בנקב אפילו מבחוץ והכא שאני דמאחר שצוארו מלא דם חוששין שמא כסה הדם את הנקב ונקרש בתוכו שאינו יוצא ע"י הדחה ואי אפשר להכירו מבחוץ כלל אי נמי כי אמרינן לקמן למאי נפקא מינה לספק דרוסה היינו לאפוקי ספק נקב שהוא במקום ידוע דיש לו בדיקה אפילו מבחוץ אבל כל שאינו במקום ידוע ה"ה נמי דאפילו נקב אין לו בדיקה מבחוץ אבל אחרים אומרים דכי אמרינן לקמן עלה דרבה נפקא מינה לספק דרוסה ה"ה דנפקא מינה לספק נקב אלא דנקט דרוסה לרבותא וכמו שאכתוב עלה דההוא בס"ד:
**ת"ר שחט את הושט**. פי' בעוף שהכשרו בסימן אחד ואמרינן בגמ' דלהכי נקט שחיטה בושט והשמטה בגרגרת משום דגרגרת עבידא לאישתמוטי:
**שמוטה ושחוטה**. לקמן איתא בגמ' בפרק אלו טריפות (דף נד.) ורב הוא דאמר לה וה"פ. נמצאת הגרגרת שמוטה ושחוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה:
**כשירה**. שאם נשמטה תחלה יורדת היתה למטה ושוב אינה נשחטת:
**ר'** יוחנן (אמר) [לא סמיך אהא אלא] יביא בהמה אחרת וישחוט אותה ויקיף אם דומין החתכין זה לזה לפי שאין חתך הסימן השמוט [הולך ביושר כשל מחובר שהחותך דבר השמוט ע"י שנשמט לכאן ולכאן אין החתוך ישר]:
**רב נחמן אמר לא אמרן אלא שלא תפס בסימנין**. איכא מאן דאמר דרב נחמן אדרבי יוחנן קאי וא"כ אפילו בשלא תפס בסימנין צריכא הקפה לר' יוחנן וקי"ל כוותיה לגבי רב וכן דעת בעל הלכות והרמב"ן ז"ל אבל אחרים אומרים דרב נחמן אדרב קאי וכל שלא תפס כשרה אפילו בלא הקפה אבל תפס פסולה לעולם והוו להו רב ורב נחמן רבים לגבי רבי יוחנן והלכתא כותייהו:

**לכבשינהו לכרעיה בארעא**. ידחוק רגליו בארץ:
**אי נמי נדלינהו**. יגביהם:
**דילמא מקהה הוא לטופריה בארעא**. שמא ינעוץ צפרניו בקרקע:

## דף ו:

**הואיל וצולהו כולו כאחד**. לפיכך צריך להוציא כל דמו:
**מנקבן בקוץ בשעת שחיטה**. שאין צריך לשחטן בסכין שאינן משיעור שחיטה ולא הוזכרו אלא להוציא מהן דם. וכתב הראב"ד ז"ל דמדנקט צולהו ולא נקנו מבשלו משמע דשחיטת וורידין לא סגי אלא בצלי משום דנורא מישב שאיב ליה לדמא ולא בעינן חתיכת שאר חוטין כדאמרינן לקמן בפרק הזרוע (דף קלג.) אמר רב הונא חוטין שבלחי אסורין וכל כהן שאינו יודע ליטלן אין נותנין לו מתנות ולא היא אי בטוויא מידב דייב אי בקדרה איידי דחתך להו ומלח להו מידב דייבי הילכך לצלי הוא דסגי בשחיטת וורידין אבל לקדרה דבעינן חתיכת חוטין אפילו שחט את הוורידין צריך לחתוך את העוף אבר אבר ולחתוך ג"כ כל החוטין שבגוף ולמלוח במקום חתך ובבהמה נמי דאמרינן דבניתוח אבר אבר סגי ולא בעי למחתך חוטין גופייהו היינו לצלי אבל לקדרה לא סגי עד דחתיך להו לכלהו חוטין והביא ראיה לדבריו מדאמרינן בפרק גיד הנשה (דף צג.) חמשא חוטי הוו תלתא משום תרבא ותרי משום דמא וקאמר דהתם ודאי בשנחתכו וורידין היא דאי לא נחתכו כלל מאי שנא הני דנקט אלא ודאי דההיא לקדרה קאמר דאפילו בשנחתכו וורידין בעוף א"נ בבהמה שנחתך אבר אבר לא סגי אלא בחתיכת החוטין והא דנקט הני תרי לאו לאפוקי שאר חוטין שבגוף אלא רבותא קמ"ל דאע"ג דהני סמיכי לורידין אין יוצאין מידי דמן להתירן לקדרה וכ"ש שאר החוטין שהן רחוקין מן הורידין זהו דעת הראב"ד ז"ל באיסור משהו שלו ולא נהירא מדאמרי' תרי משום דמא משמע דתו ליכא דומיא דתלתא משום תרבא דליכא טפי ועוד שלדבריו אי אפשר לבשל עוף שלם וכבר פשט המנהג בהפך ומנהגן של ישראל תורה היא. אלא ודאי כל ששחט את הוורידין בין עוף בין בהמה מותר לבשלו שלם כמות שהוא דאע"ג דאמרי' לא אמר ר' יהודה אלא בעוף היינו לומר דבהמה הואיל ומנתחה אבר אבר לא צריך אבל אין הכי נמי שאם רצה לנהוג בה כעוף הכשרה כעוף וההיא דגיד הנשה בשנשחטו וורידין ודאי הוא ודוקא הני תרי הוא דבעו חתיכה משום דקים להו לרבנן שהדם שהוא כנוס בתוכן אינו נשפך דרך הוורידין אבל בשאר החוטין כולן לפי שהן מתמצין דרך הוורידין אין צריכין חתיכה והאי דנקט הכא צולהו אורחא דמלתא קתני וה"ה לקדירה ובלבד שיחתוך דידא ודלועא אי

נמי קא משמע לן דאפילו לצלי כל שלא שחט את הורידין אסור ולא אמרינן דשאיב ליה נורא ואע"ג דגבי בישרא דאסמיק וכן ביעי וכן מיזריקי איפליגו לקמן בפרק גיד הנשה (דף צג:) אי מצמת צמית ליה נורא אי מידב דייב ומסקינן דמידב דייב היינו כשהורידין עצמן מונחין על פני האש אבל חוטין אלו שבתוך הגוף אין רואין פני האש ולפיכך אין כח באש להוציאן מידי דמן. ולענין הלכה קי"ל כר' יהודה דהכי אמרינן בפ"ק דברכות [דף ח:] והזהרו בורידין כר' יהודה וכבר כתבנו במשנתנו דרבי יהודה אפילו דיעבד מצריך חתיכת ורידין כלומר שאם לא חתך את הורידין צריך שינתח אבר אבר. ונמצינו למדין שבהמה או עוף שנשחטו ורידיו צולה אותן והן שלימין בלא חתיכת חוטין כלל דלצלי לא בעינן חתיכת חוטין כדמוכח ההיא דפרק הזרוע [דף קלג.] [ולקדרה חתיכת חוטין דידא ודלועא נמי בעי דשארא לא בעי] לא שחט את הורידין צריך לנתח אבר אבר. עבר וצלאן בלא חתיכת אבר אבר צריך לחטט אחר כל החוטין בכל מקום שהן אבל הבשר עצמו אינו נאסר דדם משרק שריק ואינו מפעפע בצלי ולפיכך אינו אוסר אלא כדי קליפה זהו דינו של צלי אבל לקדרה אף על פי ששחט את הורידין או שחתך אבר אבר צריך לחתוך שביד ושבלחי ואין חתיכת הורידין מועלת להם לפי שאין נשפכין דרך שם וכמו שכתבתי. ויש מי שאומר שלא נאמרה חתיכת שני החוטין אלו אלא בבהמה אבל בעוף אינו צריך שחוטי העוף רכין הן ודמן יוצא על ידי מליחה ונראה שאין כן דעת ר"ח ז"ל. עבר ובשלן שלמים בלא חתיכת ורידין אם יש בקדרה כדי לבטל הדם שבכל החוטין שרי ואי לא אסור ובין כך ובין כך צריך לחטט אחר החוטין ולהוציאן שהן עצמן אסורין לפי שאין יוצאין מידי דמן. והיכא שנסתפק לו אם נשחטו ורידיו אם לאו. בעוף צולהו ומבשלו כולו כאחת שהואיל והוא צריך לשחטן חזקה נשחטו אבל בבהמה שאין צריך לשחוט את הורידין לפי שדרכה לנתחה אבר אבר אסור לצלותה או לבשלה שלימה עד שיודע לו שנשחטו:

**מתני' השוחט שני ראשים כאחד שחיטתו כשרה.** הא דמשמע ממתני' דשוחט שני ראשים דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא. מוקמינן לה בגמרא [דף כט.] בקדשים אבל בחולין אפילו לכתחלה:

**שנים אוחזין בסכין ושוחטין.** כל אחד אוחז בסכין שלו ושוחט והכי מסקנא בגמרא [לעיל דף ל:]:

**אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה.** אע"פ שאין השחיטה במקום אחד כיון שביו שניהם שוחטין רוב סימנין שחיטתן כשרה:

**גמ' השוחט בשנים ושלשה מקומות שחיטתו כשרה**. כתב רש"י ז"ל שחתך כאן מעט וחזר והתחיל לשחוט למעלה או למטה ואין לשון זה ברור שאם חתך מיעוט סימנין למעלה ומיעוט למטה היכי מצטרפי והא ליכא רוב חללו של סימן ולא רוב היקפו אלא הנכון ששחט בשנים ושלשה מקומות בהיקפו של סימן בין שאותן שחיטות הן זו כנגד זו בין שאחת למעלה ואחת למטה [כיון] שכולן בהיקפו של סימן ואילו תצרפם במקום אחד יהיה בהן רוב בהיקפו של סימן כשר. וכ"כ רב אחא משבחא בשאלתות בפרשה בהעלותך והיכא דשחט מקצת סימנים בחדא דוכתא ואידחי ידיה בדוכתא אחריתא ושחיט הנך סימנין באידך גיסא בין זה כנגד זה בין זה שלא כנגד זה כשר ע"כ. וכן נמי שחט הושט כלפי הראש והקנה כלפי הגוף כשר והכי מוכח בברייתא בגמ'. ושמואל פליג עליה דרב משום דס"ל דבעינן שחיטה מפורעת. כלומר מגולה וניכרת דהיינו במקום אחד והלכתא כרב וכו':

**למדתנו רבינו**. בלקיחה זו:

**משנתנו בשני סכינין ושני בני אדם**. דלא תימא כי תנן שנים אוחזין בסכין ושוחטין היינו דוקא בסכין אחד ומאי אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה אע"פ שהן שוחטין באלכסון ומ"מ השחיטה כולה מחוברת דליתא אלא מלקיחה זו אנו למדין דאפילו בשני סכינין ושני בני אדם מכשר במתני'. וכן שחיטה העשויה כמסרק כגון זו וכשנשחט רוב חללו של סימן:

**ושחיטה העשויה כקולמוס**. באלכסון:

**החליד הסכין בין סימן לסימן**. כגון שהחליד הסכין בין קנה לושט ושחט את הושט ואח"כ הוציא את הסכין ושחט את הקנה כדרכו מלמעלה למטה:

**תחת השני**. ששחט כבר הראשון:

**הני מילי מלמטה למעלה**. דכיון דתחת השני החליד לא אפשר אלא מלמטה למעלה:

**קמ"ל**. רב דאפילו מלמעלה למטה שחיטתו פסולה ומתני' דנקט מלמטה למעלה לרבותא נקטה שאע"פ שכבר נשחט הראשון בהכשר שחיטתו פסולה ונקט נמי אורחא דמילתא דכששחט סימן ראשון בהבאה כשחזר לעשות הולכה נתחב ראש הסכין בין סימן שני לצואר:

**תחת העור איני יודע**. דאע"ג דעור לאו בכלל שחיטה הוא אפשר כשהחליד הסכין מתחתיו ושחט את הסימנין חלדה מיקריא וכן מטלית הכרוכה לה סביבות צוארה:

**וכן תחת צמר מסובך**. ואף על פי שאינה מגופה של בהמה. ומיהו אמרי רבוותא ז"ל דדוקא כשכרוך על צואר הבהמה אבל מטלית וצמר דעלמא לא:

**גרסינן בגמרא** [דף ל:] **בעי רב פפא החליד במיעוט סימנין מהו תיקו**. פי' רש"י ז"ל החליד במיעוט סימנין לאחר ששחט רובן בהכשר מהו מי אמרינן הא אישתחיט שפיר ברוב סימנין או דילמא חדא שחיטה היא והא אית בה חלדה וסלקא בתיקו ולחומרא וכן פרש"י ז"ל בעיא דשהה במיעוט סימנין דאמרינן בסמוך וכתב ז"ל דלענין הגרמה נמי כך היא דהגרמה פוסלת אפילו במיעוט בתרא דסימנין הלכך אפי' שחט שני שלישים והגרים שליש מחמרינן ומטרפינן אלו דברי רש"י ז"ל ולפי פירושו היה לו לרב אלפסי ז"ל להביא בהלכות אלא שאין דברי רש"י ז"ל מחוורין דמאחר ששחט סימנין למה יפסלו במעוט אחרון והלא אם רצה לעקרן ביד הרשות בידו ועוד דמה שכתב גם כן דהגרמה פוסלת בהן ליתא דהא אמרינן בפרק קמא (דף יט.) דשחט שני שלישים והגרים שליש כשרה לכולי עלמא וליכא מאן דפליג בה אלא רבנן דלית להו בשחיטה רובו ככולו אבל לדידן דקיימא לן כסתם מתני' דרובו של אחד כמוהו שחט שני שליש והגרים שליש כשרה ותו קשיא עליה דתניא בתוספתא בהדיא שחט רוב אחד בעוף אף על פי ששהה זמן מרובה וגמרה שחיטתו כשרה אלא עיקרן של דברים כדברי רבינו ת"ם ז"ל דהחליד הסכין במיעוט בתרא דסימן קמא [בבהמה] קא מבעי ליה ואליבא דרב יהודה דאמר תחת העור כשרה:

## דף ז.

**החליד במיעוט סימנין מאי**. מי אמרינן כיון דלא מעכבי בשחיטה כעור דמו וכשרה או דילמא לא דמי דמיעוט סימנין איתנהו בשחיטה הילכך החליד בהן חלדה מיקריא אי נמי דאפילו לבי רב נמי מיבעיא ליה מי אמרינן נהי דמספקא להו בתחת העור. במיעוט סימנין פשיטא להו דחלדה גמורה היא הואיל ואיתנהו בשחיטה או דילמא אף במיעוט סימנין מספקא להו וסלקא בתיקו ולחומרא ולפי שיטה זו לא הוצרך הרב אלפסי ז"ל להביאה בהלכות דכיון דתחת העור נקטינן דאסורה מספיקא כ"ש תחת מיעוט הסימנין:
**מתני' התיז את הראש בבת אחת**. כאדם המתיז את הדלעת שדוחק את הסכין בכח ופוסק והיינו דרסה:
**היה שוחט**. במשיכה והתיז הראש בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך או הוליך תחלה ובמשיכה התיז את הראש עד שלא הספיק להביא:
**אם יש בסכין מלא צואר**. מפרשינן בגמ' [דף לא.] דמלא צואר חוץ לצואר קאמר שכל שהוא ארוך כשיעור הזה יש בו כדי לשחוט במשיכה בלא דרסה אבל כל שאינו ארוך כשיעור הזה אין הסימנין נשחטין במשיכה זו בלא דרסה:

**אם יש בסכין מלא צואר**. מפרש בגמרא [שם] חוץ לשני צוארין דיש בו שיעור ג' צוארין וה"ה לשלשה או ד' בהמות דסגי לן במלא [צואר] אחד חוץ לצואר כולן:

**אזמל**. תער דק קטן מאד. וכתב הרמב"ן ז"ל שאפשר דדוקא בהתיז את הראש הוא דבעינן מלא צואר חוץ לצואר לפי שאי אפשר להתיז הראש כולו אלא בדרסה כל היכא דליכא בסכין כי האי שעורא אבל בחתיכת סימנין לא בעינן כולי האי דבכל שהוא הן נחתכין. ולא מיחוור אלא להתזת שני סימנין קרי התזת הראש וכדאמרינן בגמ' [דף כז.] בריש פרקין מנין לרבות את הראש שכבר הותז והיינו בחתיכת סימנין בלחוד וריישא דמתניתין נמי מוכח הכי דקתני התיז את הראש בבת אחת פסולה והיינו דרסה ממש וכיון שכן ודאי אע"פ שלא חתך אלא סימנין פסולה ואפ"ה תני לה בלשון התיז את הראש וכן דעת הרשב"א ז"ל הלכך כל שהביא ולא הוליך או הוליך ולא הביא בעינן חוץ לצואר כמלא צואר:

**ודאמרינן** הכא דבשוחט שני ראשים בעינן מלא צואר חוץ לשני צוארים דהיינו שיעור שלשה צוארין כתבו בתוס' שאם אין בו אלא שיעור שני צוארין בלבד האחת כשרה [כגון אם הוליך ולא הביא הפנימית כשרה] שהרי יש לה מלא צואר חוץ לצוארה והחיצונה אסורה ואפשר ששתיהן אסורות דהואיל ושחיטתן כאחת ועל כרחך אי בשניה דרס אף בראשונה נמי דרס שהרי בבת אחת ובענין אחד העביר הסכין על שתיהן:

**גמ' ואסיקנא דבעינן** [חוץ] **לצואר כמלא צואר דהוו להו שני צוארין**. כלומר בשוחט שני ראשים:

**שאין לו קרנים**. רגילים היו לעשות כמין קרנים לאיזמלים הקטנים לנוי על גביהן נוטין לצד ראשו ומתוך שהוא קטן מאד הוא נשמט מן הצואר וכשהוא מוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הקרנים או ינקבו:

**איכא מאן דאמר דה"מ בעוף וכו'**. דברי ר"ח ז"ל הם ואין להם עיקר בגמרא:

**איבעיא לן בגמרא** [דף לא.] **מחטא מאי**. כלומר מאי דמכשרינן במתניתין אפי' כל שהוא בזמן שהוליך והביא אי אפילו מחטא הוי בכלל כל שהוא וכשרא ולא ומהדרינן דכי האי גוונא פשיטא דפסול דמחטא מבזע בזע. כלומר שמתוך שהוא חד כל כך נוקב וקורע ואינו חותך:

**אלא מחטא דאושכפי מאי**. כלומר שהיא רחבה בראשה קצת וקטנה מן האיזמל ורצענין מישרין בה את העור ויש לה בראשה מקום חתך מאי ואתינן למפשטה מדקתני מתני' אפי' כל שהוא ואפילו באיזמל ודחינן דילמא פירושי קא מפרש מאי כל שהוא איזמל ולא איפשיטא הילכך אזלינן בה לחומרא וכיון דלא ידעינן כמה הוי מקום חתך של

איזמל השוחט בסכין קטנה צריך ליזהר ולשער לפי אומד דעתו שכשיוליך ויביא בה שלא ידרוס אבל בקטנה יותר מדאי לא ישחוט דהא במחטא דאושכפי מספקא לן ואזלינן לחומרא:

**מתני' נפלה סכין ושחטה וכו' מה שאתה זובח אתה אוכל**. דבעינן שחיטה מכח אדם:

**נפלה סכין והגביהה**. ושהה בהגבהה זו:

**כליו**. בגדיו:

**השחיז את הסכין**. אחר שהתחיל לשחוט:

**ועף**. מועף כלומר שנתיגע:

**ובא חברו ושחט**. שגמר השחיטה:

**כדי שחיטה אחרת**. בגמ' מפרש לה:

**אם שהה כדי ביקור**. כדי ביקור הסכין אם כשרה לשחוט:

**גמ' טעמא דנפלה**. דלא אתי מכח אדם:

**הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מיכוין לשחיטה**. והכי קי"ל ואמרינן בגמרא דנדה שנאנסה וטבלה בלא כונה לכולי עלמא אסורה לאכול בתרומה דטבילת תרומה בעיא כונה אבל אי טהורה לבעלה או לא איפליגו בה רב ורבי יוחנן דרב אמר טהורה לביתה דס"ל דחולין לא בעו כונה ורבי יוחנן סבירא ליה דאף לביתה אינה טהורה ופסק הרמב"ם ז"ל בפרק א' מהלכות מקואות כרב דאמר טהורה לביתה ומסתברא כותיה משום דסוגיין מוכח בגמרא דרב נחמן בר יצחק כרב סבירא ליה ועוד דסוגיין בפרק אין דורשין (דף יח:) כרב דאמר חולין לא בעו כונה ולא מדכרינן התם דרבי יוחנן כלל:

**אפילו בהמה לעוף**. קולא היא שנתנו לעוף שיעור שחיטת בהמה לשהייתו:

## דף ז:

**דקה לדקה**. לשחיטת בהמה דקה משערינן בכדי בהמה דקה דכוותה ור' יוסי בר' חנינא פירושי קא מפרש מלתייהו דרב ושמואל ור' יוחנן דבכלל כדי שחיטה הוי כדי שיגביהנה וירביצנה הילכך נקיטינן דשיעור שהיית בהמה הוא כדי שיגביהנה וירביצנה דקה לדקה וגסה לגסה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות שחיטה:

**ולענין** שהיית עוף כתב רש"י ז"ל דמפלגינן בבהמה גופה בין דקה לגסה הוא הדין דמפלגינן בין בהמה לעוף הילכך נקיטינן כרב דאמר ועוף לעוף דקם ליה רבי יוסי ברבי חנינא כותיה אבל הגאונים סוברים דרבי יוסי בר' חנינא לא אירי בשיעור עוף כלל הילכך הוה ליה רב יחיד לגבי שמואל ורבי יוחנן וקי"ל כותייהו דאמרי אפילו בהמה לעוף וזהו דעת הרב אלפסי ז"ל וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר מיהו איכא לעיוני

שיעור שחיטה אי משערין בשחיטת סימנין בלבד או אף בחתיכת העור. ובסימנין עצמן אי בכדי שחיטת כולן או רובן ומסתברא דסימנין ברובן כיון דמדאורייתא אפי' לכתחלה בהכי סגי וכמו שכתבנו בריש פרקין אבל בעור ודאי משערינן דשיעור שחיטה כדרכה גמירי שהוא שוחט העור לכתחלה ואיכא מאן דאמר שאף בכדי כל הסימנין משערים דמכל מקום איתנהו בשחיטה:

**אמר רבא השוחט בסכין רעה.** שאין חדודה חותך יפה:

**אפילו כל היום כולו.** מאריך ושוהה בשחיטה אחת כשרה הואיל וכל שעה הוא מוליך ומביא ולא הפסיק בשחיטתו:

**שהיות מהו שיצטרפו.** הפסיק שתים ושלש בשחיטה אחת ושהה בין שלשתן כדי שיעור שלם:

**מדידיה.** השוחט בסכין רעה אלמא לא מיצטרפי דקא סלקא דעתן דאפילו הפסיק קאמר אלא שלא שהה בפעם אחד כשיעור:

**התם.** בדלא שהה כלל:

**שהה במיעוט סימנין מהו.** פרש"י ז"ל שחט הרוב ושהה במיעוט האחרון וגמר שחיטתו:

**מהו.** מי אמרינן כיון דעבד ליה רובא אתכשר או דילמא כיון דהדר גמרה כולה חדא שחיטה היא ולא איפשיטא ולחומרא ולפיכך כתב ז"ל דמי ששחט רוב הסימנין והשליך העוף מידו ושוהה למות אסור לחתוך המיעוט בתורת שחיטה מוטב שיכה על הצואר בסכין או ימתין עד שימות ואין זה מחוור שמכיון שנשחטו רוב הסימנין אינו בדין שיפסלו בשהייה וכמו שכתבתי למעלה בבעיא דהחליד במיעוט סימנין ומדברי הר"ם במז"ל בפרק הנזכר נראה דהכי קא מיבעיא ליה שהייה דאמרינן דהוי כדי שחיטה שהה במיעוט סימנין [כלומר כדי מיעוט סימנין] מהו ואף זה אינו מחוור דשחיטת מיעוט הסימנין לא מיקרי שחיטה אלא הנכון דשהה במיעוט בתרא דסימן קמא ולאו שהייה ממש דאי הכי פשיטא דהיינו עיקר שהייה אלא בשוחט בסכין רעה ומוליך ומביא קא מיבעיא ליה ואדרבא סמיך והכי קא מיבעיא ליה שוהה בחתיכת אותו מיעוט בשיעור שהייה מאי מי אמרינן דאע"פ שהוליך והביא שחיטתו פסולה דכיון דאינו מעכב בשחיטה כמחתך בבשר בעלמא הוא או דילמא כיון דאף מיעוט הסימנין איתיה בשחיטה לא פסיל וסלקא בתיקו ולחומרא:

**מתני' שחט את הושט וכו' ופסק את הגרגרת.** היינו עיקור ובבהמה קאי:

**תחת השני.** בין הסימן לצואר:

**ופסקו.** מלמטה למעלה:

**גמ'** גרסי' הכא בגמרא [דף לב:] אמר ר"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשירה כלומר שניקבה בין שחיטת קנה לשחיטת ושט אמר רבא לא אמר ר"ל אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלוים בקנה אבל בבני מעים לא. כלומר כיון דחיי ריאה תלויין בקנה ושחט את הקנה הוי כמו שניטלה כולה מן הבהמה ומונחת בדיקולא דתו לא מיטרפא בהמה בה והרב אלפסי ז"ל [לא] הביאה בהלכות וכן הרמב"ם ז"ל כתב שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה טריפה נראה שהם דוחין אותה מדרבי זירא דפליג עלה בגמרא לפי דעת קצת מפרשים כמו שכתבתי בחידושי ואין כאן מקום להאריך אבל יש מפרשים אחרים שפסקו הלכתא כר"ל:

**תניא הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה.** משום דמעלי לגופא וכדאיתא בגמרא: **חותך כזית בשר מבית טביחתה.** שאינו מחוסר הפשט ויכול לחתכו מיד קודם יציאת הנפש:

**וממתין לה עד שתצא נפשה.** דאמרינן בפ' ארבע מיתות ב"ד (דף סג.) מנין שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה ת"ל לא תאכלו על הדם:

**אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו.** שאע"פ שבני נח מוזהרין על אבר מן החי ולא שריא להו בהמה בשחיטה דשחטי אינהו אלא במיתה תליא להו מילתא הכא בשחיטת ישראל מיגו דאישתריא לישראל אישתריא נמי לדידהו ומקשו הכא האי כזית בשר למאי קא בעי ליה אי לקדרה דבעי מליחה מאי ממתין לה עד שתצא נפשה דקאמר הא ודאי בשיעור מליחה ובישול כבר יצאה נשמתה ואי לאומצא ולצלי מאי מולחו יפה יפה דקאמר והא לא בעו מליחה וכמו שפירשתי למעלה י"ל לעולם לאומצא אי נמי לצלי ואע"ג דבעלמא לא בעו מליחה הכא בעו כיון דמבית שחיטתה קא חתיך ועד שלא תצא נפשה שהדם נעקר ממקומו ומתמצה דרך שם:

**מתני' השוחט בהמה חיה ועוף וכו' בידים מסואבות.** בלא נטילה דגזרו עליהן להיות שניות ובגמ' פריך אפילו הוכשרו נמי דהא אין שני עושה שלישי בחולין ומוקמינן לה בחולין שנעשו על טהרת הקודש:

**הוכשרו בשחיטה.** דמגו דשריא שחיטה להאי בשר מידי אבר מן החי משויא ליה נמי אוכלא לגבי טומאה ומקשו הכא נהי שלא הוכשרו בדם על כרחין קודם אכילה הוכשרו במים דאי לקדרה הרי הוכשרו במים שבה ואי לצלי הוכשרו נמי בהדחה דודאי אפילו צלי הדחה בעי מפני הדם שעל פני הבשר דכי אמרינן [בדף צג:] דנורא משאיב שאיב הני מילי דם הנבלע באיברים אבל דם שהוא בעין אינו יוצא ע"י האש דאדרבה מתייבש הוא שם ולאומצא נמי ודאי בעי הדחה מפני הדם שעל פניו דלא מיקרי דם האיברים שלא

פירש אלא דם הבלוע בבשר אבל מה שעל גביו ודאי אסור וצריך הדחה י"ל משכחת לה דאכיל ליה לצלי בלא הדחה וא"ת דדם שעל פניו אוסר ליתיה [דף קיא.] דדם משרק שריק ואינו אוסר אלא כדי קליפה הילכך קולף את החיצון והשאר מותר אי נמי משכחת לה כשהודחו ע"י גשמים שלא מדעת דכיון דלא אחשבינהו לא מכשרי:

**וכתב** הרשב"א ז"ל דהשוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם אף על פי שלא שחט את הורידין אינו צריך שינתחם אבר אבר דכי בעינן שחיטת ורידין או חתיכת אבר אבר ה"מ ביצא מהן דם שהדם פורש ואינו מוצא מקום לצאת והוה ליה פורש ממקום למקום ואסור אבל בשלא יצא מהן דם הדבר מוכיח שלא פירש דמו ממתום למקום:

**השוחט את המסוכנת וכו' עד שתפרכס**. דאי לא מפרכסא קים להו לרבנן דניטלה נשמתה קודם שחיטה כדאמרינן בגמרא [דף לח.]:

## דף ח.

**אם זינקה**. כדרך שהבהמות נופחות בגרונם לאחר שחיטה והדם מקלח ומזנק בכח. זינוק קילוח:

**השוחט בלילה**. בהמה מסוכנת שצריכה פרכוס ולא ידע אי פרכסה אם לאו ולמחר השכים ומצא הכותלים של בית שחיטת הצואר מלאים דם כשרה מפני שזינקה. וכמדת ר' אליעזר. דמכשר לה בזינוק אמרה ר"ש:

**אחת בהמה גסה ואחת בהמה דקה**. צריכה פרכוס אם היא מסוכנת:

**שפשטה ידה**. בגמר שחיטה:

**ולא החזירה פסולה**. אם היתה מסוכנת לפי שאין זה פרכוס שכן דרכה בצאת נפשה אבל גסה לאו אורחה בהכי:

**אפילו אין בה אחד מכל הסימנין הללו**. שלא זינקה ולא פירכסה:

**גמ' היכי דמי מסוכנת**. שהיא צריכה פרכוס:

**אפילו אוכלת בקעיות**. כלומר שיש לה כח בשיניה עד שאוכלת בקעיות דהיינו חתיכות של עץ אפ"ה כיון דאינה עומדת מסוכנת היא:

**בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה**. אם היא מסוכנת שדרכה לעשות כן בהוצאת נפש ומוכח בגמ' דהא החזירה כלומר שהיתה ידה פשוטה וכפפתה כשרה:

**אבל בגסה וכו'**. משום דגסה לאו אורחה בהכי וחיותא היא:

**ריפרף**. בציר מכשכש:

**ולא כשכש אלא בזנבו**. הוא הדין לבהמה דסגי לה בהכי כדתנן במתני' ואשמעינן הכי בעוף לרבותא שאפילו עוף שדבר קל הוא לו לכשכש בזנבו הוי פרכוס והכי מוכח בגמ':

**ופרכוס שאמרו בסוף שחיטה**. למעוטי קודם גמר שחיטה דלא דכל שאינה עושה כן בסוף שחיטה בידוע שנשמתה נטולה ממנה קודם לכן:

**מתני' השוחט לעובד כוכבים שחיטתו כשרה**. דלא אמרי' סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים כיון דלא שמעי' דחשיב:

**ר' אליעזר פוסל**. כיון דבהמת עובד כוכבים הויא אע"ג דישראל שחיט לה מהני בה מחשבת עובד כוכבים וסתם מחשבתו לעבודת כוכבים:

**חצר כבד**. טרפשא דכבדא אוברי"ש בלע"ז:

**אמר רבי יוסי ק"ו**. דלא מהניא ביה מחשבת בעלים אע"ג דשמעיניה דחשיב כיון דישראל שחיט ליה:

**ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין**. פרש"י בגמרא [דף לט.] דה"ק ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין מעבודה לעבודה בארבע עבודות כגון שוחט על מנת לקבל או להוליך או לזרוק או להקטיר בפיסול הרי זה פסול ואפ"ה אין הכל הולך אלא אחר העובד שאין הבעלים פוסלין את הקרבן במחשבתן אלא כהן בלבד כדכתיב המקריב אותו לא יחשב וקרי ביה לא יחשב:

**מקום שאין המחשבה פוסלת בחולין**. כלומר שאין המחשבה פוסלת בחולין בכל ד' עבודות אלו אלא בשתים מהן שהשוחט בהמת חולין וחשב עליה לזרוק או להקטיר חלבה לעבודת כוכבים פסולה אבל חשב בשחיטתה לקבל דמה או להוליך דמה לא מיפסלא דהולכה וקבלה לעבודת כוכבים לאו כלום נינהו דבקדשים היינו טעמא דפסלה מחשבת קבלה והולכה משום דכיון דמצות הזבח נינהו חשיבי מעשה אבל בעבודת כוכבים לאו כלום וכיון שכן ק"ו הוא שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט. והוי יודע דזריקה והקטרה נמי דאמרינן דפסלי בעבודת כוכבים דוקא בשחשב עליה בשעת שחיטה לזרוק דמה ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים אבל נשחטה כראוי שוב אין הבהמה נפסלת אע"פ שזרק דמה או הקטיר חלבה לעבודת כוכבים דאע"ג דבהמת קדשים מיפסלה בד' עבודות התם היינו טעמא לפי שכולן מכשירי קרבן הן אבל חולין שכל היתירן אינו תלוי אלא בשחיטה מכיון שנשחטו כראוי א"א שיפסלו וזה שלא כדברי רש"י ז"ל:

**גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי דאמר זה מחשב וזה עובד לא אמרינן**. כלומר כשזה שוחט דהיינו עובד אין הבעלים פוסלין שחיטתו בשום מחשבה ודקתני במתני' דהשוחט לעובד כוכבים שחיטתו כשרה ה"ה דאפילו לכתחלה אלא דלא מצי למתני שוחטין לעובד כוכבים דאי הכי הוה משמע דלמשרי למשחט לעובד כוכבים

הוא דאתא דלית ביה משום לפני עור לא תתן מכשול אבל לא שתהא שחיטתו כשרה לכך הוצרך לשנות שחיטתו כשרה אבל אין הכי נמי דאפילו לכתחלה:

**מתני השוחט לשם הרים וכו'**. מפרש בגמ' שחיטתו פסולה לאסור באכילה אבל בהנאה שריא:

**ורמינן עלה בגמ'**[דף מ.] **פסולה אין זבחי מתים לא**. כלומר לאסור בהנאה כדין תקרובת עבודת כוכבים שאסור כמת ומת אסור בהנאה כדנפקא לן בע"ז (דף כט:) מותמת שם מרים וגמר שם שם מעגלה ערופה:

**ורמינהו** השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם מדברות לשם נהרות לשם ימים לשם חמה לשם כוכבים לשם מזלות לשם מיכאל השר הגדול לשם שלשול קטן. כלומר לשם דבר גדול שבכל הבריות או אפילו לשם דבר קטן שבכולן:

**הרי אלו זבחי מתים**. ומפרקינן הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר. והכי פירושא דמתני' בשוחט לשם הר ומש"ה לא מיתסרא בהנאה ולאו במתכוין לעבודת כוכבים דאי הכי אפילו בהנאה מיתסרא אלא בשוחט לשום רפואה או לשם כשפים ודברי הבאי ומשום מראית העין בלחוד הוא ומתסרא באכילה מפני שנראה כמתכוין לעבודת כוכבים אלא לפי שאין דרכן של עובדי כוכבים לעבוד הרים וגבעות ומדברות לא החמירו לאסרה בהנאה וברייתא דקתני הרי אלו זבחי מתים דמשמע דאפילו בהנאה מתסרא מיתוקמא בדאמר לגדא דהר כלומר לשרו של הר שאפילו כששחט לשמו לשם רפואה כיון שדרך העובדי כוכבים לעבדו עשאוהו מדבריהם כתקרובת עבודת כוכבים ממש וכן נראה פי' זה מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ב' מהלכות שחיטה:

## דף ח:

**שנים אוחזין בסכין ושוחטין**. זה בראשו וזה בקו:

**לשם דבר כשר**. שחיטה סתם:

**גמ' גרסינן בגמרא** [דף מ:] **רב נחמן ורב יצחק ורב עמרם דאמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו**. ומשמע דהכי הלכתא דסוגיין בגמ' כותייהו. מיהו ר"ח ז"ל כתב דאפילו לדידהו דוקא במעשה זוטא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אבל במעשה רבה אדם אוסר אבל רש"י ז"ל כתב דאפילו במעשה רבה אין אדם אוסר ופשטא דסוגיא דהטא כותיה הילכך השוחט בהמת חברו לעבודת כוכבים לא מיתסרא בהנאה ומיהו איכא מאן דאמר דבאכילה אסורה ואפילו שוחט בהמת חבירו לשם הרים ונתכוין לרפואה וכיוצא בה אסורה באכילה שכל שיש בו סרך לעבודת כוכבים מיתסרא באכילה וליכא

למימר לענין איסור אכילה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהכא לאו איהו אוסר לה אלא דלא שרי לה והוה ליה כאילו לא נשחטה אלא שמתה מאליה:

**מתני' אין שוחטין לתוך ימים**. דלא לימרו לשרא דימא קא שחיט:

**ולא לתוך הכלים**. שלא יאמרו מקבל את הדם לזרקו לעבודת כוכבים:

**אבל שוחט הוא לתוך אוגן של מים**. אוגן מלשון אגן וקאמר דאף על גב דלתוך הכלים אסור כל שיש בו מעט מים שרי דתו ליכא משום חשדא:

**ובספינה יכול לשחוט על גבי כלים**. והדם שותת ויורד לתוך המים ולית ביה משום אין שוחטין לתוך ימים כיון דלא שחיט לתוך הים בהדיא:

**אבל עושה גומא**. משמע שהוא שוחט לתוכה ובגמ' פריך והא אמרת אין שוחטין לגומא וטעמא דגומא מפני שהוא חק למינין לעבודת כוכבים:

**שלא יחקה את המינין**. שאל יחזק ידיהם בחוקותיהן. יחקה לשון חק:

**גמ' לבבואה**. פרצוף שלו הנראה במים:

**עכורין**. לא מינכרא בהו בבואה:

**והא אמרת אין שוחטין לגומא**. והדר תני אבל עושה הוא גומא:

**כל עיקר**. ואפילו בבית דמדת המינין הוא:

**לנקר**. לנקות:

**מקום**. חריץ קטן:

**ובשוק לא יעשה כן**. שאין אדם חש לנקר בשוק:

**מתני' בסוף פירקין השוחט לשם עולה** [**לשם שלמים**] **לשם אשם תלוי לשם פסח לשם תודה שחיטתו פסולה**. וטעמא דכל הני משום דכיון דבאין בנדר ונדבה הרואה אומר עכשיו הוא מקדישה ושוחטה וקדשים בחוץ שרו מש"ה גזור בה רבנן ופסולה:

**ר"ש מכשיר**. דלא חייש למראית העין ולא קי"ל כותיה:

**שנים** אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה:

**השוחט** לשם חטאת לשם אשם ודאי לשם בכור לשם מעשר לשם תמורה שחיטתו כשרה זה הכלל דבר הנידר והנידב השוחט לשמו פסול ושאינו נידר ונידב השוחט לשמו כשר. וטעמא דמילתא דכשאינו נידר ונידב מידע ידעי דאחוכי קא מחייך ולאו קדשים נינהו שהרי אין בידו להקדישן עכשיו ואם איתא דהוו קדשים מעיקרא קלא אית להו ופסח נמי היינו טעמא הואיל והפרשתו כל השנה כולה ובגמרא פרכינן דהא אשם תלוי לאו בר נידר ונידב הוא ומתרצינן דהא מני ר' אליעזר היא דאמר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום. פירוש לפי שבכל יום הוא עומד בספק חטא ואמרינן בגמרא אמר ר' ינאי

לא שנו אלא תמימים אבל בעלי מומין מידע ידעי דמשקר ואפילו לשם דבר נידר ונידב כשרה רבי יוחנן אמר אפילו בבעלי מומין נמי לא. זמנין [דרמי ליה] מידי אמומא ולא ידיעא ומינה דשוחט אווזין ותרנגולין וכיוצא בהן כיון דכ"ע ידעי דאין אלו קריבין לגבי מזבח אלא תורים ובני יונה בלבד מידע ידעי דמשקר וכשרה ומפני שאין דינין הללו מצויין השמיטן הרב אלפסי ז"ל ומפני הטעם הזה ג"כ ראיתי לקצר בהן:

**הדרן** עלך השוחט

**אלו טרפות בבהמה נקובת הושט**. כל נקב במשהו:

**פסוקה**. לרחבה ברובה:

**לבית חללו**. ואם לא הגיע לחלל קתני סיפא [דף נד.] דכשרה והוא הדין דכולהו נקובין נמי במידי דאיכא חלל כגון מרה וקיבה ודקין דבעינן שיהיו נקובין לחללן ומידי דליכא חלל כגון קרום של מוח בעינן שיהא הנקב מפולש והאי דפריש טפי בלב לבית חללו משום דבלב איכא שני חללים ואתא לאשמעינן דלאיזה מהן שיהא נקב ואפילו לחלל קטן טרפה כדאמרינן בגמ' [דף מה:] לבית חללו קתני מה לי חלל גדול מה לי חלל קטן:

**נשברה השדרה ונפסק החוט שלה**. חדא היא וטרפות דידה משום חוט הוא ונשברה השדרה דקתני אורחא דמילתא נקט דפסיקת חוט ע"י שבירת חוט השדרה:

**ניטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום**. הא דמשמט הכא דאי נשתייר הימנה כלום כשרה ליתא דבגמרא [דף מו.] מסקינן דבעינן כזית:

**או שחסרה**. בגמרא פריך [דף מז:] כיון דתנא ניקבה למה לי למיתני חסרה ומפרש דלרבי שמעון איצטריך לאשמעינן דאפילו ר' שמעון מודה בחסרה דלא בעיא שתינקב לבית הסימפונות:

**סימפונות**:

**קנוקנות** קטנים המתפשטים בתוך הריאה שהדם נובע מהן כשחותכין אותה:

**כרס הפנימית**. מפרש בגמרא [דף נ:]:

**שניקב**. במשהו:

**רוב החיצונה**. מפרש בגמרא [שם] וכתבו בתוספות דכולהו הני דתנן בהו דאם ניקבו טרפה כ"ש ניטלו והיינו דלא תנן לקמן במתניתין [דף נד.] דואלו כשרות ניטלה הקיבה ניטלה המרה דכל מקום שהנקב פוסל בו כ"ש אם ניטל לגמרי חוץ מן הטחול דאם ניטל כשרה כדתנן [שם] במתניתין דלקמן וניקב בסומכיה אמרינן בגמרא [דף נה.] דטרפה ומש"ה תנא ניטל הטחול דאם איתא דכל הנקובים שניטלו כשרים מ"ש טחול דנקט אלא ודאי בכל הנקובים אם ניטלו טרפה חוץ מן הטחול ולפיכך שנאו בפירוש לומר שאע"פ

שאילו ניקב טרפה ניטל כשרה ולפי זה ניטלה המרה טרפה בין בעוף בין בבהמה וכן כתב הר"מ במז"ל ואע"פ שיש מינין בעופות שאין להם מרה כלל כגון תורים ובני יונה אין למדין ממין על שאינו מינו מיהו הרב בעל הלכות ז"ל כתב האי ריאה דלית בה מרה טעמינן לה בדוכתה דכבד אי מריר כשרה דבלועה היא במקומה ואי לא מריר טרפה דלא הוה ביה מרה לעולם ע"כ ומ"מ הרי הוא מסכים למה שכתבנו שבמה ששנינו בו ניקב טרפה כ"ש ניטל וכל ששנינו בו ניטל כשרה כ"ש ניקב ונפסק ושאר לקיות חוץ מן הטחול והכוליא דבטחול תנן ניטלו כשרה ובגמרא אמרינן דאי ניקב טרפה וכדכתיבנא ובכוליא נמי תנן דאילו ניטלו כשרה ובגמרא אמרינן [שם] דלקתה בכוליא אחת אי מטי לקותא למקום חריץ טרפה:

**גמ' דאי חליף טרפה**. פרש"י ז"ל דאי חליף הפנימי באדמימות טרפה דאמרינן דרוסה היא כדאמרינן לקמן [דף מג:] אשכח ביה תרי קורטי דמא וטרפה וליכא למימר דאי חליף זה לאודם וזה ללובן שאי אפשר שהאדום יהיה לבן:

**ואחרים** כתבו דדוקא חליף לגמרי דפנימי אדום וחיצון לבן דכיון דבתרוייהו אתייליד ריעותא הוו להו כניקבו שניהם דפסול אבל שניהם אדומים או שניהם לבנים חד מינייהו הוא דלקי וכניקב זה בלא זה הוא וכשר:

**קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום**. שאם ניקב ונסתם אפילו עלתה בו סתימה עבה אינה מתקיימת ולאו דווקא בושט אלא ה"ה בכל הנקובים והכי מוכח לקמן [דף מח.] דגבי קרום שעלה מחמת מכה בריאה מייתי בגמרא הא דתניא (יבמות דף עו.) גבי כרות שפכה ניקב פסול מפני שהוא שותת נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול החוזר להכשרו זהו למעוטי מאי לאו למעוטי קרום שעלה מממת מכה בריאה והא ודאי ריאה לא ממעטא בהדיא אלא מלישנא דזהו ממעטין לה לומר שאין פיסול אחר חוזר להכשר אלמא ה"ה לכל הנקובין שאין סתימת קרום מועלת להם וכן כתב רש"י ז"ל:

## דף ט.

**אין לו בדיקה מבחוץ**. לפי שהעור החיצון אדום ואין טיפת דם ניכרת בו:

**לספק דרוסה**. כגון הנך דאיכא למיחש להו כדלקמן [דף נג:] איהו שתיק ואינהו מקרקרי ואמרינן לקמן [שם] דרוסה שאמרו צריכה בדיקה ואינה אסורה עד שיאדים בשר כנגד החלל ובסימנין עד שיאדימו סימנין עצמן ולא שינקבו אלא הארס מאדים הסימן ומתחלחל ויורד לחללו ובושט אין ניכר האדמימות אלא בפנים שהעור לבן וה"ה נמי דהוה מצי למימר דנ"מ לדרוסה עצמה דהא דרוסה ודאית נמי בדקינן לה בהאדמה

כדאמרינן לקמן אלא דאתא לאשמועי' דחוששין **לספק דרוסה**. ומקשו הכא כיון דאין לו בדיקה מבחוץ כי בדקינן ליה מבפנים מאי הוי ניחוש שמא העור החיצון האדים מחמת הארס וסופו לירד ולנקוב אף עור הפנימי. י"ל דכיון דשני עורות הם אפילו האדים החיצון אין סופו לירד לעור הפנימי דסימנין קשים הם אצל דריסה וכי היכי דבסימנין בעינן שיאדימו סימנין עצמן ולא סגי בהאדים בשר כנגדן כדסגי בבני מעים אפילו בהאדים בשר כנגד בני מעים הכי נמי לא סגי בהאדים עור החיצון כיון שהפנימי לא האדים וכי תימא ניחוש שמא אף עור הפנימי האדים מן הצד שהוא דבוק לחיצון ליכא למיחש להכי שמתוך שהקרום לבן וזך הוא אם האדים כלל ניכר הוא בצד פנימי שלו ואיכא מ"ד דמדקאמרינן נפקא מינה לספק דרוסה ולא קאמר לספק נקב שמע מינה דדוקא ספק דרוסה הוא דלית ליה בדיקה לפי שהארס אדום כמוהו ואינו ניכר בו אבל ניקב אפילו בעור החיצון הוא ניכר ואין כן דעת רש"י ז"ל שהוא כתב דנקב משהו בעור החיצון של ושט לא מינכר כלל וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ג מהל' שחיטה והכי נמי מוכחא ההיא עובדא דההוא בר אווזא דבפ' השוחט (דף כח:) דהוה ממסמס קועיה דמא דאמרינן ליבדקיה ולישחטיה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלמא ושט אין לו בדיקה מבחוץ אפי' בספק נקב וכי תימא א"כ כי היכי דאמרי' הכא נפקא מינה לספק דרוסה נימא לספק נקב יש לומר דרבותא קמ"ל דלא מבעיא נקב משהו דלא מינכר בעור החיצון אלא אפילו ארס של דרוסה שהוא מתפשט הרבה אינו ניכר בו וכ"ש נקב שאינו ניכר וטעמא דמילתא שכיון שהוא אדום אי אפשר לבדקו למראית העין וכי תימא נבדקנו במחט או במסמר וכדאמרינן לקמן גבי קרום של מוח דאיכא מאן דבדק במחטא יש לומר שאין עורו של ושט דומה לעורו של קרום שאפשר שעור הושט מסתבך הוא במחט ולפיכך אי אפשר לבדקו בכך:

**ההיא ספק דרוסה וכו'**. אם עוף היה בודק הקנה תחלה כדאמרי' בפרק ב' [דף כח:] ושחט הקנה והכשירו ואח"כ בדק בושט ואם בהמה היא ליכא תקנתא דדילמא במקום דריסה קא שחיט אי נמי התם גבי נקב הוא דאיכא למימר דלמא במקום נקב קא שחיט אבל הכא אפילו אם בהמה היא אית בה תקנתא דבשלמא גבי נקב איכא למימר דלמא במקום נקב קא שחיט אבל גבי דרוסה כיון דמקומו מאדים אפילו שחט בו יש היכר במשהו:

**קורטי דמא**. שחלחל הדם ונכנס:

**לחדודי לאביי**. כדי שישאל:

**ישב לה קוץ בושט חוששין שמא הבריא**. שמא ניקב מלשון (יחזקאל כג) וברא אותהן בחרבותם כלומר שאם נתחב קוץ לתוך הושט אע"פ שאינו נראה לחוץ חוששין שמא ניקב לחוץ ונקב משהו בעור חיצון דושט לא מינכר ואפשר שהרב אלפסי ז"ל פירש מלשון ברא ובגמרא הכי איתא אמר עולא ישב לה קוץ בושט כשרה אין חוששין שמא הבריא ומקשינן עלה מאי שנא מספק דרוסה ומפרקינן קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה ומדאיצטריכין למימר דקסבר עולא אין חוששין [לספק דרוסה] ואנן קי"ל דחוששין לספק דרוסה ש"מ דליתא דעולא. ומיהו דוקא ע"י קוץ הוא דחיישינן שמא הבריא אבל ניקב פנימי ע"י חולי לא חיישינן שמא ניקב חיצון דא"כ ניקב זה בלא זה דאמרינן לעיל דמשמע אפילו פנימי בלא חיצון היכי משכחת לה ואמרינן בתר הכי יתיב ההוא מרבנן קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר נמצאת איתמר אבל ישב חיישינן כלומר דוקא נמצאת בלא תחיבה הוא דאמר עולא דאין חוששין אבל ישב כלומר שנתחב שם חיישינן ואמר רב כהנא לא תציתו ליה ישב איתמר אבל נמצאת לא איצטריכא ליה לעולא מ"ט כלהו חיוי ברייתא קוצי אכלן וכתב רש"י ז"ל דעולא בשאין בו קורט דם קאמר ובכי הא הוא דשרי הילכך לדידן דלא קי"ל כעולא אפילו בשאין בו קורט דם אסור וכן דעת הרשב"א ז"ל והביא ראיה מדאמרינן נמצאת איתמר אבל ישב חיישינן ואמרי' נמי ישב איתמר אבל נמצאת לא איצטריכא ליה לעולא ובודאי דישב דומיא דנמצא ונמצא ודאי בשאין בו קורט דם הוא מדאמרינן אבל נמצאת לא איצטריכא ליה לעולא דכולהו עיזי ברייתא קוצי אכלן ולא חיישינן להכי דאי חיישינן כלהו ברייתא אסירן ואי בשיש בו קורט דם הוא דילמא משום קורט דם איצטריכא ליה לעולא לאשמעינן אלא ודאי נמצאת בלא קורט דם היא וישב נמי דכותה הילכך לדידן דלא קי"ל כעולא בישב אפילו בלא קורט דם אסירא ואע"ג דבמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות לא אסרינן [לקמן דף נא.] עד דאיכא קורט דם ושט שאני שמתוך שאוכלין ומשקין שוטפין ועוברין שם תדיר הם העבירו את הדם אבל בבית הכוסות דאוכלין ומשקין מינח נייחי התם אם איתא דמחיים הוא קורט דם הוה משתכח ביה אבל בתוס' כתבו דכי חיישינן בישב דוקא כגון שנמצא בו קורט דם דומיא דמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות ולא נהירא:

**תורבץ הושט**. מקום דבוקו בלחי:

**שניקב במשהו טריפה**. שדינו כושט עצמו לענין נקב שנקיבתו במשהו ואע"ג דלאו מקום שחיטה הוא הילכך אם התחיל לשחוט בתורבץ הושט אפילו משהו וגמרה בושט עצמו שחיטתו פסולה וכי אסיקנא לעיל [דף יט.] דהגרים שליש ושחט שני שלישים שחיטתו כשרה דוקא בקנה הוא דאמרינן הכי משום דלא מיטרף אלא ברובא אבל בושט

דמיטרף במשהו כל שהתחיל לשחוט בו למעלה ממקום שחיטה שחיטתו פסולה והכי מסקינן בהדיא בגמרא:

**הי ניהו תורבץ הושט**. כלומר שאינו ראוי לשחיטה:

**חותכו ועומד במקומו**. שתורבץ הושט רך הוא וכשחותכין אותו אינו כווץ:

**וכווץ**. שמתוך שהוא מתקשה נכפל פי הנקב לצד חללו ונסתם עוגל פי החלל:

**כדי שיתפוס בשתי אצבעותיו**. כך כתב הרי"ף ז"ל מדאמרינן בגמרא גבי תפיסת יד וכך הם דברי בעל הלכות ז"ל ודבריו סתומין שלא ביאר אם שיעור זה לבהמה גסה או אף לדקה וכן לא נתבאר עוף כמה שיעורו והר"ם במז"ל כתב בפרק א' מהלכות שחיטה שזה השיעור לבהמה וחיה אבל בעוף הכל לפי גדלו ולפי קטנו והרא"ה ז"ל כתב שקבלה בידו מאחיו דשיעור דושט דעוף מלמעלה כנגדו בקנה:

**משפוי כובע ולמטה עד כנף הריאה התחתונה**. עד הקנה שהוא כנגד כנף הריאה התחתונה כשהבהמה תלויה ברגליה שהיא עליונה כשמעמיד הטבח הריאה:

**תורבץ הושט שניטל רובו מלחי כשר**. ודוקא דאפרוק איפרוקי דברי הרב אלפסי ז"ל בזה סתומין הרבה אבל העולה מן הגמרא כך הוא שאם נעקרו הסימנין עם הבשר שבלחי היינו מתניתין דתנן ניטל לחי התחתון כשר נעקרו ממקום חבורן בבשר שבלחי אם נעקרו כולן היינו עיקור סימנין וכן נמי אם נעקרו כאן מעט וכאן מעט כיון שאף מיעוטן הנשאר תלוש הרבה הרי הוא כאילו נעקרו כולן והיינו סימנים שנדלדלו ברובן דאמרינן בגמרא דטרפה אבל אם עיקורן במקום אחד ומיעוטן קיים מצד שני היינו דרב נחמן אמר שמואל דאמר תורבץ הושט שניטל רובו מלחי כשר:

**וסימנין** שנפרקו זה מזה לא מצינו איסור בגמרא אלא שר"ח ז"ל פירש דסימנין שנדלדלו ברובן דאמרינן בגמרא דטרפה היינו שנפרקו זה מזה:

**רב אמר רוב עביה**. הקנה עב מלמעלה ודק מלמטה ומסתמא כשנפסק הקנה מלמעלה למטה הוא נפסק ולמאן דאמר רוב עביה מהני עובי התנוך לאשלומי לרובא אע"פ שיש במיעוט התחתון חצי חלל או רובו ולמ"ד רוב חללה אינה טרפה עד שיפסוק רוב החלל ועובי התנוך אינו משלים לרוב:

## דף ט:

**שדרה רב לקמיה דרבה בר בר חנה וזבין מינה בתליסר אסתרי פשיטי**. אסתרי מדינה שהם פשוטים וקלים אסתרי סתם היינו סלעים צוריים שהסלע ארבע דינרים ואסתרי

פשיטי הוא סלע מדינה שמיני של סלע צורי דהיינו חצי דינר כדאמרינן בפ' החובל (דף צ:) איסתרא פלגא דזוזא וקרי ליה סלע מדינה:

**חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר אסר אין חברו רשאי להתיר**. כי אמרינן הכי הני מילי במילתא דתליא בשקול הדעת. ומפרש התם בסנהדרין (דף לג.) דהיכי דמי טועה בשקול הדעת כגון דאיפליגו תרי תנאי או תרי אמוראי ולא איתמר הלכתא כמאן אלא דסוגיין דעלמא כחד מינייהו ואזל איהו ועבד כאידך ומש"ה אינו רשאי להתיר משום דקי"ל דטועה בשקול הדעת קם דינא ולאו אינו רשאי בלחוד קאמרינן אלא אפי' עבר ועשה כן לא עשה ולא כלום אבל אם טעה בדבר משנה או אפילו בדברי האמוראין רשאי חברו להתיר:

**שאני הכא דרב נמי לא אסרה**. דכי הוה בעי למבדקיה ברוב עביה לא שבקוה תלמידיו ושדרה לקמיה דרבה:

**ה"מ מילתא דתליא בסברא**. דהתם איכא לספוקי דילמא לא הואי סברא מעלייתא:

**הכא רבה אגמריה סמיך**. דהכי גמיר מרביה דפסוקת הגרגרת ברוב חללה:

**מילתא דתליא בסברא**. כגון [דף נ.] מקיפין בריאה דאיכא למימר דילמא לא מידמו שפיר וכגון דמיא [דף מז:] לבשרא ודמיא לכבדא ודמיא למוריקא דאיכא מינייהו כשרות ואיכא מינייהו טרפות ופעמים שאדם טועה במראותיהן:

**משום חשדא**. דלא לימרו משום דשריא ניהליה מוזיל גביה ונראה נוטל שכר על הוראתו:

**רבה בר בר חנה אגמריה סמיך**. ואפ"ה צריכין לטעמא דאמרי' דרב נמי לא אסרה דאי לאו הכי אע"ג דגמרה רבה בר בר חנה כל היכא דאילו הוה שמיע ליה לרב בשעת הוראתו לא הוה הדר ביה לאו טועה בשקול הדעת מיקרי וקם דינא והכי מוכח בסנהדרין:

**דן את הדין**. על שדה או על טלית בין זה לזה וכן עדים שהעידו על שדה או על טלית שהיא של פלוני:

**כולן רשאין לקנות**. אותו חפץ:

**אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור**. שלא יאמרו בשביל כך זיכה לזה שיתנהו לו בזול ומקשו הכא היכי אמרי' דמדינא כולן רשאין ליקח והתנן ביבמות בפרק כיצד (דף כה.) מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו כלומר משום חשדא יש לומר דהתם כיון דחד הוא חיישינן שמא עיניו נתן בה אבל הכא ששנים מעידין ואחד לוקח ליכא למיחש לחשדא שאין השני חוטא ולא לו ומש"ה לית בה אלא משום הרחק מן הכיעור בלחוד ודן

את הדין נמי לאו ביחיד קאמר ורבה בר בר חנה נמי אחריני הוו בהדיה דשרו ואפשר דרב כהנא ורב אסי הוו בהדיה ומש"ה אמרינן ותיפוק ליה משום חשדא דאלמא מדינא שרי:
**שרא בוכרא**. כשהיה כהן מביא בכור לפניו לראות מומו והיה מתירו לא היה לוקח ממנו בשר מאותו בכור. בכור נוהג בזמן הזה וכשהוא תם אינו ראוי לכהן לשוחטו שנמצא שוחט קדשים בחוץ:
**בשומא**. בכור נמכר באומד ולא במשקל כדתנן בבכורות (דף לא.) כל פסולי המוקדשים נמכרים באטליז ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור ומן המעשר:
**מתקלא מוכח**. שהכל רואין שהוא שוקל ליטרא בדינר כמו לאחרים ומקבל המעות מיד:
**מאי איכא**. במה יכולין לחשדני:
**משום אומצא מעליתא**. ששוקלין הליטרא ממיטב הבשר:
**כל יומא נמי**. חולקין לי כבוד ומוכרין לי מן המיטב:
**איזהו ת"ח**. דמהדרינן (ב"מ דף כג:) ליה אבדתא בטביעות עינא:
**זה הרואה טרפה לעצמו**. כשנולד ספק טרפות בבהמתו ונראה בו טעם לאיסור וטעם להיתר ואינו חס עליה ואוסרה:
**שמש ת"ח**. גמרא לתרץ טעמי המשנה והמשניות הסותרות זו את זו:
**יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך**. וכיון שעל שלו אינו חומד כ"ש שאינו חומד בשל אחרים לגנוב ולגזול ואחרים פירשו איזהו ת"ח זה הרואה טרפה לעצמו כלומר שהגיע לכלל כך שיודע לפרש אי זו כשרה ואי זו טרפה וכדי לסמוך על עצמו ואינו צריך להוראת אחרים ומש"ה קאמר דעליו הכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל ר"ל שהיגיעה שיגע לו בתורה גרמה לו שאינו מפסיד ממון על הספק:
**ניקבה כנפה מצטרפים לרובא**. כלומר שאם נקבה הגרגרת נקבים נקבים קטנים כמין נקבי הנפה שאין בין נקב לנקב כמלא נקב מצטרפים לרובא דאי איכא רוב בין הנקבים ומה שביניהם [טרפה דכיון שאין בין נקב לנקב כמלא נקב אין מה שביניהם] מתקיים ורואין אותו כאילו אינו:
**נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר**. שכל שיש כאיסר בין השלם והנקוב רואין אותו כאילו חסר כולו וטרפה כדתנן עד כמה תחסר עד כאיסר האיטלקי:
**ושאין בהן חסרון מצטרפין לרובא**. דשיעור פסוקת הגרגרת בשאין בה חסרון ברובה ומיהו כי אמרי' דמה שבין הנקבים הוי כאילו אינו דוקא בשהנקבים סמוכים כל כך שאין בין נקב לנקב כמלא נקב אבל כל שיש בו יותר מכשיעור הזה אין מה שביניהם מצטרף אלא הנקבים בלבד הוא שמצטרפין לכשיעור:
**ניטלה הימנה רצועה לארכה**. דאיכא חסרון:

**מצטרפת לכאיסר**. אי מעגלת לה הויא [כאיסר] טרפה:
**בעופא מאי**. אנקבי קנה שיש בהם חסרון קאי דבבהמה בכאיסר אבל בעוף שכל היקף הקנה אינו כאיסר כמה שיעוריה:
**מקפלו**. חותך למטה מן הנקבים ובצדיהן עד שיוכל לקפל הרצועה שהן בה כלפי פי הקנה ומניחו למקום הנקבים על פי הקנה אם חופה בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג דבנקבים גרידא ליכא רובא טרפה הואיל ויש בהן חסרון ומיהא משמע שאפי' מה שיש בין נקב לנקב הרי הוא כאילו אינו ומשלים לשיעור טרפה כדכתיבנא דאי לא הוה ליה למימר משער החסרון של נקבים אם הוא כדי רוב הקנה ומדלא קאמר האי לישנא ואמר אם חופה רוב הקנה משמע ודאי דמה דבין הנקבים ומה שביניהם קאמר ולא שני לן עוף מבהמה אלא שזה שיעורו בחופה רוב הקנה וזה שיעורו בכאיסר אבל בשניהם ודאי מצטרף מה שבין הנקבים:
**נפחתה אמר רב נחמן כדי שיכנס איסר לרחבו**. פי' רש"י ז"ל נפחתה כמין דלת ולא ניטל הפחת אלא תלוי ועומד זקוף שם כעין דלת במזוזתו. כדי שיכנס איסר לרחבו ושיעור גדול הוא זה מאיסר דהכא בעי נכנס ויוצא משום דאין חסרון כאן והדלת סותם הנקב ודברי הרב אלפסי ז"ל בכאן בהלכות סתומין הרבה ולא נתבררו והרמב"ם ז"ל כתב כדבריו בפ"ג מהל' שחיטה וכבר השיגו הראב"ד ז"ל:
**נסדקה לארכה**. וקילא מכולהו דהיכא דנפסק לרוחבה ברובה מתוך שהריאה מושכת למטה והצואר מושך למעלה ניתק והולך לגמרי ולא הדר חלים [אבל לארכה כל מה שהצואר נמשך הסדק נסגר והולך הלכך הדר חלים]:
**ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה**. בנקב משהו ולא ברוב גרגרת שכל שהוא למטה ממקום שחיטה נידון כריאה ליטרף בנקב משהו:

## דף י.

**קרמא תתאה**. הקרום הרך שהמוח מונח בתוכו:
**חיתא**. שק כמו (ב"ק דף ט.) חיתא דקיטרא:
**דמנח ביה מוחא**. שהמוח מונח שם:
**כנגדו בביצים ניכר**. בביצי זכר אתה יכול להכיר שגם הם יש להם ב' קרומים לבד הכיס. האחד החיצון והאחד שהביצים מונחים בו ומתוך שהקרום התחתון של מוח דק מאד ואינו ניכר לגמרי ונראה כמוח עצמו הוא נותן לו סימן בביצים ומדברי הרב אלפסי ז"ל נראה דאע"ג דלא אינקב אלא תתאה בלחוד טרפה וכן הם דברי הר"ם במז"ל בפ"ו

מהלכות שחיטה אבל בחידושי הרמב"ן ז"ל כתוב שלדברי הרב אלפסי ז"ל לא מיטרפא עד דמינקבי תרווייהו ואינו נראה כן מיהו יש נוסחאות בגמרא דגרסינן עד דמינקב קרמא תתאה ולפי גירסא זו הדבר ברור דלא מיטרפא עד דמינקבי תרווייהו:

**כל מה שבקדרה**. בגולגולת עד שלא התחיל לצאת מן הקדרה ליעשות חוט שהרי חוט השדרה מן המוח הוא בא:

**נידון כמוח**. בנקב משהו:

**לימשך**. לצאת מן הקדרה לצד החוט:

**על פי הקדרה**. במקום חבור הצואר והגולגולת:

**ופולין עצמן**. מוח שכנגד הפולין:

**בין לבית חלל גדול בין לבית חלל קטן**. חלל גדול חלל האמצעי חלל קטן הרבה חללים קטנים יש לו סביב:

**חלב שעל גבי דופני הריאה**. סמפון הוא שמכוסה כולו בשומן עד שאינו נראה ויורד בין ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב וקרי ליה חלב משום שכל שומן מיקרי חלב בין טמא בין טהור ושומן אינו אלא לשון חכמים כגון גבי שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן על כרחיה קרי ליה שומן משום דגבי חלב תנייה:

**תלתא קני הוו**. לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפצל לג':

**חד פריש לליבא**. משמע דאמימר פליג אדרבה [בריה דרב יצחק] ומפרש קנה הלב דפליגי ביה רב ושמואל דהיינו חלב שע"ג דפנות הריאה ואיהו ס"ל דקנה הוא דנפיק מגרגרת ופריש לליבא:

**וחד פריש לריאה**. ומתחלק לתוכה והן הן הסימפונות:

**דריאה כריאה**. בנקב משהו:

**דכבדא ככבדא**. דלא מיטרפא אלא עד שלא ישתייר ממנו כזית:

**דליבא פליגי**. רב ושמואל וכתב רש"י ז"ל דכלישנא קמא מסתברא דהא קם ליה רבי יוחנן כוותיה דאמר לעיל ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה ואין זו ראיה דדילמא ר' יוחנן קודם שמתחיל להתפצל איירי דלכ"ע נידון במשהו לפיכך נראין דברי הרב אלפסי ז"ל שפסק כחומרי דתרי לישני:

**הורה רבי**. שבא מעשה לידו והורה להחמיר ולא סמך על דבריו:

**רוב עורו**. אם נפסק רוב היקף העור סביב אע"פ שהמוח לא נפסק כלום טרפה ואם רוב עורו קיים והמוח נפסק כשרה דמוח לא מעלה ולא מוריד:

**הומרך ונתמסמס**. אחוט השדרה קאי:

**המרכה** לשון מורך נתרכך ונעשה המוח בתוך הקרום כמים ונשפך מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבין אותו היה יוצא דרך הנקב:

**אינו** יכול לעמוד מפני שהוא צלול אבל לא כל כך שיהא נשפך כקיתון של מים אבל כשאוחזים אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל. ואיבעיא לן בגמרא אינו יכול לעמוד מפני כבדו מהו. כלומר שמתוך שהוא עב וכבד אינו יכול לעמוד אבל לא נתרכך מוחו מבפנים מהו כלומר חולי הוא זה שמכבידו או לא וסלקא בתיקו ולחומרא וכל הני המרכה והמסמסה בכלל נפסק החוט דקים להו לרבנן שמתוך לקות זה עתיד לינקב וליפסק אי נמי אין פיסוק גדול מזה ואע"ג דאמרן מוח זה לא מעלה ולא מוריד ה"מ בנפרד אבל בהמרכה והמסמסה הפסק הוא והני פסולי דהמרכה והמסמסה הוא הדין נמי למוח הראש והכי מוכח בגמרא בהדיא:

**עד היכן חוט השדרה**. עד היכן כחו של חוט להיות הבהמה טרפה בפסיקתו. החוט יוצא מן המוח והולך על פני כל השדרה והאליה עד סוף הזנב. עד בין הפרשות. עד מקום שהוא מתפרש ומתפצל לפצולים כנגד הירכים הוא מתחיל ליפצל ויוצא ראש אחד לירך זו ואחד לזו והאמצעי לזנב ולמטה מאותן פיצולין כנגד שתי אצבעות הוא חוזר ומתפצל עוד וכן בהרבה מקומות עד סופו ואם נפסק מן המוח ועד בין הפרשות הללו כל מקום שנפסק שם רובו טרפה ואם למטה מבין הפרשות נפסק כבר תשש כחו והירכים מעמידין את שדרתה ואינה מתה בכך. והפרשות עשויות כצורה הזו:

**עד פרשה שניה**. כל מקום שיפסק עד סוף פרשה שניה טרפה. ומוכח בגמרא דחוטין שבפרשות הללו עצמן של ראשונה ושניה מספקא לן. ומספקא נידון כחוט השדרה וכן פי פרשה שלישית:

**בעינן דאישתייר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותה**. דהיינו במקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות וכתב הרשב"א ז"ל דשיעור זה אפילו בשור גדול אבל בעוף הכל לפי גדלו וקטנו ובגמרא איבעיא לן בהאי זית מתלקט מהו כלומר שאינו במקום אחד אלא חצי זית כאן וחצי זית כאן:

**כרצועה מהו**. מרודד מהו. כלומר מרוקע ולא איפשיטו ובכולהו נקיטינן לחומרא:

**דאגלידא כאהינא סומקא**. שנקלף העור העליון ונשאר הקרום התחתון והנה היא כתמרה אדומה:

**דאושא**. כשנופחין אותה משמעת קול כאילו רוח יוצא ממנה:

**מותבינן עלה גדפא או גילא או רוקא**. מושיבין על אותו מקום גדפא כנף שקורין פלומ"ה:

**גילא**. קש:
**אי מבצבצא**. ההוא רוקא מחמת הנפיחה בידוע שיש שם נקב שהרוח יוצא משם וטרפה משום ריאה שניקבה:
**ואי לא ידעינן מהיכא אושא**. לפעמים שאין יכול להבחין לשמיעת האוזן מהיכן קול זה נשמע:
**בדקינן לה במיא דפשורי**. מניחין הריאה כולה במים פושרין ונופחין אותה שכל מקום שיהא בה נקב יבצבצו המים:
**דכווצי לה**. והנקב נסתם ואין זו בדיקה:

## דף י:

**מטרשי לה**. מקשין אותה כאבן ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש נקב בתחתון מתקרע העליון מחמת שהוא קלוש ומים קרים מותחין אותו. ואחרים פירשו דמטרשי לה שמקשין אותה וסותמין הנקב:
**אלא בדקינן בפושרין**. ונופחין אותה אי מבצבצא כלומר שמתנענעין המים מחמתה טרפה ואי לא כשרה דהאי דאושא מפני שניקב קרום התחתון והרוח בין שתי הקרומות:
**והיכא** דאינקיבו תרוייהו זה שלא כנגד זה יש מי שכתב דבנפיחה סגי לה ואי מפקא זיקא טריפה ואי לא כשרה:
**גופא אמר רבא האי ריאה דאיגלידא וכו'**. אע"ג דלא מחדשי בה מידי איידי דבעי לאיתויי הנך כלהו הדר אייתי נמי הא:
**וכתב** הרב בעל הלכות ז"ל והוא דלא מפקא זיקא משמע דסבירא ליה דצריכה בדיקה דכיון דעילאה איגלידא איכא למיחש לתתאה:
**ואמר רבא ריאה שהאדימה וכו' מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים קטנים**. כגון צפרדעים והדומה להם שעורן רך חוץ משמנה שרצים שעורן קשה אינו חייב עליהן בשבת עד שתצא מהם טיפת דם אע"פ שנצרר הדם והאדים עור מבחוץ אין זה לקותא שמתוך שעורן רך הוא ממהר להאדים והכא נמי אמאי חשבת ליה לקותא:
**וכי תימא הא לשמונה שרצים מדמינן לה**. דתנינן בהו בפרק שמונה שרצים (דף קז:) נצרר הדם ונאסף במקום אחד דהיינו האדים העור מבחוץ אע"פ שלא יצא הדם וקרי ליה חבורה שאינה חוזרת דכיון שהאדים העור מבחוץ בידוע שנקרע העור מבפנים וסופו לינקב ולצאת והכא נמי להאי קרום דריאה חשבת ליה כעור גמור והכי מפרש לה התם דבהנך דאית להו עור חשיב להו חבלה ובהנך דלית להו לא חשיב חבלה להך צרירת דם:

**אלא לא שנא**. דבין כולה בין מקצתה כשרה וכן כתב רש"י ז"ל וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ז מהלכות שחיטה:

**ואשכחינן** מ"ד דבין בכולה בין מקצתה טרפה דברי ר"ת ז"ל הם והוא עצמו פסק באדומה דכשרה כדרבי נתן ולפיכך אמר רבינו אפרים דשאני אדומה מהאדימה דהאדימה משמע שהיא אדומה ביותר מחמת מכה שיש בדופן הריאה אבל אדומה משמע מעצמה ולפום שקלא ועריא דסוגיין לא משמע הכי דכיון דמעיקרא מהדרינן להיתרא דאמרינן מאי שנא מקצתה דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא וקאמר נמי דלשמנה שרצים ליכא לדמויה דאי הכי אפילו מקצתה נמי ובתר הכי נמי אסיקנא אלא [ל"ש] משמע דל"ש וכשרה קאמר:

**ריאה שיבשה מקצתה וכו'**. כדי שתפרך בצפורן. שנתיבשה כ"כ שהיא נפרכת בצפורן:

**משום דהדרא בריא**. כיון דלא שליט בה אוירא וכתב בעל הלכות ז"ל דכבד שיבש כולו ונפרך בצפורן טרפה ומסתברא כותיה דכיון שיבש הוה ליה כניטל לגמרי ולא נשתייר ממנו כלום דטרפה ועוד כתב ז"ל דהיכא דעביא כבדא חזינן לריאה דידה אי חורא כפי גופנא טרפה ואי סומקא בריא וכשרה ואין עיקר לדברים הללו בגמרא:

**האי ריאה דקיימא גלדי גלדי**. קליפות:

**דדמיא לכוחלא**. מלשון הרב אלפסי ז"ל הוא דס"ל דכי משערין בחזותא חזותא כלומר שיש בה גוונין הרבה דווקא בהנך גוונין דמתכשרא בהו ריאה כדאמרינן לקמן ולפיכך פירש דכי מכשרינן באוכמי אוכמי דוקא דדמי לכוחלא דאמרינן לקמן ככוחלא כשרה לאפוקי כדיותא דאמרינן לקמן דטרפה וכן כתב הר"ם במז"ל בפ"ז מהלכות שחיטה דכי מכשרין חזותא דוקא בגווני דמתכשר בהו ריאה וכן פרש"י ז"ל וקמ"ל שאע"פ שיש בה מראות הללו כיון שאין באחד מהן מראה פסול אין תולין בלקותא וכשרה אבל הראב"ד ז"ל כתב בהשגות דבמראות הפסולים עסקינן ואעפ"כ כשרה לפי שאין מראה פסול פוסל אלא בכולה אבל במקצתה לא והביא ראיה מדאמר רבא ריאה שיבשה מקצתה טרפה ואם איתא שכל הדברים שפוסלין בריאה אפילו במקצתה פוסלין למה ליה לפרושי מקצתה גבי יבשה אלא ודאי משום דבשאר מראות בעינן כולה איצטריך למימר גבי יבשה דאפי' מקצתה פסולה ולא מיחוור דודאי מראות הפוסלות בריאה מחמת נקב הוא דפסלי כלומר שעתידין הן לינקב הילכך כי היכי דנקב במשהו ה"נ מראות הפוסלות במשהו והכי משמע ודאי דלא שנא בין כולה למקצתה מדאמרינן גבי האדימה מאי שנא מקצתה דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא והא דאיצטריך למימר גבי יבשה מקצתה משום דלכולה לא בעי יובש דבצמקה בלחוד טרפה דהיינו חרותא

דאמרינן לקמן בפירקין והרא"ה ז"ל פי' דבמראות הפוסלות עסקינן ואפ"ה כשרה לפי שאינן פוסלות אלא כשהשינוי הוא בעור מחמתו ולא מחמת המוגלא שבתוכו אבל הכא האי שנוי מראה לא מחמת העור הוא אלא מחמת המוגלא שהיא בהני גילדי דהיינו צמחים משתנה העור מלמעלה ומש"ה כשרה:

**אין מקיפין בבועי**. דאע"ג דאמרינן לקמן [דף נ.] מקיפין בריאה ה"מ ריאה אבל כיון שנעשית בה בועא אין מראה ניכר בה שעשוי להשתנות כל שעה ושמא מראה אחר היה לו ונשתנה:

**מקיפין**. (בריאה) לשון מקרבין זה לזה כמו אין מקיפין שתי חביות במס' ביצה (דף לב:) וכתב רש"י ז"ל דכי אמרינן אין מקיפין ואסרין לה בדאינקיבא היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא ומכלל דבריו דהיכא דממשמשא ידא דטבחא תלינן בטבחא ולאחר שחיטה ולמדנו מדבריו דאע"ג דאיכא ריעותא כה"ג בריאה דאיכא למימר מחמת בועא אינקיב ומחיים תלי' בטבחא ולקולא:

**כתב** בה"ג האי בועא דקיימא בשפולי דריאה או על אונא אי מהדר ליה בישרא הדרנא דבועא אפילו משהו בעלמא כשרה ואי לא חסרה היא וטרפה. וכתב הרב בעל התוספות ז"ל ודבר תימה הוא וגם אין לאסור מטעם דנראה כשתי בועות דהא מכשירינן היכא דשפכי אהדדי מ"מ טוב ליזהר לפי שכל דבריהם דברי קבלה והרב בעל העטור ז"ל כתב זה המנהג בכל ארץ אשכנז להתיר ואין לנו להוסיף על הטרפות:

**הני תרתי אוני דסמיכן להדדי לית להו בדיקותא**. לאכשורי דודאי סירכא זו מחמת נקב היא באה שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה המשקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט מעט דרך הנקב ונקפא ונעשה קרום ואע"פ שהוא סותם הנקב ואין מוציא רוח הא קי"ל [דף מח.] דקרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום שסופו ליסתר:

**שלא כסדרן**. כגון ב' החיצונות נדבקו בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתיה:

**היינו רביתייהו**. וזו מגינה על זו והדרא בריא שמתוך ששוכבות זו על זו אין מתפרקות והקרום הולך וחזק אבל כשהן שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן והקרום מתפרק ונסתר כך פרש"י ז"ל פירוש לפירושו דכסדרן היינו טעמא דכשרה משום דכיון דהיינו רביתייהו חברתה מגינה עליה ולא מתפרקא ולא מחמת הקרום בלבד הוא שכשרה דא"כ ה"ל קרום שעלה מחמת מכה בריאה ואינו קרום אלא משום דדמיא לריאה שניקבה ודופן סותמתה דכשרה [ודוקא סמיכין ולא סריכא] והכא נמי האונא סותמתה. ולפי שיטה זו של רש"י ז"ל שהוא אומר שאין סירכא בלא נקב ראוי לאסור סירכא תלויה בכל מקום שהיא וכן ראוי לאסור אפי' כסדרן כל שהסרכא הולכת מגב לגב או מחתוך

לגב אפילו מחתוך לחתוך אם הסירכא יוצאה בשיפולי דאונא ונסרכה במקום מגולה ממנה טריפה לפי שאפשר שבאותו מקום מגולה הוא הנקב ואין האונא סותמת שם וסירכא לא סתמה דה"ל קרום שעלה מחמת מכה בריאה. ואיכא למידק א"כ דכשיש נקב בריאה אפשר לה דהדרא ובריא והדרא ומתכשרה בסירכא בחברתה מחתוך לחתוך א"כ אפילו כי ליתא לסרכא כלל ואית בה נקב היכי מתסרא לעולם והא אמרינן לקמן [דף נד.] דבי מנשיא מחו בכוליאתא וקטלי ומחו בגידא דנשיא ומקשינן עלה כיון דחזינן דמייתי בהכי אמאי לא חשיבי בטרפות ומתרצינן גמירי דאי מבדרי לה סמי חייא כלומר שאם חובשין סמים במכתה מתרפאת ואע"ג דהשתא ליתנהו להנהו סמים מ"מ מכה זו אין בה כדי להמית כיון שהיתה יכולה לעלות ארוכה הכא נמי כיון שאותו נקב יכול לבא לידי היתר בסירכא אפילו אין שם סירכא אינו בדין שתהא טריפה דטריפה לא הויא אלא היכא שאי אפשר שתהא לה תקנה וכדאמרינן בפרק בהמה המקשה (דף סח:) גבי בשר שיצא חוץ למחיצתו דכתיב ובשר בשדה טרפה ואמרינן כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה אין לה תקנה אף בשר כיון שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו תקנה י"ל אין הכי נמי דכל שאפשר להיות לו תקנה אינה טרפה וכל שנטרפה אין לה היתר אלא שאין כל הנקבים שוים יש נקב שאין ראוי שתעלה בו סירכא ויש נקב שהוא ראוי שתעלה בו סירכא בכסדרן וכל שהוא כן כיון שיש לה תקנה לא נטרפה מעולם ואילו היינו בקיאין בכך אפילו קודם שתעלה בו סירכא היינו מתירין אותה אלא מפני שאין אנו יודעין אם ראוי שתעלה בו סירכא אם לאו אנו אוסרין כל נקב מחמת הספק אבל בשעלתה בו סירכא הוברר הדבר שלא נטרפה מעולם זו היא שיטת רש"י ז"ל שהוא סובר שאיסור של סרכות מפני שכבר ניקבה הריאה אבל אחרים כתבו שטעם איסור הסירכות מפני שהן עתידות להתפרק ולינקב עור הריאה וכל שעתיד לינקב כנקוב דמי והיינו טעמא דמפלגינן בין כסדרן לשלא כסדרן דשלא כסדרן עשויות להתפרק אבל כסדרן כיון דהיינו רביתייהו לא מפרקי ולפי זה היה אפשר להתיר סירכא בכסדרן אפילו מחתוך לגב אי נמי מחתוך לשפולי וכן לפי שיטה זו סירכא תלויה מותרת היא שהרי אינה עשויה להתפרק אלא שהראשונים כתבו שצריכה בדיקה. וטעמא דמילתא שאע"פ שאיי איסור סירכא מחמת נקב שיש בה כבר אפילו הכי כיון דאיכא סירכא איתיליד בה ריעותא וחוששין לנקב וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות שחיטה שיש מקומות שאוסרים סירכא תלויה ודבר זה גורם להפסיד ממון של ישראל ואיסור גדול יש במי שעושה כן ולא נהגו כן בספרד ולא נשמע בצרפת ובמערב אלא בודקין אותה אם היא שלימה מן הנקב וכשרה ע"כ. והמנהג פשוט להתירה בלא בדיקה וכך נראה לי שכיון שאע סומכין להתיר סירכא

תלויה על דברי האומרין שאיסור הסירכא מפני שהיא עתידה להתפרק כיון שכן כשם שאנו מתירין כסדרן בלא בדיקה שהטעם לפי שיטה זו מפני שאינה עשויה להתפרק כך ראוי להתיר סירכא תלויה בלא בדיקה. ויש כאן דרך אחרת לראב"ד ז"ל שהוא אומר דסירכא שלא במקום רביתא ודאי משום נקב הוא ואע"פ שהיא עולה בנפיחה אומרין קרום עלה על אותו נקב אבל כשהסירכא במקום רביתא תולין שמפני דוחק רביצתה עליו נעשית הסירכא ולא משום נקב ולפי שיטה זו אומר דאונא הסרוכה לדופן אפילו לגרמא כשרה שהסירכא זו לא מחמת נקב נעשית אלא מפני דוחק רביצתה. ודאמרינן לקמן [דף מח.] והוא דסביך בבשרא דמשמע בבשרא ולא בגרמא דוקא בריאה שניקבה ודאי דבעינן סתימה חזקה דהיינו סביך בבשרא אבל זו לא ניקבה. ולענין כסדרן ושלא כסדרן יש מי שאומר דכי מכשרינן כסדרן ה"מ בבדיקה אבל בלא בדיקה אסורה ודייק לה מדאמרינן שלא כסדרן לית להו בדיקותא משמע הא כסדרן אית להו בדיקותא אבל בדיקה מיהת צריכה אבל רבינו האי גאון ז"ל כתב דכסדרן לא בעיא בדיקה כלל וכן המנהג ולישנא נמי דאמרינן אבל כסדרן היינו רביתייהו משמע דכיון דאורחייהו הכי לא בעי בדיקה כלל והאי דנקט בשלא כסדרן לית להו בדיקותא לאו למימר דכסדרן בעי בדיקה אלא לישנא דוקא נקט דאי הוה אמר שלא כסדרן טריפה הוה משמע דאיסור הסירכות מחמת עצמן הוא והא ליתא אלא או מחמת שיש בה נקב עכשיו או מחמת שסופו לינקב משום הכי נקט לישנא דלית להו בדיקותא ואיכא מ"ד דכי אמר רבא דשלא כסדרן לית להו בדיקותא דוקא שאינן סרוכות אלא בסירכא אבל סמוכות לגמרי אפילו שלא כסדרן כשרה דתו לא מיפרקי ויש מי שכתב בהפך שלא הכשירו כסדרן אלא בסמוכות לגמרי אבל בסרוכות אפילו כסדרן מפרקי וטריפה ולא כדברי זה ולא כדברי זה אלא בין סרוכה מעט בין סמוכה כולה כסדרן כשרה שלא כסדרן טרפה וכתב רש"י ז"ל דשלא כסדרן היינו מראשונה לשלישית ואם בדוקא כתב הרב ז"ל לא משכחת תרתי אוני שלא כסדרן אלא בימינא דאיכא תלתא אבל בשמאלא דליכא אלא תרתי אוני בכל ענין כשרה אבל הרב הנשיא אלברגילוני כתב דאפילו בתרתי דסמיכי להדדי משכחת לה שלא כסדרן כגון שהסירכא מגב לגב או מחתוך לגב וכסדרן מיקרי כגון שאין הסירכא אלא במקום חבור שתי האונות דהיינו מחתוך לחתוך וכן כתבו הגאונים ז"ל ואחרים מוסיפין עוד לומר דלא מיקרי כסדרן אלא בסירכא ישרה אבל אם הולכת באלכסון מראשה של אונא זו לסופה של אחרת אפילו מחתוך לחתוך דסמוכה לה טרפה דכל שהיא כן סופה להתפרק וזו היא חומרא יתירא והמנהג בזה להתיר אבל מגב לגב וכן מחתוך לגב ומשיפולי האונות לשיפולי וכן מחתוך לשיפולי ראוי לאסור כמו

שכתבנו טעמו של דבר למעלה לפי שיטת רש"י ז"ל. ואונא הסמוכה לאומא שאצלה בכסדרן דהיינו מחתוך לחתוך כתב רש"י ז"ל שיש מי שאוסר לפי שלא מצינו שהתיר רבא בכסדרן אלא באוני הילכך איכא למימר דדוקא באוני שהן עומדות במיצר החזה כדאמרינן לקמן מקום רביתא היינו מקום חתוכא דאוני התם שרי משום דלא מפרקי אבל מאומא לאונא לא אבל הוא ז"ל כתב בשם רבו דכשרה שגם האומא אונא שמה ובכלל דברי רבא הוא ורת"ם ז"ל מן האוסרין דודאי אין בכלל דברי רבא אומא דאומא לא מקריא אונא אלא ריאה שמה שאם האומות בכלל האונות היכי אמרינן בסמוך חמשה אוני אית לה לריאה שבעה הוו ואעפ"כ יש לדון כדברי רש"י ז"ל דאע"ג דאומי אינן בכלל דברי רבא משום דאומא לא מקריא אונא אפ"ה איכא למימר דה"ה לאומא ורבא רבותא קמ"ל דאפי' אוני דקיימי במיצר החזה ואיכא למימר כיון דבדוחקא קיימי לא מפרקי אפ"ה שלא כסדרן טרפה וכ"ש אומי שהן עומדות בריוח אבל כסדרן כשרה דהיינו רביתייהו ועיקר חידושיה דרבא לאשמועינן איסורא אתא והכי דייק לישנא דפתח ואמר לית להו בדיקותא ומש"ה נקטה בתוני לרבותא אבל אין ה"נ דמאונא לאומא נמי כסדרן היינו רביתייהו וכ"כ הרב הנשיא אלברגלוני ז"ל שהגאונים התירו דבר זה בכנופיא:

## דף יא.

**ואמר רבא הני תרתי בועי דסמיכן להדדי לית להו בדיקותא**. פירש"י ז"ל דקים ליה לרבא שאינן סמוכות אלא מחמת נקב שהיה בריאה והעלה הנקב את הבועות הללו סביביו והר"ם במז"ל כתב בפ"ז מהל' שחיטה שהטעם מפני שהדבר קרוב הרבה שיש נקבים ביניהם ואין להם דרך בדיקה ואף זו אינו מחוור שהרי אפשר לנקב שתי הבועות זו מכאן וזו מכאן עד שתצא כל הליחה שבפנים ואח"כ נראה אם יש ביניהם נקב לפיכך נראה כדברי מי שפירש דכיון דסמוכות זו לזו מתוך שכל אחת דוחקת את חברתה סופו של עור הריאה לינקב והרי היא כאילו ניקב מעכשיו:

**חדא דמתחזיא כתרתי**. ואם אחת היא ונראה כעין סדק באמצעית ונראית כשתים:

**ובזעינן לה**. באחד מצידיה:

**תלתא מימינא**. מימין [הריאה] ותרתי משמאלא. והוא לימין הטבח כשהיא תלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח:

**אי יתיר טרפה**. דסבירא ליה לרבא דכנטול דמי:

**ולית הלכתא כוותיה דרבא ביתרת**. אבל בחסיר וחליף הילכתא כוותיה דליכא דפליג עליה:

**וה"מ דיתרת כשרה מקמה**. כלומר מגואי א"נ דקיימן בדרא דאוני דהכי אמרינן בגמ': **אבל מגבה אפי' כטרפא דאסא טרפה**. וכתב הר"ם במז"ל ב"ח מהל' שחיטה דדוקא כטרפא דאסא טרפה אבל פחות משיעור זה אינה טרפה וכן דעת הרמב"ן ז"ל הביא ראיה מדגרסינן בפרק מי שמת (דף קמו.) אמר רבא דוקא דינר אבל פחות מדינר לא ואקשינן פשיטא אפילו דינר תנן מהו דתימא ה"ה דאפילו פחות מדינר והא דקתני דינר אורחא דמילתא קתני קמ"ל ובפ' היה קורא (דף טו.) נמי גרסינן ואפילו מיל ודייקינן מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר אלמא כל שיעורי חכמים כיוצא בזה אע"ג דקתני עלייהו אפילו דוקא נינהו אבל פחות מכן לא אבל יש מי שפירש דאפילו פחות מכן ואורחא דמילתא נקט:

## דף יא:

**גרסי' בגמ' ההיא דביני ביני**. כלומר דלא הוה קיימא בדרא דאוני דאתא לקמיה דרב אשי סבר למיטרפה א"ל מר בר רב אויא לרב אשי כל הני חיוי ברייתא כלומר הרועות באפר הכי אית להו וקרו לה טבחי עינוניתא דורדא. עינוניתא כמו אינוניתא על שם שהיא קלושה ואדומה כוורד וה"מ מקמה אבל מגבה אפילו כטרפא דאסא [טרפה] והך ענוניתא דורדא דקא מכשרינן איכא מאן דאמר דדוקא כשהיא במקום שהיא רגילה להיות אבל אם אינה שם או שהיא גדולה כשאר האונות ואינה דומה לענוניתא דורדא טרפה (וכן פסקו התוס' בקבלה) דלא מכשרינן אלא ההיא דקרו לה טבחי ענוניתא דורדא ולא נראה כן מדברי הרב אלפסי ז"ל שכתב סתם וה"מ מקמה אלמא כל מקמה כשרה. והיכא דאיכא תרתי ענוניתא דורדא רש"י ז"ל אוסר משום דחדא גופא לא התירוה אלא משום דכל הני עיזי ברייתא הכי אית להו אבל תרתי דלית בהו טרפה אבל הגאונים התירוה וכן נראה מדברי הרב אלפסי ז"ל שכתב סתם והני מילי מקמה וכן כתוב בתוס' בשמו של רבינו אפרים ז"ל וקא יהיב טעמא דודאי הא דסבר רב אשי למטרפה בתרתי הוה עובדא דאי בחדא כולהו עיזי ואפילו גויאתא הכי אית להו ומאי קא מספקא ליה אלא ודאי בתרתי ואפ"ה אסיקנא דכשרה ומיהו לישנא דקאמר וקרו לה טבחי ענוניתא דורדא לא דייק הכי אלא שכבר פשט הדבר להתיר ולענין אשלומי דעת הגאונים ז"ל דאי חסיר חדא אונא מימין ענוניתא דורדא משלימתה אבל לא משמאל שאין דרכה לעמוד בשמאל וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ח מהלכות שחיטה אבל רש"י ז"ל אומר דכיון דלא קיימא בדרא דידהו לא משלמת וכתב הרב אלברגילונ"י ז"ל דכיון שעכשיו יש לכל הבהמות ענוניתא דורדא אי משכחינן דלית לה טרפה אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ח מהל'

שחיטה דבין יש לה בין אין לה כשרה וכל היכא דסריכא הך ענוניתא בין באונות שבימין בין באונות שבשמאל ואפילו לכיס שלה טרפה וכן דעת הגאונים ז"ל דכולהו לגבי דידה לאו היינו מקום רביתא שאפי' כיס שמונחת בה פעמים הרבה יוצאת ממנה:

**ריאה דדמיא לאופתא**. בקעת עצים:

**כגישתא**. שקשה משושה כעץ:

**דשיעא כאופתא**. חלקה כבקעת שאין לה חתוך אונות כלל וכתב רש"י ז"ל דדוקא דשיעא לגמרי דלא מינכר בהו חתוכא כלל אבל אם יש בהן היכר כמין סדק כשרה דהני נינהו אוני דידה אלא דסריכו אהדדי בכסדרן ויש מי שכתב דמייתינן סכינא דחליש פומא ומפרקינן לה אי מתחזיין כתרתין כשרה דודאי מסריך סריכן ואי לא טרפה ובחבור הרב אלברגלונ"י ז"ל כתוב סריכן מעיקרייהו ועד סופייהו מייתינן סכינא ומפרקינן לה אי נפקא זיקא מבינייהו חדא היא וטרפה ואי לא כשרה וכתב הר"ם במז"ל בפרק שמיני מהל' שחיטה שאם הן דבוקות כולן אלא שיש ביניהן הפרש כטרפא דאסא בלחוד כשרה ויפה אמר דכיון דמפסלא כה"ג ביתרת ש"מ כל כי האי שיעורא אונא הויא:

**ככוחלא**. צבע כחול שהוא כמראה לאזור"א בלע"ז לא ירוק ולא שחור:

**דיותא**. קורט דיו יבש והוא שחור:

**וסימניך דיותא ארמיתא**. כלומר שעוף זה הוא הנקרא דיותא והיינו דיה האסורה והוא סימן וזכרון לדין זה שמראה דיו פוסל בריאה:

**דאמר ר' חנינא האי שחור אדום הוא אלא שלקה**. וזהו לענין דם נדה אלמא לקותא היא וסופה לינקב:

**ירוקה**. כעשבים כדלקמן כשרה דהדרא בריא כר' נתן:

**המתיני לו**. שאן דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים:

**שיבלע בו דמו**. שיהא דמו נבלע בבשרו שהיה דמו הולך בין עור לבשר והוי כמו שאין לו דם והדם הוא הנפש ומתוך שאין בו חיות מת במכה קלה:

**ככבדא כשרה**. ריאה שמראה שלה דומה למראה כבד:

**כבשרא טרפה**. דהכי קים להו לרבנן דבהכי הוי לקותא כך פרש"י ז"ל אבל הרז"ה ז"ל פי' דהכא לאו במראה עסקינן דאי הכי לימא כעין כדאמרינן בסמוך כעין כשותא כעין מוריקא אלא בגישתא עסקינן והכי קאמר כגישתא דכבדא כשרה כגישתא דבשרא טרפה ואין בזה הכרע דהא אמרינן לעיל ככוחלא וכדיותא דהיינו כחזותא ולא אמרינן כעין אלא פירש"י ז"ל עיקר וכן כתב הר"ם במז"ל בפ"ז מהלכות שחיטה:

**כעין כשותא**. ירוקה ולא כעין עשבים אלא כמראה כישות:
**כעין מוריקא**. כרכום:
**כעין ביעתא**. חלמון ביצה וכולם מין ירוק הן אלא משונה זה מזה:
**וכתב** רבינו האי גאון ז"ל בתשובת שאלה וששאלתם ומראות האסורות בריאה כשנופחין אותה מתהפכת למראה דכשר כאיזה מראה עושין כמראה ראשון או כמראה שני פשיטא כי הריאה בחיי הבהמה נפוחה ועומדת להניף אויר על הלב וכמו שנראית כשהיא נפוחה עושין וכ"כ הר"מ במז"ל בפ' הנזכר:
**אטום בריאה**. אם היה מקום אטום בריאה שאינו עולה בנפיחה באותו מקום:
**אי מחמת מוגלא כשרה**. דמוגלא בריאה כשרה:
**מותבינן עלה**. על אותו אוטם לאחר שנקרע:
**אי** מבצבצא (טרפה) דכיון דנייד עייל זיקא:
**קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום**. שסופו ליסתר וכבר כתבתי למעלה דה"ה לכל הנקובים:
**ריאה דאוושא**. פרשתיה למעלה:
**ריאה שנשפכה כקיתון**. בשר הריאה נימוח בתוך הקרומות ונשפך מראשה לסופה ומן סופה לראשה ונמצא שחסרה ואפ"ה כשרה:
**והוא דקיימי סימפונות**. שהקנוקנות שלה קיימין שלא נימוחו:
**היכי עבדינן**. היאך נכיר שלא נמוח אחד מן הסמפונות:
**מייתינן צעא דקוניא**. קערה של חרס המחופה באבר שחלקה היא ונראה בה יפה:
**ושפכין לה בגוה**. קורעים הקרום והכל נשפך:
**שורייקי חיוורי**. חוטין לבנים:
**טרפה**. שמחוי הסמפונות הוא:
**והקשה** הרשב"א ז"ל ואפי' ליכא שורייקי חיוורי ליחוש דילמא אינקיבו סמפונות חד לחבריה וטריפה [כדאמרינן לקמן דהיכא דאנקיב לחבריה טרפה] ועוד דהכא אפילו ניקב שלא לחברו ה"ל למיסר דמוגלא לא סתמא ותירץ דלהא ליכא למיחש דכיון שהריאה נתקלקלה כל כך עד שנשפכה כקיתון אם איתא דנתקלקלו סימפונות שבה כולה אמחויי הוה ממחו ומינכר במנא ומדלא אמחו ודאי לא אינקיבו:
**ריאה שנימוקה**. נתרוקנה מאליה במקצתה ואינה נשפכת כקיתון אבל אין שם כלום:

## דף יב.

**אפילו מחזקת רביעית כשרה**. אפילו חלל החסרון מחזיק רביעית לוג כשרה דחסרון מבפנים לא שמיה חסרון:

**ניטלה שלפוחית**. האם שהולד מונח בה:

**התליע הכבד שלה זה היה מעשה ועלו בני אסיא ג' רגלים ליבנה**. ששם היו הסנהדרין והיו מתקבצים שם:

**וברגל שלישי התירוה להם**. שסופה להתרפאות ואין דינה כנטולה:

**ואיכא** מאן דאמר שאע"פ שהתליעה כולה ולא נשתייר בה כזית במקום מרה ובמקום שהיא חיה אפ"ה כשרה דאי בשנשתייר בה כזית פשיטא דכשרה דמי גרע מניטל ולמה לא התירו להם לבני אסיא עד רגל שלישי אלא ודאי התליע כולה קאמר וחושש אני בזה דאיכא למימר דאפילו בנשתייר בו כזית נסתפקו לפי שסוף כולו לירקב:

**ריאה הסמוכה לדופן**. דבוקה בצלעות:

**אין חוששין לה**. שמא ניקבה אלא תלינן ריעותא בדופן ואמרינן המכה היתה בדופן וכשחיתה קלטה הריאה אצלה:

**העלתה הריאה צמחין**. אבעבועות סביבות סמיכתה לדופן הואיל וחזינן בה ריעותא תלינן למכה בריאה:

**דחליש פומיה**. פיו חדוד ודק וחותך יפה שלא יקרע קרום הריאה במשכו אותו מן הדופן:

**ומי אמר ר"נ הכי**. דהעלתה צמחים חוששין לה מכלל דפשיטא לן דניקבה הריאה לא מהניא לה סתימת הדופן:

**במקום רביעתא**. במקום שהריאה והדופן גדלין כאחד וסמוכין תמיד שהמקום צר ונדחק בין האונות ולדופן והואיל וכן אע"פ שיש נקב תחת הסירכא הדופן סותם אותו וכשרה וכי אמר רב נחמן חוששין לה למעלה ברוחב החלל כנגד האומא הגדולה דכיון דרחוקה הריאה מן הדופן מיפרקא ההיא סתימה:

**ודאמרינן** ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה ל"ש סמוכה לדופן לגמרי ל"ש סרוכה מעט לרב נחמן היכא דלא העלתה צמחים אין חוששין לה דתלינן בדופן אבל בהעלתה צמחים חוששין לה כיון דליכא מכה בדופן אבל היכא דאיכא מכה בדופן תלי' בדופן כדאמרינן בסמוך ולאבימי אחד זה ואחד זה חוששין כלומר כל היכא דליכא מכה בדופן בין העלתה צמחים בין לא העלתה צמחים מיהו היכא דאיכא מכה בדופן מודה דתלינן בדופן [ואפילו העלתה הריאה צמחים] וכמו שנכתוב טעמו של דבר בסמוך בס"ד וטעמא דרב נחמן דקסבר דכל היכא דכי הדדי נינהו תלינן בדופן ולקולא. לדברי מי שאומר

שטעם הסירכות מפני שכבר יש בהם נקב איכא למימר דס"ל לרב נחמן שאין איסור הסירכות מחמת ודאי נקב אלא משום ספק נקב כלומר שאנו חוששין להם שמא יש בהן נקב והסירכא סותמו הילכך כשהיא סרוכה בדופן איכא תרי ספיקי ספק מחמת דופן ספק מחמת ריאה ואם תמצא לומר מחמת ריאה שמא לא ניקבה והוי להו תרי ספיקי ולקולא אבל כשהעלתה ריאה צמחים ודאי מחמת ריאה הוה וליכא אלא חד ספיקא ולחומרא זהו טעמו של רב נחמן לדברי מי שאומר שאיסור הסירכות מחמת שכבר ניקבה הריאה. ולאבימי סירכא בודאי נקב משוי ליה ומש"ה אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה. ולדברי מי שאומר שאיסור הסירכות מפני שהן עתידות להתפרק בהא פליגי דר"נ סבר שיותר הוא מצוי שתסמך ריאה לדופן מחמת סירכא שבדופן משנתלה הדבר בהיפך לפי שהריאה קלה ונוחה לקלוט אצל הדופן מחמת הלחות שבו שמושכת משא"כ בדופן שכיון שהוא קשה אינו מסתבך עם הריאה מחמת מכה שבה וכיון שהסירכא זו מחמת דופן היא באה אין חוששין שמא כשתתפרק תנקב הריאה שאינה כל כך דבוקה בה שתנקוב אותה כשתתפרק ממנה אבל בשהעלתה ריאה צמחים מחמת ריאה הוא בא ותולין שמצדה תתפרק ותנקוב ואבימי סבר דלעולם תולין הסירכא בריאה שהיא רגילה בסירכות ומש"ה אמר דאחד זה ואחד זה חוששין לה:

**ודאמרינן** אי איכא ריעותא בדופן תלינן בדופן וכשרה אפילו העלתה ריאה צמחים ואפילו אבימי מודה בהכי ולישנא דגמרא הכי דייק דודאי כי אמרינן היכי עבדינן אכל מאי דאיתמר חוששין לה קאי וא"ת בשלמא לר"נ דאמר דכי ליתא מכה לא בריאה ולא בדופן תלינן בדופן וכשרה בדין הוא דלימא דכי איכא מכה בדופן אע"ג דאיכא צמחים נמי בריאה דנתלי בדופן דמ"מ כי הדדי נינהו אבל לאבימי דס"ל דכל היכא דליכא מכה בחד מינייהו חיישינן לה הכי נמי הוה לן למיחש כי איכא מכה בתרוייהו י"ל דכי איכא מכה בתרוייהו ליכא ריעותא לגבי ריאה כלל לפי שהדבר מצוי מפני רביתא שכשיש מכה בדופן אף היא מעלה צמחים ואין הדופן מעלה צמחים ומכה מחמת צמחים שבריאה הילכך הוה ליה כאילו יש מכה בדופן וליכא מכה בריאה ומש"ה מודה אבימי דכשרה:

**וגרסינן בגמרא עלה דהא דאמרינן מייתינן סכינא דחליש פומיה וכו'**. רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי ופרש"י ז"ל דאאיכא מכה בדופן קאי דאמרן דתלינן בדופן וכשרה ומשמע כשרה בלא בדיקה ורב נחמיה מצריך לה בדיקה ולא מיחוור דאם כן הוה ליה למימר מצריך לה בדיקותא ועוד דבגמרא מוכח דרב נחמיה לאקולי אתא אלא ודאי רב נחמיה בריה דרב יוסף אליבא מכה בדופן קאי דמעיקרא טרפינן לה לגמרי

ולא מהניא לה בדיקה דמדקאמר טרפה לגמרי משמע ועוד שיש גרסאות שגורסין כן בפירוש וכן בהלכות הרב אלפסי ז"ל ואי לא מחמת ריאה היא ואע"ג דלא מפקא זיקא טרפה ורב נחמיה בריה דרב יוסף מכשיר לה בבדיקה. ולענין פסק הלכה בפלוגתא דרב נחמן ואבימי קי"ל דאחד זה ואחד זה חוששין לה [שלא במקום רביעתייהו] כאבימי ובפלוגתא דרבא ורב נחמיה פסק רבינו תם ז"ל כרב נחמיה דמדקא עביד בה מעשה ובדיק לה מעשה רב ועוד דשקלינן וטרינן בה ואמרינן אתון אהא מתניתו לה אנן אהא מתנינן לה וכו' ומדשקלינן וטרינן בה בגמרא אהייא איתמר משמע דהלכתא כותיה וכן השיב הוא ז"ל לחכמי מרשיל"א שאין לחוש בדבר דהלכתא כרב נחמיה בריה דרב יוסף ולפי זה כל היכא דסמיכא ריאה למקום שאין הנקב פוסל בו כגון שהיא סרוכה לגרגרת או לשמנינותא דידיה או לטרפשא דליבא או לטרפשא דכבדא או בשמנונית הסמפון שקורין קורדוביג"א בכל אלו מפרקין הריאה משם ונופחין אותה ואי לא מבצבצא כשרה שאני אומר מאחד האברים שנסרכה להם שאין הנקב פוסל בהם באה הסירכא וכשרה אבל מדברי הרב אלפסי ז"ל נראה דליתא לדרב נחמיה שהוא ז"ל השמיטה מן ההלכות ומשמע דטעמיה משום דרבא דאמר בגמרא היכי עבדינן מחמיר בשל תורה ומריה דתלמודא הוא טפי מרב נחמיה בריה דרב יוסף וכותיה נקטינן לחומרא הילכך כי ליכא מכה בדופן מחמת ריאה הוא ואע"ג דלא מפקא זיקא טרפה ומכאן אתה למד לכל שאר המקומות דבליכא מכה לא מהני להו בדיקה ואי איכא מכה בדופן משמע לכאורה דלא צריכה בדיקה כלל מדקא פסק רבא ואמר תלינן בדופן וכשרה וכ"ת אם כן סכינא דחליש פומיה למה דהא אי איכא מכה לא צריכה בדיקה ואי ליכא מכה לא מהני ליה בדיקה י"ל דאילו היתה סכין רעה אפשר שתנקוב הריאה מחמתו ויראה כאילו היתה נקובה קודם לכן זה נראה לפי פשטה של שמועה. אבל קצת הגאונים כתבו דאפילו איכא מכה בדופן לא מכשרינן לה בלא בדיקה ולדבריהם מש"ה בעינן סכינא דחליש פומיה לפי שאי אפשר [להכשירה] בלא בדיקה וראוי לחוש לדבריהם ז"ל ולענין שאר המקומות שהזכרנו אם יש בהם מכה אפשר שדינם כדופן שיש מכה וכשרה בלא בדיקה לפי הסברא הראשונה שהזכרנו או בבדיקה לפי דעת הגאונים וכן כתבו הרבה מן המפרשים אבל הרמב"ן ז"ל כתב דדוקא בדופן הוא דכי אית ביה מכה תלינן בדופן וכשרה שלפי שהדופן הוא קשה אנו תולין שהריאה היא שנסרכה לדופן ולא הדופן לריאה ומחמת דופן הוא וכשרה אבל שאר המקומות רכין הן ואע"פ שיש בהן מכה אפשר שמחמת ריאה וצמחים שלה עלתה בהן מכה וטרפה ואם תשאל ותאמר לכלהו פירושי מאי מהניא בדיקה אי למ"ד אין סירכא בלא נקב אלא שקרום דסירכא עלה בו אפילו סירכא

זו מחמת ריאה לא תפיק זיקא שהרי סירכא זו סותמתה ולמ"ד נמי שאיסור הסירכות מפני שהיא עתידה להתפרק בדיקה זו מאי מהניא בהם והרי על שם העתיד אנו אוסרין אותה ולא מחמת שיש בה נקב עכשיו י"ל דכי איתא ודאי סירכא מחמת ריאה אה"נ דלא מהניא וכדאמרינן אי אינקיב האי טרפה [ואי אינקב האי טרפה] אבל הכא בדופן הוא דתלינן מיהו כל היכא דאיכא למבדק בדקינן שאפשר שמתוך בדיקתנו יתברר שמחמת ריאה היא דלמאן דמפרש שהסירכא נקב יש במקומו אלא שהסירכא סותמתו שמא ע"י שרייתה בפושרין תקרע ויראה הנקב ואם לא נראה כן נתלה בדופן וכשרה ולמאן דאמר נמי מפני שהיא עתידה להתפרק בודקין לראות אם נתפרקה כבר מצד הריאה וניקבה ואם לא ניקבה לשמא תתפרק לא חיישינן דכיון דתלינן בדופן אין הסירכא נדבקת כל כך בריאה שתנקב הריאה כשתתפרק ממנה וכמו שכתבתי למעלה. והיכא דאיכא מכה בדופן דתלינן בדופן וכשרה כתב רבינו האי גאון ז"ל דה"מ כשהסירכא כנגד המכה ממש אבל חוץ למכה אע"פ שיש מכה בדופן תולין בריאה ואפילו כשהסירכא במקום המכה עצמה ויוצא ממנה קצת חוץ למכה אסורה ודאמרינן דבמקום רביתא היינו מקום חתוכא דאוני מסתברא [דהיינו] היכא דסריכא אונא לדופן מגבה אבל כלפי פנים כלומר לצד חלל הגוף דלאו היינו מקום חתוכא דאוני טרפה דלאו היינו רביתא והרב הנשיא אלברגילונ"י ז"ל כתב שאפילו בין חתוך ולדופן טרפה לא הכשירו אלא מגבן כלפי דופן:

## דף יב:

**והוא דסביך בבשרא**. שנסבכת ונאחזת בבשר שבין הצלעות דהויא סתימה דלא מיפרקא אבל בצלעות עצמן אין זו סירכא קיימת כך פרש"י ז"ל והיכא דסביך בבשרא ובגרמא הר"ם במז"ל התיר בפ"ז מהלכות שחיטה וטעמא דמילתא שהבשר נסרך יפה ומונע העצם מלהתפרק אבל יש מי שאוסר ורבינו גרשון ז"ל התיר אפילו סביך בגרמא בלחוד וכן דעת ר"ת ז"ל ופירש דהא דאמרינן סביך בבשרא לאו לאפוקי סביך בגרמא אלא לומר דכי אמרינן ודופן סותמתה כשרה דוקא דסביך בסירכא אבל [סמיך] ולא סביך לא וכדבריהם נ"ל מדאמרינן לעיל בסמוך ומי אמר רב נחמן הכי כלומר העלתה צמחים חוששין לה והא אמר רב יוסף בר מניומי ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ואם איתא דלא מכשרינן אלא בדסביך בבשרא מאי קושיא נימא כי אמר רב נחמן חוששין לה היינו לומר שתולין הסירכא בריאה ובעי עיוני אי סביך [בגרמא אי סביך] בבשרא אלא ש"מ דבכל ענין שהיא סרוכה כשרה אלא שמצאתי בתוספות דרבינא פליג עליה דרב נחמן:

**וה"מ דלא אסרוח אבל אסרוח טרפה**. זו היא סברת הרב אלפסי ז"ל וכ"כ הר"ם במז"ל בפרק הנזכר מהלכות שחיטה ואין סוגיית הגמרא מוכחת כן מדאמרינן בסמוך חזנהו דהוו קיימי כנדי כנדי טינרי טינרי ולא אמר להו ולא מידי ולא מפלגינן כלל בין אסרוח ללא אסרוח ולפנינו נאריך עוד בזה בס"ד וכתב עוד הר"ם במז"ל בפרק הנזכר שכשמוציא הליחה צריך לבדוק הסמפון שתחתיהם אם נמצא נקוב טרפה למדה הרב ז"ל מריאה שנשפכה כקיתון ואינו מחוור דהתם כיון שנמוק בשרה מבפנים ונתקלקלה כל כך חוששין אף לקלקול הסמפונות אבל בצמחים לא איתרעאי ריאה כל כך והיינו דבהנך דקיימי כנדי וטינרי לא בדקינהו בסמפונות כלל וכן דעת הרשב"א ז"ל:

**בשוקא דגלדאי**. רצענין:

**כנדי כנדי**. צמחים גדולים ככדים בריאה:

**טינרי**. צמחים גדולים מכנדי וכבר הוקשו כסלע:

**סמפונא נקט ואתאי**. דרך הקנה נכנס ובא בסמפונות ומן הסמפונות לבשר ומ"מ קרום החיצון לא אינקיב ואע"פ שהברזל אוכל כל הבשר שבסביבותיו כששוהה שם ומחסרו הא קי"ל דחסרון מבפנים לא שמיה חסרון ואע"פ שאין דרך הקנה לבלוע אפ"ה הואיל ואיתא לריאה קמן ולא חזינן דאינקיבא על כרחך סמפונא נקט וריעותא דלא חזינן לא מחזקינן:

**דילמא נקובי נקיב ואתאי**. חיישינן שמא דרך הושט נכנסה לפי שאין דרך הקנה לבלוע ונקבה את הדקין ויצאה ונקבה את קרום הריאה ונכנסה לתוכה:

**וסמפונא דריאה דאינקוב לחבריה טרפה**. אצל פצולו שמתפצל מחברו נקב אצל דופן של חברו דכיון דדופן של חברו קשה הוא עומד לעצמו ואינו סותם הנקב אבל נק בה א פצולו ברחוק. בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו ודווקא דחזינן ממש דאינקוב לחבריה אבל מחט שנמצא בבשר הריאה ועלתה בנפיחה אע"ג דעל כרחך נקבה הסמפון ויצאה לבשר הריאה לא חיישינן דילמא אינקוב לחבריה דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן:

**כנתא**. אנטרי"ל בלע"ז חלב טהור:

**הדרא דכנתא**. דקין הסובבין סביב סביב בעגולא:

**דאינקוב לחבריה**. שניקב באותו צד שבינו לחבירו שלא ניקב חיצון שבכולן:

**שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה**. נחתכו רגליה למעלה מצומת הגידין כשרה נחתכו למטה במקום צומת הגידין טרפה כדאמרינן בפרק בהמה המקשה [דף עו.] וכן שניטל צומת הגידין ואע"פ שלא נחתך העצם:

## דף יג.

**אי קופא לבר**. אם הראש העב שלה שהיא נקובה בו יוצא לחלל הבהמה וחודה שקורין פונט"א לתוך הכבד נקובי נקיב וטרפה דודאי דרך הושט נכנסה תחלה ונקבה הדקין ויצאה ונכנס פיה לכבד שאם דרך הקנה נכנסה לא היה אפשר לה לנקוב דרך קופא:
**ואי קופא לגו**. אם ראשה העב נחבא בתוך הכבד וחודה יוצא לתוך חלל הבהמה ודאי סמפונא נקט ואח"כ נקב חודה את הסמפון ויצא לכבד וממנו לחוץ. ומקשו הכא ונהי דדרך הקנה נכנסה כיון שחודה יוצא לחוץ היאך כשרה ליחוש שמא בחודה נקבה אחד מן האברים שנקובתן במשהו וכדאמרי' בקוץ עד שתנקב לחלל ואפילו בבדיקה לא מתכשרה שרש"י ז"ל כתב שם גבי קוץ שיש לחוש עליו שמא ניקבו הדקין ובבדיקה אי אפשר מפני שאין נקב דק ניכר בהן תירץ הרשב"א ז"ל שאפשר שלא אמרו אלא בקוץ שנוקב בכח מבחוץ ונכנס מדוחק ומש"ה חוששין שמא עם כניסתו בדוחק נקב אחד מן האברים שנקובתן במשהו אבל במחט שהוא נכנס בנחת אין חוששין לכך. וראיה לדבר דהא נשתברו מיעוט צלעותיה כשרה ולא חלקו בין השברים כלפי חוץ או כלפי פנים ולא חיישינן שמא ראשי השברים נקבו אחד מן האברים הפנימים אע"ג דבקוץ חיישינן ומן הטעם שכתבנו אבל יש מי שכתב דאילו יוצאה חודה של מחט לחוץ אפי' דרך קנה אתאי טרפה מדאמרינן בקוץ עד שתנקב לחלל וכי אמרינן קופא לבר וקופא לגו כלפי בר וכלפי גו קאמרינן:
**אבל בחלישתא ל"ש קופא לגו ול"ש קופא לבר נקובי נקיב ואתאי**. משום דקלישתא נוקבת גם כן דרך קופא הילכך כיון [שאפשר] דדרך ושט אתאי תולין בו וטרפה לפי שדרכו לבלוע ואף על גב דבריאה כשרה הכא טרפה דלא מכשרינן בריאה אלא בשלימה דאפשר בבדיקה אבל בחתוכה דלא אפשר בבדיקה חיישינן וכבד נמי אפילו שלם אי אפשר בבדיקה ומאי דמפלגינן נמי בין קופא לבר וקופא לגו בכבדא הוא דמפלגינן אבל בריאה בין קופא לבר בין קופא לגו שלימה כשרה בבדיקה וחתוכה דלא אפשר בבדיקה בכל ענין טרפה וכי תימא היאך אפשר להכשיר בקופא לבר אפילו בשלימה והא אי אפשר לה לנקוב דרך קופא ועל כרחך דרך ושט נקובי נקיב ואתאי וקרום הוא שעלה בנקב י"ל דכי אמרינן הכי ה"מ בכבדא שמתוך שאינו מתנועע אין המחט יכולה לנקוב בו דרך קופא אבל הריאה מתוך שמתנועעת תמיד המחט נכנס בה אפילו דרך קופא וכיון שבדקנוה והרי היא שלימה תולין בכך ובחתוכה אפילו קופא לגו טרפה שאע"פ שאי אפשר שבאה דרך ושט [שהרי אי אפשר לה לנקוב דרך קופא] חוששין שמא ניקבה הריאה וחזרה לאחוריה וכי תימא אם כן אף בכבד ניחוש לכך אפילו בקופא לגו שמא

יצאה לחוץ ונקבה הדקין וחזרה לאחוריה ליכא למיחש להכי דכבד אין טריפתו מחמת עצמו אלא מחמת נקיבת שאר האברים ואילו יצאה כל כך עד שניקב אחד מהם לא היתה חוזרת לאחוריה אבל ריאה שטריפותה מחמת עצמה אפשר שהוציאה המחט חודה לחוץ מעט וחזרה ולפיכך אסורה מה שאין לומר כן בכבד:

**ומאי שנא ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות**. בסוף הכרס יש מקום שהוא עשוי ככובע ושפת דפנו כפולה ששתי דפנות אדוקות זו בזו ושומן מחברן:

**מצד אחד**. שנקבה את הדופן הפנימית ולא נקבה השנית. כשרה שחברתה מגינה עליה:

**משני צדדין**. שניקבה השנית ויצא לחוץ לחלל הגוף טרפה ולא אמרו דהיכא שלא ניקבה אלא אחת אי קופא לבר שנמצאת קופא שלו תחובה בדופן ופיה כולה בתוך הכרס ודאי מבחוץ נכנסה שנקבה את הושט או את הכרס או הדקין ובאה לחלל הגוף ומשם חזרה ונכנסה לתוך עובי בית הכוסות ועברה כבר כולה את הדופן החיצון ולא הספיקה קופא שלה לעבור את הדופן הפנימי דאם מבפנים באה ועכשיו היא מתחלת לצאת דרך עובי בית הכוסות הא אין דרך הקופא לנקוב ונמצאת טרפה:

**אוכלין ומשקין דחקוה**. ומתוך הדחק נכנסה קופא שלה בבשר הילכך אע"ג דקופא לבר הואיל ולא חזינן נקב יוצא לחוץ כשרה:

**ומחטא דאשתכח בסמפונא רבה דכבדא**. סמפון גדול שבכבד והוא סמפון הקנה שנכנס בתוכו:

**כשרה**. דכיון דלא נקבה מידי אמרינן דסמפונא נקט ואתאי וה"ה נמי אי אשתכח בסמפונא רבה דריאה דכשרה והכי איתא בגמרא ואפילו איתא לריאה קמן אינה צריכה בדיקה:

**ההיא קשייתא**. גרעין של תמרה:

**סמפונא נקט ואתאי**. דרך סמפון הכבד נכנסה ודרך הקנה דאי דרך הושט נכנסה אינה ראויה לנקוב ולצאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך הנקב:

**ואע"ג דלא קא נפקא**. שאינה יכולה לצאת דרך סמפון כשרוצה להוציאה לפי שהסמפון דחוק:

**מרביל הוא דרבילא ביה**. ע"י נענוע הבהמה שמנענעה בהליכתה ימים רבים נכנסה תמיד מעט [מעט] במקום דחוק שאינה יכולה עכשיו לצאת. מרביל לשון כברה שמנענעין אותה כמו אייתי ארבילא וקא מרביל באלו מציאות (דף כו:):

**אבל דזיתא מתוך שהיא חדה מבזע בזע**. ומקשו הכא אפילו דזיתא אמאי אמרי' דמבזע בזע והא מרה הרי היא כסמפונא רבה והוה לן למימר דסמפונא נקט ואתאי

כיון דלא חזינן נקב כלל כדלא חזינא בסמפונא. יש לומר דאין הכי נמי ואין טרפותה משום דחיישינן שמא דרך הושט באה אלא אפילו תמצא לומר דרך הקנה נכנסה מתוך שעור המרה רך ודק חיישינן שמא לאחר שנכנסה במרה נקבה אותה ומש"ה אפילו רבנן דמכשרי בריאה מודו בקשייתא דזיתא במרה דטרפה ומן הטעם שכתבנו וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב גבי קשייתא דזיתא דאמרינן מבזע בזע דמאן דטריף במחט טריף נמי בהאי מכלל דמאן דמכשר במחט מכשר בהאי ולא מיחוור דהא אנן קי"ל כרבנן דמכשרי במחט ובקשייתא דזיתא מסקנא דגמרא דטרפה אלא ודאי היינו טעמא דמתוך שעור המרה דק חוששין שמא ניקב הילכך מחט שנמצא בחלל המרה טרפה ומן הטעם שכתבנו אבל בשאר האברים כיון שעורן עב אע"פ שנקובתן במשהו אם נמצא בחללן מחט כשרה אא"כ נתחבה שם וכדאמרינן [דף מג:] גבי ישב לה קוץ בושט דדוקא בישב הוא דחיישינן אבל בנמצא לא. אבל הרב בעל הלכות ז"ל כתב במחט דאישתכח בלבא טרפה ויש מי שכתב שלא אמר הרב ז"ל כן אלא בלב בלבד אבל שאר מקומות כגון כרס וקורקבן של עוף כשרה וכן המנהג להתיר מיהו בדקין חיישינן כדחיישינן במרה מתוך שהן הולכין בהיקף וקרומן רך ויש לחוש שמא אוכלין ומשקין שהולכין בהן דחקוה ונקבוה ובנקב משהו אין להם בדיקה כמו שכתבנו למעלה בשם רש"י ז"ל:

**רב אחא בר רב אמר תלינן**. שתולין להקל שע"י משמוש הטבח ניקבה לאחר שחיטה:

**דהא תלינן בזאב**. דאמרינן בפרק קמא [דף ט.] בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובין אין אומרים במקום נקב נקב:

**מורנא**. תולעת היוצא מן הריאה ונוקבה:

**קודם שחיטה פריש**. מן הריאה ונקבה ונטרפה:

**כהנים נהגו בו היתר**. כהנים שהקיבה נתונה להם מאת זובחי הזבח נהגו בו היתר לאכלו:

**כרבי ישמעאל דאמר משום אבותיו**. שהוא מותר כדאיתא בגמ':

## דף יג:

**וה"מ דאייתרא אבל דאקשתא אסור**. הקיבה עשויה כקשת ומבחוץ קרי ליה דאקשתא ומבפנים לעוגל קרי ליה דאייתרא כלומר חלב שבמקום היתר ואמרינן בגמרא [דף נ.] דאקשתא כ"ע לא פליגי דאסירי כלומר דבין בני בבל בין בני ארץ ישראל אסרי ליה כי פליגי דאייתרא כלומר דבני ארץ ישראל שרו ליה ובני בבל נהגו בו איסור ומיהו מוכח בגמ' דאפילו בני בבל לא אסרי ליה מדינא אלא שנהגו בו איסור וכתב רש"י ז"ל דלדידן

תרוייהו אסירן דבני גולה אנן ובתר בני בבל גרירינן אבל הרב אלפס ז"ל פסק דאייתרא שרי וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ז מהל' מאכלות אסורות וכ"כ הר"ם ב"ן ז"ל וכיון דמדינא שרי אע"ג דבני בבל נהגו בו איסור לא חיישינן למנהגא דידהו ובכל דוכתא דלא נהג ביה איסורא שרי:

**אמר רב חלב טהור סותם**. כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב כשרה דחלב טהור אדוק הוא מאד והוי סתימה מעלייתא:

**טמא אינו סותם**. כגון כרס או המסס שניקב וחלב המכסה את הקרב סותמו אינה סתימה לפי שאין חלב טמא מהודק:

**וחלב חיה דדכותיה בבהמה אסור אינו סותם**. דאע"ג דרחמנא שרייה אפ"ה כיון דלא מיהדקא הרי הוא כשאר חלב אסור ואינו סותם:

[**חלב** העשוי ככובע אינו סותם. משום דלא מהדק] (חלב):

**תרגומה חיטי דכרכשא**. חלב שעל חלחולת המוציאה רעי שקורין טבחי"א ועשוי קורטין קורטין והן מגולגלין כמין כובע ואם ניקבה אותו חלב שסותמה לא מהני וטרפה:

**טרפשא דלבא**. שומן הלב העשוי ככובע והלב נחבא בו:

**אינו סותם**. אם ניקב הלב או הריאה בסמוך לו והוא סותמו והיינו טעמא דריאה הסרוכה לשומן הלב דאע"ג דהיינו רביתא ואצלו היא גדילה ולמטה מחיתוכא דאוני הוא טרפה דהא על כרחיך הריאה ניקבה שאין סירכא בלא נקב וסתימה זו אינה כלום:

**בני מעיים שניקבו וליחה סותמתן**. היינו אותה ליחה שאדוקה בהם מבפנים ומוציאין אותו מהן בדוחק:

**מקיפין בבני מעיים**. פירשה הרב אלפסי ז"ל:

**הנהו בני מעיים**. שנמצא בהן נקב ולא נודע אם קודם שחיטה אם אחר שחיטה:

**ממשמש בהו ואידמו**. ממשמש בהם בנקבים האחרים ונהפכו למראה הנקב שנמצא בבני מעיים:

**מנא לך הא**. שידעת לעשות חכמה זו:

**אמר** לו מעצמי הבנתי דאמינא כמה ידים משמשו בנקב מקמי דליתו מקמי דמר:

**כרבי יוחנן**. בכל מילי. לשון אחר חכים כר' יוחנן בטרפות דאמרינן לקמן דשדר ליה שמואל תריסר גמלי ספיקי טרפתא בפרק גיד הנשה (דף צה:):

**וכתב** הרב בעל העיטור ז"ל דבכלל בני מעיים לב וקורקבן וכבד הלכך מקיפין בהם דאינהו נמי בני מעיים איקרו כדאמרינן לקמן גבי [דף נו:] נחמרו בני מעיים לא שנו אלא לב וקורקבן וכבד. אבל הרב רבינו יונה ז"ל כתב שאע"פ שבלשון התנאים הכל בכלל בני מעיים אין בכלל בני מעיים בלשון האמוראים אלא כרס ודקין אבל לב וקורקבן וכבד

לא. תדע לך דהכא אין לשון בני מעיים כולל הכל דהא בתר דאמרי מקיפין בבני מעיים איצטריכין למימר מקיפין בריאה אלמא אי לאו דפריש ריאה לא הויא בכלל בני מעיים הלכך דוקא בכרס ודקין וריאה הוא דמקיפין אבל בלב וקורקבן לא סמכינן אהקפה כלל:

**מקיפין בריאה**. היכא דליכא למתלי בטבחא:

**מערוגה לערוגה**. פירש הרב אלפסי ז"ל מריאה של בהמה זו לריאה של בהמה אחרת:

**ומדקה לדקה**. היינו מבהמה דקה לבהמה דקה ומגסה לגסה היינו מבהמה גסה לבהמה גסה וכן כתב הר"מ במז"ל בפ"ז מהלכות שחיטה אבל רש"י ז"ל כתב דערוגה היינו דופן הריאה ימיני או שמאלי ומגסה לגסה היינו מאומא לאומא ומדקה לדקה מאונא לאונא:

**מקיפין בקנה**. אם נמצאת פסוקה לאחר זמן או קדורה בכאיסר:

**באותה חוליא**. לענין קדורה בכאיסר נקט חוליא דהיינו ג' טבעות דבטבעת אחת לא משכחת קדורה בכאיסר:

**ומבר חוליא לבר חוליא**. הקנה עשוי טבעות טבעות ואותן טבעות אינן מקיפות כל הקנה ומצד הטבעות הוא תנוך וצדו השני הוא בשר והתנוך נקרא חוליא והבשר בר חוליא ומחוליא לבר חוליא היינו ממקום התנוך למקום הבשר:

**חלחולת שניקבה**. היא כרכשא טבחי"א בלע"ז:

**מעמידות אותה**. סותמות אותה שהרי אדוקה בהן (בכמה):

**וכמה**. מקום בחלחולת מעמידין הירכים לדון בו דין זה שלא תפסל בנקב:

**מקום הדבק ברובו**. מקום שהיא דבקה בירכים לא מיתסר אא"כ ניקבו רובו שלא במקום הדבק אסורה במשהו:

**כמלא בטדא בתורא**. איכא מאן דפריש ארבע אצבעות. זה כתב הרב אלפס ז"ל אבל יש מי שפי' דבטדא היינו אצבע ויש שפירשו שתים. והלכתא כר"נ דמקום הדבק אפי' ניטל כולו כל שנשתייר בו כדי תפיסה כשר הלכך ההיא דזעירי למעלה ממקום הדבק מתוקמא ובמשהו כשרה עד דאיכא רובא :

**מאי מפרעתא היכא דפרעי טבחי**. צד הכרס הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחין הבהמה להוציא המעיים וכתב רשב"א ז"ל דלפי זה אותו חלק מן הכרס הרואה את הקרקע דהיינו כנגד מפרעתא הוי נקובתו במשהו אבל שאר הכרס שהוא כנגד הצלעות והשדרה ברובו דהיינו כרס החיצונה:

**לא גדולה גדולה ממש**. גדולה שבגדולות:

**כל שנקרע בה טפח ולא הוי רובא וכו'**. דכל היכא דמשכחינן או טפח או רובא טרפה וקי"ל הכי דכיון דשקלינן וטרינן אמילתיה דר' יהודה הלכתא כותיה ועוד שאפשר שלא בא ר' יהודה אלא לפרש דברי חכמים וכדאידך מתניתין דדרוסת הזאב דקאמר ר' יהודה

דרוסת הארי בגסה ודרוסת הזאב בדקה וא"ר בנימין בר יפת עלה בגמ' דרבי יהודה לא בא לחלוק אלא לפרש ואיכא למימר נמי דרבי בנימין בר יפת אכולה מתניתין קאי וזהו דעת הרב אלפסי והר"ם במז"ל בפ"ט מהל' [שחיטה]:

## דף יד.

**ואם נקדרה**. כמין ארובה עגולה ורוחב הקדרה כסלע מטבע רחב הוא:

**שאם תמתח**. אם מושכו לכאן ולכאן שיכנס העוגל לאורך או לרוחב תמצא בו טפח באותה קדרה:

**תלת קשייתא**. גרעיני תמרה:

**בציפה**. עם האוכל הנשאר סביבותיה כשאוכלים אותה יכנסו שלשה בנקב בדוחק או בלא ציפה בהרווחה:

**מתני' המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ**. המסס סנפאיי"ם בלע"ז:

**בית הכוסות**. סוף הכרס שקורין פנצ"א והיא עשויה ככובע וקורין לו בית הכוסות והמסס מחובר לו וסביב לחבורו כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצע הן שופכין זה לזה והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס ומהמסס לקיבה ומהקיבה לדקין:

**שניקבו לחוץ**. שהנקב נראה מבחוץ כגון שניקבו או זה או זה שלא במקום חבורן לאפוקי ניקבו במקום חבורן בשתי דפנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה:

**נפלה מן הגג ושחטה מיד טרפה**. ואע"פ שאין שבר נראה בה חוששין שמא נתרסקו ונתפרקו כל איבריה ואין טעם בטרפות שהלכה למשה מסיני הם ובגמ' מפרש שאם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ואף על גב דלא עמדה:

**נשתברו רוב צלעותיה**. בלא שום נפילה טרפה ובגמ' מפרש מאי רוב:

**דרוסת הזאב**. מכה בצפורניו ומטיל בה ארס ושורפה:

**בדקה**. אבל לא בגסה דלא אלים זהריה למקלייה:

**ודרוסת ארי בגסה**. וכ"ש בדקה ות"ק סבר אלים זהריה נמי דזאב למקלייה נמי לגסה:

**ודרוסת הנץ**. אשפרוי"ר בלע"ז:

**בעוף הדק**. כגון צפורים ויונים:

**דרוסת הגס**. אשטו"ר בלע"ז:

**בעוף הגס**. אווזים ותרנגולין:

**זה הכלל**. בגמרא מפרש לאיתויי מאי:

**כל שאין כמוה חיה טרפה**. שלקתה מכה שאין בהמה לקויה דוגמתה ראויה לחיות:

**גמ' מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות.** פירוש בית הכוסות זה מקצתו עבה ויש בו שני עורות ומקצתו דק שאין בו אלא עור אחד וקאמר דמחט שנמצאת במקום עבה שבו אם מצד אחד כלומר שלא ניקב אלא העור הא' כשרה:

**משני צדדין.** כלומר שניקבו שני העורות מצד אל צד טרפה וכתבו בתוס' בשם רש"י ז"ל דמדנקט מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות בלחוד ושבקיה להמסס דהוה בר זוגיה ש"מ דהמסס כיון שאין לו אלא עור אחד כל שניקב מקצתו של אותו עור אע"פ שאין הנקב מפולש טרפה דחיישינן שמא ניקב לחוץ וקרום עלה בו וכבר כתבנו למעלה שקרום שעלה [בכל הנקובים] אינו קרום ולפיכך אפילו בבדיקה לא מתכשר אבל בעובי בית הכוסות כיון דשני עורות יש לו אין חוששין שמא הבריא ואע"ג דבושט חיישינן [דף מג:] אע"פ שיש לו שתי עורות התם היינו טעמא לפי שעורות שלו דקין ודבוקין זה לזה מה שאין כן בבית הכוסות וא"ת הא במתני' תנן בהמסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ ואילו אנן אמרינן בהמסס דאע"פ שלא ניקב לחוץ טרפה. י"ל דכיון דמ"מ אין טרפותו של המסס אלא מחמת שאנו חוששין שמא ניקב לחוץ מש"ה קתני לחוץ ועוד דנהי דבמחט הוא דחיישינן דילמא בזעא ליה לכוליה וקרום עלה בו. בנקב מחמת חולי לא חיישינן להכי ומש"ה קתני לחוץ. א"נ דלאו לחוץ ממש קאמר אלא לאפוקי שאם ניקבו במקום שהם דבוקים זה לזה כשרים דחבריה מגין עליה אבל לעולם מחט שנמצאת בהמסס אפי' מצד אחד טרפה ומן הטעם שכתבנו וראיה לדבר מדאמרינן בסוף פרק במה מדליקין [דף לו.] דהני תרתי מילי אישתני שמייהו הובלילא בי כסי בי כסי הובלילא ואמרינן התם דנפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות ואם איתא שבין בהמסס בין בבית הכוסות בעינן ניקבו לחוץ למאי נפקא מינה אלא ודאי מפני שאין דינן שוה דבבית הכוסות בעינן שיהא נקב משני צדדין ובהמסס מיטרפא בצד אחד ואשמעינן התם דאישתני שמייהו דבמאי דקרינן השתא המסס לא מטרפא אלא בשני צדדין ובמאי דקרינן השתא בית הכוסות מיטרפא בצד אחד ואין שטה זו מחוורת דאפילו איכא למיחש להכי מסתייא אי חיישינן לאצרוכי בדיקה אבל בבדיקה ודאי משמע דכשרה דאע"ג דאין נקב משהו ניכר בבדיקה ה"מ בשאין מקומו נודע אבל כשמקומו נודע ניכר הוא וכאן אין לו לבדוק מצד האחד אלא כנגד המחט וכי תימא דילמא קרום עלה בו אפ"ה מינכר בבדיקה אלא ודאי בית הכוסות והמסס כי הדדי נינהו וכי קתני בבית הכוסות מצד אחד כשרה ה"ה להמסס וכמו שנכתוב בסמוך בס"ד וכי תימא אכתי איכא לאיפלוגי בין המסס לבית הכוסות דבהמסס בעי בדיקה אפילו מצד אחד ובבית הכוסות אמרינן דכשרה וסתם כשרה בלא בדיקה משמע. לא היא דהא בעובדא דאתא לקמיה

דרבי כדאיתא בגמ' מוכח דצריכה בדיקה מדאמרינן עלה בגמ' [דף נא.] דהפכה רבי ונמצא עליה קורט דם אלמא בדיקה מיהא צריכה לפיכך נראין דברי ר"ת ז"ל שפירש דה"ה להמסס דמצד אחד כשרה והא דנקט בית הכוסות לרבותא נקטיה דאע"ג דאינקיב אחד מעורותיו לגמרי כשרה עד דמנקיב לחבריה והא דאמרינן התם נפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות לאו למימרא דשני המסס מבית הכוסות כלל אלא הכי קאמר דהשתא דקרינן להובלילא בי כסי אי לאו דידעינן דאישתני שמייהו הוה אפשר לן למימר דדוקא בההוא דלית ליה אלא חד עור הוא דלא מטריף עד דאיכא שני צדדין דנקיבת [מקצת] העור לאו כלום הוא אבל בההוא דאית ליה שני עורות כל היכא דאינקיב חד אע"ג דלא אינקיב חבריה טרפה ומתני' דקתני בתרוייהו ניקבו לחוץ נקיבת עור אחד קרי לחוץ ולאפוקי ניקב חציו להכי איצטריך לאשמועינן דהני תרתי אשתני שמייהו ולמאי דקרינן השתא הובלילא הוה מיקרי מעיקרא בי כסי ואע"פ שיש לו שני עורות קתני אם ניקב זה בלא זה כשר עד שניקבו שניהם ודאמרינן מצד אחד כשרה היינו דוקא כשניקב העור הפנימי אבל אם ניקב החיצון אע"פ שהפנימי שלם טרפה דאי מגואי עייל ודאי הפנימי נקוב אלא שעלה בו קרום ואי מאבראי אתא הא ודאי טרפה היא דהא קי"ל [דף נג:] בקוץ עד שתנקב לחלל כלומר דכל שנקב לחלל טרפה משום דחיישינן שמא נקב אחד מהאברים הפנימים שנקובתן במשהו וא"א לעמוד על ספקו בבדיקה מאחר שאין מקום ספק הנקב ידוע:

**נמצא עליה קורט דם בידוע שלפני שחיטה וטרפה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שהיא לאחר שחיטה**. שאם איתא דקודם שחיטה הוה מסרך הוה סריך דם על המחט כדאמרינן לקמן וכבר כתבתי למעלה דדוקא בבית הכוסות הוא דכי ליכא קורט דם כשרה אבל בושט אפילו אין בה קורט דם טרפה דאפשר דקודם שחיטה הוא אלא שאוכלין ומשקין שעוברין שם בשטיפה לא הניחו הדם להסתרך:

**הוגלד פי המכה**. קרושט"א בלע"ז:

**בידוע שהוא שלשה ימים קודם שחיטה**. ואם לקחה טבח בתוך שלשה ימים הוי מקח טעות וצריך המוכר להחזיר לו המעות:

**לא הוגלד פי המכה**. איכא לספוקי אי קודם מקח הוה אי לאחר מקח הוה ועל הטבח שהוא מוציא מחברו דמסתמא כל כמה דלא יהיב זוזי לא יהבי ליה חיותא מוטל להביא ראיה שקודם מקח היה דמספקא לא מפקינן ממונא מחזקתיה הכי מפרשינן לה בפ' המדיר (דף עו:) וכתב רבינו אפרים ז"ל כי אמרינן בידוע שהוא שלשה ימים קודם שחיטה והוי מקח טעות ה"מ במחט שנמצאת בעובי בית הכוסות לפי שאין טרפות זה

מצוי אבל בסרכא כיון שהיא מצויה לא הוי מקח טעות דהוה ליה לאתנויי ומדלא אתני סבר וקביל אבל הר"ם ב"ן ז"ל כתב דאפי' מידי דשכיח הוי מקם טעות וראיה לדבר דהא קי"ל בפרק המוכר פירות (דף צב.) דהמוכר שור לחברו ונמצא נגחן כל היכא דזבניה לרידיא הוי מקח טעות ואע"ג דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי כלומר שאינם מוחזקין שלא יהו נגחנין ובמוכר עבד לחבירו ונמצא גנב או קוביוסטוס דקי"ל הגיעו אצטריכינן למימר דהיינו טעמא משום דכולהו הכי איתנהו הא רובא לא הגיעו דאע"ג דשכיחי לא הוה ליה לאתנויי ומיהו איכא למימר דטרפות שאנו אוסרין אותו מחמת ספק לא הוי מקח טעות דמצי אמר ליה מוכר ללוקח אייתי ראיה דטרפה היא ומהדרנא לך ודמיא למאי דאמרינן בפרק הגוזל עצים (דף צט:) גבי הא דאמר ר' יוחנן אפילו טבח אומן כטבחי דצפורי חייב ההיא מגרמתא דאתאי לקמיה דרב וטרפה ופטריה לטבחא מלשלומי ואמרינן דמספקא ליה לרב אי כר' יוסי בר יהודה או כרבנן ומצי אמר טבחא אייתי ראיה דמחייבנא לך כרבנן ומשלמנא והכא נמי דכותה. וליתא דהתם אי אפשר לתיוביה אמעשה דידיה אא"כ טרפה בודאי אבל הכא אע"ג דמספקא פרשי אינשי מיניה מ"מ אין לך מום גדול מזה וכיון שהמום מבטל מקח כ"ש טרפות אע"פ שאינו אלא מחמת הספק או מקבלתן של גאונים ז"ל דכיון דמ"מ מבדל בדילי אינשי מיניה אין לך מום גדול מזה:

## דף יד:

**נפלה מן הגג.** כלומר שאע"פ שאין אנו רואין בה שבר ולא מכה חוששין לריסוק אברים וכל שלא שהתה מעת לעת ולא עמדה ולא הלכה אפילו בבדיקה לא מתכשרא דמדאמרינן בגמ' [דף נא:] עמדה אינה צריכה מעת לעת אבל בריקה ודאי בעיא מכלל דכי לא עמדה אפילו בבדיקה לא מתכשרא וכי שהתה מעת לעת ושחטה כשרה כדתנן לקמן [דף נו.] גבי עוף ומיהו דוקא בבדיקה כדאיתמר עלה בגמרא מכלל דכי לא שהתה אפילו בבדיקה לא מתכשרא וא"ת וכי היכי דמהניא לה בדיקה בתר שהייה אמאי לא מהניא נמי קודם שהייה י"ל דבנפילה חיישינן לתרתי חדא לריסוק איברים ודבר זה אינו ניכר בבדיקה כלל שאע"פ שלא נשתנו איבריה ולא נפסד מראיתה חוששין שמא מחמת הנפילה נתרסק אע"פ שאינו ניכר ואיכא למיחש בה שמאנקרעו איבריה או נפסקו ודבר זה אפשר לעמוד עליו בבדיקה וכל ששהתה מע"ל או שעמדה יצאנו מחשש ריסוק איברים דקים להו לרבנן דכל שנתרסקו אבריה אינה עומדת ואינה שוהה מיהו אכתי

איכא למיחש שמא נקרעו איבריה או נפסקו ומש"ה בעיא בדיקה ולפי שיטה זו א"צ לבדוק אא"כ נפסקו איבריה או נקרעו אבל ריסוק איברים אין לו ענין בבדיקה כלל:

**אבל** הר"ם במז"ל כתב בפ' ט' מהל' שחיטה שצריך לבדוק ג"כ אם נתרסקו איבריה כלומר אם נשתנה מראיתן ואפילו באותן איברים שאם ניקבו או נטלו כשרה אם נשתנו מראיתן טרפה לפי שריסוקן מכאיב אותה יותר מנטילתן ונקיבתן ולפי זה בשני דרכים בודקין אותה אם נקרע או נפסק אחד מן האיברים שהיא מיטרפא בהן ואם נשתנה אחד מן האיברים הפנימים מפני חשש ריסוק איברים וכ"ת וכיון שהריסוק הוא דבר שאפשר לעמוד עליו בבדיקה כי לא שהתה נמי אמאי לא סגי בבדיקה י"ל לפי שאין הריסוק ניכר לאלתר עד שתשהה מעת לעת שאז כל אבר שיש בה מרוסק תפסד צורתו ויתגלה בהיתיתיה והראב"ד ז"ל מסתפק בהשגות באותן איברים שאם ניטלו או ניקבו כשרה אם ריסוקן כלומר אם שנוי מראיהן פוסל בהן:

**ונפולה** זו שחוששין לה דוקא שנפלה מגובה עשרה אבל פחות מכן אין חוששין לה דאין חבוט בפחות מעשרה טפחים וכדאמרינן בב"ק בפ' הפרה (דף נ:) גבי ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי שחטיה מריה וטרפיה רב נחמן ואקשינן אלמא קסבר רב נחמן יש חבט בפחות מעשרה ואותביה רבא לרב נחמן תנן היו פחותין מעשרה וכו' ואסיקנא דלעולם אין חבט בפחות מעשרה ורב נחמן דטרפה משום דאריתא דדלאי הויא שיתא ומכריסה ועד ארעא ארבעה והוה ליה עשרה וכן כתב בעל הלכות גדולות ז"ל וכן כתב הר"ם במז"ל בפ"ט מהל' שחיטה שנפולה זו שנפלה הבהמה ממקום גבוה שגבהו י' טפחים אע"פ שמדברי הרב אלפסי ז"ל בפרק הפרה משמע דס"ל דיש חבט בפחות מעשרה לא משמע הכי מסוגיא דהתם ומיהו ה"מ בנפלה מעצמה אבל הפילוה אחרים אפילו בפחות מכן חיישינן וכדאמרינן בגמרא בזכרים המנגחין זה את זה דאי נפול לארעא חיישינן:

(**גמ'**) **הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין מחמת ריסוק איברים**. משום דלא חיישינן ביה אלא בנפלה ודאי שלא לדעת אבל מסתמא אמרינן דקפצה מדעת וכל לדעת אין בו משום ריסוק איברים משום דאיהי אמדא נפשה ואפילו אנו רואין שאין יכולה לילך אפ"ה כל לדעת עצמה אינה מתרסקת כל כך שתטרף מחמת [ריסוק] איברים:

**ההוא גדיא דהוה ליה לרבינא בגג**. והיתה ארובה בגג:

**חזא חושלא**. שעורים קלופים:

**מפומא**. כנגד פי הארובה למטה בבית:

**משום דאית ליה מידי למסרך**. שלא קפצה דרך ארובה אלא בצידי הגג מסרכת עצמה בכותלים וקופצת ומהניא לה סריכת הכותלים שמסרכת בידיה קצת:
**והאי לית ליה מידי למסרך**. שהארובה אינה סמוכה לכותל:
**דאמדא נפשה**. ואם גבוה לה יותר מדאי אינה קופצת:
**ההיא אימרתא דהות בי** [**רחבניה**] **והוה משדרה כרעא בתרייתא**. רגליה האחרונים היו נגררים אחריה:
**זכרים המנגחים זה את זה אין חוששין משום ריסוק אברים**. שאין בהכאתם כדי ריסוק אברים להטרף:
**נפול לארעא ודאי חיישינן**. ולאו משום הכאתם אלא משום החבט:
**ואע"ג** דקי"ל בפרק הפרה [שם] דאין חבט בפחות מעשרה טפחים ה"מ בשנפל מעצמו אבל אם היה מכח אחר שדחפו יש חבט:
**הני דכרי דפתקי גנבי**. שגונבין אותן ומשליכין אותן מכותלי החצר לארץ:
**אמתנייהו**. על מתניהם נופלים ואינן נהפכים על גבן שיתפרקו חליותיהן:
**אהדרינהו**. דרך למעלה מן הכותל ודאי חיישינן דלא איכפת להו כל היכי דנפלי:
**וכתב** הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל דבכל מאי דאיתמר בשמעתין אין חוששין משום ריסוק איברים אין חוששין כלל קאמר ואפילו בדיקה נמי לא בעיא ובהני נמי דאמרינן חוששין לאו דוקא למימר דיהבינן להו דיני נפולה ודאית דמתניתין ובעי שהייה ובדיקה אלא בודקין אותם מעכשיו בלא עמידה ושהייה כלל. ולא מחוור דנהי דודאי כי קאמרינן אין חוששין לה אין חוששין כלל קאמרינן ולא בעינן ולא מידי אפ"ה כי קאמרינן חוששין משמע שדינה כדין נפולה גמורה ואע"ג דאמרי' לישנא דחוששין היינו טעמא משום דכולה מילתא דריסוק אינה אלא חששא בעלמא הילכך דינה כנפולה גמורה לשהייה ולבדיקה:
**א"ר** (**הונא**) [**נחמן**] **בית הרחם**. עגל שנולד היום שיצא מבית הרחם אין חוששין שמא נדחק ונתרסקו איבריו ואין צריך לשהותו מעת לעת ובדקים לן שכלו חדשיו עסקינן דאי לא הא איכא למיחש שמא נפל הוא וכתבו הראשונים ז"ל דאפילו במקשה לילד קאמר דאי בשאינה מקשה פשיטא דאין בו משום ריסוק אברים דא"כ רוב הנולדים ימותו ואין זה עולה לי לפי סוגיית הגמרא כמו שכתבתי בחידושי ולפיכך נ"ל דאפילו בשאינה מקשה איצטריך לאשמועינן דאין חוששין לריסוק איברים ומאן דדחי סייעתי' כדאיתא בגמרא ס"ל דאפילו בשאינה מקשה איכא למימר דחיישינן וכ"ת אם כן רוב הנולדים ימותו איכא למימר דודאי פשיטא לן דברובא ליכא ריסוק אברים אלא מיהו אי מיעוטא

דמתרסקי בשעת לידה הוי מיעוטא דשכיח כיון דאיכא למיקם עלה דמילתא בשהיית מעת לעת לא סמכינן ארובא כדכתב' לעיל דמהאי טעמא צריך לבדוק בסירכות הריאה דמיעוטא דשכיחא נינהו ומשום הכא קמשמע לן דמיעוטא דמתרסקי בבית הרחם מיעוטא דלא שכיח הוא ולא חיישינן ליה כלל ומאן דדחי סייעתא כדאיתא בגמרא ס"ל דמעוטא דשכיחא הוא:

**בית המטבחים אין בו משום ריסוק אברים**. כשמפילין אותו לארץ אפילו ממקום גבוה:

**ההוא תורא דנפל**. בבית המטבחים:

**קל גניחותיה**. כמו גונח מלבו שנשמע קול יללתו כשנפל:

**צפורניו נועץ בקרקע עד שמגיע לארץ**. כשהוא שוהה ליפול כל שעה הוא מתחזק בצפורניו עד שאינו נופל מגובה:

**וכתב** הרשב"א ז"ל דאע"פ שגבוה י' קאמר ואע"פ שאחרים מפילים אותו בכח וכדיהיב רב יצחק טעמא משמיה דרב דאמודי אמיד נפשיה ונועץ צפורניו לקרקע עד שמגיע לארץ וגרסינן בירושלמי אינו דומה נופל מדעת לנופל שלא מדעת ביומי דרבי פינחס חבטין תורא בחיליה אמר לון בחייכון שרוניה שרו ליה וערק אמר ברוך שבחר בהם ובדבריהם דאמרי אילין דחבטין תורא בחיליה לית ביה משום ריסוק איברים:

**הכה לה על ראשה במקל והלכה לה כלפי זנבה או על זנבה והלכה לה כלפי ראשה.** ולא נגע בשדרה:

**ואפילו כנגד כל השדרה**. שהכה בכל השדרה:

**ואי שלים חוטרא אפלגא דחרציה**. שנשלם המקל וכלה במקצת השדרה:

## דף טו.

**ואי מחייה ופסיק חוטרא אגבה**. שהכה אותה לרחבה:

**א"נ** מחייה לאורכה באורך כל השדרה ואית ביה קטרי שהמטה אינו חלק ויש בו קשרים חיישינן לריסוק אברים והוא שלא הלכה ואיכא מאן דאמר דאפילו הלכה בכה"ג בעיא בדיקה בחוט השדרה:

**עמדה אינה צריכה מעת לעת אבל צריכה בדיקה**. בכל הני דחיישינן לריסוק אברים כל ששהתה מעת לעת כשרה בבדיקה כדאיתא לקמן וקאמר רב דאם עמדה אינה צריכה מעת לעת אבל צריכה בדיקה ופירוש עמדה שעמדה מעצמה אבל העמידוה אחרים לא מהני ולא מידי דבמסוכנת בלחוד הוא דאיתמר הלכה אינה צריכה בדיקה ואע"פ שהטרפות חיות י"ב חדש ומהלכות שאני הכא דאם איתא שמחמת החבט נטרפה לא היתה יכולה לילך ובגמרא פליג רב חייא בר אשי בשם רב אדרב יהודה אמר רב ואמר

אחד זו ואחד זו צריכה בדיקה והרב אלפסי ז"ל פסק כרב יהודה אמר רב וכן פסק הר"ם במז"ל בפ"ט מהלכות שחיטה ותימה הוא למה דחו רב חייא בר אשי אמר רב דמחמיר ואמר אחד זה ואחד זה צריכה בדיקה ואפשר שסמכו על סוגיא שבפ' התערובות (זבחים דף עד:) דהתם אמר ר"ל עמדה צריכה מעת לעת הלכה צריכה בדיקה ואמרינן עלה כלהו כר"ל לא אמרי עמדה אינה צריכה מעת לעת הלכה אינה צריכה בדיקה ורבי ינאי ורבי ירמיה הוא דפליגי עליה דר"ל התם וקי"ל כותייהו דרבים נינהו ועוד דר' ינאי רביה דר' יוחנן ורבי יוחנן רביה דר"ל הילכך ליתא לדר"ל קמיה:

**גרסי'** בגמ' [דף נא: ע"ש] אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב עקרה יד לעמוד ואף על פי שלא עמדה רגל להלוך ואע"פ שלא הלכה רב חסדא אמר ננערה לעמוד אע"פ שלא עמדה. כלומר ואינה צריכה שהייה והרב אלפסי ז"ל והר"ם במז"ל לא כתבוה משמע דס"ל דעמדה והלכה ממש בעינן ואפשר שסמכו בזה על הלשון הכתוב בגמרא במקצת נוסחי והלכתא עמדה צריכה בדיקה הלכה אפילו בדיקה אינה צריכה היינו כרב יהודה ולא סיימו בה ננערה לעמוד ועקרה רגל להלוך. ואין זה מספיק שזה הלשון אינו מעיקר גמרא אלא מלשון האחרונים פוסקי הלכות אבל אפשר לסמוך זה מעובדא דאימרתא דבי רחבניא דאע"ג דאשתכח דהוה פסיק חוט השדרה היתה מהלכת ועוקרת יד ורגל ודוקא התם משום דלא נפלה הוא דלא חיישינן לחוט השדרה אבל הכא כיון שיש לחוש לה וצריכה בדיקה מחמת שנפלה אין הלוכה ראיה שהיא כשרה עד שתלך כדרכה דבשלמא מהלכת כדרכה אע"פ שאפשר שנקרעו דקים וכרס וכיוצא בהן כיון שכדרכה מהלכת בחזקת בריאה היא אבל מהלכת שלא כדרכה א"נ עוקרת רגל להלוך מאי ראיה הוא שלא תאסר אם תבדק ואי אפשר לומר דההיא אמרתא נפולה היתה ואפ"ה כיון דהות מהלכת כלל לא חששו לה דא"כ היכי מסיימינן דחוט השדרה לא שכיח שגרונא שכיח והרי בעל הלכות ז"ל שהוא גורס ההיא אמרתא דהות בי רחבניא דנפל מאיגרא מסיים בה הכי ואע"ג דאשתכח כרב יימר הלכתא כרבינא דחוט השדרה שכיח שגרונא לא שכיח אלמא נפולה אין מחזיקין אותה בחזקת בריאה אלא בהילוך יפה וכיון שכן עקרה רגל להלוך אינו הוכחה כלל:

**ונפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד כל החלל כולו.** שצריך לבדוק ריאה ובני מעים וצלעות וחוט השדרה וחליותיה אבל מוח לא דלא בכלל חלל הוא ובדיקה זו היינו אם נפסקו אבריה או נקרעו ולדעת הרמב"ם ז"ל צריך לבדוק גם כן איברים הפנימים אם נשתנה מראיתם וכמו שכתבנו למעלה וא"ת וליחוש לנקב משהו דלא מינכר בבדיקה

כיון שאין מקומו ידוע דמהאי טעמא אמרינן [דף נג:] דקוץ כל שניקב לחלל טרפה י"ל דאם איתא שמחמת נפילתה ניקבו איבריה קרע גדול היה וניכר היה:

**עוף שנחבט על פני המים**. שנפל על כרחו על פני הנהר ואיכא למיחש לריסוק אברים:

**כיון ששט מלא קומתו**. הוה ליה כהלכה שאינה צריכה בדיקה:

**ואי מיא דקיימי**. כגון אגמים לית לן בה דאפילו מלמעלה למטה שפיר דמי:

**ואי שדא ציבי וקדמיה איהו הוא דקא מסגי**. אם היו קליפות עצים מושלכין בנהר וקדמיה איהו לציבי אפילו מלמעלה למטה ואפילו במיא דלא קיימי שרי דכיון דקדמיה לציבי איהו הוא דקא מסגי ואין המים מוליכין אותו:

**גלימא עייף מיעף אין בו משום ריסוק איברים**. אם נפל העוף על גבי גלימא והיתה כפולה:

**מתוח**. כלומר שאינה כפולה:

**או שריק**. מחליק:

**דיבקא**. גלוט"א בלע"ז וטחין אותו בדף קטן והעוף שוכן עליו ונדבק בו ובורח עם הדף ונופל לארץ:

**בחד גפא**. שלא נדבק אלא בגף האחת ופורח בשניה:

**מאן** דאסר במאי נייח במה הוא נח ובמה הוא מסתייע בנפילתו שלא יהא נחבט:

**ומאן דשרי אימא אעיקבא דגפיה נייח**. בעקבי כנפיו הוא נח ומסתייע:

**אלו הן רוב צלעות שש מכאן ושש מכאן**. עשרים ושתים צלעות גדולות שיש בהן מוח יש לה לבהמה י"א מכאן וי"א מכאן ורוב שלהן הוי י"ב:

**והוא שנשתברו מחציין כלפי שדרה**. ולא מחציין לצד החזה:

**נעקרו** ברוב צד אחד כיון שנעקרו ששה מהם דהיינו רוב צד אחד טרפה אבל כשנשתברו לא מיטרפה אלא בי"ב דהיינו רוב ב' צדדין:

**ור' יוחנן אמר בין נעקרו בין נשתברו ברוב ב' צדדין וסוגיין כר' יוחנן**. כתב זה הרב אלפסי ז"ל מדפרכינן עליה דרב בגמרא מדרבי יוחנן דאמר בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדים ולא מהדרינן דרב דאמר כבן זכאי אלמא איתא לדר' יוחנן:

**ואם נעקרה צלע וחצי חוליא עמה שהוא כבוכנא ואסיתא טרפה**. קשר השדרה נקרא חוליא ויש בו בית קבול שנכנס הצלע לתוכו כבוכנא בתוך אסיתא שהוא המכתשת והיד שלה נקרא בוכנא וכיון שנשבר אותו בית קיבול של הצלע הרי היא טרפה אע"פ שגופו של קשר השדרה נשאר קיים:

**והגלגולת שנחבסה ברובה טרפה**. שנתרוצצה:

**ברוב** גובהה של גלגולת דהיינו כלפי העינים או ברוב הקיפה של כל הראש והוא שיעור גדול מרוב גבהה:

**ובשר החופה את רוב הכרס ברובו**. קרום עב העובר על כל החלל וקורין לו טירפ"ה וישנו מן החזה ועד הירכים והכרס שקרוי פנצ"א נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו קרום ואמר דרואין כמה יש מן הקרום כנגד [אותו רוב הכרס ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרום כנגד] הכרס טרפה ואם ממקום שהכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרום כשרה:

**בין ברוב קרוע בין ברוב נטול**. דלא בעי ניטל רובו אלא בנקרע רובו בלחוד טרפה:

**ודרוסת הזאב וכו' ודרוסת הנץ בעוף הדק**. פירוש כגון תורים ובני יונה:

**ודרוסת הגס בעוף הגס**. פי' דרוסת הגס היינו עוף ידוע הנקרא אשטו"ר וה"ק ודרוסת הגס שבמיני הנץ בעוף הגס שאין לפרש ודרוסת הגס שכל שהוא גס מן הנץ יהא לו דריסה בעוף הגס מדאמרינן בגמרא בעופות מן הנץ ולמעלה כמו שיתבאר בס"ד:

(**גמ'**) **אמר רב יהודה אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה**. פירוש הזאב וכל שהוא למעלה ממנו יש להם דריסה בבהמה אבל כל שהוא למטה מן הזאב אין לו דריסה בבהמה ואיבעיא להו הא דאמר רב יהודה אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה למעוטי מאי ואסיקנא למעוטי חתול דלית ליה דריסה לחתול בבהמה דקה. פי' בגמ' איכא תרי לישני בחד לישנא אמרינן דרב לא אתי למעוטי חתול דממתניתין שמעינן ליה מדתנן ודרוסת הזאב דמשמע זאב אין חתול לא אלא אתא לאשמועינן דזאב אפילו בגסה נמי דריס ורב ה"ק בבהמה מן הזאב ולמעלה כלומר דזאב כלמעלה ממנו דהיינו ארי ואפילו בגסה דריס ולא בא למעט למטה הימנו אלא לומר שדינו כלמעלה ממנו שלא תאמר דרבי יהודה דאמר במתני' דרוסת הזאב בדקה ודרוסת הארי בגסה לא בא אלא לפרש דברי חכמים קמ"ל דליתא דר"י לחלוק בא וזאב לת"ק אפי' בגסה דריס שדינו כלמעלה ממנו והיינו דקאמר מן הזאב ולמעלה. ומיהו כי אמר בעופות מן הנץ ולמעלה ליכא לפרושי ממש כדפרשינן בבהמה מן הזאב ולמעלה שהרי הנץ הכל מודים שאין לו דריסה אלא בעוף הדק ולא הוי כלמעלה ממנו לגמרי דהא גס יש לו דריסה בעוף הגס אלא כי קאמר מן הנץ ולמעלה מן הנץ ועד הגס קאמר שכל העופות שהם למעלה מן הנץ עד הגס דינן כנץ ואין להם דריסה אלא בעוף הדק. ומכאן משמע דגס דמתניתין שם עוף ידוע הוא דליכא לפרושי גם שיהא גם מן הנץ דא"כ כל שהוא גם מן הנץ יש לו דריסה בעוף הגס. והיכי לימא רב בעופות מן הנץ ולמעלה [שזהו ודאי לדרוסת עוף הדק] דודאי כי היכי דבבהמה מן הזאב ולמעלה בא להשוות למעלה מן הזאב לזאב ה"נ בעופות מן הנץ ולמעלה בא להשוות למעלה מן הנץ לנץ ואי גם דמתני' כל שהוא גם מן הנץ קאמר שיהא

לו דריסה בעוף הגם לא משכחת לה דרב אלא על כרחין עוף ידוע הוא וכמו שכתבנו. האי הוא לישנא קמא דאיתמר בגמרא ובלישנא בתרא אמרינן ואי בעית אימא לעולם למעוטי חתול כלומר דלא אתא רב לאשמועינן דזאב אפילו בגסה נמי דריס דליתא דזאב אין לו דריסה אלא בדקה דלא בא ר' יהודה אלא לפרש דברי חכמים כר' בנימין בר יפת דאמר הכי בגמרא ורב למעוטי חתול אתא שלא תאמר דכי תנן במתניתין ודרוסת הזאב אורחא דמילתא קתני אבל אין הכי נמי דחתול יש לו דריסה בדקה קמ"ל רב דלא ועל זה הלשון סמך הרב אלפסי ז"ל דכיון דלישנא קמא רב ורבי בנימין בר יפת פליגי ולהאי לישנא בתרא לא פליגי נקיטינן הכי דליכא למידחי פשיטותא דרבי בנימין ברבי יפת משום ספיקא דרב אי פליג אי לא פליג וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ' חמישי מהלכות שחיטה אבל בתוספות כתבו דכיון דאיכא תרי לישני בגמרא דחד אמר דפליגי וחד אמר לא פליגי הויא לה ספיקא דאורייתא נקיטינן בה לחומרא וזאב אפילו בגסה נמי דריס כרב ודברי הרב אלפסי ז"ל והרב רבינו משה ז"ל נראין עיקר:

## דף טו:

**ודוקא בגדולים דבהמה דקה וכו'**. הכי אמר רב חסדא בגמרא דרוסת חתול ונמיה בגדיים וטלאים:

**ונץ יש לו דריסה בעופות**. אפילו בדרברבי מיניה. פירוש בגמרא איבעיא לן שאר עופות טמאים יש להן דריסה או אין להן דריסה ומסקינן הנץ אפילו בדרברבי מיניה ומש"ה תנן ודרוסת הנץ אבל שאר עופות טמאים דוקא בדכוותייהו ופירש רש"י ז"ל וכן רוב הראשונים דכולהו שאר עופות טמאים חוץ מן הנץ והגם קא מסתפקא ליה וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות שחיטה וכן נראה דעת הרב אלפסי ז"ל ואין זה מחוור דהא אמר רב יהודה אמר רב לעיל בעופות מן הנץ ולמעלה ומשמע שכל העופות שהן למעלה מן הנץ דינן כנץ ומינה נמי שכל העופות שהן למעלה מן הגס דינן כגס לפיכך נראה דודאי פשיטא ליה דעופות שמן הנץ ועד הגס דינם כנץ וכן אותן שלמעלה מן הגס דינן כגס אלא בעופות שלמטה מן הנץ קא מבעיא ליה מי אמרינן כיון דדרוסת הנץ תנן אותן עופות שהן למטה מן הנץ אין להן דריסה כלל או דילמא כי היכי דבבהמה קתני דרוסת הזאב ואפ"ה אסיקנא [דאית להו] דנהי דאותן שהן למטה מן הזאב כחתול ונמיה אין דריסתם שוה עם הזאב מ"מ דריסה אית להו דהיינו בגדיים וטלאים. בעופות נמי נהי שאותן שהן למטה מן הנץ אין דריסתן שוה עם הנץ דריסה מיהא אית להו ומהדרינן דאין ודאי אלא מש"ה תנן דרוסת נץ וגם משום דאינהו אית להו דריסה אפילו בדרברבי

מינייהו וכן אותן שמהן ומעלה. אבל שאר עופות טמאין שלמטה מהן אין להן דריסה אלא בדזוטרי מינייהו:

**ודרוסת הנץ בגדיים וטלאים וכו' לבית חלל פסולה.** בגמרא אמרינן הכי דדרוסת הצץ בבהמה עד שתנקב לחלל כלומר דלא גרע מקוץ דאם נקבה לחלל פסולה דחיישינן שמא ניקבו בני מעיים אבל אי לא אינקיבה לחלל כשרה לפי שאין ארס שלו מזיק אפילו לגדיים וטלאים כך פירש רש"י ז"ל אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר נראה דנקיבת חלל בנץ משום דריסה נגעו בה וכן נראה מדברי הרב אלפסי ז"ל שהם סוברים דזיהרא דידיה קלי כשהוא מטילו מבפנים:

**ובגמרא** שקלינן וטרינן במימריה דרב חסדא דאמר דחתול ונמיה יש להם דריסה בגדיים וטלאים דאי אמרינן הכי דוקא במקום שיש מצילין לגדי מיד הדורס שמתוך כך הדורס כועס וארס שלו יותר חזק או שנאמר דאע"פ שאין מצילין אמר רב חסדא הכי דחתול ונמיה יש להם דריסה בגדיים וטלאים וללישנא בתרא מסקינן דאפילו בשאין מצילין אמר רב חסדא הילכך ליכא פלוגתא בין יש מצילין לאין מצילין אלא חתול ונמיה יש להם דריסה בגדיים וטלאים אפילו באין מצילין אבל לא באימרי רברבי אפילו ביש מצילין וזאב בדקה וארי בגסה אפילו באין מצילין וחולדה בעופות ואפילו בעוף הגס וכן נמי נץ בעוף הדק וגס בעוף הגס בכל ענין יש להם דריסה בין יש מצילין בין אין מצילין דלא חזינא פלוגתא דמצילין ואין מצילין בעופות כלל וזהו דעתם של הרב אלפס ז"ל והרמב"ם ז"ל שלא חלקו בשום מקום בין מצילין לאין מצילין:

**שועל איתמר דאית ליה דריסה וכו' וכל ספיקא דאיסורא לחומרא ואית ליה.** ומיהו דוקא כחתול דהיינו בגדיים וטלאים אבל באימרי רברבי לא דהא דרוסת הזאב בדקה תנן וכי היכי דממעיטי' מינה חתול ממעטינן נמי מינה שועל דתרוייהו למטה מן הזאב נינהו ועוד דסוגיין בגמרא מוכחא דלא עדיף שועל מחתול דבלישנא קמא בגמרא דחינן ההוא חתול הוה כלומר דעדיף משועל אבל בשועל אין דריסה הילכך אפילו להההוא לישנא דאמר דיש דרוסה לשועל אין להחמיר בשועל יותר מחתול:

**אין דריסה לכלב.** לפי שאין לו ארס כלל ונמצא עכשיו כללן של דורסים שהזאב יש לו דריסה בבהמה דקה ואפילו באימרי רברבי אבל בגסה לא ואפילו בקטנה שבגסה כגון עגלים שכיון ששנינו דרוסת הזאב בדקה מכלל דבגסה כלל כלל לא וכן עיקר אע"פ שיש מי שכתב שהזאב יש לו דריסה בקטנה שבגסה דהיינו עגלים. וכל החיות שמן הזאב ועד הארי דינן כזאב. הארי דורס אפילו בגסה וכל החיות הדורסות שלמעלה מן הארי דינן כמוהו. חתול ונמיה יש להם דריסה בגדיים וטלאים ואין צ"ל בעופות ואפילו

בעוף הגס אבל לא באימרי רברבי ועכשיו נוהגים היתר באלו חתולים שנכנסין בלול של תרנגולים ואף על פי שהיה ראוי לחוש בדבר והם סומכים בכך מפני שהחתולים שלנו בני תרבות הן וכל שלא הכהו אין חוששין לו אבל הכהו ודאי חיישינן ושועל יש לו דריסה כחתול בגדיים וטלאים אבל הכלב אין לו דריסה כלל זהו כלל הדורסים בבהמות. ובעופות הנץ הנקרא אישפרווי"ר דורס בעוף הדק ואפילו ברברבי מיניה וכן כל העופות הטמאים שמן הנץ ועד הגס דינן כנץ. הגם הנקרא איסטו"ר או פלקו"ן דורס אפילו לעוף הגס ואפילו ברברבי מיניה וכן כל העופות שהן למעלה מן הגס דינן כגס ושאר עופות טמאים שהן למטה מן הנץ דורסין בדכוותייהו אבל בדרברבי מינייהו לא. ולפי שיטתו של רש"י ז"ל כל שאר עופות טמאים חוץ מן הנץ והגס ואפילו שלמעלה מהן אינן דורסין אלא בדכוותייהו. החולדה יש לה דריסה ואפילו בעוף הגס וכל אלו אין להם דריסה בבהמה כלל ואפילו דקה ביותר. איזהו עוף גס ואיזהו עוף דק [עוף הדק] תורים ובני יונה. עוף הגס תרנגולת היא ולמעלה הימנה. דהכי מוכח בגמרא כמו שכתבתי בחידושי. ובין בבהמה בין בעוף אין הפרש בין שיש מצילין לאין מצילין אלא כל שיש לו דריסה אפילו באין מצילין יש לו. וכל שאין לו דריסה אפילו ביש מצילין אין לו. ומכל מקום אפילו באותן שאין להם דריסה אם ניקבו צפרניו לחלל טרפה ואפילו הנץ בשור הגדול שמא ניקב אחד מן האברים הפנימים ואין בדיקה לנקב במשהו כל שאין מקומו ידוע וכדאמרינן בקוץ עד שתנקב לחלל:

**אין דריסה להני דדרסי אלא ביד לאפוקי רגל האחרונה דלא**. דאין בו ארס אלא הרי הוא כקוץ:

**לאפוקי שן דלא עד דמנקיב לחלל**. כקוץ בעלמא:

**לאפוקי שלא מדעת דלא**. כגון שנפל על בהמה ונעץ בה צפרניו שלא לדעת ובכה"ג אין מטיל שם ארס:

**דבהדי דשקיל לסיחופיה הוא דשדי**. שהארס עם נטילת צפרניו הוא זורקו ואפילו האדים בשר כנגד בני מעיים לא חיישינן כי היכי דלא חיישינן בעלמא בדלא מספקא לן בדרוסה כלל ויש אומרים דמינה נמי דהיכא דשחטיה לנדרס מקמי דלישקליה דורס לסחופיה כשרה כיון דאינו לדריסה אלא בסוף ההיא שעתא כבר נשחטה מיהו הני מילי היכא דידעי דמכי מחייה לא שקליה לסחופיה דכל כי האי גוונא ודאי אכתי לא שדא זיהריה אבל כגון אלו העופות שמכין ונשמטין וחוזרין ומכין ואע"פ שעכשיו לא סלק ידיו חוששין שמא בתחלה כשהוא מכה וחוזר ומכה מטיל בה ארס ואחרים מחמירים

עוד לומר שכיון שהיו מצילין אותם ממנו דילמא ההיא שעתא שדי ליה זיהריה דכל היכא שמצילין אותם ממנו הוא כועס יותר וזורק מרה:

## דף טז.

**וארי שנכנס לבין השורים וכו' ספק שונרא ספק כלבא אימר כלבא**. והא אמרן דאין דריסה לכלב לפי שאין לו ארס אע"ג דחזינן מקום צפורן ליכא למיחש:

**ספק עאל ספק לא עאל אימר לא עאל**. פירוש דוקא היכא דאיכא למתלי בלא עאל הוא דשרי אבל היכא דודאי עאל אלא דלא ידעינן כי הוה ביניהו אי הוה איהו שתיק ואינהו מקרקרן או כלהו שתקי לשמואל ודאי חיישינן והיינו דתלינן הכא היתרא בלא עאל:

**אימר שלמא עבוד**. שלום עשה עמהם כדרך כל חיות שעומדות ועושות תרבות עם בני אדם ובהמה ואינן מזיקות:

**נח רוגזיה**. ולא חיישינן לדריסה דאינך ולא חיישינן שמא בתחלה דרס את אחרים ואחר כך הרגו לזה דכיון שהן עומדין במקום שיכול לדרוס אי זה מהן שירצה אני אומר זה דרס ראשונה והרגו מיהו דוקא כשנכנס לתוכן ועומד עמהן דכיון שהוא יכול לדרוס כרצונו אמרינן דכי קטע רישא דחד מינייהו נח רוגזיה אבל כגון אלו החתולים שעולים על כלוב מלא עוף ומכניסין ידיהם מבפנים ודורסין אע"ג דקטע לרישיה דחד מינייהו לא נח רוגזיה מש"ה דמתוך שהם בורחים אף הוא כועס עליהן וכן נמי דוקא קטע הוא דאמרינן דנח רוגזיה אבל דרס בלחוד לא וכל אימר דאתמר הכא ודאי חשבינן להו כיון דתלינן בהו לקולא. דכוותה הא דאיתמר בפרקין קמא [דף י.] אימר בעצם נפגמה ובפ"ק די"ט (דף ז.) נמי אמרינן אימר לא בדק יפה יפה וכולן לשון פשיטא הם:

**בעותי הוא דמבעתי אהדדי**. מבעיתים זה לזה ומיהו דוקא דליכא מקום צפורן אבל איכא חיישינן:

**ספק קניא ספק שונרא אימר קניא**. הילכך בודק בקנה שיש לו בדיקה מבחוץ ושוחטו ודי לו בכך כיון דעוף היה ואח"כ הופך את הושט ובודקו דושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים כדאמרינן לעיל וכתב הרא"ה ז"ל דמאי דתלינן בקניא נהי דהויא קולא גבי עוף לגבי בהמה נפקא מינה חומרא דאילו תלינן בדריסה הוה אפשר למבדקה אחר שחיטה דליכא למיחש דילמא במקום דריסה שחט שאעפ"כ היה האדמימות של ארס ניכר בו וכדאמרי' לקמן [דף נד.] דבדקין לה מכפא דמוחא ועד אטמא ואפי' בבהמה מכשרינן לה בבדיקה אחר שחיטה [ואע"ג דבעי למשחט ב' סימנין] ואיכא ושט שאין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים אלמא סומכין אבדיקתו אחר שחיטה ואי תלינן בקניא

לא אפשר בבדיקה דחיישינן דילמא במקום נקב שחיט ואפילו הכי תלינן בקניא משום דמאי דתלינן בקניא לאו משום קולא הוא אלא משום דדריסה מילתא אחריתי היא הילכך מסתמא בין לקולא בין לחומרא תלינן בקניא:

**דרוסה שאמרו עד שיאדים בשר כנגד בני מעים**. כתב רש"י ז"ל דדרוסה שאמרו כגון ספק דרוסת ארי או שראוהו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ צריך לבדוק בה גבה וכריסה וצידיה כל שכנגד בני מעיה ואם האדים בשר זהו הארס וטרפה שסופו לינקב עד שינקוב בני מעיה ואם לא האדים בשר שם אין צריך לבדוק במקום אחר שאין דריסה אלא כנגד בני מעים אבל הרא"ה ז"ל כתב דדוקא בספק דרוסה הוא דסגי בבדיקה אבל ודאי דרוסה אפילו לא האדים בשר אסורה שהרי דרוסה לפנינו והכי מוכחא מתניתין דקתני סתמא דרוסת הזאב ודרוסת הנץ ואילו בדיקה לא קתני:

**נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו**. ואם יש בו טרפות בנטול כגון צומת הגידין טרפה דהאי נמי כנטול דמי:

**כל שהרופא גורדו**. אם בא לרפאות גורדו:

**מיתלחא**. מתפרקת וטפלין ממנה חתיכות חתיכות:

**מדרב הונא בריה דרב יהושע**. דאמר כל שהרופא גורדו קרי המסמסה וכאילו אינו והויא לה ריאה שחסרה:

**בקוץ** עד שתנקב לחלל ולאו משום מקום נקב דהא לא תנן במתניתין בהדי טרפיות נקובת חלל אלא דחיישינן שמא נקב אחד מן האיברים הפנימיים שנקובתן במשהו וכיון שהספק אינו במקום ידוע לא סמכינן אבדיקה דמהאי טעמא אמרינן לעיל [דף מח:] גבי מחטא דאשתכח בחתוכא דכבדא דכי איכא למיחש דילמא נקובי נקיב ועייל אסרינן לה ולא סמכינן אבדיקה [ולעיל [דף נא:] גבי נפולה דסמכינן אבדיקה] היינו טעמא משום דאם איתא דמחמת נפולה ניקבו אבריה קרע גדול וניכר היה וכמו שכתבתי למעלה :

**ובסימנין משיאדימו סימנין עצמן**. אבל האדים בשר כנגד סימנין לא חיישינן שמא נתחלחל הארס משום דסימנים קשין הן אצל דריסה:

**זיהרא מקלא קלי**. שורף הוא ודינו כניקב כולו:

**מכפא דמוחא ועד אטמא**. רגיל היה להורות שצריכה בדיקה מגולגולת המוח עד הירך ולאתויי צואר אתא שאם האדים הבשר כנגד הסימנים אסור:

**גרסי' בגמרא** [דף נג:] **ההיא שרקפא דספק דרוסות**. כלומר סל מלא עופות שנכנס הנץ ביניהם דאתאי לקמיה דרב שדריה לקמיה דשמואל חנקינהו ושדינהו בנהרא וכתב רש"י ז"ל שמפני שהעופות היו דקים ומרובים לא היה יכול לבדקם ולהתירן בבדיקה מפני

הטורח שמא יטעה באחד מהם אי נמי איידי דקליש זיהריה דנץ לא מאדים בשר ולא מינכר בו ע"כ ובתשובת הראשונים ז"ל דהני עופות איידי דקטיני לא מינכרא אדמימות עלייהו:

**מתני' ואלו כשרות בבהמה ניקבה הגרגרת.** בלא חסרון איסר כדמפרש:

**או שנסדקה.** לארכה [כדאמרינן] שאם נשתייר הימנה משהו למעלה ולמטה כשרה:

**נפחתה הגולגולת.** העצם נפחת ורואין אנו שלא ניקב הקרום:

**זה לתוך זה.** סמוכין הם ודופני שניהם אדוקים זה לזה סביב ובאמצעיתם הם נקובים זה לזה ואם חזרו וניקבו במקום אדיקת דפניהן ואין הנקב לחוץ אלא זה לתוך זה כשרה דהא להדדי נמי שפכי:

**ניטל לחי התחתון.** מעל הבשר והסימנין מחוברים בבשר:

**האם של בהמה שניטל.** שהולד מונח בה:

**וחרותה בידי שמים.** מפרש בגמרא שצמקה ריאה שלה:

**בידי שמים.** כגון שנבעתה בקול רעם וברקים:

**חרותה.** קשה כחריות של דקל ובגמרא מפרש מנא ידיע אי בידי שמים אי בידי אדם:

**הגלודה.** שניטל עורה או מחמת שחין או מחמת מלאכה ובגמ' מפרש כמה ישאר מן העור ותהא כשרה. ואיכא למידק למה ליה למיתני כל הני דכשרות ממילא ידעינן דמדתנא ואלו טרפות מכלל דכלהו אחריני כשרות יש לומר דכיון דתנא בואלו טרפות [דף מב.] זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה לאיתויי מאי דמי ליה סד"א ניטל הטחול והכליות ולחי התחתון והאם נטולי נמי נינהו ודמיא לניטלה הכבד וטרפה קמ"ל. וא"ת תינח הני אבל אחריני דנפקי מדיוקא דרישא מאי איכא למימר דהא מדתנן לעיל פסוקת הגרגרת טרפה מכלל דניקב כשרה ומדתני נמי ניקב הלב לבית חללו מכלל דניקב ולא לבית חללו כשרה ואחריני נמי דכוותייהו ואמאי איצטריך למיתנינהו יש לומר כולהו צריכי ניקבה הגרגרת איצטריך לאשמעינן שיעורא דעד כמה תחסר ואיכא למימר נמי דאיידי דאתא לאשמעינן דנסדקה לארכה כשרה פתח בניקבה. נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח נמי איצטריך ס"ד אמינא כי קתני רישא ניקב קרום של מוח בלא פחת גולגולת קאמר והוא הדין נמי דכי נפחתה הגולגולת בלא קרום טרפה קמ"ל דנפחתה הגולגולת כשרה מיהו לא בכל פחת כשרה שאם נפחתה כסלע אע"פ שלא ניקב קרום של מוח טרפה וכמו שיתבאר בגמרא בסייעתא דשמיא ניקב הלב ולא לבית חללו אע"ג דתנא ברישא ניקב הלב לבית חללו מכלל דכל שלא לבית חללו כשרה איצטריך סלקא דעתך אמינא כל נקב מפולש לבית חללו מיקרי ולא אתא למעוטי אלא נקב שאינו מפולש

להכי הדר ותני דכל שנקב שלא לבית חללו כשרה. נשברה השדרה ולא נפסק חוט שלה אי לא תני הכי הוה אמינא דרישא דקתני נשברה השדרה ונפסק החוט שלה או קתני דכי היכי דכי נפסק החוט שלה בלא שבירת שדרה טרפה ה"נ נשברה שדרה בלא חוט טרפה קמ"ל דכשרה. ניטלה הכבד ונשתייר ממנה כל שהוא אי לא תנא הכי הוה אמינא מאי לא נשתייר הימנה כלום דקתני רישא דליכא כזית דכל פחות מכזית כמאן דליתיה דמי להכי תנא נשתייר הימנה כל שהוא לאשמעינן דאפילו פחות מכזית כשרה. המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה איצטריך סד"א מאי לחוץ דקתני רישא נקב מפולש וכל שהוא כן אפילו במקום חבורן טרפה קמ"ל דכשרה ומאי לחוץ שלא במקום חבורן ודאמרינן ניטל הטחול ניטל הכליות כבר כתבתי בתחלת הפרק דכל מקום ששנינו ניטל כשרה אין אחד ממיני הטרפות פוסלין בו והיינו דבמתניתין דואלו טרפות קתני ניקב כלומר וכ"ש ניטל ובבבא דאלו כשרות קתני ניטל לומר דכ"ש ניקב וחדוש הוא שחדשו בטחול וכליות דטחול שניקב בסומכיה טרפה ולקתה בכוליא נמי אי מטי לקותא למקום חריץ טרפה כדאיתא בגמרא. ומסתבר נמי דנטולה וחסרה בידי שמים דינן שוה בכ"מ ובכל מקום שהנטולה טרפה אע"פ שהנקב אינו פוסל באותו מקום אם חסרה טרפה הילכך חסרת כבד טרפה כאילו ניטלה דהא אמרינן לקמן [דף נח:] לא שנו אלא שחסר ויתר ביד אבל ברגל טרפה משום דכל יתר כנטול דמי כלומר כנטול האחד והוה ליה כחסר בידי שמים שהרי לא ניטל כלל אלא שרואין אותו כאילו ניטל ואפ"ה טרפה אלמא חסר בידי שמים כחסר בידי אדם:

## דף טז:

**גמ' אמר רב מתנה בוקא דאטמא דשף מדוכתיה.** ראש הקולית התחוב בחור בראש עצם האליה שקורין אנקא:

**וה"מ דאיעכול ניביה.** שנרקב גיד שבראשו שהוא מחובר בחור וקטן הוא מאד:

**אבל לא איעכול ניביה כשרה.** דהדרא ובריא ומסתברא דאם ניטלה הירך טריפה ואע"ג דלא איעכול ניביה דכי מכשרינן כי לא איעכול אע"ג דאיפסיק היינו משום דהדרא ובריא והכא לא אפשר כיון דניטלה:

**והיינו שיעורא דדינרא קורדינאה.** כתב הרב בעל העטור ז"ל דלדידן דלא מתחמי לן אזלינן לחומרא:

**אמר ר' יוחנן פתוראה.** שולחני היה והיו לפניו מטבעות הרבה:

**אין בעלי אומניות רשאין לעמוד בפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקים במלאכתן.** פרש"י ז"ל בשעה שעוסקין במלאכת אחרים ורבי יוחנן פתוראה שכיר היה וכדתניא בתוספתא [פ"ד דב"מ] המושיב את אחרים בחנות למחצית שכר אם היה אומן לא יעסוק באומנותו שאין עינו בחנות בשעה שעוסק באומנותו ולשון רשאין הזקיקו לכך ומיהו התם בפ"ק דקדושין (דף לג.) משמע דאף בשל עצמו [קאמר] דאמרינן התם מקיש קימה להדור מה הדור שאין בו חסרון כיס אף קימה שאין בה חסרון כיס מכאן אמרו אין בעלי אומניות רשאין וכו'. ואפשר דהתם נמי במלאכת אחרים קאמר דכיון דבשלו אינו חייב דמקיש קימה להדור בשל אחרים אינו רשאי שאילו היה חייב בשל עצמו אף בשל אחרים היה חייב אלא כיון דבשל עצמו אינו חייב בשל אחרים אינו רשאי ואחרים פירשו דבשל עצמו קאמר וכי קתני אין רשאין לומר שאינן צריכין וכדתניא בערכין פרק המקדיש שדהו (דף כח:) כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להקריבו עולה אע"פ שאינו רשאי כלומר אע"פ שאינו חייב כדמתרגמינן (שמות כב) לא תהיה לו כנושה כרשיא וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ששי מהלכות תלמוד תורה דבמלאכת עצמן קאי ואין חייבין קאמר ואפשר עוד לומר דאף בשל עצמו אין רשאין ממש קאמר דכיון דמדינא פטור דמקיש קימה להדור כדאמרינן התם אין בעלי אומניות עומדין מפניהם ואם זה עומד יראו הללו כמבזין תלמידי חכמים:

**אמר רב נחמן כסלע כיתר מסלע.** היכא דשיערו רבנן כסלע כגון גבי פלוגתא דשדרה וגולגולת דתנן כמה חסרון השדרה וכו'. ובגולגולת ב"ש אומרים כמלא מקדח ובה"א כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל לעיל בפרקין [דף מב:] וכן לטרפה ואמרינן בבכורות בפרק על אלו מומין [דף לז:] כמה ינטל מן החי וימות ואמר שמואל כסלע ואשמעינן רב נחמן דכי שיערו רבנן כסלע היינו כסלע מצומצם דכי הוי סלע מצומצם דיניה כיותר מסלע וטרפה כך פרש"י ז"ל מכלל דס"ל ז"ל דכי אמר שמואל וכן לטרפה עלה דההיא דכמה חסרון בשדרה ולא אחסרון דשדרה בלחוד קאי אלא אחסרון דגולגולת נמי ולפ"ז הא דתנן במתניתין דנפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח כשרה דוקא בשלא נפחתה כסלע אבל כסלע טרפה וכמו שכתבתי במשנתנו והאי דנקיט לה סתמא נפחתה הגולגולת היינו טעמא שלפי ששנינו ניקב קרום של מוח טרפה אשמעינן שאין נקב פוסל בגולגולת כמו שפוסל בקרום של מוח ומיהו נפחת גולגולת שיעורא אית ליה אע"ג דלא יהיב ליה תנא דהא בנסדקה הגרגרת נמי קתני כשרה ולא יהיב שיעור ובגמרא בעינן חוליא מכאן וחוליא מכאן או משהו מכאן ומשהו מכאן אליבא דהילכתא וראיה לדבר דאיכא פחת בגולגולת דמטרפא ביה מדאמר רב

הונא לקמן [דף נז:] בפרקין סימן לטרפה י"ב חדש ואוקימנא כתנאי דתניא ובגולגולת שיש בה נקב אחד ארוך ואפילו יש בה נקבים הרבה מצטרפים למלא מקדח ואמר רבי יוסי בן המשולם מעשה בענבול באחת שנפחתה גולגלתה והטיל עליה רופא חידוק של קרויה וחיתה ואמר לו רבי שמעון משם ראיה ימות החמה היו וכיון שנכנסו ימות הגשמים נכנסה בה צינה ומתה אלמא פחת הגולגולת יש לו שיעור וזה שלא כדברי מקצת חכמי צרפתים שכתבו דכי קאמר שמואל וכן לטרפה אשדרה בלחוד קאי ולא אגולגולת דגולגולת אפילו חסרה כמה כשרה וכדפסיק תנא ותני נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח ומדלא יהיב שיעורא כדיהיב בגרגרת ש"מ אפילו בכמה וכן דעת הרב ר' יונה ולא מיחוור וכדכתיבנא ועוד דמדקתני לענין טומאה כדי שינטל מן החי וימות אלמא דבכדי שיעור זה נעשית טרפה אלא ודאי עיקרן של דברים דשמואל אכולה מתניתין קאי:

**כאיסר כיותר מכאיסר**. גבי מתניתין דתנן [דף נד.] עד כמה תחסר ותימא אכתי כשרה היא דהא גבי אלו כשרות קיימא וקתני עד כמה היא כשרה בחסרון עד כאיסר וכיון דהויא כאיסר הרי היא כיתר מכאיסר וטרפה:

**אלמא קסבר**. הא דקתני מתניתין עד כאיסר כשרה לא עד ועד בכלל קאמר [אלא עד ולא עד בכלל] והכי קאמר עד כאיסר ולא כאיסר בכלל כשרה אבל כאיסר עצמו טרפה:

**והני מילי בסומכיה**. בעוביו למעלה:

**אבל אישתייר מיניה כעובי דינר זהב**. כלומר שנשתייר בעוביו מלבד הנקב כעובי דינר זהב כשרה ובגמרא מקשינן עליה דרב עוירא דאמר ניקב טרפה מדתנן חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה. כלומר שחתיכת העובר ניתרת בשחיטת אמו. מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה שאותה חתיכה אינה נתרת בשחיטה ודייקינן טחול וכליות הוא דאסירי הא בהמה גופא שריא ומפרקינן ניקב לחוד [נחתך לחוד] כלומר דדוקא ניקב הוא דטרפה אבל חותך כשרה ובתר הכי מפלגינן בטחול בין קולשיה לסומכיה ואיכא מאן דאמר דהשתא דאתינן להכי לא צריכינן לאיפלוגי בין ניקב לנחתך כלל דמעיקרא דלא מפלגינן בין קולשיה לסומכיה כי היכי דלא תקשי לן מתניתין דמן הטחול ומן הכליות אסור דמשמע בהמה גופא שריא איצטריכינן לאיפלוגי בין ניקב לנחתך אבל הכא בין ניקב בין נחתך בסומכיה טרפה בקולשיה כשרה ומתני' בקולשיה וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ששי מהלכות שחיטה וכן עיקר אבל בעל העיטור ז"ל כתב דאפילו בסומכיה דוקא ניקב אבל נחתך כשרה וכתב הרמב"ם בפרק ששי מהלכות שחיטה דאין נקב פוסל בטחול של עוף כלל לפי שטחול של עוף עגול הוא ודומה לענבה ואי אפשר

לחלק בו בין קולשיה לסומכיה הילכך אינו בכלל מה שאמרו [דף נו.] כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדם בעוף שאילו היה אפשר לחלק בו בין קולשיה לסומכיה ולדמותו לבהמה היה ראוי שיפסל בעוף אבל כיון שאי אפשר לחלק בו אלא כולו או בקולשיה או בסומכיה ואין אנו יכולין להשוותו לבהמה אינו בכלל טרפות שמנו חכמים כנגדן בעוף וכיון שלא הוזכר אלא בבהמה בעוף כשר ובודאי שזה מן התימה דכיון דמ"מ עוף טחול יש בו ואע"פ שאי אפשר לחלק בו נעשה הכל כסומכיה ויהא טרפה בכל מקום אלא שאפשר לומר שכיון שטרפות נקב הטחול חדוש הוא כיון דבניטל כשרה וכמו שכתבנו למעלה אין לך בו אלא חדושו בלבד:

## דף יז.

**לקתה בכוליא אחת טרפה.** פירש"י ז"ל לקתה מליא מוגלא בכוליא אחת וכל שכן בשתיהן. למקום חריץ. שהגידים מעורים שם והוא אמצעית הכוליא ומה שפירש לקתה מליא מוגלא ליתא דהא אמרינן לקמן [דף נה:] דמוגלא כשר בריאה ופסול בכוליא ולקותא פסול בזה ובזה אלמא לקותא לאו היינו מוגלא דמוגלא בריאה כשרה אבל ודאי לקותא היינו שנתמסמס הבשר עד שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי ודוקא לקותא הוא דפסיל כי מטי למקום חריץ אבל נקב אפילו מטי למקום חריץ אינו פוסל כדאמרינן בסמוך דנקב פוסל בריאה וכשר בכוליא וסתמא קאמרינן ולעיל נמי אמרינן בגמרא [דף נד.] גבי [הנהו דמחו] בכוליתא וקטלי וכי להוסיף על הטרפות יש [ואם איתא] מאי קושיא דילמא במקום חריץ הוו מחו לה אלא ודאי נקב אינו פוסל בכוליא כלל:

**ולא אמרן אלא דצילי אבל עכירי טריפה ודצילי נמי לא אמרן אלא דלא אסרוח אבל אסרוח טרפה.** הרב אלפס ז"ל סובר שאף בריאה אין מים זכים כשרים אלא דצילי ולא אסרוח כלל אבל עכירי א"נ אסרוח לא כמו שכתבתי למעלה [ופי' מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא ליחה שאינה סרוחה הכי מוכח במיימ'] וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ז מהלכות שחיטה ולא מחוור כמו שכתבתי למעלה לפיכך נראה דכי אמרינן לא אמרן אלא דצילי ולא אסרוח אבל עכירי או אסרוח טרפה היינו דוקא בכוליא אבל בריאה בכל ענין כשרה דהא אמרינן לעיל [דף מח:] גבי ריאה חזנהו דקיימי כנדי כנדי טינרי טינרי ולא אמר להו ולא מידי ומדלא בדקו אי אסרוח או לא משמע דבין כך ובין כך כשרה:

**כוליא שהקטינה בדקה עד כפול בגסה עד כעינבה בינונית.** כתוב בהלכות גדולות דכפול וכעינבה כשרה פחות מכן טרפה והוא תימה דבגמרא [דף נה.] אמרי' שכל שיעורי חכמים להחמיר כלומר דכי הוי חומרא כי אמרינן עד ועד בכלל אמרינן ליה וכי

הוי חומרא כי אמרינן עד ולא עד בכלל אמרינן ליה בכל מידי דהוי מדאורייתא הילכך הכא אית לן למיזל לחומרא ולדון בטרפה כפול וכעגבה וכתב הראב"ד ז"ל דהקטינה דאמרינן היינו שהקטינה לאחר ברייתה מחמת חולי אבל קטנה בתולדתה אפילו פחות מכפול כשרה והיכי ידעינן אי הוי מחמת חולי או לא כי חזינן שהקרום שלה כווץ בידוע שמחמת חולי הוא ואם אינו כווץ אלא שהוא עשוי כמדת הכוליא מוכחא מילתא שתחלת ברייתה היתה כך וכשרה וכתב הר"ם במז"ל בפרק עשירי מהלכות שחיטה דעוף אין לו שיעור למטה:

**איזו היא חרותה כל שצמקה ריאה שלה**. ויבשה ושדים צומקים (הושע ט) מתרגמינן דדין יבשין:

**שיחמא**. שחורה ואינה מצננת כל כך כלבנה ומשמע דבדיקה זו היכא דלא ידעינן אי בידי שמים אי בידי אדם אבל כל היכא דידעינן דבידי שמים אינה צריכה בדיקה והיכא דידעינן דבידי אדם אין בדיקה מועלת לה ואחרים לא כתבו כן:

**הגלודה** שניטל עורה מחמת שחין או מחמת מלאכה:

**על מקום טיבורו**. התם בעינן כסלע:

**ראשי פרקים**. בכל פרקי חוליותיה ועצמות השוק והירך בעינן שיור כסלע:

**כל העור מציל בגלודה**. כל היכא דמשתייר ההוא כסלע מעלה ארוכה וחוזר כל עורה לקדמותה:

**חוץ מעור בית הפרסות**. מן הארכובה ולמטה דלא הוי עור מפני שהוא רך ולא חשיב עור אלא בשר:

**הא מילתא לא איפסיקא הלכתא בהדיא וכו'**. האריך בזה הרב אלפסי ז"ל הרבה ורוב דבריו פשוטים וכתב בכלל דבריו ועוד לא עדיפא הא מתניתא ממתניתין דתנן ואלו שעורותיהן כבשרן עור בית הפרסות כלומר דלא חשיב עור אלא בשר והא אפקה רבי יוחנן מהלכתא ואוקמה ביחיד הכי איתא בגמרא דרבי יוחנן מוכח דיחידאה היא אבל לרבנן אפילו עור בית הפרסות חשיב עור הילכך לית לן מהא מתניתא ראיה כלל פירוש דכיון דקתני ההיא מתניתא דעור שבשאר איברים אינו מציל דלא חשיב עור אשתכח דההיא מתניתא נמי יחידאה היא דאילו לרבנן אפילו עור בית הפרסות תשיב עור זו היא כוונת הרב אלפסי ז"ל ואין דבריו ברורים אצלי דכי קתני ההיא מתניתא דבעינן דלהוי הך שיורא בבית תללה לאו משום דשארא לא להוי עור כיהיכי דתיקום כיחידאה אלא היינו טעמא דכל שנגלד כל בית חללה תו לא הדרא ובריא ואין להאריך בזה אבל מ"מ הוא ז"ל פוסק כשמואל דמחמיר טפי שהוא מצריך שישאר מן העור שיעור גדול מן האחרים

ואין זה מחוור שאין זה מוציאנו מידי ספק שאילו היה מקום טיבורו וראשי פרקים שייכי בדשמואל אלא דאיהו בעי עור טפי היה בדין לפסוק כשמואל [שבכלל] דבריו דבריהם אבל כיון שכל אחד תופס מקום [לעצמו] כיון שהדבר ספק אינו בדין להכשיר עד שיתקיימו דברי כולם כלומר שישאר כסלע במקום טיבורו ועל פני כל השדרה כולה ובראשי פרקים וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' שחיטה:

## דף יז:

**מתני' אלו טרפות בעוף**. אע"ג דכל טרפות דבהמה כנגדן בעוף הני איצטריכו ליה למתניא נקובת הוושט משום פסוקת הגרגרת וההיא איצטריכא ליה דלא תימא הואיל וחיותו של עוף לא נפיש דהא כשר בסימן אחד אימא גרגרת נמי תטרף במשהו קמ"ל. והכתה חולדה על ראשה משום דקתני מקום שעושה אותה טרפה דהיינו נקובת הקרום דלא תימא תטרף בשנשבר עצם בלא נקיבת קרום כדאמרינן לקמן בגמ' בעוף של מים. ניקבו הדקין משום דבעי למיתנא סיפא גבי אלו כשרות יצאו בני מעיה ולא ניקבו דלא תימא עוף שחיותו מעט תטרף ביציאה לחודה:

**הכתה חולדה על ראשה**. חיישינן לנקיבת הקרום הכתה נשכתה בשיניה דאילו ביד אמרינן לעיל דיש דרוסה לחולדה בעופות וכל כנגד החלל מיטרפא בה:

**נחמרו**. נכווצו מחמת העור ונהפכו מראיהן לשון חמרמרו מעי:

**אם ירוקין**. מפרש בגמ' דבאדומים שהוריקו קאמר בלב וקורקבן וכבד:

**אם אדומים**. הלב והקורקבן כמשפטם שלא נשתנה המראה שלהן ותנא ליה בעוף משום דרגילא ביה מילתא טפי מבהמה דבהמה איידי דעורה קשה לא מיקרי לה הכי אבל אי הוי ודאי טרפה דכל היכא דנחמרו דינן כניקבו ונקב בין בעוף בין בבהמה פוסל הוא ועוד אכתוב בזה בגמ' בס"ד והיכא דנפלה בהמה לאור ולא ידעינן אי נחמרו בני מעיה אם לאו צריכה בדיקה והיכא דליתא קמן למבדקה מסתמא אסורה והכי מוכחא מהא דאמרינן בגמרא לקמן [דף נז.] אין ריאה לעוף לא לינפל ולא ליחמר באש הואיל וצלעות מגינות עליה וההיא ודאי בסתמא מיירי דאילו היכא דנחמרה ודאי קמן הרי לא הגינו עליה אלא אם נפלה קאמר ולא ידעינן אם נחמרו דמסתמא אינה צריכה בדיקה. ומדנקט עוף דקאמר אין ריאה לעוף שמע מינה דדוקא עוף הוא דלא צריך בדיקה מהאי טעמא דצלעות מגינות עליה הא דכוותה בבהמה דליתיה להאי טעמא צריכה בדיקה. ואע"ג דאמסקנא איכא למימר דלא קיימא ההיא דאמרינן בעוף לענין ריאה דצלעות מגינות

עליה כמו שאכתוב לפנינו בס"ד אלא דין עוף בנפילה לאור כבהמה אפילו בריאה מ"מ שמעינן מינה דצריכי בדיקה:

**דרסה וטרפה בכותל**. דרסה אדם ברגליו או שנטרפה בכותל או שרצצתה בהמה דאיכא למיחש בהני תלתא משום ריסוק אברים ועדיין מפרכסת:

**אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה**. ומיהו בעי בדיקה כדאיתא בגמ' ולעיל [דף מב.] תנן בבהמה נפלה מן הגג והשתא תני בעוף דרסה וטרפה בכותל האי כי אורחיה והאי כי אורחיה דאורתא דבהמה דמתרסקת בנפילה ולא בדריסה ואורחיה דעוף דלא מתרסק בנפילה אלא מיד עומד ומהלך ושוב אין לחוש לו ואין דרכו להתרסק אלא בדריסה וטרפה ורציצה:

**גמ' בדיק בשמשא**. נגד השמש מסתכל אם יראה נקב שם שהאור יפה לבדיקה:

**בדיק במיא**. מוציא כל המוח מן הקרום דרך פיה כמות שהיא יורדת לחוט השדרה וממלא הקרום מים ואם יוצאות דרך המכה בידוע שניקב הקרום. לשון אחר מכניס בנקב העצם מים ומוציאן ורואה אם נתלבנו בידוע שנתערב המוח בהם:

**מייץ בגילא דחיטתא**. מוצץ בקש של חטין דרך הנקב ואם ניקב הקרום עולה:

**אווזי דידן הואיל ושכיחי במיא**. שתמיד הן במים:

**קורקבן שניקב וכיס שלו קיים כשר**. כיס שלו קליפה הפנימית ומיהו דוקא שניקב מעצמו מתמת חולי דאי מחמת קוץ וכיוצא בו ודאי טרפה הויא דהאי קוץ מהיכא אתא אי דרך חוץ הרי ניקבה לחלל וטרפה וחיישינן שמא ניקב אחד מן האברים הפנימים שנקיבתן במשהו וכדאמרי' [דף נג:] בקוץ עד שתנקב לחלל ואי דרך ווושט אתא על כרחין כיון דקורקבן דמבחוץ אינקיב כיס שלו נמי שהוא פנימי אינקיב אלא דלא מינכר אי נמי קרום עלה בו ואינו קרום שבכל הנקובין קרום שעלה בהם מחמת מכה אינו קרום וכמו שכתבתי למעלה אלא ודאי על ידי חולי קאמר:

**ואם נקבו שניהם זה שלא כנגד זה**. כגון זה למעלה וזה למטה:

**שיעור ירוקתן מחמת האור כשיעור נקיבתן**. יש מי שכתב דכיון דשיעור ירוקתן כשיעור נקיבתן אין ירוקתן פוסל בלב עד שיהא מוריק עד חללו ובקורקבן עד שיהא מוריק הוא וכיסו אבל הוריק מלמעלה בלבד כשר כשם שהוא כשר בנקב ואחרים אמרו דכל שהוריק משהו למעלה טרפה דמיקלא קלי ואזיל כענין שאמרו בארס מיהו לאו דדמי לגמרי לארס שהרי בדרוסה אמרו שאפילו באברים שאין נפסלין אלא בכולן או ברובן דריסתן במשהו כדאמרינן לעיל [ריש דף נד.] גבי קנה לפי שהארס מתפשט בכל וגבי אור ליכא למימר הכי דהא אמרינן בסמוך גבי הוריקה כבד ולא יהא אלא ניטלה ואם

איתא שהוא מתפשט בכל הוה ליה ניטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כלום דטרפה אלא ודאי אין כחו גדול כל כך מיהו אפשר לומר בו שאם הוריק מלמעלה הרי הוא כאילו הוריק מעבר לעבר:

## דף יח.

**הוריקה כבד כנגד בני מעים מהו**. פירוש הכבד מקצתו כנגד בני מעים ומקצתו למעלה אצל הצלעות ומה שהוא שלא כנגד בני מעים פשיטא לן דהוריקה כשרה שאין ירקות פוסל אלא מטעם נקב ונקב אינו פוסל בכבד כלל והיינו דפרכינן ולא יהא אלא ניטלה כלומר ניטלה ונשתייר ממנה כל שהוא אלא דבהוריקה כנגד בני מעים הוא דקא מיבעיא לן אי חיישינן שמא נחמרו בני מעיה או לא ונפקא מינה היכא דליתנהו קמן דלבדקינהו אי נמי אע"ג דאיתנהו מי אמרינן כיון שהוריקה כבד כל שכן שנחמרו בני מעיה אלא דלא איגלי בהתתייהו או דילמא כיון שלא הוריקו בני מעיה האור שלט בכבד ולא בבני מעים ואסיקנא דכיון שהוריקה כבד בידוע שנחמרו בני מעיה מיהו כתב הרשב"א ז"ל דדוקא בשהוריקה למטה במקום חבורה בבני מעים ואע"פ שלא הוריקה למעלה כנגד גבה אבל הוריקה לצד גבה ולא במקום חבורה כשרה שזו דרך גבה נפלה ולפיכך הוריקה כבד ולא הוריקו בני מעים:

**כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה**. זו היא גירסת הגאונים ז"ל וכן בהלכות הרב אלפסי ז"ל ולפי גירסא זו משמע שכל שהוריקה כבד אע"פ שלא ראינו שנפלה לאור כודאי נפלה משוינן ליה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' שחיטה וזה מן התימה שהרי הירקות מצוי הוא תמיד בכבד מחמת חולי וכיון שלא ראינו שנפלה לאור למה לא נתלה בחולי דהא תלינן בזאב ועוד דהא רב יוסף בודאי נפלה קמיבעיא ליה דהא אמתני' קאי ומשמע ודאי דאמאי דבעא מיניה אהדר ליה אלא ה"ג כל שהוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע שנחמרו בני מעיה וטרפה ואפי' לפי גירסת הרב אלפסי ז"ל יש לומר דה"ק בידוע שכשנפלה לאור נחמרו בני מעיה ובנפלה לאור ודאי קאמר אבל לא נפלה תולין בחולי דהא תלינן בזאב וה"נ משמע בסמוך מדאמרינן אדומים שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מ"ט איגלי בהתתייהו ואמר רב אשי עלה הילכך לא ליכול איניש אלא בשלקא ומה ראה רב אשי להצריך לבדוק טרפות זה יותר מכל שאר טרפות שאין חוששין להן אלא ודאי בשנפלה לאור הוא דקאמר רב אשי דלא ליכול אלא בשלקא דכיון דנפלה ודאי חיישינן ואפ"ה מהדרינן דאחזוקי ריעותא לאמחזקינן וכיון דרב אשי בנפלה דוקא קאמר כי אמרינן נמי [שלקן] והוריקו טרפה

דוקא בנפלה לאור דאי אפילו בלא נפלה היכי לימא רב אשי סתמא לא ליכול איניש אלא בשלקא והא רב אשי לא אירי אלא בשנפלה אלא ודאי כל שלא נפלה לאור אין חוששין לה כלל ואע"פ שהוריקו וכן דעת הרמב"ן והרב רבינו אהרן הלוי תלמידו ז"ל אבל הרשב"א ז"ל מחמיר כדברי הרמב"ם:

**אדומין הוו וטרפה.** אדומין הוו הדקין והן רגילין להיות ירוקין וטרפה:

**לא אמרו אדומין כשרה אלא בלב וקרקבן וכבד.** שדרכן להיות אדומין דבדידהו אם הוריקו מוכחא מילתא שהאור שלט בהן וטרפה. ואם אדומין כלומר אע"פ שהוסיפו אדמימות כשרה אבל בדקין הוי איפכא שכיון שהן ירוקין אע"פ שהוסיפו ירקות כשרה שבמעט חום הן מוסיפין במראה שלהן והיינו דאמר באידך עובדא דבסמוך ירוקין הוו ואכשרה אבל האדימו טרפה שאין משתניס ממראיתם אא"כ שלט בהן האור וא"ת ואמאי נקט מתניתין טפי אדומין שהוריקו מירוקין שהאדימו י"ל לרבותא שאע"פ שדרך האש להאדים משכחת לה דאדומין כשרה ולדברי מי שאומר שהשלק סומכין עליו בהורקה אבל לא בהאדמה כמו שאכתוב בסמוך בס"ד אתי שפיר טפי דירוקין פסולין הוי מילתא פסיקתא [דלית להו תקנתא בשלקא אבל אדומים פסולים לא הוי מילתא פסיקתא] דירוקין שהאדימו פעמים שחוזרין להכשירן כגון ששלקן והוריקו דאמרינן קוטרא בעלמא עייל בהו כדאיתא בסמוך:

**ומדנקט** האי דינא דנפלה לאור במתניתין ובגמרא גבי עוף ולא נקטיה בבהמה יש מי שאומר דליתיה בבהמה כלל דדוקא בעוף שהוא רך האור שולט בו אבל בהמה עורה מגין עליה ואין האור שולט בה ודמיא למאי דאמרינן לקמן בגמרא [דף נז.] דאין ריאה לעוף לא לינפל ולא ליחמר באש הואיל וצלעות מגינות עליה והם מפרשים שאפילו נחמרה [ריאה של עוף] אין חוששין לה ותולין בחולי אחר וה"נ אע"פ שנחמרו בני מעיה של בהמה תולין ואין חוששין לנפילה באש וכן כתב הרמב"ן והרמב"ם בפרק י' מהלכות שחיטה ולא מיחוור דא"כ כי היכי דאמרינן [שם] כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן העוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח ה"נ ה"ל למימר יתר עליהן נפלה לאור ונחמרו בני מעיה שאם תאמר שלא אמרו יתר עליהן העוף אלא במה שהעוף והבהמה שוין אבל בנפילה לאור איכא טעמא למיסר עוף טפי מבהמה מפני שעורו רך והרי אף בנשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח איכא טעמא כדאמרינן בגמרא הואיל וקרומו רך ואעפ"כ הזכירוהו בפירוש וכן נמי מה שאמר דאין ריאה לעוף ליחמר שאפילו נחמרה כשרה לא מחוור דכיון שנחמרה הא חזינן שלא הגינו צלעות עליה אלא ודאי כי אמר אין ריאה לעוף ליחמר באש היינו לומר שעוף שנפל לאור

אין הריאה שלו צריכה בדיקה אבל נחמרה ודאי טרפה וכן נמי בבהמה כל שנחמרה ודאי טרפה והא דנקטה בעוף משום דמאי דשכיח ליה נקיט שמפני שהעוף מצוי בבית תדיר דרכו ליפול על האש יותר מן הבהמה וכדנקט נמי מאי דשכיח ליה דרסה וטרפה בכותל גבי העוף אע"פ שכך הדין בבהמה כמו שכתבתי במשנתינו ובתוספתא נמי תניא בהדיא גבי בהמה רצצתה חברתה ולעיל [דף נא.] נמי אמרינן שורים שמנגחים זה את זה וכו'. הילכך דינא נמי דנפלה לאור ונחמרו בני מעיה הרי היא בבהמה כבעוף והרב ב"ה ז"ל מטיל פשרה בדבר שעוף מכיון שנפל לאור חוששין לו וצריך בדיקה חוץ מן הריאה שלו וכמו שכתבנו אבל בהמה שעורה קשה אין חוששין לה אלא שאם ראינו שנחמרה טרפה כדאמרינן גבי ריאה דעוף [הואיל] וצלעות מגינות עליה ואף זה אינו מחוור דכיון דבהמה מעוף ילפינן כשם שחוששין בעוף משעה שנפל לאור כך חוששין בבהמה ושניהם צריכים בדיקה חוץ מריאה של עוף לדברי מי שאומר דההוא לישנא דאין לו לא לינפל ולא ליחמר באש קאי אמסקנא ואפשר לומר דההוא לישנא אמסקנא לא קאי ואפילו ריאה של עוף צריכה בדיקה ויתבאר לפנינו בס"ד:

**לא אמרו ירוקין פסולה אלא בלב וקרקבן וכבד**. פירוש לב וקרקבן מחמת עצמן שהרי הנקב פוסל בהן וכבד מחמת בני מעים אבל הרשב"א כתב שאף בכבד משכחת לה מחמת עצמו כגון שהוריקה כבד במקום מרה ובמקום חיותא בכדי שאם ינטל מקום הירקות לא ישאר בו כזית באחד מאלו המקומות דטרפה דכנטול כולו דמי והיינו דמני כבד בהדי לב וקורקבן דכולהו טרפותן מחמת עצמן והאי דלא מני ריאה בהדייהו אע"ג דודאי היכא דנפלה והוריקה טרפה דאע"ג דאמרינן לעיל [דף מז:] ירוקה כשרה מדרבי נתן ה"מ בלא נפלה לאור אבל בנפלה לאור אין תולין בריאה כדרבי נתן כשם שאין [תולין] בכבד בחולי אלא היינו טעמא לפי שאין הריאה עשויה ליחמר כלב וקורקבן וכבד הואיל וצלעות מגינות עליה ועוד שאפשר שאין דינה שוה עם אלו שלב וקרקבן וכבד צריכין בדיקה כל שנפלה לאור וריאה של עוף אינה צריכה בדיקה והאי דלא מני טחול בהדייהו לדברי הרמב"ם שהוא סובר שאין הנקב פוסל בו אתי שפיר שכיון שאין הנקב פוסל בו אף הירקות אינו פוסל בו וכתב הרשב"א שאין הירקות פוסל בכבד אלא ככרתי אבל ירוק כביעתא או כמוריקא כשרה שהרי מראה זה מצוי הוא תמיד בכבד מחמת שומן והרא"ה מוסיף שאף בלב וקורקבן אין הירוק פוסל בהן אלא ככרתי שכל שהאש מוריק ככרתי הוא מוריק:

**ירוקין שהאדימו ושלקן והוריקו כשרה מ"ט קוטרא הוא דעייל בהו**. כלומר מעיקרא ועכשיו הלך מחמת המים הרותחין:

**אמר רב נחמן ברבי יצחק אף אנו נאמר אדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מ"ט איגלי בהתתייהו**. כלומר חרפתן כך היא הגרסא בהלכות הרב אלפסי ז"ל ויש מי שדקדק דמדנקט ירוקין שהאדימו ולא נקט אדומין שהוריקו כדנקט תנא דמתניתין ירוקין פסולה ש"מ שאין שלק ראיה לאדמימות כלל דכשחוזרין למראה ירקות הוא דאיכא למימר קוטרא עייל בהו א"נ איגלי בהתתייהו אבל כשחוזרין למראה אדמימות אין זו ראיה כלל ובקצת ספרים הגרסא בהפך אדומין שהוריקו ושלקן והאדימו כשרה אמר רב נחמן בר' יצחק אף אנו נאמר ירוקין שלא האדימו ושלקן והאדימו טרפה ולפי גירסא זו י"ל דכי נקט אדומין שהוריקו סרכא דמתניתין נקט דקתני ירוקין פסולה אבל בין האדמימות בין הירקות ניכר ע"י שלק או אפשר אף לפי גירסא זו שאין השלק ראיה אלא לאדמימות אבל לא לירקות ולפיכך יש מי שמחמיר ואומר שמפני שנוי הנוסחאות אין סומכין לעולם בשלק להתיר אלא לאיסור בין בירוקין בין באדומין אבל הרמב"ם ז"ל כתב בכולן והוא שיעמדו באותו מראה אחר ששולקין אותן:

**אמר רב אשי הילכך לא ליכול איניש אלא בשלקא**. הילכך כיון דאמרינן דזמנין דמגליא ריעותייהו כי שליק להו לא ליכול איניש עוף שנפל לאור אלא בשלקא:

**אחזוקי איסורא לא מחזקינן**. כיון דלא מינכר ריעותא בהדיא אא"כ מתרמי דשליק להו וחזי ריעותא:

**דרסה וטרפה בכותל או שרצצתה בהמה ומפרכסת אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה**. תנא הכי גבי עוף והוא הדין לבהמה ורבותא קמ"ל שאפילו בעוף שחיותו קל אם שהתה כשרה בבדיקה:

## דף יח:

**צריכה בדיקה**. אע"פ ששהתה מעת לעת:

**מתני' אלו כשרות בעוף נקבה הגרגרת או שנסדקה**. רבותא קמ"ל דאע"פ שחיותו של עוף קל לא מטרפא בסדיקת גרגרת:

**הכתה חולדה על ראשה מקום שאין עושה אותה טרפה**. שלא ניקב קרום של מות:

**ניקב הזפק**. כיס שהאוכל נקבץ שם:

**רבי אומר אפי' ניטל**. פירשו בו דלא ניטל לגמרי קאמר שאם כן המאכל יורד לחלל הגוף ואין לו תקנה אלא דמשום דת"ק נקט ניקב קאמר איהו אפילו ניטל מיהו בעינן שישתייר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מן הוושט אל הקורקבן דרך הזפק:

**גפיה**. עצמות הכנפים:

**נשתברו רגליה**. מן הארכובה ולמטה או אפי' למעלה ולא יצא העצם לחוץ אבל יצא לחוץ תנן בבהמה המקשה [דף עו:] דהוי טריפה:

**נמרטו כנפיה**. היינו נוצה גדולה שעל כל גופה:

**נוצה**. היינו הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים ואיכא מ"ד דאע"ג דרבנן לא פליגי בהדיא בנוצה כיון דנקטה גבי אלו כשרות משמע דרבנן מכשרי דאי כולהו מודו בה דפסולה גבי אלו טרפות ה"ל למתנייה:

**גרסינן** בגמרא ת"ר מעשה בר' סימון ורבי צדוק שהלכו לעבר שנה בלוד ושבתו באונו והורו בטרפחת כרבי בזפק איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא או דילמא בטרפחת להיתרא כרבי בזפק זו היא גירסת רש"י ז"ל ופירש דמספקא ליה אי ב' הוראות היו בטרפחת לאיסורא כדתנן בסנהדרין (דף לג.) והאכילה ר' טרפון לכלבים וכרבי בזפק להיתרא דאפילו ניטל או דילמא לא היתה אלא הוראה אחת בטרפחת להיתרא כדשרי רבי בזפק אבל בזפק גופיה לא סבירא להו כרבי ואין זה מחוור דאי זה דמיון יש בין זפק לטרפחת שסמכו ענין לו כיון דלא ס"ל כרבי בזפק הוה ליה למימר הורו בטרפחת כדתנן ניטלה האם שלה כשרה אלא הכי גרסינן הורו בטרפחת להיתרא [וכרבי בזפק להיתרא או דילמא הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא] והכי פירושה דפשיטא לן דשתי הוראות היו ושבזפק הורו להיתרא כדתני בהדיא כרבי בזפק ובהוראה דטרפחת הוא דמספקא לן אי לאיסורא אי להיתרא הילכך. לענין פסק הלכה כיון דהורו כרבי בזפק להיתרא נקיטינן כוותיה דמעשה רב אבל הר"ם במז"ל כתב בפרק ו' מהלכות שחיטה זפק שניקב גנו במשהו טרפה אבל שאר הזפק שניקב מותר וכן הרב אלפסי ז"ל הביא משנתינו כצורתה מכלל דסבירא להו דליתא לרבי ודוקא ניקב כשרה אבל ניטל טרפה ואפשר שהיו גורסין ומפרשין כדברי רש"י ז"ל:

**ולענין** הוראה דטרפחת אע"ג דלא אפשיטא אי לאיסורא אי להתירא נקטינן כסתם מתניתין דתנן ניטלה האם שלה כשרה ועוד דרבי טרפון גופיה דהוה ס"ל מעיקרא נטלה האם טרפה חזר ביה דהא איהו גופיה אמר הלכה חמורך טרפון כדאיתא בסנהדרין (דף לג.) אבל ר"ח כתב דכיון דהוראה דטרפחת לא אפשיטא נקיטינן לחומרא וטרפה וליתא וכדכתיבנא ואף מה שכתבו בתוספות דאפשר שאף ר"ח ז"ל לא אמרה אלא בטרפחת של עוף דהכא גבי מתניתין דכשרות בעוף עסקינן ובטרפחת דעוף קאמרי' אבל בבהמה כשרה וכסתם מתניתין דלעיל ליתא דא"כ ה"ל ללוי למתנייה ולמימר יתר עליהן בטרפחת:

**גג הזפק נדון כושט וכו'**. ומקום שנמתח עמו. כלומר ממקום שהוא מתחיל לימשך לצד הושט להיות מצר והולך עם הושט מיהו דוקא לענין טרפות אבל לא לענין שחיטה:
**הפך בהן**. כשהכניסן בתוכה הפך עליונים לתחתונים או עגולה זו למעלה מכמות שהיתה שהחליף זו למעלה וזו למטה:
**כונניות**. לשון ואת כנו (שמות לח) שברא להם בסיס לישב עליהן ואם ירדו מבסיסן אין מתישבין:
**ונפקו מעייניה**. מעיו:
**ושחטיה קמיה**. כדי שיתאנח וימשוך מעיו אליו:
**לבריה**. לבנו של זה הנופל:
**באחוזת עינים**. ולא נגע בו ולא הזיקו אלא נדמה לאביו כאילו שחוט לפי שלא היה רוצה ליגע במעיים שלא יהפוך בהם:
**ההוא צנא דנקורי**. סל עופות חתוכי רגלים במקום צומת הגידין:
**בדקה**. בצומת הגידין שיהו ששה עשר [חוטין] קיימים כדאמרינן בבהמה המקשה (דף עו:) והוא בשפולי של עצם השוק סמוך לארכובה:
**אמר רב יהודה אמר רב שמוטת ירך בבהמה טרפה**. פרש"י ז"ל דהיינו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ובדאיעכול ניביה ואע"ג דרב מתנא קרי ליה לעיל [דף נד:] בוקא דאטמא והכא קרי ליה שמוטת ירך לא קשיא דהכא משום דאמרינן שמוטת יד בבהמה אמר נמי שמוטת ירך והאי דלא אייתינן הכא בשמעתין ההיא דרב מתנא כלל ולא מפרשינן נמי [דדוקא] בדאיעכול ניביה כדמפרשינן לעיל [שם] היינו טעמא משום דהכא בשמעתין לאו משום שמוטת ירך אבהמה אתינן דבהא סמכינן אמאי דאסקינן לעיל דטרפה כל היכא דאיעכול ניביה ולא שקלינן וטרינן הכא בשמוטת ירך אלא בעוף דאמתניתין דאלו כשרות בעוף קיימינן וסוגיין בגמרא נמי בהאי ריהטא דבבהמה ליכא מאן דפליג דטרפה אבל בעוף פליגי בגמרא דאיכא מ"ד דנהי דבבהמה טרפה ובמאי דאסיקנא לעיל בדאיעכול ניביה בעוף כשרה וטעמא דמלתא משום דבבהמה עיקר סמיכתה על רגליה כשנשמטה ירכה טרפה אבל עוף שיש לה כנפים איכא למימר דכשרה והיינו טעמא דמ"ד בסוגיין דגמ' דשמוטת ירך בעוף כשרה זו היא דרך שטתו של רש"י ז"ל:
**אבל** אחרים אמרו דמדלעיל קרינן לה בוקא דאטמא והכא שמוטת ירך ולעיל מסקינן והוא דאיעכול ניביה והכא לא מדכרינן ולא מידי ש"מ ששני מקומות הן ובבוקא דאטמא לא מיטרפא עד דאיעכול ניביה ובשמוטת ירך אע"ג דלא איעכול וזהו פרטו של דבר. שלש עצמות הן בעוף ובבהמה העצם התחתון בעוף קרוי רגל וכנגדו בבהמה ארכובה

הנמכרת עם הראש. למעלה ממנו עצם אחד הנקרא שוק וכנגדו בבהמה ארכובה שכנגדו בגמל ניכר ובלע"ז אשקנקי"ל. למעלה ממנו עצם אחד שאנו קורין אותו פאל"ה וכנגדו בבהמה אשמאולי"ד ועצם שלישי זה מחובר עם הגוף ובוקא דאטמא דשף מדוכתיה היינו שנשמט עצם שלישי זה ממקום חבורו בגוף והתם בעינן דאיעכול ניביה ושמוטת ירך דשמעתין שנשמט העצם השני שנקרא שוק ממקום חבורו בעצם השלישי וטרפה אע"ג דלא איעכול ניביה וכ"ת אם כן שמוטת שוק הוא זה ולא שמוטת ירך שהירך במקומו הוא עומד והשוק המחובר לו הוא שנשמט ממנו יש לומר אין ה"נ אלא דאי אמר שמוטת שוק הוה אמינא דהיינו שנשמט השוק ממקום חבורו ברגל וטרפה משום צומת הגידין שמתחילין באותו פרק מש"ה אמר שמוטת ירך לאשמועינן ששמוטה זו בין השוק והירך הוא ומש"ה קרי לה שמוטת ירך ואע"ג דודאי משום שמוטת שוק הוא. והרשב"א ז"ל הקשה דבשמעתין משמע דשמוטת ירך במקום חבורו בגוף הוא דהא אמרינן שמוטת יד בבהמה כשרה ובודאי דשמוטת יד היינו בעצם המחובר לגוף דהא דומיא דגף בעוף נקט יד בבהמה והתם ודאי בעצם המחובר לגוף קאמר מדקאמר חיישינן שמא ניקבה הריאה דבעצם שאינו מחובר לגוף ליכא למיחש לנקיבת ריאה כלל וכיון דגף בעוף היינו עצם המחובר לגוף ה"נ יד בבהמה וכנגד מה שהכשיר ביד דהיינו במקום דבוקו בגוף פסל ברגל אלמא שמוטת ירך היינו שנשמטה הירך במקום חבורה בגוף ולפיכך אם באנו לומר דשמוטת ירך ובוקא דאטמא תרי מילי נינהו יותר נראין דברי הראב"ד שפי' בהשגות דשמוטת ירך דשמעתין היינו שנשמט העצם השלישי ממקום חבורו בגוף דטרפה אע"ג דלא איעכול ניביה ובוקא דאטמא דשף מדוכתיה היינו במקום חבור השוק והירך והתם לא מיטרפא עד דאיעכול ניביה ואם באנו לחוש לספיקי פירושין הללו כל שנשמט השוק מן הירך [או הירך מן הגוף] טרפה אע"ג דלא איעכול ניביה:

**מיהו** לכלהו פירושי דאמרי' דבוקא דאטמא ושמוטת ירך תרתי נינהו קשיא דאם כן הום לן לאיתויי שמוטת ירך בשב שמעתתא דמייתינן בריש פירקין בגמרא והויא להו תמני ועוד הארכתי בזה בחדושי לפיכך נראה עיקרן של דברים כדברי רש"י ז"ל דבוקא דאטמא ושמוטת ירך חדא מילתא היא ולא מיטרפא עד דאיעכול ניביה ולזה הסכים הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות שחיטה וכן דעת הרשב"א ז"ל ולפי זה אם נשמט עצם השוק ממקום חבורה בירך אע"ג דאיעכול ניביה כשרה:

**שמוטת גף בעוף טרפה חיישינן שמא ניקבה הריאה.** לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומט גפה מתנקבת הריאה עם הגף:

**תבדק**. הריאה. מכניס קנה דק בגרגרת ונופח בה ואם רוח יוצא ממנה טריפה ואם לאו כשרה. וקיימא לן הכי דבבדיקה מתכשרא וכן פסק הרב אלפסי והרמב"ם ז"ל בפרק עשירי מהלכות שחיטה אבל יש מקצת נוסחאות דלא גרסי וכן אמר רבי יוחנן והוו להו רב ושמואל וקיימא לן כרב באיסורי ולפי זה לית לה בדיקה כלל וכן כתב הרב בעל העיטור ז"ל אבל על דברי הרב אלפסי והרמב"ם ראוי לסמוך ודוקא נשמט הוא דחיישינן ליה אבל נשבר גפה אפילו בעצם השלישי כשרה והיינו מתניתין דקתני סתמא נשתברו גפיה ואע"פ שיש מי שמחמיר בדבר וכן בהלכות אלדד הדני החמיר בזה כלומר בשבירת העצם הסמוך לגוף ואין לחוש לדבריו:

## דף יט.

**מיהו** נשתברו אגפיה ואין עור ובשר חופין אותן אבר עצמו אסור וכן כל כה"ג בכל אבר אע"ג דלא מיטרפא ביה וכדאמרינן לקמן בפרק בהמה המקשה [דף עו:] בנשבר העצם למטה מן הארכובה דאבר עצמו אסור ומקום חתך נמי אסור דבכל מקום מקום חתך אסור חוץ מזרוע בשלה של איל נזיר וכדאיתמר בפרק גיד הנשה (דף צט.) רבינא אמר לא נצרכה אלא למקום חתך דבעלמא אסור והכא שרי ופירש רש"י ז"ל בכל היתר ואיסור המחוברין כגון הוציא העובר את ידו וכגון האבר המדולדל בה כולן מקום חתך אסורים כדאמרינן בבהמה המקשה:

**ומיהו** דוקא לישראל אבל לבן נח אפילו האבר עצמו מותר ואין בו משום לפני עור לא תתן מכשול דאפילו לישראל אין בו אלא מצות פרוש כדאיתא לקמן [ריש דף עד.] בגמ' הילכך לבן נח שרי אפילו לכתחלה:

**גרסי' בגמ'** [**דף נז.**] **חזקיה אמר אין ריאה לעוף**. והוינן בה מאי אין ריאה לעוף אילימא דלית ליה כלל והא חזינן דאית ליה ומסקינן אלא יש לו ואינה לא לינפל ולא ליחמר באש. כלומר דאם נפלה מן הגג דאמרינן דצריכה בדיקה אין צריך לבדוק הריאה [ולא ליחמר בנפילת האור שבודקין המעים שמא הוריקו א"צ לבדוק הריאה] ואמרינן מאי טעמא אמר רב חגא הואיל ורוב צלעות מגינות עליה כלומר שרוב רוחב הצלעות מגיעת עליה שצלעות העוף אינן שוכבין על רחבן אלא על חודן ובולט רחבן לפנים והריאה נחבאת ביניהן ואף על גב דבמסקנא בגמרא אסיקנא דחזקיה אין ריאה לעוף כלל קאמר מפני שלא היה בקי בתרנגולים ואפילו הכי אפשר דהאי לישנא איתיה כיון דרב חגא מפרש טעמא הואיל וצלעות מגינות עליה. ואיכא מ"ד דכיון דאסיקנא דחזקיה אין ריאה

לעוף כלל קאמר האי לישנא אידחי לגמרי ולא מפלגינן כלל בין ריאה לשאר איברים אלא אף היא צריכה בדיקה:

**סימן לטרפה כל י"ב חדש**. אם חיתה י"ב חדש בידוע שלא נטרפה:

**אבל בנקבות אם ילדה בתוך י"ב חדש מותרת מיד**. דטרפה אינה יולדת וזו שילדה ודאי שלא נטרפה:

**דשיחלא קמא**. פושט"א בלע"ז אותן שהן במעיה בשעה שנולד לה ספק טרפות:

**משהינן להו אי הדרא וטענא שריין**. אם חוזרת וטוענת ביצים אחרים מותרים כולן שזו ראיה שלא נטרפה שאין הטריפה מתעברת ולא טוענת ביצים ואי לא אסירן מספק. ואיכא מאן דאמר דכי אמרינן בביצת טרפה שהיא אסורה דוקא בטרפות שהוא ידוע שנולד קודם זמן שחיטה כטרפות סירכא וכיוצא בו שאי אפשר לתלותו בזמן שחיטה כיון שודאי יצתה מחזקתה ועל כרחנו קודם לזמן שחיטה יצאה ואין אנו יודעין כמה אוסרין אותה למפרע אבל שחטה ונמצאת טרפה ואין ידוע אימתי כל ביצים וחלב שהטילה כבר עד עכשיו כשרין דמוקמינן לה אחזקה ואמרינן השתא הוא דנטרפה. אבל התוס' [דף יא. ד"ה אתי' נו'] סוברין דכל חזקה שלא היתה ברורה בזמנה אינה חזקה כמו שכתבתי למעלה בפרק ראשון ולפיכך חלב וביצים אסורים ואיכא למידק אשמעתין דהכא משמע דביצה כגופה דמיא ולפיכך כשנטרפה התרנגולת אף הביצה אסורה ואפילו בביצה שנגמרה לגמרי קודם שנטרפה דהא מייתינן בגמרא [דף נח.] הא דתנן במסכת עדיות ושוין בביצת טרפה שהיא אסורה מפני שגדלה באיסור כלומר שנגמרה באיסור דהכי מפרקינן לה בגמרא וקאי אפלוגתא דב"ש וב"ה דאפליגו בביצת נבלה דתנן התם ביצת נבלה כל שכמוה נמכרת בשוק ב"ש מתירין ובית הלל אוסרין ומודין בביצת טרפה שהיא אסורה מפני שגדלה באיסור אלמא כיון דאגידא בגופה כגופה דמיא ואילו בפרק קמא דביצה [דף ז.] משמע דאפילו מעורה בגידין לאו גופה היא דאמרינן התם השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב רבי יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות ומדאסר ר' יעקב במעורות בגידין שמע מינה דרבנן אפי' במעורות שרו דלא גופה נינהו ובפרק שור שנגח את הפרה (דף מז.) נמי אמרינן פרה שהזיקה גובה מולדה תרנגולת שהזיקה אינה גובה מביצתה מאי טעמא פירשא בעלמא הוא יש לומר דמדינא ודאי פירשא בעלמא הוא ומשום הכי בבשר עוף בחלב דרבנן אוקמוה אדינא והיינו טעמא נמי דאינו גובה מביצתה אבל טרפה דמדאורייתא החמירו בה דכיון דאגידא בה דמי לגופה וכיון שפעמים נראית כגופה דהיינו במעורה בגידין אף כשאינה מעורה ואפילו כיוצא בה נמכרת בשוק החמירו בה ואסרוה:

**מיהו** אע"ג דביצת טרפה אסורה אפרוח שנולד ממנה מותר דגרסינן בתמורה בפרק כל האסורין (דף לא.) אפרוח ביצת טרפה מותר דאימת קא גביל לכי מסרח ההיא שעתא עפרא בעלמא הוא:

**ולענין ולד שנולד מן הטרפה גרסינן בגמרא ולד טרפה רבי אליעזר אומר לא יקרב לגבי המזבח רבי יהושע אומר יקרב**. ואוקימנא פלוגתייהו בשעברה ולבסוף נטרפה ובעובר ירך אמו קא מיפלגי ר' אליעזר סבר עובר ירך אמו הוא. רבי יהושע סבר לאו ירך אמו. וכיון דס"ל לרבי יהושע דעובר לאו ירך אמו הוא קי"ל כוותיה והיינו דאמרינן בפ"ק דביצה [דף ו.] וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה ביום טוב אלמא עגל שנולד מן הטרפה שרי ולא אמרינן עובר ירך אמו הוא ובפרק בהמה המקשה (דף עה.) נמי אמרינן גבי בן פקועה שאם היתה אמו טרפה ניתר בשחיטת עצמו דארבע סימנין אית ליה להאי אלמא שרי דלאו ירך אמו הוא. וקשו בה טובא דבכמה דוכתי משמע דעובר ירך אמו הוא דהא אמר בפרק הפרה (שם) פרה שהזיקה גובה מולדה מ"ט גופה הוא ובגיטין נמי אמר דאע"ג דאין עבד ושפחה מקבלין גט חירות מיד רבם לעבד אחר. אם היתה עוברה זכתה לו ומקבלת גט שחרור בשביל עוברה משום דכגופה דמי ובסנהדרין (דף פ.) נמי אמרינן ולד הנוגחת אסור היא וולדה נגחו. ולד הנרבעת אסור היא וולדה נרבעו. ובערכין (דף ז.) נמי תנן האשה היוצאה ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד אלא הורגין אותה לאלתר וולד נמי מיית אלמא סבירא לן דעובר ירך אמו הוא. יש לומר אין ודאי קושטא דמילתא הוא דעובר ירך אמו הוא וכדמוכחן כל הני מיהו בטריפה בלחוד סבירא ליה לרבי יהושע דלאו ירך אמו הוא דזיל בתר טעמא טרפה משום מאי קא מיתסרא משום שאינה חיה ושהיא מתנונה והולכת מאותו חולי וכיון שכן עובר זה שהוא עתיד לחיות אע"פ שהוא כירך אמו אין לנו לדונו כטרפה והיינו טעמא דרבי יהושע דולד טרפה דשמעתין והיינו טעמא נמי דההיא דעגל שנולד מן הטרפה ביו"ט וההיא דארבעה סימנין אית ליה דבהמה המקשה. מיהו איכא למידק דבמסכת תמורה בפרק כיצד (דף כה.) משמע דאפילו במידי דלאו טרפה הוא אמרינן דעובר לאו ירך אמו הוא דאמרינן התם אמר ר' יוחנן הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר ופרשינן בגמרא משום דעובר לאו ירך אמו הוא ושיירו משויר ואע"ג דמסקינן התם בגמרא תיובתא דרבי יוחנן תיובתא דאלמא לית הלכתא הכי כבר כתב רבינו תם שאין לחוש בכך משום דאמרינן בתר הכי שיירו משויר תנאי היא ואע"ג דדחינן לה מכל מקום ר' יוחנן מצי למימר אנא דאמרי כי הני תנאי וכיון שכן קשיא לפיכך תירץ רבינו תם ז"ל דודאי קי"ל דעובר לאו ירך אמו הוא כדמוכחא שמעתין. וההיא דפרה שהזיקה דגובה

מולדה לאו משום דעובר ירך אמו אלא שאף העובר מסייע בנזק וכההיא דסנהדרין (דף פ.) דאמר דולד הנוגחת וולד הנרבעת דאסירי דיהבינן טעמא בהדיא דהיא וולדה נגחו והיא וולדה נרבעו וההיא דגיטין נמי דאמרינן דאם היתה עוברה זכתה לו אע"ג דעובר לאו ירך אמו הוא נהי שאינה מקבלת גט לחברתה מקבלת גט לעוברה דכיון דשייך בה ידה כידו וההיא נמי דערכין (דף ז.) דאשה היוצאה ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד לאו משום עובר ירך אמו הוא אלא שכיון שהיא מחוייבת מיתה אין מענין את דינה ולולד כיון שלא יצא לאויר העולם לא חיישינן תדע שאילו נגמר דינה להריגה וילדה אין הורגין את הולד משום דעובר לאו ירך אמו הוא ולא עליו נגמר הדין:

**כל שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חדש**. כלומר אלא חוזר לעפרו:

**קישות שהתליעה באיביה**. בעודה מחוברת:

**אסורה**. התולעת באכילה דכיון שמהלכת בתוך הקישות והקישות מחוברת בקרקע שורץ על הארץ קרינא ביה אבל התליעה בתלוש לאו שרץ הוא עד דנפיק מיניה ומהלך על גבי קרקע כדאמרינן בשילהי פירקין כך כתב רש"י ז"ל ומלשונו ז"ל דקדקו בתוספות שאותן התולעים הנמצאים בפולים שאינן הולכין בתוך הפרי אלא שהתולעת גדל בתוכו ואין חורו מחזיק יותר מגוף התולע מותרין הן שלא אסר שמואל אלא התולעת המהלכת בתוך הפרי. ולא מחוור דודאי תולעת הגדל בתוך הפרי בעוד שהפרי מחובר לקרקע לדברי שמואל הרי הוא כתולעת הגדל על גבי קרקע וההוא ודאי אפילו לא הלך שרץ השורץ על הארץ קרינא ביה וה"ה לקישות לשמואל:

**הני תמרי דכדא**. שהתליעו ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש:

**לבתר תריסר ירחי שתא שריין**. דאי במחובר התליעה לא הוה חיה עד השתא כך כתב רש"י ז"ל. מה שכתב תמרי דכדא שהתליעו לא נהירא דאי בשהתליעו ודאי עסקינן מאי שנא תמרי דנקט ולא נקט פירי סתמא אלא משמע דמש"ה נקט תמרי לפי שההתלעה מצויה בהן ולומר דכיון שהדבר מצוי אע"פ שהוא מיעוט למיעוט המצוי חששו כענין שחששו לסירכות הריאה וכדאמרינן לקמן בשילהי פירקין [דף סז.] לא לישפי איניש שכרא בליליא על גבי צבתא דילמא פריש לצבתא והא התם שאינו ידוע שהיו יבחושין בשכר ואפילו היו שם יבחושין אינו נודע אם פירשו ואפ"ה כיון שהוא דבר המצוי חששו הכא נמי לא שנא. וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' מאכלות אסורות לפיכך כל מיני פירות שדרכן להתליע כשהן מחוברין לא יאכל עד שיבדוק ודאמרינן דלבתר תריסר ירחי שתא שרו יש בעלי נפש שהחמירו ואמרו דה"מ לאכלן אבל לבשלן כמות שהן חיישינן שמא ע"י הבישול יהו פורשין ולא בטלי דבריה לא בטלה ולפיכך דקדקו בתקנתן להניחם

בתחלה במים חמין הרבה כדי שימותו כולן במקומן ואח"כ מבשלן ושוב אין לחוש שאפי' פירשו לאחר שמתו מותרין דעד כאן לא איבעיא לן לקמן [דף סז:] פירשה ומתה מהו אלא בשפירשה ואח"כ מתה אבל פירשה משמתה מותרת וזה הענין אינו מספיק אלא למאן דגריס לקמן פירשה ומתה מהו וכדכתיבנא אבל למאן דגריס פירשה מתה מהו משמע דאפילו פירשה אחר שמתה מיבעיא ליה וסלקא בתיקו וכ"ת א"כ היכי פשטינא הכא דמשום שאינו מתקיים י"ב חדש לאחר י"ב חדש שריין דהא אע"פ שאינו מתקיים ואינו חי כי מת נמי אסור. לאו קושיא הוא דאינו מתקיים קאמרינן כלומר אפי' מת אינו מתקיים אלא חוזר לעפרו אבל לעולם כל שהוא מתקיים אפילו מת נמי אסור והילכך לא סגיא בהך תקנה דמים רותחין לפיכך צריך ליזהר לשהותן תחלה במים צוננין וכל הפירות שהתליעו קלין וצפין ועולין למעלה וזורקין אותן ואינך שרו דמסתמא לא נשאר בהן פרי שהתליעה ואם מצא מהן בתבשיל בשעה שהוא אוכלן זורקן ואוכל את השאר. מיהו הך תקנתא תוך י"ב חדש לא סגיא שאין הפירות שהן מתליעין במחובר צפין כמו אותן שמתליעין בתלוש וכל הני מילי בבא לבשלן לכתחלה אבל אם עבר ובשלן בלא בדיקה בין תוך י"ב חדש בין לאחר י"ב חדש מותרין דהא איכא תרי ספיקי ספק התליעו ספק לא התליעו אם תמצא לומר התליעו שמא נימוחים הן ובטלים ואפילו ימצא מהן בקדרה זורקם ואוכל את השאר מיהו כתב הראב"ד ז"ל דדוקא שלא נמצאו אלא א' או ב' אבל ג' וארבעה הכל אסור ולא סגי ליה בזריקתן דכיון שנמצאו שם כל כך הוחזק תבשיל זה שיש שם יותר מאי איכא שמא נמוחו ובטלו משום חד ספיקא לא שרינן ליה והדעת מכרעת כדבריו:

## דף יט:

**תנן התם**. בבכורות [דף מ.] לענין מומין:

**לא שאנו**. דקתני הרי זה מום לגבוה הא להדיוט שרי אלא שחסר ויתר ביד שחסר זה משלש או יותר זה דבעל חמש ביד הוא שאין לו אלא יד אחת או שיש לו שלש ידים:

**כנטול דמי**. הותיר אחת כחסר אחת כנגדו והוי כבעלת רגל אחד וטרפה דהויא כשמוטת ירך בבהמה כך פרש"י ז"ל ולפי זה נמצאו לה שני כבדים טרפה דרואין כאילו ניטלו שניהם וניטל הכבד כולו טרפה אבל בטחול שאם ניטל כשרה אם יש לה שני טחולין כשרה אבל הר"ם ב"ן ז"ל פירש דכנטל ממקומו המחובר לו ומקומו עמו קא אמרינן ולפיכך כשהיא מחוברת במקום בוקא דאטמא רואין כאילו ניטל הוא ובוקא דאטמא של חברו וכן כשהיא סמוכה במקום צומת הגידין רואין כאילו ניטלו צומת הגידין של

שניהם אבל רגל יתר המחובר למטה מבוקא דאטמא ומצומת הגידין כשרה ולפי זה אם היו לה שני טחולין הסמוכין זה לזה בסומכייהו רואין כאילו ניטל היתר ומקומו עמו וישאר השני נקוב בסומכיה וטרפה. אבל הרשב"א ז"ל כתב בתורת הבית שלו דכנטל בלחוד קאמרינן כלומר כאילו ניטל הוא לבדו וכי תימא אם כן יתר ברגל למה היא טרפה משכחת לה כגון שהיתר מחובר במקום בוקא דאטמא בענין שאם תעקור את זה ישמט בוקא דאטמא של חברו וכן אם הוא מחובר במקום צומת הגידים בענין שאם ינטל יחתוך צומת הגידין של חברו הא יכול ליטלו בלא קלקול חברו אפי' ברגל כשרה ולפ"ז אם נמצאו לה שני טחולים סמוכים אפי' בסומכייהו כשרה שהרי יכול ליטול אחד מהם וישאר חברו קיים אא"כ היה אחד מהם נכנס בחברו בענין שאם ינטל אחד מהם לא ישאר בחבירו כעובי דינר זהב דבכה"ג [אינה] כשרה מיהו אף הרב לא אמרה אלא להלכה אבל לא למעשה:

**ההוא גובתא**. כמו קנה בשר:

**דהוה נפקא מבי כסי לכריסא סבר מר בר רב אשי לאכשורה**. כדאכשרנא מבי כסי להובלילא:

**בחד מחתא מחתינהו**. וכי באריגה אחת ארגת לכולם:

**מחי**. מתרגמינן אורג:

**היכא דאיתמר דבריאתא הכי אית להו איתמר והיכא דלא איתמר לא איתמר**. ויתר הוא וכאילו ניטל אחד מן המעים כנגדו הוא וכל יתר כנטול דמי וכן הלכה דליכא מאן דפליג דאע"ג דאמרן באונא דריאה [דף מז.] דלית הלכתא כוותיה דרבא ביתרת הא אוקימנא והוא דקיימא בדרא דאוני דקים להו לרבנן דאורחה בהכי אבל ביני ביני טרפה אלמא כנטול דמי וגבי רגלים דלאו אורחה היא ודאי טרפה:

**העיד** (ר') **יונתן בן שילא וכו'**. על שני בני מעים היוצאים מן הבהמה כאחד. דאית לה תרי הדורי דכנתא ושניהם יוצאים מן הקיבה זה בראשה וזה באמצעיתה:

**וכנגדן בעוף כשרה**. דעוף זימנין דהוי ליה הכי ואע"ג דלא משתכח לן הכי קים להו ויש מפרשים שכל עוף דרכו כן משום דמן הזפק ועד הקרקבן קנה של מעים אחד וההוא קרי בני מעים ובראש הקרקבן יוצאין בני מעים גמורין וגרסינן עלה בגמ' (דף נח:) בד"א שיוצאין משני מקומות אבל יוצאין ממקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה ומאי כלין עד כאצבע פליגי בה רב (רחומי ורב יוסף) [אמי ורב אסי] חד אמר והוא דהדרי ערבי וחד אמר אע"ג דלא הדרי ערבי בשלמא למאן דאמר והוא דהדרי ערבי היינו דקתני וכלין עד כאצבע אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי מאי וכלין עד כאצבע כלין מלמטה פרש"י ז"ל

והוא דהדרי ערבי תוך רוחב אצבע ומ"ד אע"ג דלא הדרי וערבי הוה סבירא לן מעיקרא דאע"ג דלא הדרי וערבי לעולם קאמר ומש"ה מקשי כיון דלא הדרי וערבי כלל היאך כלין עד כאצבע ומשני מאי כלים עד כאצבע מלמטה כלומר דאפי' מ"ד אע"ג דלא הדרי וערבי מודה הואשצריך שיהו חוזרין ומתערבין למטה כשיעור אצבע למעלה מבית הרעי אלא דכלפי מאי דאמר חבריה והוא דהדרי ערבי כלומר תוך רוחב אצבע ממקום פיצולן מהדר ליה אע"ג דלא הדרי ערבי בתוך שיעור זה שאתה אומר אלא כיון שחוזרין ומתערבין בכאצבע למטה שריין זהו תורף פירושו של רש"י ז"ל ונקיטינן מינה לפי פירושו ז"ל דכיון דלא איפסיקא הילכתא כמאן כל פצול שהוא יתר בבני מעים טרפה אא"כ חוזר ומתערב תוך רחב אצבע לפצולו אבל בהלכות גדולות כתוב מאי כלין עד כאצבע כלין מלמעלה ופי' הרב בעל העיטור ז"ל לפי גירסא זו דבין למ"ד והוא דהדרי ערבי בין למאן דאמר אע"ג דלא הדרי ערבי לא בעינן שיהא הפצול חוזר ומתערב תוך רוחב אצבע אלא כל שהוא חוזר ומתערב למטה כאצבע סמוך לבית הרעי מותר ובהא פליגי דמאן דאמר והוא דהדרי ערבי ס"ל דבעינן שיהו מתערבין כאחד למטה כשיעור אצבע אבל למעלה כיון שיוצאין ממקום אחד אע"פ שתכף שיוצאין מתפצלין מותר ומאן דאמר אע"ג דלא הדרי ערבי סבירא ליה איפכא דלמעלה בעינן שיהא המעי אחד קודם הפצול כשיעור אצבע אבל למטה אע"ג דלא הדרי ערבי כלל שרי ומשום דהוה משמע מדקאמר אע"ג דלא הדרי ערבי דלא בעינן שיהו מתערבים כלל לא למעלה ולא למטה מקשינן עלה אם כן מאי כלין עד כאצבע ומפרשינן כלין למעלה כלומר שימשך המעי אחד קודם הפצול כשיעור אצבע:

**ונקיטינן** להאי פירושא כיון דלא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר דבעינן שיהו מתערבין בכאצבע מלמעלה ובכאצבע מלמטה ואם באנו עוד לחוש לפירושו של רש"י ז"ל צריך גם כן שיהא הפצול חוזר ומתערב בתוך רוחב אצבע וכל זה אינו מחוור בעיני לפי שבכל הנוסחאות כולן יש כלין מלמטה וכן אין פירושו של רש"י ז"ל מתיישב בפשטה של שמועה לפיכך נ"ל דבמעי שהוא יוצא מן הבני מעים כענף מן הבד ואינו חוזר ומתערב ואין לו אלא פה אחד פליגי דלמ"ד והוא דהדרי ערבי כל כה"ג טרפה כיון דאותו מעי חוזר [פי' צריך להיות חוזר בו] ומתערב ומ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי ס"ל שאע"פ שאין פצול זה חוזר ומתערב כיון שאין לו אלא פה א' ולבני מעים הוא נשפך כשרה דמאי כלין עד כאצבע לא שיהו מתערבין דוקא [אלא] שתהא שפיכתן כאחד וכל כי האי גוונא הוי שפיכתן כאחד ונקיטינן להאי פירושא דכיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כל שהוא כענף היוצא מן הבד אף על פי שהן נשפכין כאחד טריפה אבל

כל שהמעי אחד משני ראשיו כלומר שמתפצל וחוזר ומתערב אע"פ שהוא נבדל באמצע ואפילו כמה כשרה ומדברי הרמב"ם ז"ל [למדתיון] בפ"ו מהל' שחיטה ואף דברי הרי"ף ז"ל מוכיחין כן ונראה עוד מדברי הר"מ ז"ל בפרק הנזכר דעד כאצבע לאו דוקא אלא כל שתחר ונתערב עם המעי ונעשה א' מב' ראשיו כשרה:

## דף כ.

**מתני' אחוזת דם**. שאחזה דם וחלתה. והמעושנת. שנכנם עשן בגופה:
**והמצוננת**. חולי מחמת הצנה:
**הרדופני**. סם המות לבהמה:
**מים הרעים**. מים מגולים:
**אכלה סם המות**. שהוא סם המות לאדם:
**גמ' הלעיטה חלתית**. קורט של חלתית חד הוא ונוקב בני מעים:
**תיעה**. טור"א בלע"ז ועשב מר הוא מאד וכל אלו קשים לה:
**כלב שוטה**. דאמרינן במסכת יומא (דף פג:) רוח רעה שורה עליו וכשנושך אדם שורה עליו והורגתו:
**קשיא חלתית**. דהכא אחלתית דשמואל וקשיא סם המות דהכא אסם המות דמתני':
**בסם המות דבהמה**. שאינו סם המות לאדם:
**בדקה רב בצומת הגידין**. צומת הגידין בשוק הוא סמוך לארכובה ברגלים האחרונים:
**באומצא**. אינו צלי כ"כ כבתנור אלא מולחו מאד וצולהו כל דהו על הגחלים:
**לנקורי**. שמא נשכה נחש שם ואסורה משום סכנת נפשות:
[**אותביה** בנורא דאיהו בדק נפשיה. מאליו ע"י שיתבשל יפה]:
**תילחי תילחי**. נתפרק חתיכות חתיכות:
**לא יאונה לצדיק כל און**. שנזדמנתי לך ומנעתיך מלאכול:
**מתני' סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה**. כדכתיב זאת החיה וגו'. והיינו מעלת גרה ומפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות:
**וסימני העוף לא נאמרו וכו'**. כולה מתניתין אפרש לקמן בס"ד:
**גמ' היה מהלך במדבר**. ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות ואינו יכול לבדוק אם היא מפרסת פרסה בודק בפיה אם אין לה שינים למעלה בידוע שהיא טהורה לפי שהיא מעלת גרה ואם לאו בידוע שהיא טמאה שאינה מעלת גרה:
**והוא שיכיר בן גמל**. שאין לו שינים והוא מעלה גרה ואינו מפריס פרסה:

**אין לך דבר שמעלה גרה וטמא אלא גמל**. וה"ה לשפן וארנבת כדכתיב קרא בהדיא מיהו אין צריך שיכיר שפן וארנבת לפי שיש להן שינים אבל בן גמל בעודו קטן אין לו שינים ולא ניבים:

**שפיה גמום**. חתוך ולשון משנה הוא כמו גוממו עם השופי ומפני שהוא חתוך אינו יכול להכיר אם יש לו שינים אם לאו:

**אם פרסותיה סדוקות בידוע שהיא טהורה**. לפי שהיא גם כן מעלת גרה:

**והוא שיכיר חזיר**. שכל שהוא מפריס פרסה בידוע שהיא מעלת גרה חוץ מחזיר שהוא מפריס פרסה ואינו מעלה גרה:

**בודק בבשרה**. לקמן מפרש היכא:

**תחת העוקץ**. תחת עצם האליה שקורין אנקא יש בשר שכשקורעין אותו נקרע שתי ויש נקרע ערב:

**ואלו הן סימני חיה שחלבה מותר כל שיש לה קרנים וטלפים**. וא"ת והיכי מני טלפים בסימני חיה להתיר חלבה והא בבהמה נמי איתנהו יש לומר דכיון דלהתיר חלבה אתינן בעינן דניפק מכולהו ספיקי מספק טומאה ומספק בהמה הלכך בעינן טלפים לאפוקי מחיה טמאה דאף ע"ג דלסימני טהרה מפרסת פרסה ומעלת גרה בעינן היינו כדי שיכיר חזיר [שאינו מעלה גרה] וזה שיש לו קרנים ליכא לספוקי ביה כלל הילכך בעינן טלפים לאפוקי מטומאה וקרנים לאפוקי מבהמה ור' יוסי ס"ל דכל שיש לו קרנים אין לספקו [בטומאה] כלל והיינו דתנן בפרק בא סימן (דף נא:) כל שיש לו קרנים יש לו טלפים וסתמא כרבי יוסי:

**והרי עז דיש לו קרנים וטלפים וחלבו אסור כרוכות בעינן**. פרש"י ז"ל כרוכות עגולות כדאמרינן בב"ק (דף נ:) גבי שיחין ומערות ובבכורות (דף מ:) גבי (פיו) דומה לחזיר:

**חדוקות בעינן**. מלאות פגימות וחריצין:

**והרי עז דחדוקות**. וקס"ד דהדר ביה מכרוכות ומוקי סימנים אחדוקות. וכרוכות תו לא בעינן:

**מפוצלות בעינן**. שיהו להם פצולים:

**והרי צבי**. דאין מפוצלות אותו שקורין אנו צבי לא היו הם קורין צבי אלא אותו הקרוי אשטנבו"ק וקרנים שלו אינן מפוצלים:

**חדודות בעינן**. כך גורס רש"י ז"ל ופירש כעין קרני איל וצבי שהן מדין למעלה:

**הילכך כל היכא דאיכא מפוצלות וכו'**. כיון דאיכא מפוצלות ואיכא דאלו מפוצלות היכא דאיכא מפוצלות לא בעינן מידי אחרינא לפי שאין פצול בקרני בהמה והיכא דאלו

מפוצלות כגון הצבי בעינן חדודות כרוכות וחדוקות דניפוק מספקא דכולהו. חדוקות לאפוקי דשור. חדודות לאפוקי דעז שהם רחבות. כרוכות לאפוקי נמי מספיקא דעז דאע"ג דשל עז אינן חדודות יש עיזא כרכוז ששמו עז וקרניו חדוקות וחדודות ומספקא לן אי מינא דעז נינהו:

**דמבלע חדקייהו**. החריצין תכופין וסמוכין ומובלעין זה בזה:

**והיינו ספקא דעיזא כרכוז**. שקרניו חדוקות וחדודות ומספקא לן כיון דחדודות וחדוקות חיה היא או שמא כיון ששמו עז מין בהמה היא זו היא שטת רבינו שלמה יצחקי ז"ל ומה שפירש דכי מקשינן הרי עז דחדוקות הוה סבירא לן דהדרינן מכרוכות לא נהירא דאם כן למה ליה לחדושי מפוצלות בעינן לימא דלא הדר וכרוכות וחדוקות בעינן ונפקינן בהו מספקא דשור ועז וכן מה שכתב דמדמקשינן והרי צבי דאין מפוצלות משמע שמה שאנו קורין צירב"ו אינו צבי שהרי אמרו כאן שאין קרני הצבי מפוצלות וזה שאנו קורין אותו צבי פצולין הרבה יש לו. לא נהירא שהרי כל הסימנין שהזכירו חכמים בצבי יש לו באותו שאנו קורין עכשיו צבי (כתובות קיב.) שאין עורו מחזיק את בשרו ושהוא ישן בעינו אחת פתוחה וכן מה שפי' בחדודות שהן חדין למעלה ובעינן חדוקות לאפוקי משור וחדודות לאפוקי מעז וכרוכות לאפוקי מעיזא כרכוז דקרניו חדוקות וחדודות אינו מחוור דאם כן בכרוכות וחדוקות תסגי ליה דהא ליכא דכוותייהו בשור ולא בעז ולא בעיזא כרכוז לפיכך פירש ר"ת ז"ל דכרוכות היינו דקיימא גילדי גילדי וקס"ד שהגילדי מתקלפין זה מזה ושל עז אינן כן ומקשינן והרי שור דכרוכות כלומר דקיימא גילדי גילדי והן מתקלפות ומהדרינן חדוקות בעינן כלומר לאו כדקא ס"ד שיהו הכריכות מתקלפות אלא שיהו מהודקות זו על זו וחדוקות כמו הדוקות כדאמרינן בעירובין [דף קא.] טובם כחדק שמהדקין את עובדי כוכבים לגיהנם. ומקשינן והרי עז דחדוקות כלומר אם כן דכרוכות מהודקות קאמרת הדרא קושיא לדוכתה שהרי של עז ישנן כן דבשלמא מעיקרא דמשנינן כרוכות בעינן וקס"ד דאפשר לקלף הכריכות זו מזו הוא דניחא לן דשל עז אינן מתקלפות אבל השתא דאמרינן דחדוקות בעינן הדרא קושיא לדוכתה דשל עז נמי חדוקות נינהו ומהדרינן מבוצלות בעינן כלומר שהן כפופות בראשיהן ומלשון כפיפה הוא כדאמרינן בקידושין [דף סב:] מאי משמע דהאי אגם לישנא דבוצלא הוא דכתיב הלכוף כאגמון ראשו ואפילו לנוסחאות שכתוב בהן מפוצלות כך מתפרש שהפ"א והבי"ת מתחלפות כמו שאמרנו [בריש פ"ו דפאה] הבקר במקום הפקר ופרכינן והרי צבי דאין מפוצלות כלומר שאינן כפופות ומהדרינן הדורות בעינן כלומר הדורות נמי בעינן ופירוש הדורות עגולות ושל עז אינן כן מיהו בהדורות לחוד לא סגי דקרני השור

נמי עגולין הן הילכך בעינן כרוכות חדוקות לאפוקי משור דלא מהדקי והדורות לאפוקי מעז. וספיקא דעיזא כרכוז היינו אי מיקרי מיבלע חדקיהו או לא וסלקא שמעתין שפיר אלא שקשה מה שנמצא בנוסחאות וכן בהלכות הרי"ף ז"ל חדוקות הדורות וכרוכות בעינן ואם איתא דכרוכות וחדוקות חדא מילתא היא הוה ליה למסמך כרוכות אחדוקות:

## דף כ:

**וקרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת חלבו מותר**. מין חיה הוא וקרש שמו:
**טביא דבי עילאי**. צבי של יער פלוני הנקרא כך:
**גרסי**' בגמ' (דף ס.) דרש ר' חנינא בר פפא מאי דכתיב יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למינהו באילנות. כלומר דכתיב בהן עושה פרי למינו נשאו דשאים קל וחומר בעצמן ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא פירוש לפי שהן גדולים וענפיהם מרובים אמר הקב"ה למינהו כלומר שיצא כל אילן רחוק מחבירו כדי שיהא לו היכר בפני עצמו אנו על אחת כמה וכמה פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו וגרסינן עלה בעי רבינא הרכיב שני דשאים לר' חנינא בר פפא מהו כיון דלא כתיב בהו למינהו לא מיחייב או דילמא כיון דאסכימו מן שמיא אידייהו כמאן דכתיב בהו למינהו דמי והכי פירושו דבהרכבה הוא דקא מיבעי ליה אבל לענין כלאי זרעים פשיטא דלית בהו שאין איסור משום כלאי זרעים אלא מיני תבואה וקטנית וזרעוני גנה אבל דשאים לא ומיהו לר' חנינא בר פפא בעי אם הרכיבן באילנות מהו מאחר שמהאילנות נשאו ק"ו אבל זרע פשיטא דפטור כשם שאין כלאים באילנות אלא בהרכבה דתניא בתוספתא דכלאים זורעין זרעוני אילן כאחד שאילו היה בדשאים משום כלאי זרעים כל שכן שיהיו אסורין לכ"ע בהרכבה דכל שאסור בזריעה כל שכן בהרכבה דומיא דירק דאסור נמי בהרכבה כדתנן בפ"ק דכלאים והא דתניא בתוספתא ר' דוסתאי אומר מין דשאין הרי הן כלאים בכרם ומשמע דה"ה בעצמן שהן כלאי זרעים יחידאה היא ופליגי רבנן עליה וה"נ משמע בהדיא בירושלמי הילכך לרבנן דשאים אין בהם משום כלאי הכרם ולא משום כלאי זרעים אבל בהרכבה לר' חנינא תבעי:
**אמרו חכמים כל הדורס טמא**. פי' רש"י ז"ל דורס שמניח רגלו על האוכל בשעה שהוא אוכל כדי שלא ינטל כולו לתוך פיו והשיב עליו רת"ם ז"ל א"כ אף התרנגולת עושה כן והוא ז"ל פירש דורס ואוכל העופות כשהן חיין דהא בגמרא אמרינן דורס ואוכל והאי לישנא משמע דורס ואוכל בעודו חי מדאמרינן בסוף פרק ארבעה אבות נזיקין (דף

טז:) ארי ברשות הרבים דרס ואכל פטור טרף ואכל חייב כלומר דרס ואכל בעודו חי פטור משום דאורחא דארי בהכי והוי לה שן שפטורה ברה"ר אלמא דורס ואוכל בעודו חי משמע ואע"פ שהתרנגולת אוכלת שקצים ורמשים בעודן חיים אין זו קרויה דריסה והנכון דדורס דהכא כעין הדרוסה שהזכירו למעלה בנץ וגס. וכ"ת א"כ מאי קא מיבעיא לן לעיל [דף נג.] שאר עופות טמאים אם יש להם דריסה אם לאו והרי שנינו כל עוף הדורס טמא דמשמע שסתמן דורסין הן י"ל דנהי שכולן צדין והורגין מהן מחמת ארס ומהן מחמת הכאה שמכין בצפורן. ומחמת ארס הוא דאסיקנא דאין להן דריסה אלא בדכותיהו ואע"פ שהדבר ידוע שהרבה מהם צדין גדולין כפלים בעצמן ודורסין אותן ואע"פ שאין להם דין דרוסה בגדולים ולישנא דדורס ואוכל דאמרינן בגמרא דורס כדי לאכול קאמרינן שכל הדורסין כדי שיאכלו מהן הן דורסין:

**וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף טהור.** הוי יודע דכ"ד עופות טמאין הוו ותו לא דבספר ויקרא כתיבי כ' וכתיבי בהו למינה למינו למינהו למיניהם הרי כאן כ"ד וכ"ד עופות הללו לכל אחד יש איזה סימן טהרה חוץ מנשר שיש לו ד' סימני טומאה והם שהוא דורס ואין לו אצבע יתרה ולא זפק ואין קרקבנו נקלף וכ"ג הנשארים חלוקין בסימני טהרתם ורש"י ז"ל סובר שלפי שיטת הגמרא שלעשרים עופות יש להן ג' סימני טהרה בגופן. ולעורב ב' מאלו. ולפרס או לעזניה לאחד מהם יש אחד מאלו והשני סימן טהרתו הוא שאינו דורס. ולא ידעו בעלי הגמרא האי סימן דאינו [דורס] אי בפרס איתיה אי בעזניה [איתיה] וכל זה מפרש כן רש"י ז"ל לפי גרסא אחת שהוא גורס בגמרא ולפי דקדוק סוגיתא כמו שכתבתי בחידושי. מעתה כיון שהרב ז"ל סובר שיש לכ' עופות טמאים מהם ג' סימני טהרה בגופן. דהיינו אצבע יתרה וזפק וקרקבנו נקלף היכי תנן וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבנו נקלף טהור והרי כ' עופות יש להן ג' סימני טהרה הללו וטמאין ולפיכך צריך הרב ז"ל לפרש דסיפא אריא סמיך דמעיקרא תנא דכל עוף דורס טמא שהדריסה סימן מובהק הויא לטומאה שאין לך בטהורים דורס ובתר הכי תנא דכל עוף שאינו דורס ויש לו ג' סימנים הללו טהור שד' סימנים הללו הן סימני טהרה וישנן כולן בתורים כדאיתא בגמרא וא"ת וכיון שהוא צריך לידע שלא יהא דורס למה לי ד' סימנין באינו דורס בסימן א' שבגופו סגי ואע"פ שאינו מכיר אחד מן העופות האמורין בתורה שהרי א"א לספקו באחד מהן דהא כ' עופות ג' סימנים יש להן בגופן ודורסין הן כמו שאכתוב בגמרא בס"ד וכן אין לספקו בעורב שהרי עורב ב' סימנים של טהרה שלו בגופו הן ודורס הוא והכי מוכח בגמרא מדקאמר הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דריס ופרש"י ז"ל והוא דלא חזינא ליה דדריס ואם איתא דעורב

אינו דורס ליחוש שמא אינו דורס ועורב הוא אלא מכאן שעורב ג"כ דורס וכיון שכן זה שאינו דורס אין לספקו בעורב. ובפרס או בעזניה א"א לספקו דהא לית להו אלא חד סימנא והאי איתי ליה תרי וכיון שכן ארבע סימנין למה לי באינו דורס וסימן אחד של טהרה סגי י"ל דאה"נ אלא דתנא לא אתא לאשמועינן בהיתר עוף הבא לפנינו בכמה סימנין סגי ליה אלא כולהו סימני טהרה אתא לאשמועינן ובגמרא הוא דמפרש עוף הבא לפנינו בכמה סימנין סגי ליה כמו שאפרש בס"ד:

**ואצבע יתרה**. פרש"י ז"ל אצבע שאחורי הרגל ואע"פ שברוב העופות היא קרי לה יתרה לפי שאינה בסדר חברותיה אבל אחרים אומרים שא"א שתהא זו אצבע יתרה דהא בגמרא אמרינן דנשר אין לו אחד מסימני טהרה אלמא אין לו אצבע יתרה ואם זו שאחורי הרגל היא אצבע יתירה היאך אפשר שלא תהא בנשר והלא עיקר הדריסה באותו אצבע היא והנשר גדול שבדורסין לפיכך פירשו שהאצבע שלפניו [שהיא יותר] גדולה ויתרה מחברותיה קרויה אצבע יתרה ואין אצבע זו בנשר שאין לו אלא ב' אצבעות שלפניו שהן שוין ואחד לאחריו. וקרקבן נקלף דתנן מוכח בגמרא [דף סב:] דהיינו שנקלף ביד ואע"פ שאינו נקלף עד שעמד בשמש ונתרפא בהכי סגי אבל אי לא מיקלף בידא אלא בסכינא ספיקא הוי:

**כל עוף החולק את רגליו**. מפרש בגמ' שכשמעמידו על החוט נותן שתי אצבעות לכאן וב' אצבעות לכאן טמא דבידוע שהוא דורס ולא קאמר ר' אלעזר בר' צדוק אלא שכל החולק את רגליו טמא אבל יש לך טמא שאינו חולק את רגליו דומיא דרישא דאמרינן כל עוף הדורס טמא אע"פ שיש טמא שאינו דורס דהיינו פרס או עזניה:

(**גמ'**) **אמר רב נחמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור**. בגמרא מוכחינן הכי מדכתב רחמנא נשר וילפינן מיניה דכל שאינו דומה לנשר שיש לו ארבעה סימני טומאה אלא יש לו סימן אחד של טהרה טהור חוץ מהעופות הכתובים בפרשה שהרי יש מהם עשרים שיש להם שלשה סימני טהרה ואעפ"כ טמאין ולעורב שנים ולפרס ולעזניה אחד וטמאין אבל כל שאר עופות שבעולם כיון שאינן דומים לנשר בארבע סימני טומאה טהורין ומנשר ילפינן הכי דליכא למימר אדרבה ניליף מהנהו אחריני שאע"פ שיש לו סימן אחד של טהרה או אפילו שנים או אפילו ג' יהו טמאין דא"כ נשר שיש לו ד' סימני טומאה למה לי למכתביה אלא ודאי להכי כתב רחמנא נשר לאשמועינן שכל שאינו דומה לו אלא יש לו אפילו סימן אחד בלבד של טהרה טהור ולפי שמן הכלל הזה היינו מטהרין כולהו עשרים ושלש עופות טמאים שהפחות שבהן יש בו סימן אחד של טהרה הוצרך לכותבן לומר שעשרים עופות אע"פ שיש להם ג'

סימני טהרה ועורב אע"פ שיש לו שנים ופרס ועזניה אע"פ שיש להן אחד אחד טמאים אבל כל שאר עופות כל שיש להן אפילו סימן אחד של טהרה בלבד טהורים ומש"ה אמר רב נחמן דעוף הבא בסימן אחד טהור כיון שבקי בהן ובשמותיהן ויודע שאינו לא פרס ולא עזניה ושאינו בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טמא שהרי יש לספקו או בפרס או בעזניה:

## דף כא.

**בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב.** שהרי אין בכל עשרים וארבע עופות טמאין שיהא לו שני סימנים של טהרה בלבד אלא עורב. ומכאן שכל עשרים וארבע עופות טמאין דורסין הן וכיון שרש"י ז"ל סובר שיש להם ג' סימני טהרה על כרחינו יש להם אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף ולפיכך צריכין אנו לפרש דמתני' דקתני דכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף טהור אריש סמיך כמו שכתבתי במשנתינו שאי אפשר לך לומר שאחד משלשה סימני טהרה שיש לעשרים [עופות] הוא אינו דורס שא"כ למה אמרו שכל שבא בשני סימנין האמורים במשנתינו שאין לספק בו אלא בעורב בלבד ליחוש שמא אינו דורס וממין עשרים עופות הוא וכ"ת ה"ק בב' סימנין טהור כגון שבא באצבע יתרה וזפק ויודע שהשנים האחרים לטומאה א"כ אפילו הוא מכיר עורב למה הוא טהור והרי זה דורס הוא ששניט כל עוף הדורס טמא אלא על כרחין ה"ק בשני סימנים ואינו יודע אם הוא דורס אם לאו טהור לפי שאין לספק בו אלא בעורב בלבד שאין לחוש שמא אינו דורס ומעשרים עופות הוא שהרי כולן דורסין וכמו שכתבתי:

**והוא שיכיר עורב וכל מין עורב.** בגמרא מוכח דכל שיש לו שני סימנין בגופו אע"פ שאינן סימנין של עורב שהן אצבע יתרה וקורקבן נקלף שכבר נבדק ונמצא לו כן אלא שני סימנין אחרים בגופו כגון זפק ואצבע יתרה או זפק וקורקבן נקלף מין עורב הוא וטמא לרבי אליעזר בשוכן עמו בלחוד ולרבנן בשוכן ונדמה כדאיתא לקמן [דף סה.]. ומימריה דרב נחמן ה"נ מוכחא דקאמר בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב ומשמע דבכל שני סימנין בעינן שיכיר עורב דאי לא הוה ליה לפרושי עוף הבא בשני סימני עורב אלא ודאי כל הבא בשני סימנין בגופו אע"פ שאינן כשל עורב יש לחוש שמא מין עורב הוא אלא א"כ סימן אחד שבו הוא שאינו דורס דכל מיני עורב דורסין הן:

**הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דריס.** אפילו אינו בקי בהן ובשמותיהן דלא חיישינן שמא פרס או עזניה הוא כדמפרש ואזיל דלא שכיחי בישוב אלא במדבר וה"מ דלא דריס כי משכחינן ביה סימן אחד מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינן ליה

דדריס אבל דריס על כרחיך או פרס או עזניה הוא שכלל גדול שנינו כל הדורס טמא לפי שאין לך בטהורים שיהא דורס זו היא שיטת רש"י ז"ל:

**ונמצאו** כללי השמועה לפי שיטה זו שכל עוף הדורס טמא ועוף הבא בג' סימנין בגופו ואינו ידוע אם דורס אם לאו אסור לפי שיש לחוש שמא מעשרים עופות טמאים הוא בא בשני סימנים בגופו ואינו [דורס טהור שאין בעופות טמאים כיוצא בו. בשני סימנים ואינו] יודע אם הוא דורס אם לאו אע"פ שאינן אותן שני סימנין של עורב יש לחוש לעורב ולמיניו. היה לו סימן אחד בגופו אע"פ שאינו יודע אם הוא דורס אם לאו וכן אין לו סימן טהרה בגופו ואינו דורס כל אחד מאלו טהור שאין בכל הטמאין כיוצא בהם אלא פרס ועזניה והנהו לא שכיחי בישוב. ויש מי שמספק ואומר דכי אמרינן לא שכיחי בישוב דוקא בישובי דידהו אבל דידן חיישינן כל זה לפי דרכו של רש"י ז"ל:

**אבל** אין דרכו מחוור שלדבריו כי בעי רב נחמן שיהא בקי בהם ובשמותיהן אינו צריך שיהא בקי אלא בפרס ועזניה דהא ליכא בכולהו עופות בני חד חד אלא אינהו ולפיכך אין הלשון מתחוור שיאמר סתם היה בקי בהם ובשמותיהם ולא יהא צריך להיות בקי אלא בפרס ועזניה. ועוד קשה לשיטת רש"י ז"ל שא"כ כי היכי דאמר דעוף הבא בסימן אחד ומכיר פרס ועזניה טהור [ועוף הבא בשני סימנים ומכיר עורב טהור] לימא נמי עוף הבא בג' סימנין טהור והוא שיכיר עשרים עופות האמורים בפרשה. אלא שאפשר לי לומר בזה דמשום דהנהו ד' עופות דנפקי מלמינה למינו למינהו למיניהם לא ידיעי לא אמר הכי. ועוד קשה על רש"י ז"ל שבדיקת העופות מעידה הפך מדבריו ז"ל שהוא פירש שעשרים עופות יש להם ג' סימני טהרה בגופן והרי נבדק האישפרוו"ר שהוא הנץ האמור בתורה כמו שפירש רש"י ז"ל בפירוש התורה ובמשנת [דף מב.] דרוסת הנץ וכן נראה שהוא המורגל לצוד בו ודורס תמיד ומצאו שאין לו אלא אצבע יתרה בלבד וכן עוף הגס שבמיני הנץ ששנינו בו דרוסת הגס בעוף הגס והוא האסטו"ר שצדין בו תמיד ואין לו גם כן אלא אצבע יתרה בלבד וכן בדקו בת היענה הנקראת בלשון חכמים נעמה ואין להסתפק בה שהיא האשטרו"ץ מפני שאוכלת הברזל והזכוכית כמו שאמרו בפרק מפנין (דף קכח.) ואת הזכוכית מפני שהיא מאכל לנעמיות והיא העושה אבל תמיד שאינה משוררת ולא משמעת קול כלל כענין שכתוב (מיכה א) אבל כבנות יענה ואין לה זפק ולא אצבע יתרה שאין לה אלא ב' אצבעות לפניה ואחד יוצא גודל ואין זו אצבע יתרה כמו שפירש' במשנתינו אלא שקורקבנה נקלף ועוד בדק הרמב"ן ז"ל העוף הנקרא מילא"ן והוא דורס וצד תמיד תרנגולים קטנים וכיוצא בהם ואין לו אלא אצבע יתרה בלבד וכיון שכן הרי מצינו עוף הבא בסימן אחד וטמא ואין לומר שהוא פרס או עזניה

שהרי הוא מצוי בישוב בשוקים וברחובות וכן בדק במיני העופות שעיניהם הולכים לפניהם כשל אדם ויש להם לסתות כאדם והם קריא וקפוף כדאיתא בפרק המפלת (דף כג.) ואין להם לא זפק ולא קרקבן אלא אצבע יתרה וכן בדק עוף הנקרא וולטור"א שהוא בלשון חכמים דיו ובלשון תורה דיה והיא שרואה נבלה מרחוק יותר מכל העופות כמו שמוזכר בשמועה זו [דף סג:] ואין לו אלא אצבע יתרה בלבד וכן העטלף שהוא העכבר הפורח בלילה ואין לה זפק ולא קורקבן נקלף אלא אצבע יתרה לפי שיש לו חמש אצבעות לפניו האמצעי ארוך והוא היתר. ומכל זה נדחה פי' של רש"י ז"ל שהרי כל אלו העופות הטמאים אין להם אלא סימן אחד. מלבד מה שקשה עליו מכל מה שדקדקנו בסוגית הגמרא והארכתי בחדושי וכן נדחו מפני הבדיקה פירושים אחרים שנתפרשו בשמועה זו:

## דף כא:

**אלא** עיקרן של דברים כמו שפירש הרב ר' משה בר יוסף ז"ל שעשרים וארבע עופות האמורים בתורה כך נחלקין לסימניהן לעשרים מהן יש סימן אחד של טהרה בגופו וכולן דורסין והעורב ג"כ דורס ויש לו שני סימנין בגופו והם אצבע יתרה וקרקבן נקלף שכבר בדקו אותו ומצאו לו כן ואין ספק שזה שאנו קורין קור"ב הוא העורב לרוב שחרותו וגם בניו יוצאים לבנים קצת כמו שנאמר עליו בהגדה (כתובות דף מט:) והוא שצועק תמיד כמו שאמרו בפרק לא יחפור (דף כג.) אפיקו קורקור מהכא ופרס ועזניה אית להו חד חד אלא שהאחד מהם סימן שלו הוא שאינו דורס והאחד יש לו סימן אחד בגופו ונמצא שאין לאחד מן העופות הטמאים שלשה סימני טהרה בגופן והיינו דתנן במתניתין כל עוף הדורס טמא וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף טהור ותרי כללי נינהו ולא קאי חד אחבריה אלא הכי קתני כל עוף הדורס טמא שבידוע שמעופות טמאים הוא שאין לך בטהורים דורס וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף בידוע שאינו דורס וטהור לפי שאין לאחד מעופות טמאים יותר משני סימנין של טהרה וזה כיון שיש לו שלש ודאי עוף טהור הוא ואין ה"נ דהוה מצי למתני שכל שיש לו סימן אחד בגופו ואינו דורס טהור שהרי כולן דורסין חוץ מפרס או עזניה וליכא למיחש להו שאין להם אלא סימן אחד אלא לפי שסימן הדריסה אינו ניכר לאלתר כדאמרינן [בגמרא] [דף סב:] בתרנגולתא דאגמא דחזיוה דדרסה ואכלה הזכיר ג' סימנין הללו שניכרין לאלתר לעין. ועוד שרצה לשנות כל סימני הטומאה והטהרה האי הוא פירושה דמתני' ומש"ה אמר רב נחמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור כלומר אם אותו סימן

הוא בגופו צריך שיהא בקי בכל העשרים עופות ופרס ועזניה ואם אותו סימן הוא שאינו דורס אינו צריך שיהא בקי אלא בפרס ועזניה בלבד. והשתא אתי שפיר מאי דקאמר היה בקי בהם ובשמותיהם דמשמע שצריך להיות בקי בכולן ואתי שפיר נמי מאי דלא קאמר עוף הבא בג' סימנין טהור [והוא שיכיר כ' עופות] דליכא למימר ובלבד שיכיר שאע"פ שאינו מכיר אחד מהם טהור שאין בכל העופות הטמאין שיהא בו ג' סימנין של טהרה והיינו דתנן כל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף טהור ובתר הכי אמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן א' טהור וה"מ דלא דריס כלומר שאם אותו סימן הוא שאינו דורס טהור דליכא למיחש ביה אלא לפרס ועזניה והנהו לא שכיחי בישוב אבל בא בסימן אחד בגופו [ואינו יודע אם דורס או לא] טמא אא"כ הוא בקי בכל העופות שבתורה דהא שכיחי בישוב. זו היא שטת הרב רבי משה ברבי יוסף ז"ל:

**ונמצאו** כללי השמועה לפי שטה זו דכל עוף הדורס טמא ועוף הבא בג' סימנים בגופו בידוע שאינו דורס וטהור והיינו מתני' בא בשני סימנין בגופו ואינו דורס טהור שאין בעופות הטמאים כיוצא בו. בא בשני סימנים בגופו בלבד ואינו יודע אם הוא דורס אם לאו אע"פ שאינן אותן שני סימנין של עורב יש לו לחוש לעורב ולמיניו. היה לו סימן אחד בגופו ואינו דורס טהור. אין לו סימן בגופו ואינו דורס טהור שאין בכל הטמאין כיוצא בו אלא פרס ועזניה והנהו לא שכיחי בישוב. בא בסימן אחד בגופו ואינו יודע אם הוא דורס אם לאו אסור עד שיכיר כל העופות הכתובין בתורה. וכתב הר"ז הלוי ז"ל קבלנו במסורת מאבותינו ומרבותינו הקדמונים שכל עוף שחרטומו רחב או שיש לו כף הרגל שקורין פאט"ה כמו שיש לאווז אין להסתפק בדרוסתו כי בידוע שאינו דורס ע"כ:

**עוף טהור נאכל במסורת.** אם זכור באדם כשר שאכלו או שמסר לו רבו או צייד חכם שהוא טהור:

**שבקי בהם.** אותו הרב:

**ורבו שאמרו רבו צייד.** לאו רב בחכמה אלא בענין צידה ובקיאות עופות:

**תנו רבנן לוקחים ביצים בכל מקום ואין חוששין לא משום נבלות.** שמא נמצא בתרנגולת נבלה ואע"ג דביצת נבלה אסורה כדתנן בעדיות [ריש פ"ה] אפ"ה דנבילות וטרפות מיעוטא נינהו ובגמרא פרכינן ודילמא דעוף טמא נינהו ומפרקינן באומר של עוף פלוני וטהור הוא. וא"ת ומאי קושיא דעופות טמאין נמי מיעוטא נינהו וכדתניא לעיל [דף סג:] שעופות טהורין מרובין מן הטמאין. תרצו בזה דאע"ג דמיעוטא נינהו כי מסמכינן להו בהדי נבלות וטרפות הוו להו רובא א"נ מחצה על מחצה א"נ יש לומר דאע"ג דמיני עופות טהורין מרובין מן הטמאין אפשר שבפרטי העופות שבכל מין ומין

שבטמאין מרובין מן הפרטים שבטהורים כדאמרינן לעיל [שם] בגמרא מאה עופות טמאין יש במזרח וכולן מין איה הן. ולי נראה דברייתא הכי קתני לוקחין ביצים בכל מקום ואפילו במקום שעופות טמאין מרובין מן הטהורין כגון המקומות שהן בשכונת המדברות והיינו דקתני בכל מקום משום (הכי) דלגבי חששא דעוף טמא לאו ארובא סמכינן אלא משום דאמר של עוף פלוני הן וטהור הוא כדמסקינן אבל לגבי חששי דנבלות הוא דסמכינן ומשום הכי מסיים בה ואין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות והיינו דמקשינן ודילמא דעוף טמא נינהו דכיון דבכל מקום קתני אפילו בדוכתא דשכיחי עופות טמאים ליחוש דילמא דעוף טמא נינהו:

**באומר של עוף פלוט הן וטהור הוא**. אמרינן בגמרא דדוקא כי אמר של עוף פלוני אבל אי אמר של עוף טהור בלחוד אין לוקחין משום דמצי משתמיט כלומר דמצי אמר של עוף אחר אמרתי לך שאי אתה מכירו וטהור הוא אבל כי אמר של עוף פלוני לא משקר משום דלא מצי משתמיט שהרי יכול הוא להבחין אי ביצי אותו עוף הם וכיוצא בזה אם לאו. וכל כה"ג אפילו עובד כוכבים מהימן כדאמרינן בסמוך אין לוקחין מהם ביצים טרופות משמע דהא שלימות לוקחין דהיינו בכה"ג דאמר של עוף פלוני וטהור הוא. ואיכא מ"ד דאפילו ישראל שאינו מוחזק בכשרות בעינן דלימא הכי אבל הרמב"ן ז"ל כתב דבישראל שאינו מוחזק בכשרות אפילו לא אמר של עוף פלוני סגי דהא אסיקנא בפרק אין מעמידין [דף מ:] גבי דגים דבאומר אני מלחתים מהימן ה"נ אי אמר אני חזיתינהו דמעוף טהור נינהו סגי ומיהו דוקא בדלא חשיד דספי איסורי אלא דסמיך אקרבי דגים או אביצים אסימניהם וזבין להו מעובד כוכבים ולא משמע ליה איסורא במלתא דסבר דמצי למסמך אסימני ביצים וקרבי דגים וליתא דלאו דאורייתא נינהו כדאיתא לקמן הילכך כיון דבעינן מיניה סהדותא דוקא לא משקר לן ובכה"ג הוא דאמרינן התם באין שם מומחה סגי בדאמר אני מלחתים אבל בדחשיד למספי אסורא ודאי לא מהימן:

**ולבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כך סימני קרבי דגים**. קצת דגים יש שנמצאים בקרביהן אלי הסימנין דמפרש ואזיל ובפ' אין מעמידין אמרינן משכחת לה בצלובתא וברוב הנוסחאות בגמרא כתוב כך סימני עוברי דגים כלומר ביצים שבתוכן אבל הרב אלפסי ז"ל גורס קרבי דגים ובפרק אין מעמידין גם כן כתוב אין לוקחין קרבי דגים אלא מן המומחה ולא כתב עוברים לפי שהוא ז"ל פוסק כמאן דאמר התם דג טמא משריץ כלומר מוליד דגים כיוצא בו במיעיו ואין לו ביצים כלל ודג טהור מטיל ביצים הילכך ליכא למיחש בעוברי דגים דהיינו ביציהן לטמאין כלל:

**כל שכודרת ועגולגלת**. כודרת מלשון כדור ואי תנא כודרת בלתוד הוה אמינא כעין כדור מעוגל שוה מכל הצדדין להכי תנא עגולגלת לומר שאין עגולה שוה ואי תנא עגולגלת בלחוד הוה אמינא כעין עדשה להכי תנא כודרת שתהא עשויה כעין כדור:

**ראשה אחד כד**. עגול ועב ככד:

**וראשה אחד חד**. מחודד:

**חלבון**. לובן הביצה:

**חלמון**. מגול"ת בלע"ז:

**בידוע שהיא ביצת השרץ**. בגמ' מפרשינן דנפקא מינה שאם רקמה ואכלה לוקה עליה משום השרץ השורץ על הארץ:

**סימנים לאו דאורייתא**. סימנים הללו של ביצים לאו הלכה למשה מסיני נינהו ולא סמכינן עלייהו:

**ודאי טמאה**. ואי אמר לך עובד כוכבים של עוף פלוני טהור הם ודאי משקר. בסתמא לא תסמוך עליה דאיכא דעורבא דדמיא ליונה. כלומר בסימנין הללו אבל בצורתן ניכרין הן ומש"ה כי אמר של עוף פלוני וטהור הוא מהימן דלא מצי משתמיט. ואיכא למידק דהכא אסיקנא דסימנין לאו דאורייתא ואילו בפרק אין מעמידין (דף מ.) משמע דסימנין דאורייתא דאמרינן התם קרבי דגים ועוברין אינן נקחין אלא מן המומחה כלומר בקי בהן ואקשינן למה לי מומחה ליבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כך סימני דגים וכו' ואוקמא רבינא כשנימוחו אלמא דאי לא נימוחו סמכינן אסימנים. תירץ רת"ם ז"ל דנהי דסימני ביצים לאו דאורייתא היינו דווקא בביצים משום דאיכא דעורבא דדמיא ליונה אבל בקרבי דגים סימנין דאורייתא נינהו דליכא טמאין דדמי לטהורין והא דאמרינן כסימני ביצים כך סימני קרבי דגים לענין סימנין בלחוד הוא דמדמינן להו ומיהו לא דמו לגמרי דסימני דגים דאורייתא ודביצים לאו דאורייתא ובירושלמי לא משמע הכי דאמרינן התם בעבודה זרה [סוף פ"ב] רבי נתן אמר קמי שמואל ידענא לאפרושי בין עוברי דגים טמאים לעוברי דגים טהורים עוברי דגים טמאין עגולין ועוברי דגים טהורים ארוכין אחמי ליה חד סלפתא כלומר הראה לו מין דג ששמו סלפתא והוא טהור ועובריה עגולים והרי מוכח שאין סימנו מובהק ואמר ליה טמא אמר ליה לא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך לומר על טמא טהור כלומר אין ריעותא כלל בזה מפני הוכחה מין דג זה ששמו סלפתא שהוא טהור ולפי כלל זה הוא טמא שזה חומרא הוא ולא נפיק מיניה חורבא אלא סופך לומר על טמא טהור כלומר כשם שהראיתי לך שטעית בכלל זה לענין חומרא ונמצא שאין כלל זה קיים כך אפשר שתטעה בו להקל שיהו

עוברי מיני דגים טמאים ארוכים אלמא אפילו סימני דגים ליתנהו מדאורייתא והדרא קושיין לדוכתיה. והרב אלפס ז"ל הביא בהלכות האי תרוצא דרבי זירא דסימנין לאו דאורייתא ושם בע"ז הביא ברייתא דאין לוקחין ביצים אלא מן המומחה כפשטה ולא כתב אוקימתא דרבינא דאוקמא בשנימוחו משמע דס"ל דפליגי שמעתתא אהדדי ופסק כסוגיא דהכא דסימנין לאו דאורייתא משום דאיתמרה בדוכתה ועוד דמוכחינן לה בגמרא משמנה ספיקות דרב אשי ואחרים כתבו דשמעתתא לא פליגן דנהי דקי"ל סימנין לאו דאורייתא אפ"ה איצטריך התם בע"ז לאוקמה בשנימוחו משום דמומחה דהתם לאו בקי בהם קאמר אלא מוחזק בכשרות ומש"ה פריך למה לי שיהא מוחזק לבדוק בסימנין דהא כל היכא דאיכא סימני טהרה אפילו עובד כוכבים דאמר של עוף פלוני וטהור הוא נאמן וכל שכן עם הארץ אע"פ שאינו מוחזק בכשרות:

## דף כב.

**תניא אין מוכרין ביצה טרפה לעובד כוכבים**. דילמא הדר מזבין לה לישראל: **לפיכך אין לוקחין מהם ביצים טרופות**. כלומר דכיון שהתירו למכור להם אין לוקחין מהם מתוך שאין דרך למכור ביצים טרופות [והרי יש כאן ריעותא] איכא למיחש שמא ישראל מכרן לו ושל טרפה היו. ולפי שאין מוכרין להם ביצת טרפה שלמה אלא טרופות [והיא מלתא דלא שכיחא דרוב ביצים אינם טרופות] ולפיכך כתבו בתוספות שאין ללמוד מכאן לאסור פת של פלטר שהחליקו פניה בחלמון ביצה ותמהני דאם איתא דבכה"ג שרי אפילו טרופה בקערה היכי שרי למכור להם ליחוש שמא יטוח בה את הפת וימכרנה לישראל ואפשר דלכולי האי לא חיישינן ומ"מ קשיא היכי קאמר לפיכך דמשמע דדוקא מפני שהתירו למכור להם ביצה מטורפת הוא דאין לוקחין מהם ביצים טרופות אבל מדינא שרי דהא הכא כי אמר של [עוף] פלוני וטהור הוא מאי הוי דהא לא מינכר. תירץ רבינו יצחק ז"ל דאין הכי נמי דודאי בטרופות לא מהימן דהא מצי משתמיט ואיכא למיחש לעוף טמא ותנא דברייתא לא תלי איסור הלקיחה בהיתר המכירה דאדרבה לקיחה מדינא אסורה והתרת המכירה הוא שתלוי באיסור הלקיחה דמשום דאסור ליקח מהם ביצים טרופות דאיכא למיחש [לעוף טמא מותר למכור להם דליכא למיחש שמא] יחזור וימכרנה לישראל ובברייתא הכי קתני אין מוכרים כו' אא"כ מטורפות בקערה לפי שאין לוקחין מהם ביצים הטרופות בקערה ולשון לפיכך לא אתי שפיר להאי פירושא ואחרים כתבו דאפילו בטרופה כי אמר של עוף פלוני וטהור הוא לא מצי משתמיט דאי יהיב דעתיה מינכר ואין זה מחוור ואחרים כתבו דה"ק לפיכך אין

לוקחין מהם ביצים הטרופות בקערה אפילו ידעינן דמעוף טהור נינהו וטרפם ישראל ומכרם לעובד כוכבים דחיישינן דילמא ביצת טרפה היא וכל זה דוחק ולפי מה שכתבתי למעלה אתיא מילתא כפשטא דכי בעינן דיאמר של עוף פלוני וטהור הוא ה"מ בדוכתא דשכיחי עופות טמאין אבל בדוכתא דלא שכיחי לא חיישינן להו ומש"ה קאמר דלפי שהתירו למכור לעובד כוכבים ביצה טרופה אסור ללוקחה מהם אבל מדינא שרי ובהכי אתי שפיר מה שנהגו עכשיו ליקח ביצים מן העובדי כוכבים ולא מצרכינן ליה למימר של עוף פלוני וטהור הוא:

**תנו רבנן ביצים מוזרות**. שאינן מזכר ואין אפרוח קלוט בהם לעולם. מוזרות מלשון טויה כדאמרינן בפ"ק דסוטה (דף ו:) מוזרות בלבנה כלומר טוות. שכשהביצים עומדין זמן מרובה נפסדין ונעכרין והם נטוים כחוט:

**נפש היפה תאכלם**. מי שאינו איסטניס ואין דעתו קצה בהם יאכלם אע"פ שישבה עליהם התרנגולת ימים רבים כך פרש"י ז"ל ולאו דוקא בדספנא מארעא דהא קתני סיפא נמצא עליה קורט דם וכו' כלומר דחיישינן לריקום ומשמע דארישא קאי ובדספנא מארעא לא שייך בה ריקום כלל וברישא דהך ברייתא תניא בגמרא גיעולי ביצים מותרין ופרש"י ז"ל ביצים טמאות ששלקן עם הטהורות מותרות הטהורות דפליטת טמאות מיא דביעי בעלמא הוא ואע"ג דקושטא דמילתא הכי איתא אפ"ה פירושו לא נהירא דהא בפרק גיד הנשה (דף צח.) שקלינן וטרינן בהא מילתא טובא ולא מייתינן להך ברייתא דקתני גיעולי ביצים מותרות ועוד דבתוספתא תני להו בתרתי דתני גיעולי ביצים והדר תני ביצים טהורות ששלקן עם הטמאות דתניא התם ביצים טהורות ששלקן עם הטמאות אם יש בהן בנותן טעם אסורות ואם לאו מותרות גיעולי ביצים מותרין באכילה אע"ג דלא קי"ל כי הא מתניתא דהא אסיקנא בפרק גיד הנשה דביצים טהורות ששלקן עם הטמאות מותרות וליכא למיחש לטעמא דידהו דמיא דביעי בעלמא הוא ואפ"ה גמרינן מינה דגיעולי ביצים לאו היינו ביצים טהורות ששלקן עם הטמאות לפיכך נראין דברי בעל הלכות ז"ל שפירש גיעולי ביצים מלשון שורו עבר ולא יגעיל (איוב כא) והם ביצים שהתרנגולת מטלת קודם זמנה מחמת הכאה וכיוצא בה וקמ"ל דכל שהן גמורות ואינן מעורות בגידין מותרות ואין חוששין להם משום אבר מן החי וכך הוא בירושלמי במסכת תרומות [פ"י הלכה ו] גיעולי ביצים מותרין שורו עבר ולא יגעיל:

**נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר**. אמרינן עלה בגמ' א"ר ירמיה והוא שנמצא על קשר שלו קשר היינו זרע התרנגול הקשור בראש הכד של ביצה ומשם יציאת האפרוח מתחלת וכיון דעדיין הוא שם ולא יצא חוץ לקשר זורק את הדם ואוכל

את השאר אבל אם נמצא בקשר וחוצה לו כל הביצה אסורה חוששין שמא נתפשט בכולה ור' ירמיה לא פירש על איזה קשר קאמר של חלבון או של חלמון ואתא רבי דוסתאי אבוה דרבי אפטוריקי ותנא לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה אפילו ביצה אסורה מ"ט דסריך תיכלא בכולה. כלומר לא שאנו שאם נמצא בקשר לבד זורק את הדם ואוכל את השאר אלא כשנמצא על חלבון שלה כלומר על קשר של חלבון והוא זרע של הזכר שעומד בראש הכד ומשם מתחיל להתרקם אבל נמצא על קשר של חלמון אע"פ שאינו יוצא חוץ לקשר כל הביצה אסורה דסריך תיכלא בכולה כלומר ששלט ההפסד בכולה ואמרינן תו בגמרא רב גביהא מבי כתיל אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי כלומר הא דתני דוסתאי וא"ל איפכא תני תנא קמיה דאביי כלומר שתנא אחד היה שונה אותה בהפך לא שאנו אלא נמצא על חלמון שלה ואביי הוא דתרצה ניהליה הכי כדאמר לא שאנו אלא שנמצא על חלבון זו היא שטת רש"י ז"ל הילכך נקיטינן לפי שיטה זו דדם הנמצא בקשר של חלבון אם יצא ממנו ולחוץ כל הביצה אסורה ואם לאו זורק את הדם ואוכל את השאר אבל נמצא בקשר של חלמון אע"פ שלא יצא ממנו אסורה כולה והיכא שנמצא דם בחלבון או בחלמון חוץ לקשר ולא בקשר כלל בכה"ג ליכא למיחש לריקום שהאפרוח מן הקשר הוא מתחיל להתרקם והוה ליה דם ביצים דשרי כדאמרינן בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כ:) כל דם לא תאכלו יכול אפילו דם ביצים ודם דגים וחגבים במשמע ת"ל לעוף ולבהמה אוציא דם ביצים שאינו מין בשר וכו'. ומיהו אפשר דהתם מדאורייתא קאמר אבל מדרבנן אסור מפני מראית העין כדגזרינן בדם שעל [הככר] הלכך נמצא בחלבון או בחלמון חוץ לקשר ולא נמצא בקשר זורק את הדם ואוכל את השאר. אבל הגאונים ז"ל סוברין דדוסתאי פליג אדרבי ירמיה והכי משמע דהא דדוסתאי מתניתא היא ולא משמע דקאי אדרבי ירמיה כלל אלא לדוסתאי כולה מילתא בחלבון וחלמון תליא ולא בקשר וחוץ לקשר אלא כל שנמצאת בחלבון ואפילו בקשר וחוץ לקשר זורק את הדם ואוכל את השאר דאין לחוש בחלבון לריקום לעולם ואם נמצאת בחלמון ואפילו חוץ לקשר כולה ביצה אסורה דחיישינן דילמא דם ריקום הוא וסריך תיכלא בכולה וזהו דעת הרב אלפסי ז"ל בהלכה שלא הביא הא דרבי ירמיה משום דמשמע ליה דכדוסתאי קי"ל כיון דאביי ורב אשי תרצי לה ושקלי וטרו עלה וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ג מהלכות מאכלות אסורות:

**אבל** הרא"ה ז"ל כתב שא"א לומר כן דבחלבון שריא ובחלמון אסירא שהרי האפרוח מן החלבון הוא נוצר ולא מן החלמון שאם אתה שובר הביצה בעוד שהאפרוח בתוכה לא תמצא דבר מן החלבון שממנו נוצר והחלמון כולו קיים והרבה פעמים תמצאנו שלם

בגוף האפרוח וזהו שאדם מוצא פעמים רבות טיפת דם בביצה בת יומא בחלמון שלה ובחלבון לא ימצא עד לאחר ימים שיש לחוש לריקום לפיכך פירש דהא דאמר ליה רב אשי לרב גביהא מבי כתיל תנא איפכא תני קמיה דאביי ואביי הוא דתרצה ניהליה הכי דהכי קאמר דהתי לישנא דאביי הוא ולישנא דיחידאה ועיקר מתניתא איפכא תניא ונקיטינן כרב אשי הילכך נמצא על חלבון שלה אסורה ועל חלמון שלה זורק את הדם ואוכל את השאר ולמעשה היה אוסר בכולן כשנמצא על חלבון לפי ההלכה כפי פירושו וכשנמצא על חלמון גם כן היה אוסר לחוש לדברי הראשונים ז"ל שאסרו והשוו כולן לדעת אחת ולי נראה דכולה שמעתין בביצה שיש לחוש לה בריקום מתוקמא דכי אמרינן נמצא עליה קורט דם אביצים מוזרות דרישא קאי ובשנמצא קשר שלה מרוקם שמשם מתחיל ריקום האפרוח ומש"ה קאמר שאם נמצא עליה קורט דם שהוא סימן של ריקום זורק את הדם ואוכל את השאר והיינו דאמר ר' ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה דבכה"ג הוא דאיכא למיחש לריקום אבל נמצא הקשר שלם ובריא אין כאן חשש ריקום והוה ליה דם ביצים ושרי ואפשר דרבי ירמיה לא מעייל נפשיה בגונא דביצה כולה אסורה אלא לומר שכל שאינו על הקשר אין לחוש לו כלל או אפשר שאף בכלל דברי ר' ירמיה הוי שאם נתפשט מן הקשר ואילך כולה ביצה אסורה וה"ק כי אמרינן זורק את הדם ואוכל את השאר דוקא בשנמצא בקשר בלחוד הא לא נמצא על הקשר כלל אינו זורק את הדם אלא הכל מותר ונמצא על הקשר וחוץ לקשר כולה ביצה אסורה ודוסתאי אפשר דלא פליג עליה במאי דסבירא ליה דנמצא חוץ לקשר ולא בקשר שאינו צריך לבדוק את הדם וכי קאמר לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה היינו על הקשר שלו כמו שפרש"י ז"ל מיהו אי סבירא ליה לרבי ירמיה דנמצא בקשר וחוץ לקשר אפילו בחלבון דביצה כולה אסורה בהא פליג עליה ואמר דלא אמרינן אוכל את השאר אלא בשנמצא על חלבון שלה דבכה"ג אפילו נמצא בקשר וחוץ לקשר אוכל את השאר אבל כל שסימני הריקום ניכר אפילו בחלמון בכה"ג אפילו ביצה אסורה דשדא תיכלא בכולה שאף על פי שאין זה האפרוח נוצר מן החלמון כמו שכתב הרא"ה ז"ל אעפ"כ כשמתפשט הרקום בחלבון לפעמים נראין סימניו אפילו בחלמון ולפיכך ראוי שנאמר דשדא תיכלא בכולה ונמצאת אומר לפי זה שכל שנמצא החלבון שלם ובריא ובפרט קשר שלו אע"פ שנמצא דם בחלמון ביצה מותרת אבל כשנמצא החלבון מרוקם ואין בחלמון סימן ריקום זורק הריקום ואוכל את השאר אבל כשסימני הריקום מתפשטין גם בחלמון בכה"ג אפילו ביצה אסורה כל זה נראה להלכה ולא למעשה אבל מ"מ על פירוש זה אני סומך שלא לאסור ביצה שנמצאת בה דם בחלבון שלה כמו שסובר הרא"ה ז"ל:

## דף כב:

**תניא כל השרץ השורץ על הארץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם**. דכיון דלא נתפתחו עיניהם כשרץ חשיבי ומיהו דוקא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא והכי איתא בגמרא ורבנן סברי כיון שיצא לאויר העולם שרי אבל היכא דלא יצא לאויר העולם אמרינן בגמרא דאפילו רבנן מודו דאסירי. ולענין הלכה איכא מ"ד דקי"ל כר' אליעזר בן יעקב דמשנתו קב ונקי ומוכח בהדיא בפרק החולץ (דף לז:) דאפילו בברייתא נמי אמרינן הכי אבל הרב אלפסי ז"ל פסק כאן כרבנן דאע"ג דמשנת ר"א בן יעקב קב ונקי הכא שאני משום דרבי יוחנן קאי התם בפרק קמא דביצה (דף ו.) כרבנן דגרסינן התם אפרוח שנולד ביו"ט רב אמר אסור ושמואל ואיתימא רבי יוחנן אמר מותר ורב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן [ומשמע] דאפילו בו ביום מותר אע"פ שלא נתפתחו עיניו דסתמא הכי איתא כדתניא התם אפרוח שנולד ביו"ט אסור ורבי אליעזר בן יעקב אומר אף בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו אלמא סתמא הכי איתא ואפילו הכי שרי לרבי יוחנן ורב נמי דאסר דוקא ביו"ט ומשום מוקצה וכדאיתא התם אך בחול לכ"ע שרי הילכך נקטינן דאפרוחים שיצאו לאויר העולם שרו אע"פ שלא נתפתחו עיניהם אבל היכא דלא יצאו לאויר העולם הא אמרינן דאפילו רבנן מודו דאסירי:

**אמר חזקיה מנין לביצת טמאה שאסורה מן התורה שנאמר ואת בת היענה וכי בת יש ליענה**. והלא מטלת [ביצים] היא ולא שייך בה בת ועוד שאין דין הבת חלוק מאמה דליכתוב בתה ומאי דכתיב בני יונה התם נמי לדרשא אתי קטנים ולא גדולים כדאיתא בפרק קמא בגמרא (דף כב:):

**אלא זו ביצתה**. ובגמרא שיילינן אמאי דרשינן מבת היענה דהיינו ביצתה ולא אמרינן דהיינו שמה כדכתיב תכבדני חית השדה תנים ובנות יענה ומפרקינן דמדפסיק ליה ספרא בתרתי תיבות ש"מ דתרי שמי נינהו ופרכינן אלא מעתה את כדר לעומר דפסיק ליה ספרא בתרתי ה"נ דתרי שמי נינהו הכי השתא התם בשתי תיבות פסיק ליה בשתי שיטין לא פסיק ליה הכא בשתי שיטין פסיק ליה ומכאן לענין גט שאין פוסקין שם האיש ולא שם האשה בשתי שיטין אבל בשיטה אחת אפשר שפוסקין קצת שמות שסובלין כן דומיא דכדר לעומר. ואיכא למידק למה לי קרא למיסר ביצה טמאה הא קי"ל היוצא מן הטמא טמא יש לומר משום דביצה טהורה גופה כי שריא חדוש הוא אמאי לא חשיבא אבר מן החי וכיון דחדוש הוא סד"א דטמאה נמי לישתרי קמ"ל. ודכותה נמי אמרינן גבי חלב בפירקא קמא דבכורות (דף ו:) סד"א כיון דחלב טהור גופיה חדוש הוא דאמר מר דם נעכר ונעשה חלב דטמאה נמי לישתרי קמ"ל. וביצה [טהורה] דשריא אמרו רבוותא ז"ל

דנפקא לן מדכתיב והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך ודרשינן בפרק שלוח הקן (דף קמ.) במותר לך לאפוקי עוף טמא שאינו חייב בשלוח הקן ודרשינן נמי תקח לך ולא לכלביך וכי תימא ולמה לי קרא למשרייה כיון דאפרוח שלו טהור על כרחין היא נמי טהורה דאי לא הא קי"ל כל היוצא מן הטמא טמא יש לומר דאפי' ביצה טמאה אפרוח מותר דאפילו אפרוח של ביצה טרפה שרינן התם בתמורה בפרק כל האסורין (דף לא.) משום דלכי מסריח הוא דקא גביל כלומר שאחר שהביצה מסרחת האפרוח מתגבל ונוצר ובעידנא דקא גביל עפרא בעלמא הוא וכמו שהביאה הרב אלפסי ז"ל בסמוך:

**אמרו חכמים כל עוף הדורס טמא יש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף בידוע שהוא טהור**. פירשתיה למעלה:

**אם חולק את רגליו**. כלומר אצבעותיו:

**שתים לכאן ושתים לכאן טמא שלש לכאן ואחת לכאן טהור**. פירוש כללא קמא דוקא דכל חולק את רגליו שתים לכאן ושתים לכאן טמא אבל כללא בתרא דשלש לכאן ואחת לכאן יש מהם טמאין ויש מהן טהורין ואמרו שכך נראה לעין:

**כל עוף הקולט מן האויר טמא**. כשזורקין לו את מאכלו קולטו לתוך פיו ומקבלו מן האויר:

**צפרתא**. מכירין היו שהיא טהורה וזה שמה:

**קולט ואוכל**. שאינו מניחו לארץ עד שלא יבלענה:

**שוכן ונדמה קאמרינן**. נדמה שהיו לו אותן סימנין עצמן שיש לו לעורב. ולפי פירוש זה העוף הנקרא אישטורני"ל טמא שיש לו אותן סימנין עצמן שיש לעורב שהן אצבע יתירה וקרקבן נקלף וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שפירש במאי דאמרינן בגמרא עורב זה עורב. למינהו רבי אליעזר אומר להביא הזרזירין אמרו לו לרבי אליעזר והלא אנשי תמרתא היו אוכלין אותן וכו'. ופרש"י ז"ל שהזרזיר הוא העוף הנקרא בלע"ז אשטורני"ל ואם כן האישטורני"ל עוף טהור הוא כיון דרבנן פליגי עליה דרבי אליעזר ולפי זה נצטרך לפרש דכי בעו רבנן שוכן ונדמה היינו שיהא דומה לעוף טמא בפרצופו ומנהגו וכן פרש"י ז"ל נדמה דומה להן במראיהן עד כאן. והאישטורני"ל אע"פ שהוא שחור אין פרצופו דומה לעורב לפי שהוא קטן ולא מנהגו שהוא מזמר תמיד אבל אם נפרש נדמה בסימנין האישטורני"ל עוף טמא הוא שהרי יש לו אותן סימני טהרה עצמן שיש לעורב:

**תנו רבנן עורב זה עורב שחור**. דסתם עורב הכי איתיה כדכתיב (שה"ש ה) קווצותיו תלתלים שחורות כעורב:

**עורב העמקי**. שיש בו בהרות לבנות וקרי ליה עמקי מפני שבהרת לבנה במקום שחרות נראית עמוקה כמראה חמה שנראית עמוקה אצל צל:

**והבא בראשי יונים**. לקמן מפרש:

**למינו**. להביא את הזרזיר למינהו להביא סנונית לבנה. האי תנא סבר כרבי אליעזר דאסר סנונית וזרזיר משום דסבירא ליה דשוכן עם הטמאים אע"פ שאינו דומה להם טמא ואנן קי"ל כרבנן דבעו שוכן ונדמה כמו שפירשתי. ולפי זה סנונית וזרזיר מותרין ואע"פ שהרב אלפסי ז"ל הביא ברייתא זו בהלכות מפני שהוצרך להביא עורב העמקי ובא בראש יונים הביאה כולה אבל בסנונית וזרזיר לא קי"ל הכי דהא אמרינן בגמרא דפליגי בהו רבנן עליה דרבי אליעזר:

**לא תימא דאתי בראש יונים**. אל תטעה לפרש בא בראש יונים דהיינו שהוא שוכן עם היונים ובא בראשם:

**מתני' ובחגבים**. זהו סימן טהרתן כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקרסולין הם שני רגלים ארוכין לבד הארבעה והם סמוך לצוארו ממעל לרגליו לנתר בהם כשהוא רוצה לקפוץ מתעצם בהם וקופץ וכנפיו חופין את רובו והם ארבעה סימנין. הכי גרסינן כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקרסולין וכנפיו חופין את רובו ולא גרסי' וקרסוליו וכנפיו. וסימנין הללו מהם שנתפרשו בתורה ומהם שנאמר פירושן מדברי סופרים ארבע רגלים וקרסולין הרי הן מפורשין כל הולך על ארבע אשר לו כרעים ממעל לרגליו לנתר בהם על הארץ והכרעים הם הקרסולין שמתעצם בהם וקופץ וארבע כנפיו חופים את רובו ילפינן להו בגמרא בכלל ופרט וכלל שהפרטות האמורות בתורה דהיינו ארבה וסלעם ואינך כולם יש בהם ארבע סימנין הללו:

## דף כג.

**רבי יוסי אומר ושמו חגב**. דאפילו בארבע סימנין הללו אינו כשר אלא אם כן שמו חגב ונראה דעת הרב אלפסי ז"ל שהביא משנתינו כצורתה ולא פירש כלום דרבנן פליגי עליה [דרבי יוסי] ולא בעו שיהא שמו חגב והוא מן התימה דבגמרא מייתינן פלוגתא דתנא דבי רב ותנא דבי רבי ישמעאל ואמרינן דקא מיפלגי בראשו ארוך דלתנא דבי רב כל חגב שראשו ארוך טמא כדאיתא בגמרא ולתנא דבי רבי ישמעאל טהור דמפיק לה מדרשא ודריש נמי בההיא דרשא גופא דבעינן שיהא שמו חגב ומשמע ודאי דבראשו ארוך קי"ל כתנא דבי רבי ישמעאל וטהור וכן כתב רבינו יצחק ז"ל והביא ראיה מדאמרי' במס' שבת פרק אמר רבי עקיבא (דף צ:) רב כהנא הוה יתיב קמיה דרב וקא מעבר שושיבא

אפומיה אמר ליה שקלה כי היכי דלאלימרו מיכל קאכיל לה וקא עבר משום בל תשקצו את נפשותיכם כלומר מפני שהיתה חיה הא לאו הכי משמע דשרי ובפ' אין מעמידין (דף לז.) אמרינן דשושיבא ראשו ארוך אלמא ראשו ארוך מותר והתם נמי אמרינן בראשו ארוך כולי עלמא לא פליגי דשרי אע"פ שיש ספרים שכתוב בהם דכולי עלמא אסור ליתא אלא דשרי גרסי' וכן כתב רת"ם ז"ל שמצא בספר ישן וכן כתב הר"מ במז"ל וסתמא דמתני' נמי הכי מוכחא דקתני ובחגבים כל שיש לו ארבע רגלים אלמא בהכי סגי אע"פ שראשו ארוך אלמא תנא דמתניתין בראשו [ארוך] כתנא דבי רבי ישמעאל ס"ל וכיון דס"ל כותיה על כרחיך בעינן שיהא שמו חגב דאי לא היכי דריש להו לקראי לא כתנא דבי רב ולא כתנא דבי רבי ישמעאל אלא ודאי שמו חגב בעינן ורבי יוסי דקאמר ושמו חגב לא מיפלג פליג אלא פירושי הוא דקא מפרש דת"ק נמי ה"ק [וכן דעת הרמב"ם ז"ל דשמו חגב בעינן] וכן דעת הרב אלברגלוני ז"ל וזהו שנהגו בארצות הללו שלא לאכלן לפי שאין בקיאין בשמותיהן ואין ראוי שיהו נאכלים אלא במסורת כדאמרי' בעופות אבל מדברי הרי"ף ז"ל לא נראה כן שהוא הביא משנתינו כצורתה ולא הביא מחלוקת תנא דבי רב ותנא דבי רבי ישמעאל כלל נראה שהוא סבר דרבי יוסי ורבנן פליגי וקיימא לן כרבנן דלא בעינן שמו חגב ומדסתם לה סתומי נמי משמע דבארבע סימנין השנויין במשנתינו מותרין ואע"פ שראשן ארוך ולפי דעת זה יש לתמוה תנא דמתני' היכי דריש להו לקראי דלא כתנא דבי רב ולא כתנא דבי רבי ישמעאל דמר בעי שמו חגב ומר בעי שלא יהא ראשו ארוך וליכא מאן דשרי אין שמו חגב וראשו ארוך וכתב הרמב"ן ז"ל דאפשר דדריש להו כדדרשינן בסיפרא דתניא אין לי אלא אלו בלבד מנין לרבות שאר המינין ת"ל למינהו למינהו ריבה הא כיצד היה למד סתום מן המפורש מה ארבה מפורש שיש לו ד' רגלים וד' כנפיש וקרסולים וכנפיו חופין את רובו אף אני אביא וכו' ר' יוסי אומר ושמו חגב מדקאמר מה הפרט מפורש שיש לו ד' וכו'. שמע מינה דבהני ארבע סימנין בלחוד שרו ואע"פ שראשן ארוך. ומדקתני עלה רבי יוסי אומר ושמו חגב שמע מינה דת"ק לא בעי שמו חגב והיינו כתנא דמתניתין:

**ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת רבי יהודה אומר שני קשקשים וסנפיר אחד.** סבירא ליה לרבי יהודה דשני קשקשים בעינן לפי שמלת קשקשת היא כפולה ות"ק סבר שאין משמעה אלא קשקשת אחת והכי נמי תניא בסיפרא אין לי אלא המרובין בקשקשים ובסנפירים כגון כפופת זו שבים. מנין לרבות אפילו אין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחת ת"ל סנפיר וקשקשת וקי"ל כת"ק הילכך בקשקשת אחת סגי. ומיהו איכא למידק מדתניא בתוספתא כמה קשקשים יהיו בו ויהא מותר אחת תחת לחיו ואחת תחת סנפירו

ואחת תחת זנבו רבי יהודה אומר שני קשקשים וכו'. אלמא לת"ק ג' קשקשים בעינן ובמקום ידוע לפיכך יש מי שאומר דאין הכי נמי דתנא דמתניתין הכי סבירא ליה והא דתניא בסיפרא אין לי אלא אחת בכל אחד משלש מקומות אלו קאמר ור' יהודה סבר דשני קשקשים בעינן בכל אחד מאלו המקומות וכן נראה מדברי ר"ח ז"ל. והרמב"ן ז"ל כתב דלאו למימרא דתלתא בעינן אלא או או קתני כלומר או תחת לחיו או תחת סנפירו או תחת זנבו והא דקחני כמה קשקשים יהיו בו משום דרבי יהודה בעי שני קשקשים נקט האי לישנא אבל לתנא קמא באחת סגיא ומיהו בעינן שתהא באחד מן המקומות המוזכרים בתוספתא משום דבמקומות אחרים חיישינן שמא מדגים אחרים נדבקה בו אבל באותן מקומות ודאי מגופו הוא. וכל זה אינו מחוור דמתניתין סתמא קתני סנפיר וקשקשת דמשמע דבחדא סגיא ובכל מקום שהוא דכל שמחוברת עמו יפה ונראית מגופו לא חיישינן דילמא מעלמא אתאי דאי לא הוה להו לפרושי בגמרא ובסיפרא נמי סתמא קאמרינן אפילו אין לו אלא קשקשת אחת דמשמע דבחדא סגי וכן נראה מדברי הרב אלפסי ז"ל שהביא משנתינו כצורתה. ולתוספתא לא חיישינן דמשמע דפליגא אגמרין:

**גמ' כגון הזחל הזה**. מין חגב הוא וכך שמו:

**אשר לו כרעים**. כתיב באל"ף וקרי בוי"ו וגלי רחמנא בקרסולים והוא הדין לכנפים:

**וחגבים** אינן טעונין שחיטה והכי איתא בהדיא בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא:) ובע"ז נמי בפרק אין מעמידין (דף לח.) אמרינן עובד כוכבים שהצית את האור באגם כל החגבים שבאגם אסורים ומפרשינן התם משום דלא ידיע הי טמא והי טהור הא לשחיטה לא חיישינן וטעמא דמילתא דכיון דלא אשכחן שחיטה אלא בבהמה ועוף ממילא [חגבים שרו בלא שחיטה שכל שלא הצריכו הכתוב שחיטה ממילא] שרו בלא שחיטה והא דבעיא בפרק השוחט (דף כז:) דגים דלא בעו שחיטה מנא לן היינו משום דאתקוש לעוף שטעון שחיטה אבל חגבים דלא חזינן להו דאיתקוש ממילא שרו בלא שחיטה ורש"י ז"ל כתב בשם בעל הלכות ז"ל דהיינו טעמא דלא בעו שחיטה לפי שהזכירן הכתוב אחר דגים שאינן טעונין שחיטה:

**ובדגים** [**כל**] **שיש לו סנפיר וקשקשת וכו'**. אלו הן הקשקשים הקבועין בו יותר מן הסנפירין שאין זזין מאליהן אלא בידים אבל כל הסנפירין הוא יכול לקשקשן:

**הפורח בהם**. שט על פני המים:

**אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון הסולתנית**. מין דגים קטנים ואע"ג דהכא ליכא קרא כדאיתא גבי חגבים דדרשינן הכי מכתיב וקרי דאיך לו כרעים כמו שפירשתי

אפשר דנפקא לן הכי מדכתיב אין לו דמשמע עיין עליו כדאמרינן בכל דוכתא (יבמות דף כב: וכ"מ):

**אקונס ואטונס**. לשון פרסי הם:

**כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר**. הלכך בקשקשת לחודיה סגי וסנפיר דכתב רחמנא אמרינן בגמרא דכתביה כי היכי דלא נטעי למימר דקשקשת [היינו סנפיר ואע"ג דלישנא דקשקשת] לא משמע הכי דכתיב (ש"א יז) ושריון קשקשים הוא לבוש אמרינן דכתביה משום (ישעיה מב) יגדיל תורה ויאדיר כלומר כדי שלא נוכל לבא לכלל טעות:

**ת"ר ממשמע שנאמר אכול את שיש לו וכו'**. קראי הכי כתיבי בסדר ויהי ביום השמיני את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הם לכם ומשום הכי קאמר דממשמע שנאמר אכול את שיש לו וכתוב בההוא קרא אותם תאכלו ממילא משמע דלא תאכל את שאין לו דאותם מיעוטא הוא וממשמע שנאמר אל תאכל את שאין לו יודע אני שיאכל את שיש לו כיון שלא אסר אלא שאין לו:

**לעבור עליו בעשה ולא תעשה**. דאותם מעוטא הוא דמשמע הא אין לו לא תאכל ולאו הבא מכלל עשה עשה:

**את זה תאכלו מכל אשר במים מה תלמוד לומר**. דהא מאותם תאכלו דכתיב בסיפיה דקרא נפקא לן היתרא בשיש לו ואיסור עשה באין לו ותאכלו קמא למאי אתא. ואי קשיא תאכלו דרישא הוה ליה למשבק לגופיה ובתרא לדרשא דבעלמא ההוא דמייתר לן הוא דמוקמינן לדרשא. איכא למימר דהכא היינו טעמא דאי מוקמינן קמא לגופיה תו לא הוה מצינן לאוקמיה בתרא לדרשא דהך דרשא דדרשינן מהא בסמוך לא משתמעא מיניה:

**הואיל והתיר בסתם והתיר במפורש**. שרץ המים התיר בלא סימני טהרה בשני מקראות אחד סתום ואחד מפורש ובגמרא אפרש להו הי סתום והי מפורש והוה אמינא ילמד סתום מן המפורש מה כשהתיר במפורש לא התיר בלא סנפיר וקשקשת אלא שרצים הגדילים במים שבכלים כגון תולעים שבהם ולקמן מפרש מנא לן דמשתרו. אף כשהתיר בסתם לא התיר אלא בכלים אבל כל שאר מימות כגון חריצין ונעיצין שהן טבעין ודומים לימים ונחלים האמורין בפרשה או בורות שיחין ומערות שאינן דומות להן שאין טבעין אלא מכונסים לא התיר בהן בלא סנפיר וקשקשת:

**מנין להתיר בורות שיחין ומערות**. שאינן דומות להן לפי שהן מים מכונסים ולא טבעין ששותה בהן ושותה מהן ואינו נמנע מלשתות עם התולעים שבהן הואיל ואין דומים

לימים ונחלים שהסימנין אמורין בהם ת"ל תאכלו מכל אשר במים ומתאכלו דסיפא לא מצי למדרש היתרא אלא איסורא דהא אותם תאכלו כתיב וקאי אסנפיר וקשקשת אבל תאכלו קמא מצי למדרש באפי נפשיה וסנפיר וקשקשת אימים דסיפא קאי וה"ק תאכלו מכל אשר במים אפילו בלא סימנין כגון שאר מימות שאינן ימים ונחלים ואת כל אשר לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים אותם תאכלו ולא בלא סנפיר דבימים ונחלים בעינן סימנין:

## דף כג:

**והיכן התיר בכלים וכו'**. במים כלל בימים פרט במים חזר וכלל מפרשינן בגמרא דהוו שני כללות הסמוכין זה לזה דכתיב את זה תאכלו מכל אשר במים הרי כלל ראשון כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים הרי כלל שני דמכל חד מהני במים משמע כל מים שבעולם והדר כתיב פרטא דכתיב בימים ובנחלים דמשמע דדוקא בהני בעינן סימנין והאי פרטא דבימים ובנחלים שדינן ליה בין שני כללות דהיינו בין שני במים ודייניגן ליה בכלל ופרט ואי לאו רבויא דאת זה תאכלו מכל אשר במים הוה אמרינן מה הפרט מפורש מים גדלים על גבי קרקע אף כל מים גדלים על גבי קרקע והוו להו בורות שיחין ומערות בכלל איסורא ולא הוה שרינן אלא כלים בלחוד אבל השתא דכתב רחמנא האי רבויא דאת זה תאכלו מכל אשר במים דרשינן כעין הפרט מים נובעין ואימעיטו להו בורות שיחין ומערות להיתרא הכי מפרשינן בגמ':

**דבי רבי ישמעאל תנא במים שני פעמים וכו'**. והואיל ושני כללות הסמוכים הן כשתטיל פרט שאחריהן ביניהן מדה היא בתורה שלא תדונם בכלל ופרט אלא ברבוי ומיעוט דלהכי פלגינהו רחמנא לכללא מפרטא דלא תדרשיה בכלל ופרט ואיכא בין רבוי ומיעוט לכלל ופרט דכי דרשינן כלל ופרט הוי פרט פירושו של כלל ואין בכלל אלא מה שבפרט ואפי' דבר הדומה לו אין לך להביא וכשכלל לך כלל שני אחר הפרט אהני לאיתויי מידי דדמי ליה לפרט אבל כי דרשינן ריבוי ומיעוט לא פירש המיעוט את הכלל אלא מיעטו שלא תפרוש ממנו את הכל אלא זו וכל הדומה לו ובלא ריבוי שני הוה מרבינן כל דומה לו למיעוטא ואהני ריבוי שני לאיתויי כל מידי ואהני מיעוטא למעוטי מידי דלא דמי ליה כלל והכי מפרש בפרק נגמר הדין (דף מו.) וקאמר תנא דבי רבי ישמעאל משום דברבוי ומיעוט מידרש איצטריך תאכלו קמא למישרי בורות דאתי ברבוי ומיעוט ורבוי לאיסורא דאילו בכלל ופרט דרשי ליה לא הוה איצטריך תאכלו יתירה דבלאו ריבויא נמי לא הוה מתרבו בורות דקא סבר תנא דבי ר' ישמעאל דכללא

קמא דוקא והוה ליה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט הילכך לא אתי כללא בתרא לרבויי אלא מידי דדמי לפרט בכל צד דהיינו מים נובעין אבל משום דדרשינן ליה ברבוי ומיעוט והוה אמינא דריבה הכל ומיעוטא הוה מוקמינן ליה בכלים בלחוד איצטריך ריבויא דאת זה תאכלו כי היכי דתיתי לן בורות שיחין ומערות להיתרא ות"ק דברייתא ס"ל דכל היכא דדיינינן כלל ופרט וכלל כללא בתראה עיקר והוה ליה כלל מוסיף על הפרט דאיתרבו להו כל מילי וכלל ראשון לא בא אלא למעט מה שאינו דומה כלל לפרט דהייט כלים והוו מתרבו בורות שיחין ומערות לאיסורא ולהכי איצטריך רבויא דאת זה תאכלו כי היכי דתיתי לן בורות שיחין ומערות להיתרא:

**מרבה אני בורות שיחין ומערות שהן עצורין**. שאין להם מוצא אלא עצורין ככלים ולא דמו לאיסורא במידי דהא ימים ונחלים כתיב:

**הלכך** נקיטינן דבורות שיחין ומערות שהם מלאים מים מכונסין אדם שוחה בהם ושותה ואינו נמנע מפני התולעים שבהן כל שלא פירשו אבל פירשו ויצאו לחוץ אסור משום השרץ השורץ על הארץ כדאמרינן בסמוך ואיכא מ"ד דדוקא בבורות ודכוותיהו שאינן זוחלין הוא דשרינן כל שלא פירשו אבל כל שהן זוחלין אע"פ שאינן מים טבעין אע"פ שלא פירשו אסירי דלא איתרבו להיתרא אלא מים עצורין:

**אמר רב חסדא לא לישפי איניש שיכרא בציבתא באורתא**. לישפי לשון (ב"מ דף ס.) השופה יין לשון (ירמיה מח) לא הורק מכלי אל כלי. שיכרא שכר של תמרים הוא ומצויין בהם תולעים:

**בציבתא**. ציבי שמסננין דרך קשין ועצים דקין:

**באורתא**. שאם תפול על הקשין לא יראנה ולמחר כשיראנה יהא סבור שלא יצאתה מן השכר לקשין ותולעת המים שבכלים מותרת כדאמרן וקא עבר משום השרץ השורץ על הארץ דכיון דרחשה והלכה קצת על הקשין נעשית שרץ הארץ:

**התם היינו רביתא**. וכמי שלא פירשה הוא:

**יבחושין**. כמו יתושין דקין הנמצאים במרתפות של יין:

**אמר שמואל קישות שהתליעה באיביה אסורה משום השרץ השורץ על הארץ**. באיביה בעודה מחוברת שרץ הארץ היא ואסור התולעת לאכול דכיון דמהלכת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע הויא לה כמהלכת על גבי קרקע אבל התליעה לאחר מכאן מותרת עד שתצא לאויר:

**להוציא זיזין שבעדשים**. דמותרין דלאו על הארץ שורצין אלא בתוך העדשה זיזין קורקונש וכמין יתושין הן אלא דאותן שבעדשים זיזין שמן:

**אכלוסין**. מין קטנית:

**וכבר** כתבתי למעלה שרש"י ז"ל סובר דקישוא שהתליעה באיביה לא מיתסרא אלא בשהלכה התולעת בפרי וכן נראה מלשונו וזהו ג"כ שכתב למעלה עלה דההיא דלא לישפי אינש צבתא בשכרא באורתא דכיון דרחשה והלכה קצת על הקשין נעשה שרץ הארץ וכבר כתבתי למעלה שאין דבריו מחווירין דה"נ מוכח ממאי דאיבעי לן בסמוך פירשה מתה מהו דמשמע דוקא פירשה אחר שמתה מיבעיא ליה לפי שאינה ראויה לשרוץ אבל פירשה ואח"כ מתה אפילו לא הלכה אסורה ואפילו לגרסת רש"י ז"ל שגורס פירשה ומתה משמע דע"כ לא מיבעיא לן אלא בשמתה קודם שהלכה דשוב אינה ראויה להלך אבל לא מתה אע"פ שלא הלכה משמע דפשיטא לן דאסורה דאי לא אדבעי לה בפירשה ומתה ליבעי בפירשה ולא הלכה אלא ודאי אע"פ שלא הלכה כל שהוא בארץ או במחובר לקרקע שרץ השורץ על הארץ מיקרי:

**והוי** יודע שר"ת ז"ל חולק ואומר דלא קי"ל כשמואל ומוכח לה מדאמרינן בגמרא עלה דהא דתנן לרבות תולעת שבעיקרי זיתים דמייתינן לה לסיועי לשמואל ודחינן ומוקמינן לה דוקא בדאיתלע אילנא גופיה אבל איתלע פרי לאו שרץ השורץ על הארץ מיקרי ואמרינן עלה דיקא נמי דקתני [לרבות] תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים ומדאמרינן האי לישנא דדיקא נמי דקתני משמע דתלמודא הכי נקט לה ולא מיחוור דהא רב הונא ורב פפא דבתראי נינהו כותיה סבירא להו מדאמרינן לעיל [דף נח.] אמר רב הונא כל שאין בו עצם אינו מתקיים יותר מי"ב חדש א"ר פפא ש"מ מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליע באיביה אסור הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריין אלמא דרב הונא לא איצטריך אלא לכדשמואל ורב פפא נמי יליף מיניה דתמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריין אלמא כשמואל ס"ל וש"מ דאיתא לשמואל ואע"ג דקתני בעיקרי זיתים או בעיקרי גפנים אמר לך שמואל דה"ה לפירא גופיה אלא דחדא מינייהו נקט דבין הכי ובין הכי מחובר לקרקע הוא:

## דף כד.

**בעי רב יוסף פירשה מתה מהו**. התולעת לאחר שנתלשה דשריא לדברי הכל פירשה מתוך הפרי לארץ ולא רחשה שמתה מיד בנפילתה מהו מי אמרינן כיון דלא הלכה לאו שרץ השורץ על הארץ הוא או דילמא לא בעינן שריצה כך פרש"י ז"ל והוא גורס פירשה ומתה אבל הר"ף ז"ל גורס פירשה מתה מהו וכבר פרשתיה:

**מקצתה מהו**. מי הויא ככולה או לא:

**לאויר העולם מהו**. פירשה מן הפרי תלוש לאויר וקודם שהגיעה לארץ קלטה בפיו מהו לבלעה מי חשיב שורץ על הארץ או לא:

**על גבי תמרה מהו**. מתוכה פירשה לגבה מי אמרינן היינו רביתא או דילמא כשורץ על גבי ד"א דמי ובגמ' איבעיא לן תו עלה לגג גרעינתה מהו כלומר אם תמצא לומר דגג תמרה כדבר אחר הוא גג גרעינתה מהו כל התולעים מגרעיני הפרי הם גדלין:

**מתמרה לתמרה מהו**. כלומר לא שרץ על גבה אלא נקב מזו לזו מי אמרינן כיון דלאו היינו רביתא שורץ קרינא ביה או דילמא אויר העולם בעינן וכולהו בתלושים בעינן להו וסלקא בתיקו ולחומרא:

**וקוקני דאינון תולעים שבמעי דגים אסירי מ"ט מעלמא אתו**. שאילו היו נוצרים מגופו היו מותרים כדאמרינן בסמוך:

**דמינם ניים**. כוורא ועייל באוסיה. בחוטמו נכנסין בעוד שהדג ישן:

**מורנא דבשרא אסירין** [**דכוורי שריין**]. תולעים הנמצאים בבשר הדגים שלא היה אפשר שבאו מן החוץ אלא נוצרין מבשרו שריין:

**אבלע לי ואנא איכול**. הבליע לי מהם שלא אדע כדי שלא אקוץ בהם ואוכל:

**דרנין שבבהמה**. תולעים הנמצאים בבהמה בין עור לבשר:

**מדלא** מהניא להו שחיטה דתולעים לאו בני שחיטה נינהו ולא מהני להו שחיטה דבהמה אבל דגים באסיפה בעלמא משתרו בלא שחיטה:

**וכי גבלי בהיתרא גבלי**. כשהם נוצרים בהיתר נוצרים:

**שלשול**. תולעת ארוכה כנחש ונמצאת באשפה:

**חיפושית**. אישקרבור"ט:

**נדל**. מרבה רגלים קורין לו:

**גרסינן באלו הן הלוקין** (**דף טז**:) **אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ד'**. פוטיתא שרץ מים הוא וארבע לאוין דידיה מפורשין בהלכות:

**נמלה לוקה חמש**. לא נתחוורו דברי הרי"ף ז"ל במנין לאוין שלו ובמקצת נוסחי הלכות הוא מתוקן וה"פ נמלה שרץ הארץ היא ולוקה חמש הני תרי דבסתם שרצים הכתובים בהלכות גבי פוטיתא וחד כל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל וחד לכל השרץ [הרומש] על הארץ לא תאכלו כי שקץ הם וחד לא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ וגו' ומוסיף עליהם צרעה משום שרץ העוף:

**הדרן** עלך אלו טרפות

**בהמה המקשה לילד**. בשעת שחיטתה:

**והחזירה**. קודם שחיטה:

**מותר באכילה**. מפרשינן בגמ' דהאי מותר לאקאי איד דאבר עצמו שיצא לחוץ שוב אינו ניתר בשחיטת אמו ולית ליה תקנתא בחזרה ולא קאי נמי אעובר שהוא בפנים לגמרי שהרי אפילו בלא החזירה הוא ניתר בשחיטת אמו ומאי דתני מותר בהחזירה היינו מקום חתך דלדידיה מהני חזרה שאם לא החזיר צריך להניח ממה שבפנים לצד החיצון לחתכו שאותו מקום שדבוקים בו החיצון והפנימי אסור מפני שהוא עומד על שפת הרחם ולא קרינא ביה בהמה בבהמה דילפינן מינה בגמרא שהעובר ניתר בשחיטת אמו משום דמקום חתך לאו בתוכה הוא אבל החזירו אין צריך לחתוך לצד פנים אלא מצמצם וחותך ומקום חתך מותר דקרינן ביה בהמה בבהמה ונהי דאבר עצמו אסור כדילפינן בגמרא מובשר בשדה טרפה כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר. מקום חתך מיהא שרי דהא לא יצא חוץ למחיצתו שהרי על שפת הרחם עמד. ואפילו הכי כל זמן שלא החזירו אסור דמה שהוא בשפת הרחם לא קרינא ביה בהמה בבהמה:

**הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד**. ותו לא מהני ליה שחיטת אמו וצריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי ואם נמצא מת הרי הוא כנבילה:

**חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה**. שכל זמן שהעובר במעי אמו ניתר בשחיטת אמו בין חי בין מת בין שלם בין מחותך ואינו נאסר משום טרפות כל זמן שהוא במעי אמו שאפילו מת ניתר בשחיטה ועובר דניתר בשחיטת אמו נפקא לן בגמרא מדכתיב כל בהמה מפרסת פרסה וגו' מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו ודרשינן מיניה בהמה בבהמה לרבות את הולד:

**מן הטחול ומן הכליות שבבהמה אסור באכילה**. ואע"פ שהניחו בתוך הבהמה לא הותר בשחיטה ולהכי נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מטרפא ביה נינהו:

**גמ' ואבר עצמו אסור**. מאחר שיצא ממחיצתו קודם שחיטה ואע"פ שהחזירו קודם לכן דאמר קרא ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר מדכתיב בשדה מוכחינן הכי דמאי טרפה אילימא טרפה ממש א"כ מאי שנא בשדה והרי בכל מקום שנטרפה אסורה אלא ודאי האי בשדה לשון חוץ הוא וה"ק בשר שיצא חוץ למחיצתו הרי הוא כטרפה מה טרפה אין לה היתר כיון שנטרפה אף אבר שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו תקנה לעולם ואפילו חזר ונכנס בפנים. וכתב הרא"ה ז"ל שמכאן יש ללמוד לכל טרפיות שאם נחתכה הבהמה באותו מקום טרפות שהיא מתה ואילו היתה חתוכה למעלה מאותו מקום היתה חיה שכל שנחתכה במקום שהיא מתה בו שוב אין לו תקנה לחתכה למעלה ממנו ואע"פ שאילו היתה נחתכת שם מתחלה היתה חיה כמו שיתבאר בפרק זה בס"ד ומוכיחים מהאי קרא דכיון שנטרפה שוב אין לה

היתר דהכי אמרינן בגמרא מאי תלמודא אמר רבא כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף בשר כיון שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו היתר:

## דף כד:

**והא דתניא בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירה ואח"כ שחט את אמו מותר באכילה.** האי מותר אמקום חתך קאי כמו שפירשתי במשנתינו שחט את אמו ואח"כ החזירה אסור באכילה מקום חתך:

**שבחוץ טמא.** דילפינן בהעור והרוטב שאבר מן החי מטמא כאבר מן הנבלה:

**שבפנים טהור.** שמחיים לא קבל טומאת אוכלין:

**גרסי' בגמ'** [דף סט.] **מהו לגמוע חלבו.** כלומר של עובר זה שהוציא את ידו ואבר עצמו אסור מי אסרינן חלבו מפני שהוא בא אף מאבר זה ובעיא לה הכי חלב דעלמא לאו כאבר מן החי [דמי] ושרי האי נמי לא שנא או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה הכא לית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה. וה"פ חלב דעלמא לאו כאבר מן החי דמי ושרו שאע"פ שחלב הבא מן הטרפה אסור וכדתנן [דף קטז:] כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה ואף חלבה של זו כיון שמאבר אסור הוא בא ואיכא למימר דליתסר דלא דמי שאבר זה אין בו איסור מחמת עצמו משום טרפה כלל אלא מפני שהוא כאבר מן החי וכיון שכן מה הפרש בין חלב זה לשאר חלב הבא מן החי מי גרע חלב הבא מכח אבר אחד חי מחלב הבא מכח בהמה שכולה חיה או דילמא מיגרע גרע דהתם חיותה עומד לתקן ע"י שחיטה אבל חיותו של אבר זה אין לו תקנה עולמית ולא איפשיטא בעיין הילכך נקיטינן בה לחומרא וחלבו של עובר זה אסור וכן כתב הר"ם במז"ל בפ"ה מהלכות מאכלות אסורות:

**ואיבעיא** לן תו בגמ' [דף ע.] לענין בכור הלכו באיברים אחר הרוב או לא הלכו באיברים אחר הרוב ואוקימנא לה כגון שיצא חציו ברוב אבר וקא מיבעיא לן ההוא מיעוט אבר דגואי מהו למשדייה בתר רוב אבר כלומר והוי כאילו יצא רוב בכור זה וקדוש ולא איפשיטא ולחומרא ואע"ג דלענין בכור איתשיל נפקא מינה לענין איסור יוצא דאע"ג דקי"ל כרבי יוחנן דאמר אין לידה לאיברים שאם יצא חציו ברוב אבר כאילו יצא כולו דמי ואינו ניתר בשחיטת אמו דדילמא כי קאמר ר' יוחנן אין לידה לאיברים ה"מ בדאיכא רוב עובר מבפנים:

**ת"ר אבר מן החי נוהג בבהמה ועוף בין טהורים בין טמאים דברי ר"מ**. דקסבר דאתי איסור אבר מן החי וחייל באיסור טמאין וישראל האוכלו חייב שתים ותכ"א אנו נוהג אלא בטהורים דלא אתי איסור אבר מן החי וחייל באיסור טמאים:

**לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי**. משום דאיכא מקצת איברים שהנשמה תלויה בהן מפיק כולהו בהאי לישנא ולחיובא דאבר מן החי בעינן שיהא בו בשר גידין ועצמות דאע"פ שאין בו כזית בשר מיחייב:

**ובשר בשדה טרפה לא תאכלו זה בשר מן החי**. והיינו לישנא דבשדה כלומר שנעקר ממקום חבורו ובשר מן הטרפה כפשטיה דקרא וכיון דאפקינהו קרא בחד לישנא לא לקי אתרוייהו אלא חדא:

**חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה**. בבהמה לרבות את הולד. שדי בהמה דרישא אבבהמה דסיפא ודריש הכי בהמה הנמצאת בבהמה תאכלו שהכל ניתר בשחיטתה:

**בעינא פרסות וליכא**. דהכי משמע שתי פרסות ומעלת גרה הנמצאים בבהמה תאכלו:

**קלוט במעי פרה ליתסר**. אם היו פרשותיו קלוטות ליתסר ואנן אמרינן לעיל בגמרא דשריא:

**תנא דבי רבי ישמעאל בר' שמעון בן יוחאי**. מצינו משנת מדרשו של רבי ישמעאל בתלמידיו של ר"ש בן יוחאי:

**פרסה בבהמה תאכלו**. קרא כתיב פרסה וכתיב פרסות אי זה שתמצא פרסה או פרסות בבהמה אבל ביונה לא פרסה איכא ולא פרסות. ויש מי שכתב דכולה מילתא בפרסות תליא הילכך מצא בה דמות בהמה ורגליה כרגלי יונה או שאין לה רגלים כלל אסורה דפרסות בעינן מיהו מצא בה דמות יונה ויש לה פרסות כבהמה ספיקא הוי מדאמרינן בנדה בפרק המפלת (דף כג:) אליבא דר"מ דאמר בהמה במעי אדם ולד מעליא הוא אדם במעי בהמה מהו ונפקא מינה לאישתרויי באכילה ואמרינן ותפשוט ליה מדר' יוחנן דאמר ר' יוחנן השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסורה באכילה ודחינן התם לא פרסה איכא ולא פרסות איכא הכא פרסה מיהא איכא אלמא אפילו באדם דאית ליה פרסה מיבעי לן אי חשיבא פרסה דידיה או דילמא בהמה בעיא וכ"ש בדמות יונה שאין במינה פרסה שאע"פ שרגליה כרגלי בהמה איכא לספוקי אי מהני או לא. אבל בתוספות כתבו דלאו בפרסה ממש תליא מילתא אלא במין שיש לו פרסה הילכך מצא בה דמות בהמה אע"פ שרגליה כיונה [מותר] דמ"מ מין שיש לו פרסה הוא דאי לא תימא הכי רבי יותנן דאשמועינן דמצא בה דמות יונה אסורה באכילה הוה ליה לאשמועינן רבותא טפי דאפילו דמות בהמה שאין לה רגלים או שרגליה כרגלי יונה אסורה אלא

ש"מ במין תליא מילתא וכל שיש במינו פרסה אע"פ שאין לו מותרת ודמות יונה אע"פ שרגליה כרגלי בהמה אסורה כיון שאין במינה פרסה דע"כ לא מיבעי לן בנדה באדם במעי בהמה אי חשיבה פרסה דידיה אלא משום דאדם מין שיש לו פרסה הוא ואפ"ה מספקא לן דילמא פרסות בהמה בעינן אבל דמות יונה שאין במינה פרסה פשיטא שאין פרסותיה מתירות אותה:

## דף כה.

**גרסינן בנדה** (**דף כד.**) **וכו'**. באשה אינו ולד אינו חשוב ולד. שתהא טמאה אמו בשבילו טומאת לידה:

**בריה בעלמא ליכא**. אין בריה בעולם כיוצא בזו:

**וכי אגמריה רחמנא למשה**. דטמאה במעי אמו אגמריה דבלאו הכי לא משכחת לה:

**וכי אגמריה רחמנא למשה**. דטמאה בעלמא אגמריה על מין שבעולם כיוצא בזו אבל במעי אמו שרי מרבויא דבבהמה:

**מאי דעתיך לחומרא**. שתהא אמו טמאה לידה קולא הוא דקא יהבת לה דמי טוהר ל"ג לזכר וס"ו לנקבה:

**מתני' מבכרת שהיא מקשה לילד**. בפטר רחם שלה מותר לחתוך אבר אבר כשהוא יוצא ראשון ראשון ומשליך לכלבים דכל כמה דלא נפק רובו לאו קדוש הוא:

**יצא רובו כאחד וחתכו ה"ז יקבר**. דביציאת רובו חל קדושה עליה דקרינא ביה אשר יולד:

**ונפטרה מן הבכורה**. שהבא אחריו אינו בכור ואפי' ברישא כיון שיצא רובו אע"פ שיצא אבר אבר ואע"ג דלא חייל קדושה עליה תו לא חשיב הבא אחריו פטר רחם דלא גרע קמא מחררת דם דפוטרת מן הבכורה כדאמרינן לקמן:

**ומדתנן** יצא רובו הרי זה יקבר משמע שאינו מותר למכרו לעובד כוכבים לפי שאסור בהנאה וה"נ משמע בזבחים בפ' טבול יום (דף קג:) דתנן התם א"ר חנינא סגן הכהנים מימי לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה אמר ר"ע מדבריו למדנו שהמפשיט את הבכור ונמצא טרפה שיאותו הכהנים בעורו אלמא עורו מותר אבל בשר אסור בהנאה ויקבר ואיכא למידק דהא בבכורות בפ' כל פסולי המוקדשים (דף לב:) משמע דבכור מותר בהנאה ומזמנין עליו אפילו עובד כוכבים דתנן התם ב"ש אומרים לא ימנה ישראל עם כהן על הבכור וב"ה מתירין אפילו בעובד כוכבים תירצו בתוס' דכל שהוא נאכל לכהן במומו שרי לזמן עליו את העובד כוכבים דאתקש לצבי ואיל אלא דלהאכילו לכלבים אסור מואכלת ולא לכלביך אבל היכא שהוא אסור באכילה כגון שנמצאת טרפה לא

איתקש לצבי ואיל הילכך אסור בהנאה ויקבר ותדע לך דהא ר"ע הוא דאמר בפ' טבול יום (שם) דיאותו הכהנים בעורו אלמא בשרו אסור ובפרק כל פסולי המוקדשין מוקמינן בגמ' דההיא דבית הלל שאמרו מזמנין עליו את העובד כוכבים כותיה דר"ע:

**השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמנה חי ובן ט' מת קורעו ומוציא את דמו**. וא"צ שחיטה ומודה ר"מ בהכי דאתרבו מכל בבהמה תאכלו כיון דאינן בני קיימא ומיהו דמו אסור אע"פ שחלבו מותר כדאיתא בגמ' ונ"ל דהיינו טעמא דליכא למגמר שריותא מכל בבהמה תאכלו אלא במידי דבר אוכלא כגון חלב וגיד הנשה דתאכלו כתיב אבל דמו כיון דמשקה הוא לא נפיק משריותא דכל בבהמה תאכלו דאע"ג דאשכחן אכילה גבי דם אפ"ה הכא כיון דאיכא לאוקמי אמידי דבר אכילה לא מוקמינן ליה אדם:

**מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה**. דס"ל לר"מ דחדשים קא גרמי לשוויה בהמה באפי נפשה ולא איתרבי מכל בבהמה תאכלו:

**וחייב באותו ואת בנו**. שלא ישחטנו ביום ששחט את אמו:

**וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו**. דסבירא ליה דחדשים ולידה קא גרמי ומש"ה מרבו ליה להיתרא מכל בבהמה תאכלו:

**ורבי שמעון שזורי אומר וכו'**. בגמרא פרכינן רבי שמעון שזורי היינו ת"ק ואמרינן דהפריס על גבי קרקע איכא בינייהו הפריס עמד על פרסותיו לת"ק כיון שהלך טעון שחיטה מדרבנן דילמא אתו לאיחלופי ולאכול בהמה בלא שחיטה:

**גמ' ולענין דמו איתמר א"ר שמעון בן לקיש לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו**. פרכינן עלה בגמ' דהא תנן קורעו ומוציא את דמו ומשנינן לומר שאין ענוש כרת כלומר דכי קאמר רשב"ל מתיר בדמו לא שיהא מותר ממש אלא לומר שאין בו כרת משום דכיון דשליל לא חשיב בהמה באפי נפשיה אין דמו קרוי דם הנפש שיהא בהכרת אלא כדם האיברים הוי ואסור ולפי זה נראה דר' יוחנן דאמר אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו היינו לומר שחייבין עליו כרת וכתב הרמב"ן ז"ל דר' יוחנן הוא דאמר הכי אליבא דר' יהודה דאית ליה דם התמצית בכרת אבל לדידן דקי"ל כרבנן דאמרי דאינו חייב על דם התמצית אלא באזהרה כדם האיברים דם שליל נמי ליתיה אלא באזהרה וזה שכתבה הרי"ף ז"ל בהלכותיו לאו לענין כרת כמו שנאמרה בגמרא אלא רצה לאסור דמו על פי הגמרא ותפס לעצמו הלשון האמור בה ואין דברי הרי"ף ז"ל מוכיחין כן ואף הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ו' מהלכות מאכלות אסורות שהדם הנמצא כנוס בתוך לבו של שליל חייבין עליו כרת נראה שדעתם ז"ל דלרבי יוחנן אפילו אליבא דרבנן איכא כרת בדמו של שליל והארכתי בזה בחדושי:

**גרסי**' בגמ' [דף עה.] הושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב בן תשעה חי ואכל רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה חדשים קא גרמי ור"ל אמר חלבו כחלב חיה חדשים ואוירא קא גרמי וקי"ל כר' יוחנן הלכך כי אמרינן חלבו מותר דוקא כשלא יצא החלב לחוץ קודם שנשחטה אמו אבל יצא לחוץ אסור וענוש כרת ומיהו אפילו ר"ל מודה דאסור מידי דהוה אהוציא העובר את ידו שאין היד ניתר בשחיטת אמו:

**השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי לדברי האוסר**. בן ט' חי בכשרה עד שישחטנה מתיר את זה באכילה ששחיטתו מטהרתו:

**לדברי המתיר**. בלא שחיטה בשל כשרה אוסר הכא דשחיטה דידה לא מהניא ובשחיטת הטריפה לא משתריא שהרי הוא כאחד מאיבריה ואע"פ שמי שמתיר מודה שכל שלא נשחטה אמו ניתר בשחיטת עצמו וכדתנן קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה ה"מ בשלא נשחטה כלל אבל זה אע"פ שהיא טרפה שחיטתה שחיטה לטהרה מידי נבלה וס"ל לר' אמי דלדברי המתיר כיון שנשחטה אמו אין לו שחיטה כלל:

**רבא אמר אף לדברי המתיר מותר מ"ט ארבעה סימנין אית ליה להאי**. דס"ל לרבא דהתירא הוא דרבי רחמנא מכל בבהמה תאכלו שאם רצה אוכלו בשחיטת אמו אבל אם צריך לשחיטת עצמו כגון שליל של טרפה שוחטו ומותר שהואי ניתר בשנים מארבעה סימנין או בושט וקנה שלו או בשל אמו:

## דף כה:

**גרסי**' בגמ' [דף עד.] בעי רב הושעיא הושיט את ידו במעי בהמה ושחט בה בן ט' חי מהו תיבעי לרבי מאיר תיבעי לרבנן תיבעי לרבי מאיר דע"כ לא קאמר ר' מאיר בן פקועה טעון שחיטה אלא היכא דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו לא שריא ליה שחיטה או דילמא אפילו לרבנן ד' סימנין אכשר בה רחמנא ולא איפשיטא. והרי"ף ז"ל השמיטה מן ההלכות ואפשר שסובר דכיון דאסיקנא דארבעה סימנין אכשר בה רחמנא שחיטה מהניא ליה אבל בתוס' כתבו דאכתי בעיין לא איפשיטא דאיכא למימר כי אמרינן דסימנין דידיה אכשר בה רחמנא ה"מ בשאין סימני אמו מועילים לו כגון שנקרעה או שנטרפה אבל כל שיש לו סימני אמו [אין לו סימני עצמו] או דילמא בין כך ובין כך ארבעה סימנים אכשר בה רחמנא וכיון דבעיין לא איפשיט נקיטינן לחומרא:

**וגרסי**' תו בגמ' [דף עה:] אמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה. וה"פ לדברי האומר חוששין לזרע האב דהיינו חנניא דקאמר באותו ואת בנו [דף עח:] דנוהג בזכרים הולד אין לו תקנה שהרי

הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו שהסימן השני שמצד אביו שחוט ועומד הוא שאין שחיטה נוהגת בו ובהמה בחד סימן לא מתכשרא והאי סימן בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה מזו שראשון שחוט משנולד ולית ליה לרב משרשיא הא דאמרינן לעיל ארבעה סימנין אכשר בה רחמנא כך כתב רש"י ז"ל ולא נהירא דאי הכי קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל דד' סימנין אכשר בה רחמנא והא דרב משרשיא נמי משמע דהלכתא היא דליכא מאן דפליג עלה ולעיל בריש פרקין [דף סט.] נמי מקשינן מינה בגמרא בהדיא לפיכך נראה דכי אמרינן ארבעה סימנין אכשר בה רחמנא ה"מ כשאמה טרפה דכיון שלא הועילו לו סימני אמו אלא לטהרה מידי נבלה אית ליה סימנין דידיה אבל כל שהועילו סימני אמו להתירו באכילה סימני עצמו כשחוטין הן וראיה לדבר מדאמרינן לעיל [דף סח.] דאבר היוצא אסור ואמאי נשחוט את העובר ויהא מותר וכי תימא אה"נ ליתא דבהדיא אמרינן לעיל בגמ' [שם:] כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף בשר כיון שיצא ממחיצתו שוב אין לה היתר ואמרי' נמי לעיל [דף סט.] האי לית ליה תקנתא בשחיטה אלמא כל שהתירה שחיטת אמו באכילה סימני עצמו שוב אינן בני שחיטה:

**וגרסינן** תו בגמרא [דף עה:] רבי שמעון שזורי היינו ת"ק אמר רב כהנא מפריס ע"ג קרקע איכא בינייהו וכבר פרשתיה במשנתינו:

[**שם**] **אמר אביי הכל מודים דקלוט בן פקועה שהוא מותר מאי טעמא כל מילתא דתמיהא מדכר דכירי אינשי**. פירוש דאפילו תנא קמא דפליג אדרבי שמעון שזורי ומצריך שחיטה בהפריס על גבי קרקע מדרבנן בהא מודה דצריך שחיטה שקול יוצא עליו שמתוך שתמהים על קליטתו זוכרין את כל דבריו איכא דאמרי אמר אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה בן פקועה שהוא מותר מ"ט כל מילתא דתרי תמיהי מדכר דכירי אינשי וה"פ דדוקא בקלוט בן קלוטה ואותה קלוטה היתה פקועה הוא שמודים חכמים שהוא מותר משום דאיכא תרי תמיהי שהוא קלוט ואמו קלוטה אבל בחד תמיהא בלחוד לא מודו וכיון דאיתמר תרי לישני נקיטינן כלישנא קמא דבחד תמיהא שרי דספיקא דרבנן הוא ולקולא ולדברי הגאונים ז"ל שפוסקים בכל מקום כלישנא בתרא כל שהפריס על גבי קרקע לא שרי ליה עד דאיכא תרי תמיהי:

**וגרסינן** תו בגמרא [שם] אדא בר חבו הוה ליה בן פקועה נפל עליה דובא אתא לקמיה דרב אשי ואמר זיל שחטיה פרש"י ז"ל שהזאב טרפו ולא היה יכול עוד לחיות ואמר ליה זיל שחטיה כרבנן דאמרי דהפריס ע"ג קרקע טעון שחיטה ולפי דבריו ז"ל הא דא"ל זיל שחטיה אע"פ שנטרף היינו טעמא משום דכיון דמדינא בלא שחיטה שרי אלא דרבנן

הוא דאצריך משום מראית העין אע"פ שנטרף מהני ליה שחיטה דבטרפות ליכא משום מראית העין (אע"פ) שאין הכל בקיאין בהלכות טרפות וכתב הרשב"א ז"ל דבשחיטה נמי אפשר שאפילו החליד או דרס מותר שאין הרואה יודע שדרס או שהחליד והבא לימלך מלמדין אותו כדרך שאמרו בטרפה ואחרים אומרים דכיון דאצרכוה שחיטה כל הלכות שחיטה פוסלות בו וכן נראה. ודעת הרב אלפסי ז"ל דכל היכא דאצרכוה שחיטה כגון בהפריס ע"ג קרקע חלבו נמי אסור מפני מראית העין וכ"כ בהלכות גדולות דהפריס ע"ג קרקע בעי שחיטה ונקורי בשרא והיכא דשרי בלא שחיטה כגון קלוט בן פקועה חלבו נמי שרי:

**ונמצא פסקן של שליל**. דכל שאמו כשרה אפילו הוא בן תשעה חי ניתר בשחיטת אמו וחלבו וגידו מותרים אלא שאם תלש ממנו חלב בעודו במעי אמו והוציא לחוץ אסור כר' יוחנן דסבירא ליה דחדשים קא גרמי ואם הפריס על גבי קרקע צריך שחיטה מפני מראית העין וחלבו וגידו גם כן אסורין אבל טרפות אינו פוסל בו אלא שוחטו בטרפותו ומותר ואי אית ביה חד תמיהא או תרי תמיהי וכפי מה שכתבתי למעלה בקלוט אין צריך שחיטה וחלבו וגידו מותרין שמתוך שהבריות תמהין עליו קולו יוצא שהוא בן פקועה. נשחטה אמו של שליל ונמצאת טרפה אם היה בן ט' חי ניתר בשחיטת עצמו דד' סימנין אכשר ביה רחמנא ואם הוא בן ח' חי או בן ט' מת כיון שאי אפשר לו בשחיטת עצמו אסור שאין שחיטת אמו שהיא טרפה מתירתו באכילה. בן פקועה שבא על בהמה מעלייתא לדברי האומר חוששין לזרע האב הולד אין לו תקנה מיהו איכא מאן דאמר דקי"ל דאין חוששין לזרע האב ויתבאר לפנינו בפרק אותו ואת בנו בס"ד. בא על בת פקועה כיוצא בו הרי בנו ובן בנו עד סוף כל הדורות כמוהו וכולן צריכין שחיטה מדבריהם ואין הטריפות פוסל בהן דבגמרא אמרינן דרבי שמעון שזורי שהוא מתיר אפילו בהפריס ע"ג קרקע היה מתיר בבנו ובבן בנו עד סוף כל הדורות בלא שחיטה ומיניה נשמע בשחיטה לדידן:

**מתני' בהמה שנחתכו רגליה**. רגלים האחרונים:

**ארכובה**. מפרש בגמרא:

**צומת הגידין**. למעלה מהארכובה הנמכרת עם הראש הן בראש העצם השני הנקרא שוק סמוך לארכובה כמו שאכתוב בגמרא בס"ד:

**וכן שניטל צומת הגידין**. אפילו לא נחתך העצם:

**אם רוב בשר קיים**. מפרש בגמרא רוב עביו ורוב הקפו:

**שחיטתו מטהרתו**. ומותר באכילה:

**ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו**. ואפילו במקום שהבהמה מותרת האבר אסור משום [ובשר] בשדה טרפה כדאמרינן להביא האבר והבשר המדולדלים:

**גמ' אמר רב יהודה אמר רב למטה למטה מן הארכובה ומצומת הגידין וכו'**. תרי לישני איכא בהא מילתא בגמרא לישנא קמא אמר רב יהודה אמר רב למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה ובאיזו ארכובה בארכובה הנמכרת עם הראש. ולישנא בתרא רב פפי מתני הכי אמר רב יהודה אמר רב למטה למטה מן הארכובה ומצומת הגידין למעלה למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין וארכובה גופה כנגדו בגמל ניכר. ופרטו של דבר כך הוא שלש עצמות הן התחתון נקרא רגל וארכובה שלו היא הנמכרת עם הראש. למעלה מאותה ארכובה עצם השני הנקרא שוק ובראשו התחתון של עצם שני סמוך לארכובה הוא צומת הגידין ובראשו העליון של אותו עצם שני היא ארכובה שכנגדו בגמל ניכר ששם בולט עצם בירך הגמל והכי תניא בבכורות (דף מא.) דאותה ארכובה ניכר בגמל דתנן זנב העגל שאינה מגעת לערקוב דהיינו ארכובה הוי מום ותני עלה קפץ העליון ולא קפץ התחתון וכנגדו בגמל ניכר. למעלה מאותה הארכובה הויא העצם דקולית ולכולהו לישני למעלה מן הארכובה דתנן במתניתין למעלה מיד קאמר דבאי זה מקום שיהיה למעלה מן הארכובה טרפה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אבל מלמטה הוא שאינן שוין דלמאן דמפרש ארכובה דמתניתין ארכובה שכנגדו בגמל ניכר א"א לו לפרש למטה כפשטיה דהא איכא דוכתא למטה דטרפה דהיינו במקום צומת הגידין כדתנן וכן שניטל צומת הגידין הילכך מצטריך ליה לדחוקי ולמימר דלמטה אינו כלמעלה דלמעלה מיד וכל שלמעלה הימנו טרפה אבל למטה לא למטה מיד קאמר דכל שלמטה ממנו אינה כשרה ומש"ה מפרש דה"ק דלמטה מן הארכובה שכנגדו בגמל ניכר ומצומת הגידין כשרה בכל מקום דהיינו בעצם [התחתון למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין דהיינו בעצם] הקולית טרפה בכל מקום בעצם האמצעי הוא דאיכא לאיפלוגי דבמקום צומת הגידין טרפה והיינו דתנן וכן שניטל צומת הגידין. למעלה ממנו כשרה ואע"ג דכי נחתך מתתאי טרפה דהיינו במקום צומת הגידין אפ"ה כי נחתך לעיל מינייהו כשרה וכה"ג מקשינן בגמרא מי איכא מידי דאילו מעלאי פסיק לה וחיה ומתתאי פסיק לה ומתה ומהדרינן אמר רב אשי טרפות קא מדמית להדדי אין אומרים בטרפיות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה. כל זה לפי הלשון שהביא הרב אלפסי ז"ל בהלכות. מיהו לישנא קמא דרב יהודה אמר רב פליג עליה ואמר הכי. אמר רב יהודה אמר רב למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה באי זו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש. וה"פ למטה כלמעלה

כשם שלמעלה למעלה מיד קאמר שהרי כולן שוין כך למטה למטה מיד קאמר דלמטה מיד וכל שלמטה ממנו כשרה הילכך על כרחין ארכובה דמתני' היינו ארכובה הנמכרת עם הראש שכל שלמטה ממנו דהיינו בעצם התחתון כשרה וכל שלמעלה ממנו דהיינו בעצם האמצעי ובעצם הקולית טרפה ואיכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא דללישנא קמא נחתכו רגליה בעצם האמצעי בכל מקום טרפה וללישנא בתרא למעלה מצומת הגידין כשרה:

## דף כו.

**ולענין** הלכה הרב אלפסי ז"ל והגאונים ז"ל פסקו כלישנא בתרא דבגמרא מקשי למאן דמתני לישנא קמא ואישתיק ולפי זה נשבר עצם האמצעי למעלה מצומת הגידין כשרה ואם תאמר אם כן נחתכו רגליה במקום צומת הגידין שהיא טרפה יחתוך למעלה מצומת הגידין ותכשר. לאו קושיא היא דנהי שאם נחתכו רגליה מתחלה למעלה מצומת הגידין כשרה כל שנחתכו במקום צומת הגידין מחמת שהחתך מכאיב לה באותו מקום היא נטרפת בכך ושוב אין לה היתר. ודכותה נמי בטחול וכליות שאע"פ שאם נחתכו בתחלה כשרים. ניקב הטחול בסומכיה טרפה וכן לקתה בכוליא אחת טרפה אילו ניטלו אחר כך אינן חוזרין להכשרן שהנקב בטחול והלקותא בכוליא מכאיב הבהמה יותר מנטילתן עד שהיא נטרפת בהן ושוב אין לה תקנה וליכא למימר דאין ה"נ שאם נחתכו רגליה במקום צומת הגידין כל שחתך אותן למעלה מצומת הגידין קודם שחיטה חזרה להכשרה דאם כן ההוא בר טביא דהוה בי ריש גלותא דבדקוה בצומת הגידין כדאיתא לעיל [דף נט.] למה לא חתכו רגליו למעלה מצומת הגידין קודם שחיטה דהא בי ריש גלותא שכיחי חכימי וידעי דלמעלה כשרה אלא ודאי מכיון שנולדו בה סימני טרפה שוב אין לה היתר ועוד דבהדיא אמרינן בריש פרקין [דף סח:] בגמ' מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר וכמו שכתבתי למעלה וכן עיקר אע"פ שהרמב"ן ז"ל מגמגם בדבר להתיר בהמה שנחתכו רגליה במקום צומת הגידין כל שחתכה קודם שחיטה למעלה מצומת הגידין. ונמצא עכשיו לפי שיטה זו דבהמה שנחתכו רגליה במקום צומת הגידין טרפה ושוב אין לה היתר נחתכה בתחלת העצם האמצעי למעלה מצומת הגידין כשרה. אבל רש"י ז"ל מחמיר ופוסק כלישנא קמא דבאיזה ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש ולפי זה עצם האמצעי דינו כעצם הקולית שבכל מקום שנחתך בו טרפה והרב רבינו יונה ז"ל הביא ראיה לדבריו מדאמרינן לקמן [דף עו:] בגמ' הנהו גידים הרכים דאתו לקמיה דרבא כלומר שהיה נשבר העצם ואותן גידין הרכים חופין אותו ושקלינן וטרינן

אי דינן כבשר ושריא או לא ואמרינן עלה אמר רבא למאי ניחוש לה חדא דאמר רבי יוחנן גידין שסופן להקשות נימנין עליהם בפסח אלמא דינן כבשר ועוד התורה חסה על ממונן של ישראל וא"ל רב פפא לרבא רשב"ל ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה על ממונן של ישראל והרי אותן גידין לא משכחת להו בעצם הקולית שאין שם גידין כלל אלא באותו עצם אמצעי אלמא דאף בעצם האמצעי כל שנשבר ואין עור ובשר חופין את רובו טרפה ולדברי הגאונים ז"ל לא משכחת לה שהרי אין טרפות בעצם האמצעי אלא מחמת צומת הגידין וליכא למימר דבההוא עובדא לא שקלי וטרו אלא להתיר עצם עצמו אבל לבהמה פשיטא להו שאפילו לא יהא דין אותן הגידין כבשר שהבהמה כשרה דאם כן היכי אמר ליה רב פפא לרבא הא רשב"ל ואיסורא דאורייתא והרי אבר מדולדל אינו אסור אלא משום מצות פרוש מדבריהם בלבד כדאיתא לעיל [ריש דף עד.] בגמרא בפרקין אלא ודאי לענין הכשרה של בהמה הוו שקלי וטרו ולא משכחת לה אלא אליבא דלישנא קמא דאמר דבאיזו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש:

**ואלו הן צומת הגידין**. מהיכן מתחילין והיכן כלה כח חיות הגידין:

**דעלוי ערקומא**. עצם קטן הוא המחבר פרק עצם השוק והרגל ומה שיש מן הגידים ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרי צומת הגידין וכל מקום שיחתכו שם טרפה:

**היכא דפרעי טבחי**. ששם פותחים הטבחין להפריש הבשר מן העצם כשרוצים ליטול אותן גידין:

**ממקום שהגידין צומתין**. ממקום שמחוברין יחד ונראין כגיד אחד משם מתחילים. והראב"ד ז"ל מוסיף לומר שבא ליתן לנו סימן אם הם הגידים החיצונים שכלפי חוץ מקום שזנב הבהמה נופל עליו או אותם שמבפנים כלפי גוף הבהמה ומשום הכי אמר שהמקום שהגידים מצומתים זה עם זה הוא צומת הגידים והם הפנימים שהם ג' מחוברין זה לזה אבל החיצונים אין שלשתן מחוברין זה עם זה והכי נמי מוכח לקמן שהפנימים הם צומת הגידים מדאמר אמימר משמיה דרב זביד תלתא חוטי חד אלימא ותרין קטיני איפסיק אלימא אזלא רוב בנין אלמא חד מינייהו אלים מתרין קטיני ולא משכחת האי ענינא אלא בפנימים כי החיצונים השנים היוצאים מן העצם [הערקום] שניהם שוים ולא תמצא בהם אחד שיהא גדול מן השנים ולא אפילו כשנים מהם:

**ארבע בטדי**. ד' אצבעות:

**אמר אביי בליטי הוו צומת הגידין**. כתב הראב"ד ז"ל אף כי מהצעת השמועה דומה כי לא בא אביי לפרש אלא עד כמה הם מתפשטים אומר אני לפי מה שראיתי ומששתי בהם כי גם סימנין אחרים בא לפרש בהן להודיע מה הן צומת הגידין לפי שיש גם

בפנימים חוטין אחרים והן מוזרקי דמא ואינם לבנים כאותן שנקראו צומת הגידין גם אינן קשים וחזקים כמותן עוד ראיתי והנה שני גידים קטנים ולבנים הרבה כעין הגידין עצמן נכנסין בתוך הגיד שהוא אלים מהשנים זולתי השנים הקטנים שהם מחוברין עמו ואותן הגידין הקטנים אשר אמרתי ראיתי אותם נבלעים בגיד האלים כעין זכרות ונקבות ואפשר שעליהם אמר אביי בליעי לא הוו צומת הגידין כי אותן אינן מן החשבון ואין הבהמה נטרפת בהן והסימן היוצא לנו מדברי אביי עד היכן צומת הגידין מתפשטים הוא מאשוני ורכיכי מאלימי וקטיני ומחיורי ולא חיורי כי כל מה שהגידין עולין למעלה מתרככין כעין הבשר ומתהדקין ומתאדמין מכל מקום עם אלה הסימנים מתמעטין שאר החוטין אשר שם והמשכילים יבינו עם ראות עינים ומשמוש ידים עכ"ל ז"ל:

**מר בר רב אשי אמר כיון דזיגי**. צלולים ויש גורסין בפרק שבועת הדיינין (דף מא.) גבי פלוגתא דמיפך שבועה דאורייתא או דרבנן ולית הלכתא כמר בר רב אשי במיפך שבועה וחיורי וסימניך הפך לבן וזו גרסת ר"ח ז"ל והביאה כאן הרי"ף ז"ל בהלכות ולפי זה נקטינן דדוקא חיורי אבל זיגי לא הוו צומת הגידין אבל רש"י ז"ל כתב ולית הלכתא כמר בר רב אשי במיפך שבועה [ואודיתא] והיינו הא דאמרינן בפרק זה בורר (דף כט:) מר בר רב אשי אמר אף על גב דכנפינהו איהו צריך למימר להו כתובו עד דקבעי דוכתא לדינא ובתוספות אמרו שכך נמצא בסדר תנאים ואמוראים קצר ולפי זה נקיטינן לחומרא כמר בר רב אשי. והרי"ף ז"ל כתב שתי הדעות בפרק זה בורר בהלכות:

**תלתא חוטים הוו**. צומת הגידין:

**אזדא רוב בנין**. שהוא עב משניהם וכיון דאזל רובא טרפה:

**מר** בר רב אשי מתני לקולא אפסיק אלימא איכא רוב מנין איפסוק קטיני איכא רוב בנין וקי"ל הכי דהא בכולי תלמודא הלכתא כותיה בר ממיפך שבועה וחברתה וכן פסקו הרי"ף ז"ל והר"ם במז"ל ובספר התרומה כתוב בשם רש"י ז"ל דקי"ל כאמימר לחומרא דאפסיק רוב בנין או רוב מנין טרפה ולא נהירא:

**בעופא שיתסר הוו וכו'**. שני מחבריה. עב מחבריה:

**נפציה**. אשקרפ"ר בלע"ז ומהא משמע דאע"פ שמחוברין כיון שמתפרדין פירוד הניכר שהם שנים מונין להם שנים:

**מאי רובן רוב כל אחד ואחד**. דלא תימא ברוב א' מהם טרפה דליתא דלא מיטרפא עד שיחתוך רוב כל א' וא' ושמואל פליג ואמר דאפי' בכה"ג לא מיטרפא ומדברי הרי"ף ז"ל נראה דהלכתא כשמואל משום דרבנאי אמר הכי משמיה ואינו נראה דכיון דמשמיה דשמואל אמר לה הויא לה פלוגתא דרב ושמואל וקי"ל כרב באיסורי הילכך כל שנפסק

רוב כל אחד ואחד טרפה לפי שלא נשתייר לא רוב בנין ולא רוב מנין וה"ה נמי דאי אפסיק אלימא וחד מן קטיני לגמרי טרפה מהאי טעמא אלא דאי לא איפסק [לגמרי] אע"ג דלא אישתייר בהו אלא משהו בעלמא ואזיל ליה רוב בנין ורוב מנין כיון דחד מיניהו כולו או רובו קיים ואידך תרוייהו לא איפסיקו לגמרי כשלמין חשיבי ולא אזלינן בתר רוב בנין או רוב מנין אלא היכא דאיפסיק אלימא וחד מקטיני לגמרי ואע"ג דבמשהו בעלמא לא חשיב לן דרובו ככולו הכא חשיב דהא שמואל אפילו בנפסקו שלשתן נמי מכשר אע"ג דלא אישתייר בכל חד אלא כחוט הסרבל הילכך כיון דאמרינן דכל היכא דחד מיניהו קיימא לא מיטרפא בפסיקת רוב דאינך שמעינן מינה דכי אמרינן בעופא דאי איפסק חד מיניהו טרפה איפסק לגמרי קאמרינן אבל רובא לאו כלום הוא ולא עוד אלא אפילו איפסיקו חמיסר ברובן וחד מיניהו שלם כשרה דהא הכא מסקינן דכל היכא דאית בהו חד כולו שלם או רובו אע"ג דאינך נפסקו ברובן וליכא רוב בנין ורוב מנין כשרה וכן דעת הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מהלכות שחיטה דבעופא ברובא דחד מיניהו טרפה וכדבריו נראה לי דכיון דבעופא מחמרינן ולא מכשרינן אפילו ברוב מנין ורוב בנין אלא אפילו בחד טרפינן הדרינן לכללין דרובו ככולו. ושיעור צומת הגידין בעוף מתחלת עצם השוק המחובר עם הרגל עד שנבלעים בבשר דשוב אין דין צומת הגידין עליהן וכן כתב הרא"ה ז"ל ויש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר שצומת הגידין הוא בעצם התחתון שיש בו קשקשין כדגים ולא ידענו מנין לו לשנות מקום צומת הגידים בעוף מבהמה וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל:

## דף כו:

**נשבר העצם וכו'**. ואם לאו זה וזה אסור. דלא שני ליה נשבר מנחתכו רגליה:

**זה וזה אסור**. אבר ובהמה ומתניתין דקתני ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר אסור ובהמה מותרת אלמטה מן הארכובה קאי:

**ואם לאו אבר אסור**. משום מדולדל שיש בו מצות פרוש מדבריהם כדאיתא בגמרא בפירקין [דף עד.] ולשמואל בין למטה בין למעלה קאמר דשני לן בין נחתכו לגמרי לנשבר העצם וקי"ל כרב:

**ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ וכו'**. ונראה מדברי רש"י ז"ל דהך ברייתא פירושה דמתני' היא דרוב בשר קיים דתנן היינו עור ובשר חופין את רובו דברייתא ומתני' נמי בשיצא לחוץ היא הא לאו הכי לא בעיא רוב בשר קיים אבל הרשב"א ז"ל כתב בשם רבו הרב ר' יונה ז"ל דמתניתין בשלא יצא העצם לחוץ היא הילכך כל היכא דרוב בשר קיים שלא

ניטל אע"ג דאינו חופה רוב עביו של עצם ולא רוב היקפו כשרה אבל ברייתא כשיצא לחוץ ומש"ה בעינן עור ובשר חופין את רובו:

**הילכך בעינן רוב עביו ובעינן רוב היקפו**. כתב רש"י ז"ל דרוב עביו היינו שלא יצא רוב עובי השבירה לחוץ אלא מיעוט [חלל] העצם נגלה ורובו נכסה ולמ"ד רוב היקפו עביו של עצם לא מעלה ולא מוריד שאם רוב היקף הבשר שסביב העצם של השבר קיים אפילו [נחתך רוב] העצם ויצא דרך נקב קטן כשר ואם רוב היקף הבשר סביב השבירה אינו קיים אפילו כל בליטת רוב השבירה לצד בשר הקיים והרי כל חלל העצם נכסה אפ"ה טרפה ואנן דבעינן רוב עביו ורוב היקפו בעינן רוב עביו נכסה שלא יצא רוב חלל דרך נקב הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל היקף השבר קיים ע"כ. ור"י ז"ל פירש רובעביו ורוב היקפו כעין רוב עביה ורוב חללה האמור למעלה בגרגרת שהעצם דק במקום אחד ובמקום אחר גס ופעמים יצא רוב עביו לחוץ ולא רוב חללו [או רוב חללו ולא רוב עביו] הילכך בעינן רוב עביו ורוב היקפו:

**גרסינן בגמרא** [דף עו:] **אמר עולא אמר רבי יוחנן עור מצטרף לבשר**. כלומר דחציו עור וחציו בשר מהני א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא כלומר דנבעי רוב הכסוי בבשר ומיעוטו בעור א"ל אנא מתני' ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי רב יצחק נפחא דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דרבי יוחנן ואכשריה כלומר אע"פ שהיה חציו עור א"ל בר גוזלא קאמרת שאני בר גוזלא דרכיך כלומר שמפני שעורו רך דינו כבשר ונראה מדברי ר"ח ז"ל דה"ה לכל עוף שלפי שעור העופות רך הרי הוא כבשר ומיהו בבהמה נקיטינן לחומרא דעור משלים לבשר כלומר דבעינן דאיכא רוב בשר. ולא נתחוורו דברי הרמב"ם ז"ל שפסק כלישנא קמא [דאיתמר בגמ'] דעור לבדו אפילו בבהמה הרי הוא כבשר:

**ההוא נשבר העצם דיצא לחוץ דאישתקיל קורטיתא מיניה**. לשון קורט כלומר מעט העצם ונתעכל ונפל לארץ ומספקא להו אי סגי ליה בעור ובשר חופין כיון דניטל מן העצם או לא:

**מה לי נפל מה לי איתיה**. כיון דעור ובשר חופין רובו כשר ואחרים פירשו שרובו של עצם יצא לחוץ ונפל ממנו מקצת עד שהיה עור ובשר חופה רוב עביו ורוב היקפו של עצם הנשאר ומיבעיא ליה לאביי אי אזלינן בתר השתא דהשתא מיהא עור ובשר חופין את רובו או דילמא כיון דאם איתיה לכוליה עצם לא היה עור ובשר חופה אלא מיעוטו טרפה ופשט ליה רבא דכיון שיצא רובו לחוץ לעולם אין הבהמה חיה במיעוט הנכסה דמה לי נפל מה לי איתיה:

**גרסינן בגמ'** [דף עז.] **א"ל רבינא לרבא מתלקט מהו**. כלומר אם בשר המכסה הרוב אינו יחד אלא כאן מעט וכאן מעט סביב ואם תצרפט הוי רוב היקפו נכסה מהו:
**מתרוצץ מהו**. שהבשר החופה את רובו יש בו בקעים בקעים:
**מתמסמס** [**מהו**]. שהיה בשר הנשאר לכסוי נרקב וסלקן בתיקו ואע"ג דלעיל [דף נג:] פשיטא לן דנתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו כדאמרי' גבי ריאה שנפלה תילחי תילחי וטריפנא לה מדרב הונא בריה דרב יהושע התם הוא כשנתמסמס האבר עצמו שהבהמה נטרפת בו אבל הכא הבשר הוא שנתמסמס וטרפותא אינו אלא מחמת שבירת העצם ולהכי מספקא לן. ואיבעיא לן תו ניקב מהו כלומר בשר החופה. נסדק מהו. נקלף מהו. כלומר שנקלף מעל העצם אותו בשר החופה ואינו דבוק בעצם מהו. ניטל שליש התחתון מהו. את"ל נקלף בלא חסרון כשר ניטל שליש התחתון של עובי הבשר סמוך לעצם והרי ב' שלישי עליונים עומדים באויר מהו וסלקן בתיקו ואיבעיא לן תו נקדר כמין טבעת מהו כלומר נקדר הבשר בסכין מעל הבשר בעגול כמין טבעת ורוב היקפו מכוסה מהו מי אמרינן כיון שנקדר בעגול שוב אינו מעלה ארוכה [או לא] ופשטינן דכל היכא דקנה גרמא דידיה כלומר שהעצם מחזיק בשלו דמדובק בבשר סביבות הקדירה כשרה:
**ולענין** נשבר העצם ויצא לחוץ ואין אנו יודעים אם מחיים אם לאחר מיתה כתוב בהלכות גדולות דאסור דאין להתיר מדרב הונא דאמר [דף ט.] נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה דהתם דוקא (כגון) דאיכא למיתלי כגון בזאב או במשמוש ידא דטבחא אבל הכא דליכא למיתלי אסורה מספק אא"כ טרפה לכותל או רצצתה בהמה ברגל כי היכי דתלינן בזאב מיהו אם נשבר העצם וחזר ונקשר ולא ידענו אם מתחלה יצא לחוץ אם לאו בזו התיר ר"ת ז"ל וכתוב בספר התרומה דאפשר דטעמא דמילתא שאילו מתחלה יצא לחוץ לא היה נרפא ונקשר:
**מתני'** השוחט הבהמה ומצא בה שליא:
**נפש היפה**. שאין דעתו קצה בה מחמת מיאוס:
**תאכלנה**. ולא אמרינן אבר מן החי הוא שגם היא ניתרת בשחיטת האם:
**ואינה מטמאה טומאת אוכלין**. דלא חשיבא אוכלא:
**ולא טומאת נבלות**. אם מתה הבהמה:
**חישב עליה לאוכלה מטמאה טומאת אוכלין**. אם נגעה בטומאה המחשבה משויא לה אוכלא:
**אבל לא טומאת נבלות**. דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא הוא:

**אסורה באכילה**. ואע"ג דלא נפק אלא פורתא וליכא למיתר כל מיחוי הולד היה שם שמא באותו מקצת יצא ראש הולד והרי הוא כילוד:

**כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה**. לא מיבעיא היכא דאית בה ולד אלא אפילו לא נמצא כלום בשליא אלא שנמוח הכל חיישינן שמא ולד היה בו ונמוח ובאותו זמן היה ראשו קיים ויצא לחוץ אלא שנמוח הכל אח"כ דאמרינן אין שליא בלא ולד כי היכי דאמרינן באשה לענין טומאת לידה שהשליא סימן ולד היא וטמאה לידה:

**המבכרת שהפילה שליא**. והוא פטר רחם שלה:

**ישליכנה לכלבים**. שאין בה קדושה דאע"ג דאין שליא בלא ולד הכא רובא לאו בת מיקדשא היא דדילמא נקבה הואי או נדמה כדאמרינן לקמן בגמ':

**ובמוקדשין**. כגון בהמת שלמים שהפילה שליא תקבר דכיון דאין שליא בלא ולד קדשה דבין זכר בין נקבה דנפיק מבהמת הקדש קדיש:

**בפרשת דרכים**. מקום שהדרכים מתפרשין לשנים ודרך המנחשים לקברה שם שלא תפיל עוד:

**דרכי האמורי**. ניחוש וכתיב ולא תעשה כמעשיהם. וא"ת היכי תנן ישליכנה לכלבים דהא תנן בבכורות (דף כא:) בהמה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר ונפטרה מן הבכורה ואמאי תקבר מי עדיפא משליא דתנן ישליכנה לכלבים משום דלא חיישינן למיעוטא. לאו קושיא היא דהא אמרינן התם דהיינו טממא דתקבר כדי לפרסמה שנפטרה מן הבכורה לפי שאין הדבר ידוע שתהא חררת דם פוטרת אבל זו שהפילה שליא אין צריך פרסום דכיון דאין שליא בלא ולד הכל יודעים כנפטרה מן הבכורה:

## דף כז.

**גמ' ת"ר כל בהמה תאכלו לרבות את השליא וכו' ת"ל אותה ולא שיצאה מקצתה**. משום דחיישינן שמא יצא ראש הולד ובלאו קרא חיישינן להכי ואסמכתא בעלמא הוא והכי איתא בגמרא:

**כל דבר שיש בו משום רפואה**. כגון משקה או סם או לחש שהוא לוחש על המכה:

**אין בו משום רפואה**. כגון שעושין שלא על החולי כגון קבורת שליא בפרשת דרכים וכה"ג שדומה לניחוש כך כתב רש"י ז"ל כאן ובסוף פרק במה אשה (דף סז.) פירש דבר שיש בו משום רפואה שניכר שיש בו משום רפואה אבל דבר שאינו ניכר שיש בו רפואה אע"פ שיש בו רפואה יש בו משום דרכי האמורי ולא מחוור דהא שרי התם שן של שועל ומסמר הצלוב אע"פ שאין רפואתן ניכרת אלא ה"ק כל שיש בו משום רפואה ואע"פ

שאינה ניכרת שרי שלא אסרה תורה משום דרכי האמורי אלא אותם מעשה תוהו שלהם שאין בהם תועלת:

**דליכחוש חיליה**. שמרוב שמנו הוא משירן:

**דליחזיוה אינשי**. סימן הוא לו שמשיר פירותיו:

**טמא טמא יקרא**. צועק ואומר טמא הוא:

**קיבורא בדיקלא**. דרכן היה בדקל המשיר פירותיו שלוקחין אשכול תמרים שאינן מבושלין ותולין עליו:

**כי האי תנא**. לבקש עליו רחמים:

**הדרן** עלך בהמה המקשה

**אותו ואת בנו נוהג בארץ ובחו"ל**. משום דבעי למיתנא בחולין ובמוקדשין דאיצטריך למילף מקראי כדאיתא בגמרא תנא בארץ ובחו"ל דלא איצטריך דהא חובת הגוף הוא וחובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחו"ל:

**בפני הבית ושלא בפני הבית**. בזמן הבית ושלא בזמן הבית ואיצטריך דסד"א כיון דאותו ואת בנו בענינא דקדשים כתיב בפני הבית דאיכא קדשים לינהוג שלא בפני הבית דליכא קדשים לא לינהוג קמ"ל והכי איתא בהדיא בפרק שלוח הקן (דף קלח:):

**חולין בחוץ שניהם כשרים**. והב' סופג את המ' ל"ש שחט את האם תחלה ול"ש שחט את הבן תחלה. ל"ש שחטינהו חד גברא ול"ש שחטינהו תרי גברי יליף בגמ' דחייב וכתב רש"י ז"ל דמשום דבעי למיתנא שניהם פסולין ואחד פסול ואחד כשר תנא הכא שניהם כשרים ואע"ג דלא אצטריך אבל בתוס' כתבו דאין צורך לכך דודאי איצטריך דמדכתיב לא תאכל כל תועבה ודרשינן מיניה בפרק כל הבשר (דף קיד:) כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל סד"א אותו ואת בנו נמי תעבתי לך וליתסר קמ"ל דלא כדמפרש טעמא התם [דף קטו.] דמדאיצטריך רחמנא למיסר מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וכתוב בהלכות גדולות דקמא שרי למיכליה לאלתר ובתרא אסור באכילה ליומיה וקנס הוא שלמד הרב ז"ל ממעשה שבת:

**גמ' יכול יהא אותו ואת בנו נוהג בזכרים ובנקבות**. שיהא אסור לשחוט האב והבן ביום אחד וכן האם והבן:

**ודין הוא**. שלא יהא נוהג אלא בנקבות:

**וחייב באם על הבנים**. בשלוח הקן שהוזהר שלא יקח שניהם:

**אינו נוהג אלא בנקבות**. דכתיב והאם רובצת ולא האב רובץ:

**לא עשה מזומן**. דכתיב כי יקרא פרט למזומן. כלומר עוף שלו אינו חייב בשלוח:

**תאמר באותו ואת בנו וכו'**. הואיל וחמור הוא ינהוג בשניהם:

**אותו אחד ולא שנים**. באחד הוא נוהג ולא בשנים:
**ומאחר שחלק הכתוב**. וא"א שינהוג בשניהם אלא בזכרים או בנקבות:
**יש בדין לזכות**. יש ללמוד מדין הראשון באיזה ינהוג דהשתא ליכא למפרך תאמר באותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן לפיכך ינהוג בזכרים ולא בנקבות דמה חומרא היא זו לומר כך מה לי זכרים ומה לי נקבות:
**ואם נפשך לומר אותו כתיב דמשמע זכר**. אם רצונך להקשות מפשט הכתוב דכתיב אותו דמשמע זכר:
**יצא זה שאין בנו כרוך אחריו**. בנו משמע שנראה לו כבן שכרוך ודבוק תמיד לילך אחריו ודרך הולד להיות כרוך אחר אמו ולא אחר אביו:
**חנניא אומר נוהג בזכרים ובנקבות**. מפרשינן בגמרא טעמיה דחנניא משום דכתיב אותו דמשמע זכר וכתיב בנו מי שבנו כרוך אחריו דהיינו נקבה הילכך נוהג בין בזכרים בין בנקבות וס"ל לחנניא דחוששין לזרע האב כלומר דהולכין אחר זרע האב כשם שהולכין אחר זרע האם:
**אמר** רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניא איכא מ"ד ליתא לדחנניא דא"ל רבי אבא לשמעיה כדמעיילת כודניאתי בריספק כשתכניס לי פרדות לקשרן בעגלה למשוך אותה עיין בהני דדמיין להדדי ועייל. הסתכל שיהו דומות זו לזו בזנב ובאזנים משום דאמרינן בגמ' שאותן שאמן סוסיא זנב שלהן ארוך ואזניהן קצרות כשל סוס ואותן שאמן חמורה זנב שלהן קצר ואזניהן ארוכות כשל חמור אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב אלא הולכין אחר האם לגמרי והנולדות מן הסוסיא דין סוס עליהן והנולדות מן החמורה דין חמור עליהן לפיכך היה מזהירו שיזהר שיהו דומות בסימנין שאילו אחת בת סוסיא ואחרת בת חמורה איכא משום מנהיג בכלאים ואילו לדברי האומר שחוששין לזרע האב אפילו אינן דומות שרי שבכולן יש שני צדדין:
**וסימנין דאורייתא**. סימנין הללו של זנב ושל אזנים סימנין מובהקים הם לסמוך עליהם בשל תורה שהרי היה סומך רבי אבא עליהם:
**ותניא רבי יהודה אומר פרדה שתבעה זכר אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה**. בגמרא איבעיא לן לרבי יהודה אי מפשט פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב או דילמא ספוקי מספקא ליה ואמרינן דנפקא מינה למשרא פרי עם האם כלומר אם הוא מותר להרביע פרד שאנו יודעים שאמו חמורה עם חמורה ושאמו סוסיא עם סוסיא דאי פשיטא לן דאין חוששין לזרע האב מותר שצד האב שבו כמאן דליתיה דמי ואי אמרינן דספוקי מספקא ליה פרד עם האם אסור דדילמא חוששין לזרע האב והוי כלאים

צד אב שבו עם מין אמו והך מתניתין דפרדה שתבעה זכר בכל חד מהני גווני מיפרשא דאי מפשט פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב ה"ק אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה כלומר עד שיודע לנו מין אמו מהו שאם היא סוסיא מרביעין עליה סוס ולא חמור ואם היא חמורה מרביעין עליה חמור ולא סוס ואי ספוקי מספקי' ליה אי חוששין לזרע האב או לא אתיא שפיר טפי כפשטה דאפילו בשאנו יודעים מינה דאמה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור מפני חשש צד האב שחוששין לו ג"כ לפיכך אין מרביעין עליה אלא מינה כלומר פרד כיוצא בה שאמותיהן שוות וכי תימא אפילו מינה היכי שרי אמאי לא חיישינן לצד סוס שמשתמש בצד חמור וצד חמור בצד סוס דהא תנן (פסחים דף פח:) גבי מי שחציו עבד וחציו בן חורין לישא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול יבטל והלא לא נברא העולם וכו' אלמא לישא חציה שפחה וחציה בת חורין נמי אינו יכול משום דאתי צד עבדות ומשתמש בצד חירות דאי שרי היכי אמרינן יבטל יש לומר דהתם הוא דאיכא צד עבדות וצד חירות ממש אבל הכא אע"ג דמסוס וחמור אתו אין כאן צד סוס וצד חמור אלא בריה בפני עצמה היא שנעשית משניהם [ומהאי] טעמא הוא דשרי להשתמש בפרדות עצמן ואין אומרים משתמש הוא בסוס וחמור וליתא לדרב אסי דאמר אין רוכבין על הפרדה מק"ו כדאיתא בספרי:

## דף כז:

**ואמרינן יצחק ושמעון ואושעיא אמרו הלכה כר' יהודה בפרדות.** בסוף שני דייני גזירו' (דף קיא:) אמרינן הכי. ובגמרא פשטינן בעיין דלר' יהודה ספוקי מספקא ליה מדאמר רב הונא בריה דרב יהושע הכל מודים בפרי עם האם שאסור מדמסקינן הכי אע"ג דבגמרא אמרינן לעיל מיניה זו דברי רבי יהודה דאמר אין חוששין לזרע האב ואפ"ה פשטי' דכי אמר אין חוששין היינו לומר שאין מקילין בכך להתיר כל מיני פרדות אף על פי שאין אמותיהן שוות ומיהו לחומרא חיישינן לזרע האב ואסרינן פרד עם האם ומסתברא נמי דכי אמרינן בדרבי אבא קסבר אין חוששין לזרע האב [ה"נ קאמר קסבר דילמא אין חוששין לזרע האב] ומש"ה הוה בעי דלידמו כודניאתא להדדי דאילו הוה פשיטא ליה דחוששין לזרע האב כלהו כודניאתא לישרו שבכולן יש צד חמור וצד סוס ואינן כלאים זו בזו אלא ספוקי מספקא ליה ומש"ה הוה בעי דלידמו אהדדי ומיהו משום דלא הוה פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב לא שרא אלא כודניתא בהדי כודניתא אבל לא כודניתא בהדי סוסים וחמורים דמינא דאימייהו לא דדילמא חוששין לזרע האב והוו כלאים. הילכך לענין הלכה נקיטינן דמספקא לן אם חוששין לזרע האב או לא דאע"ג

דפסק שמואל כחנניא דפשיטא ליה דחוששין לזרע האב לא קי"ל הכי מדאמרי' בפ' שני דייני גזירות יצחק ושמעון ואושעיא אמרו הלכה כר' יהודה בפרדות וכיון דאסיקנא בגמרא דר' יהודה ספוקי מספקא ליה וקי"ל כותיה נקיטינן דפרד עם האם אסור ובעובדא דר' אבא נמי מסקינן אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב ונקיטינן נמי דאותו ואת בנו נוהג בין בזכרים ובין בנקבות לחומרא וכן פסק הר"ם במז"ל לענין אותו ואת בנו בפי"ב מהלכות שחיטה ולענין כלאים בפרק ט"ז מהלכות כלאים. ושמעינן מינה נמי דקי"ל כרב משרשיא דאמר לעיל בפ' בהמה המקשה [דף עה:] לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על הבהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה דהא אסיקנא דמספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא והא דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לאו לאפוקי מדרבי יהודה קאמר דהא לדידיה נמי חוששין מספיקא אלא לאפוקי מת"ק דחנניא קאמר דפשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב כדקאמר בהדיא נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים ולפי זה שלשה מחלוקות יש בדבר ת"ק דאותו ואת בנו פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב וחנניא פשיטא ליה דחוששין ורבי יהודה מספקא ליה אי דרשינן קראי כת"ק או כחנניא ומש"ה ס"ל דחוששין ואין חוששין לחומרא הילכך אותו ואת בנו נוהג בזכרים ופרד עם האם אסור ובן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה דדילמא חוששין לזרע האב והנולדים מן הסוס עם הנולדים מן החמור אסורין דדילמא אין חוששין לזרע האב ולא נראה כן מדברי הרי"ף ז"ל שהרי דחה דברי חנניא לגמרי באותו ואת בנו. לפיכך כתב הרמב"ן ז"ל דליכא הכא אלא שני מחלוקות דת"ק דחנניא רבי יהודה הוא דר' יהודה בעלמא הוא דמספקא ליה אבל לענין אותו ואת בנו פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב מדרשא דקראי ומאי דמספקא ליה לר' יהודה בעלמא היינו טעמא משום דקסבר חדוש הוא שחדשה תורה באותו ואת בנו דהא האב והאם שניהם שותפין בולד הילכך דוקא גבי אותו ואת בנו שחדשה תורה הוא דאין חוששין אבל בעלמא חיישינן או דילמא כיון דגילה לך הכתוב באותו ואת בנו דאין חוששין ילפינן נמי בעלמא הילכך אע"ג דקי"ל בפרד עם האם דאסור ובנולדים מן הסוס עם הנולדים מן החמור דאסירי ובבן פקועה הבא על הבהמה מעלייתא דהולד אין לו תקנה משום ספיקא דרבי יהודה באותו ואת בנו נקטינן לקולא דנוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים דאפילו ר' יהודה מודה משום דרשא דקראי וא"ת א"כ רב משרשיא דאמר לדברי האומר חוששין לזרע האב לאפוקי ממאן דהא ליכא מאן דפשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב י"ל דאה"נ אלא דרב משרשיא לא בעי לעיולי נפשיה [אי] ר' יהודה פשיטא ליה או מספקא ליה ומש"ה קאמר לדברי האומר חוששין לזרע האב כלומר ואי רבי יהודה פשיטא ליה

דאין חוששין לאפוקי מיניה קאמר ואי רבי יהודה מספקא ליה לכ"ע קאמר. אבל אחרים אומרים דלמסקנא פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב [מדמסקינן בעובדא דרבי אבא אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב] ורבי אבא כודניאתא בהדי האם נמי שרא דהיינו סוסים וחמורים וכיון דרבי אבא עבד בה עובדא ומעשה רב אמרינן דרבי יהודה ס"ל הכי והכי קי"ל דאין חוששין לזרע האב הילכך אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים ופרד עם האם שרי ובן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד יש לו תקנה בשחיטת אמו דרב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב הוא דאמר דהולד אין לו תקנה אבל לדידן דקי"ל דאין חוששין הולד יש לו תקנה ואין דרך זה מחוור אלא שהוא דעת בעל הלכות ורב אחא משבחא גאון ז"ל ואף דברי הרב אלפסי ז"ל מטין כן:

**שור ולא חיה**. והלא דין הוא. שיהא אותו ואת בנו נוהג בחיה:

**בהמה שאינה במצות כסוי**. שאין דמה טעון כסוי:

**בהמה שאינה באם על הבנים**. שמותר לקחת האם בעוד שהיא רובצת על הביצים דקן צפור כתיב:

## דף כח.

**מתני' השוחט ונמצאת טרפה חייב באותו ואת בנו**. דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה:

**ונתנבלה בידו**. שלא מדעת:

**הנוחר והמעקר**. סימנין מדעת פטור משום דליכא שמיטה כלל ולא דמיא לשחיטת טרפה דהתם שחיטה מעליא איכא ודבר אחר גורם לה ליפסל:

**שנים שלקחו פרה ובנה**. ואם שחט אחד מהם יהיה השני אסור לשחוט:

**זה שלקח ראשון ישחוט ראשון**. ושני אסור לו לשחוט:

**ואם קדם השני זכה**. אם קדם השני לשחוט אע"פ שאין שורת הדין כן שהרי מי שלקח ראשון דינו לשחוט תחלה והשני יאסר אם קדם השני ושחט תחלה זכה ונאסר הלה:

**השוחט פרה ושני בניה סופג שמונים**. שהרי עובר על כל אחד בלאו דאותו ואת בנו:

**סופג את הארבעים**. דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת ובגמרא יליף דבנו ואותו נמי חייב:

**שחטה ואת בתה ואח"כ את בת בתה**. יש כאן שני אותו ואת בנו:

**שחטה ואת בת בתה**. אין כאן עדיין איסור:

**ואח"כ שחט את בתה**. ויש בשחיטה זו שני איסורין אותו ואת בנו משום אמה. ואת בנה ואותו משום בתה של זו שכבר נשחטה:

**סופג את הארבעים**. דחד מעשה הוא:
**סומכוס אומר משום ר"מ סופג שמונים**. משום שני שמות אע"ג דמעשה אחד הוא שהרי מפני אמה שנשחטה מתחייב משום אותו ואת בנו ומשום בתה מתחייב משום בנו ואותו ולא דמי להההיא דלעיל דשחט שני בניה ואחר כך שחטה דהתם חד מעשה הוא וחד שם הוא דאין מתחייב על שניהם אלא משום בנו ואותו אבל הכא חד מעשה ושני שמות כדכתיבנא:
**גמ' אמר רב יוסף לענין דינא תנן**. הא דקתני מתניתין מי שלקח ראשון ישחוט ראשון לא לענין איסור והיתר שאם רצה השני לשחוט [ראשון והא'] ימתין עד מחר מותר אבל דין הוא אם באו לב"ד שבא האחד לשחוט וחבירו אומר אני צריך יותר ממך שיאמרו להם הלוקח הראשון ישחוט ראשון שע"מ כן לקח שאילו לא מכרה הבעה"ב לשני ועכבה לעצמו היה הלוקת שוחט וכן שנינו בתוס' שהביא הרי"ף ז"ל בסמוך:
**דלא עבד איסורא**. שהקדים בעצמו שלא יבא לידי איסור:
**נשכר**. יש לו ריוח ואוכל בשר היום:
**בנו ואותו מנין**. אם שחט הבת ואח"כ שחט האם מנין שהוא חייב:
**לא תשחטו**. לשון רבים משמע:
**הרי כאן שנים**. הזהיר את שניהם בין שוחט את האם בין שוחט את הבת ולא משכחת שנים עוברים אלא בשלש בהמות הא כיצד בת ואם ובת דאי אם ושני בניה למה לי קרא פשיטא מה לי חד מה לי תרי כי היכי דמתחייב אהאי מתחייב אהאי ואי בפרה ובתה ובת בתה פשיטא תרוייהו אותו ואת בנו נינהו אלא ע"כ באחד שוחט פרה והשני את אמה והשלישי את בתה אתא לאשמעינן דבבנו ואותו נמי חייב:
**מתני' בד' פרקים בשנה**. דרך ישראל לעשות סעודות והלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשוחטה מיד ולפיכך המוכר בהמה לחברו ומכר תחלה אמה או בתה בו ביום צריך שיאמר לשני דע לך שהיום מכרתי את אמה לשחוט או בתה מכרתי לשחוט ושמא כבר שחטה:
**ביו"ט האחרון של חג**. היו מרבין בשמחת רגל מפני שרגל בפני עצמו הוא וחביב עליהם:
**אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין שם ריוח**. הפסק בינתים שמכר הראשונה היום אבל אם יש ריוח הפסק בינתים שמכר הראשונה אתמול והשניה היום א"צ להודיע שאני אומר אתמול שחט את הראשונה. ומדברי רש"י ז"ל נראה דרבי יהודה אכולהו ארבעה פרקים קאי אבל בתוספתא [סוף פ"ה דחולין] משמע דלא קאי ר' יהודה אלא אערב יוה"כ בלחוד דאמרינן התם אמר ר' יהודה בד"א בזמן שחל יוה"כ להיות בשני בשבת

אבל אם חל להיות באחד מכל ימות השבוע אין צריך להודיעו מפני שזה יכול לשחוט היום וזה למחר. כלומר דכשחל יום הכפורים להיות בשני בשבת אפילו לקח האחד בערב שבת והשני באחד בשבת בידוע ששניהם שוחטין באחד בשבת שאין אדם מקדים לשחוט מערב שבת אבל כשחל יוה"כ בשאר ימי השבוע כל שיש ריוח אין צריך להודיע דתלינא שלא ישחטו שניהם ביום אחד שעשוי הוא לשחוט ב' ימים קודם. ומדמפליג ביום הכפורים ש"מ דביו"ט ליכא לאיפלוגי שכל הלוקח לצורך יו"ט אינו שוחט עד יו"ט עצמו לכבוד יו"ט ומיהו אי איקלע יו"ט בשבת איכא לאיפלוגי ביו"ט כי היכי דמפלגי ביוה"כ וכתב הרמב"ן ז"ל דמ"ד דבארבעה פרקים הללו המוכר בהמה לחבירו צריך להודיע היינו לומר שאם לא הודיעו הוי המקח טעות שהדבר ידוע דלשחטה ביו"ט הוא לוקחה אבל בשאר הימים אין המוכר צריך להודיע. מיהו הלוקח צריך לשאול. אבל אחרים כתבו שאינו צריך לשאול משום דאיכא ספיקי טובא שמא אין לה אם לזו ואם תמצא לומר יש לה ומכרה שמא לא לקחה לשחיטה ואם תמצא לומר לשחיטה שמא מכאן ועד עשרה ימים ולזה הדעת אפשר שהמוכר שיודע שמכר צריך להודיע אף בשאר ימות השנה כדי שלא יכשל הלוקח על ידו אלא שאם לא הודיע לא הוי מקח טעות:

**מתני' בד' פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כרחו**. כדמפרש ואזיל שאם קבל דינר מלוקח ליתן לו בדינר בשר אפי' שור שוה אלף זוז שוחט על כרחו ואע"פ שאין לוקחין לשאר ובגמ' מפרש טעמא:

**ואין ללוקח אלא דינר**. שנתן לטבח:

**מת ללוקח**. ומפסיד הדינר:

**אינו כן**. דבעי משיכה וכל זמן שלא משך חוזר בו הטבח:

**גמ' בארבעה פרקים הללו העמידו דבריהם על דין תורה**. שקונין לו מעותיו בלא משיכה:

**דבר תורה מעות קונות**. כיון שנתן לו מעות למוכר אין א' מהם יכול לחזור דגמרינן מהקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו ומה טעם אמרו משיכה קונה דאי מוקמת לה לפירי באחריות הלוקח משנתן המעות אי מתרמיא דליקה בבית המוכר שהפירות שם לא טרח לאצולינהו אבל סתם מושך ממטי להו לביתיה וכאן בד' פרקים הללו לפי שכל אדם רוצה שיגמר קנינו העמידו דבריהם על דין תורה:

**מתני' היום הולך אחר הלילה**. שאם שחט האם משמשכה לא ישחוט הבת כל הלילה וכל היום למחרת אבל שחט האם ביום שוחט הבת בלילה דאין הלילה הולך אחר היום:

**מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה**. כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר ברישא ערב והדר בקר. ובגמרא אמרינן דאיצטריכא להך דרשא משום דקרא דאותו

ואת בנו סמיך לענינא דקדשים דכתיב ירצה לקרבן אשה וסמיך ליה אותו ואת בנו ובקדשים לילה הולכת אחר היום דכתיב ביום קרבנו יאכל וגו' ולא תותירו ממנו עד בוקר אלמא לילה שלאחריו קרוי יום קרבנו עד הבוקר וסד"א דבאותו ואת בנו נמי נימא הכי מש"ה איצטרכינן למגמר ממעשה בראשית:

**הדרן** עלך אותו ואת בנו

## דף כח:

**כסוי הדם נוהג בארץ וכו'**. משום דבעי למתני בחולין אבל לא במוקדשין נקט לכלהו:

**במוקדשין**. חטאת העוף ועולת העוף ובגמרא ילפינן דאין כסוי הדם נוהג במוקדשין:

**במזומן ובשאינו מזומן**. במזומן עוף הגדל בבית וכתב רש"י ז"ל דמשום דגבי שלוח הקן איצטריך למיתני לקמן דנוהג בשאינו מזומן אבל לא במזומן תנא הכא דנוהג במזומן ובשאינו מזומן ולא נהירא דבפ' גיד הנשה (דף פט:) ובפ' הזרוע והלחיים (דף קל.) ובפ' ראשית הגז (דף קלה.) נמי ה"ל למיתני במזומן ובשאינו מזומן משום לתא דשלוח הקן לכך פירשו בתוספות דמזומן ושאינו מזומן דהכא למילתיה איצטריך משום דכתיב כי יצוד הוה משמע בשאינו מזומן בלחוד להכי איצטריך למיתני דאף במזומן נמי נהוג דהא כתיב ציד מכל מקום כדאי' בגמ':

**ונוהג בכוי**. מפני שהוא ספק בהמה ספק חיה:

**אין שוחטין אותו ביו"ט**. דילמא טעון כסוי ומספיקא לא מחללין יו"ט:

**ואם שחטו אין מכסין את דמו**. אפילו במידי דלא מיתסר אלא מדרבנן:

**השוחט ונמצאת טרפה וכו' חולין בפנים**. בעזרה דאסירי בהנאה כדילפינן בפרק שני דקדושין (דף נח.):

**חיה ועוף הנסקלים**. כגון שהמיתו אדם ונגמר דינם ושחטן והם אסורין מדכתיב סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו וילפינן מיניה התם [דף נו:] שאם שחטו לאחר שנגמר דינו אסור:

**ר"מ** מחייב:

**בכסוי**. וחכמים פוטרין. דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ואע"ג דבכסוי שפיכה כתיב אפ"ה אשר יאכל כתיב וטעמא דר"מ מפורש בגמ':

**השוחט ונתנבלה בידו וכו' פטור מלכסות**. שאין באלו תורת שחיטה כלל:

**גמ' שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת**. כאילו הוא צדה שאינה מזומנת לו:

**השוחט לחולה**. שיש בו סכנה:

**חייב לכסות**. דכיון שניתנה שבת לידחות נדחית לכל מצותיה של שחיטה ומיהו בדליכא בטלטול העפר אלא איסור דרבנן כגון שהיה לו דקר נעוץ מבעוד יום דאי איכא איסורא דאורייתא אפי' ביו"ט לא מכסינן משום דהוה ליה יו"ט עשה ול"ת ולא אתי עשה דכסוי ודחי ל"ת ועשה כדאיתא בפ"ק דיו"ט (דף ח:):

**והלכתא השוחט לחולה בשבת אינו מכסה**. כלומר אפילו בשיש לו דקר נעוץ מבעוד יום דלא מיתסר אלא מדרבנן וטעמא דמילתא לפי שרצו חכמים לעשות היכר שיום זה הוא שאסור בשחיטה ולפיכך לא רצו להתיר אלא מה שהוא צרכו של חולה בלבד דהיינו שחיטה:

**השוחט וצריך לדם חייב לכסות**. ולא יעשה ממנו צרכו:

**כיצד הוא עושה**. ויהא פטור מן הכסוי:

**או נוחרו**. חונקו:

**עוקרו**. עוקר הסימנין:

**השוחט ונמצאת טרפה וכו'**. ראה רבי דברי רבי מאיר שאמר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה באותו ואת בנו כלומר שחייב עליה משום אותו ואת בנו ושנאה בלשון חכמים דהכי תנן בפ' אותו ואת בנו (דף פא:) השוחט ונמצאת טרפה השוחט לעבודת כוכבים וכו' ר"ש פוטר וחכמים מחייבין והרב אלפסי ז"ל כדי לקצר כתבה בפירקין דלעיל [בזה הלשון] השוחט ונמצאת טריפה חייב באותו ואת בנו:

**ודברי רבי שמעון בכסוי הדם ושנאה בלשון חכמים**. כדתנן במתני' דהכא וחכמים פוטרים כלומר מלכסות ובגמ' יהבינן טעמא למה ראה רבי כך:

**מתני' חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותן**. דאמרינן בריש מכילתין דשחיטתן כשרה אותן אחרים חייבין לכסות כדתנן לקמן שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות:

**פטורין מלכסות**. הרואים הדם מגולה ואע"ג דתניא לקמן שחט ולא כסה וראה אחר חייב לכסות הכא פטור וטעמא מפרש בגמרא דר"מ חשיב לה כנבלה גמורה:

**וחכמים אוסרין**. שמא יפה שחטו והויא לה שחיטה מעלייתא:

**שאין סופגין את הארבעים**. דהתראת ספק היא:

**גמ' הי מינייהו דאחרניתא**. איזו הוראה היתה אחרונה דסמכינן עלה דהדר ביה מקמייתא:

**אלא ש"מ הא דאחרניתא**. כר"מ דלא חייש לאחמורי כלל משום דרוב מעשיהם של חרש שוטה וקטן מקולקלין ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לנו במה נשחטה:

**מתני' שחט מאה חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן**. מפרשינן בברייתא בגמ' משום דחיה הכל משמע בין מרובה בין מועט [ועוף הכל משמע בין מרובה בין מועט]:

**רבי יהודה אומר שחט חיה יכסה ואח"כ ישחוט את העוף**. בגמרא יליף לה מקרא וטעמיה משום דשני מינין חלוקין הם ראוי לכסות דמו של ראשון לגמור מצותו לגמרי קודם שיתחיל בשני:

**גמ' ומודה רבי יהודה לענין ברכה וכו'**. אע"ג דקי"ל כת"ק כתבה הרב אלפסי ז"ל משום דנפקא מינה לדידן היכא שכסה ובגמרא פרכינן עלה מ"ש מדרב חננאל ורב ברונא תלמידי דרב דהוו יתבי בסעודתא וקאי עלייהו רב ייבא סבא ואמרו ליה הב ונבריך כלומר בהמ"ז הדור ואמרו הב ונשתה אמר להו רב ייבא סבא כיון דאמריתו הב ונבריך איתסר לכו למשתי כלומר עד שיברך לפניו שאין השתיה מצטרפת לסעודה ראשונה כיון דאמריתו הב ונבריך ה"נ כיון שכסה הפסיק מלשחוט וכי הדר שחיט איחייב ליה בברכה ודחינן הכי השתא התם משתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר הילכך כי אמרי הב ונבריך הפסיקו מן השתיה אבל כסוי לא הוי הפסק דאפשר דשחיט בחדא ידא ומכסי בחדא ידא ומש"ה אמרינן דמודה רבי יהודה לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת ופרש"י ז"ל לענין ברכה על השחיטה שאין צריך לברך לאחר כסוי נראה מדבריו דברכת כסוי צריך לחזור ולברך בכסוי שני דאע"ג שאין הכסוי מפסיק בין שחיטה לשחיטה התם היינו טעמא שהכסוי מצרכי שחיטה הוא וברכה דידיה הוה ליה כטול כרוך (ברכות דף מ.) טול כרוך דלא הוי הפסק וכו' ושחיטה אריכתא היא אבל שחיטה שניה אינו צורך הכסוי הראשון ומפסקת בין כסוי א' לכסוי ב' אבל ר"ת ז"ל אומר דכיון דאפשר דשחיט בחדא ידא ומכסי בחדא ידא אף השחיטה אינה מפסקת. והיכא שסח בין שחיטת עוף לעוף איכא מ"ד דצריך [לחזור] לברך וגמר לה מדאמרינן (מנחות דף לו.) לענין תפילין אם סח בין תפלה לתפלה חוזר ומברך וכן נראה ממ"ש הרב אלפסי ז"ל בסוף ר"ה שכתב בשם הגאון ז"ל דטעמא דמילתא דסח בין תפלה לתפלה שחוזר ומברך לפי שאע"פ שסח באמצע מצוה אחת אינו חוזר ומברך שהרי בהלל פוסק בין פרק לפרק ואפ"ה אינו חוזר ומברך תפילין כיון שהן שתי מצות שאין מעכבות זו את זו סח ביניהם חוזר ומברך וב' עופות נמי ב' מצות הן שאין מעכבות זו את זו הילכך חוזר ומברך והרמב"ן והרב רבינו יונה ז"ל אמרו דלא דמי דהתם ב' מצות של חובה הן וכיון שהתחיל בהן אינו בדין שיפסוק ויתעסק בשיחה כיון ששתיהן חובה עליו ולפיכך אם סח ביניהם חוזר ומברך אבל הכא דאי בעי שחיט ואי בעי לא שחיט לא מיחייב למהדר וברוכי מידי דהוי אקביעות סעודה וברכותיה דאם סח באמצע סעודה אינו חוזר ומברך אבל הרב בעל הלכות ז"ל סובר כדברי הראשונים שהשיחה מפסקת וצריך לחזור ולברך שכך כתב והיכא דבעי למשחט עשר זוגיתא ושחט חדא מינייהו ואישתעי ליכסייה

והדר ליבריך ולשחוט הנך אחרניתא וכן כתב הראב"ד ז"ל מכסה ומברך ושוחט ומכסה וא"ת ונהי שהשיחה מפסקת יברך וישחוט ואח"כ יכסה שניהם כי היכי דאמרינן בהב ונבריך דאע"ג דאיתסר למשתי בלא ברכה אפ"ה אינו חייב לברך ברכת המזון אלא אחר שישתה ה"נ לא יכסה אלא לאחר גמר שחיטתו. תירץ הרמב"ן ז"ל דאפשר דגמר לה מדרבי יהודה דאמר שחט חיה יכסנה ואחר כך ישחוט את העוף ולא אמר שחט חיה ישחוט את העוף ויכסה החיה ואח"כ העוף דאלמא כיון שמצות חלוקות הן צריך לגמור מצוה ראשונה ואח"כ יתחיל בשניה ואע"פ שאין הלכה כר' יהודה גמרינן מיניה לרבנן דסח [לרבנן] כחיה ועוף לר' יהודה דכיון שהפסיקן בשיחה הוי להו שתי מצות ולפיכך יכסה ואח"כ ישחוט ומיהו אע"פ שהשיחה מפסקת שיחה שהיא מצרכי שחיטה כתן לי עוף או סכין אינו הפסק כדאמרינן בטול כרוך וגביל לתורי דלא הוו הפסק. וכתבו בתוס' [שאסור לדבר אף על פי] שדעתו לחזור ולברך שאסור לגרום ברכות במקום שיכול לצאת באחת וראיה לדבר מדאמרינן במסכת יומא בפרק בא לו (דף ע.) ובמס' סוטה בפ' ואלו נאמרין (דף מא.) ובעשור שבחומש הפקודים קורהו על פה והוינן בה וניתי ספר תורה וניקרי ביה אמר ר"ש בן לקיש משום ברכה שאינה צריכה אלמא כל מקום שיכול לפטור עצמו בברכה אחת אסור לגרום חיוב בברכות הרבה. ולענין נמלך כתב הר"ר משולם ז"ל שצריך לחזור ולברך על השחיטה כדאמרינן בנמלך שצריך לחזור [ולברך] על כל כוס וכוס ולא דמי ליושב ואוכל בתוך סעודתו דאע"פ שגמר בלבו שלא לאכול אינו חוזר ומברך וכדאמר בפ' כיצד מברכין (דף מב.) דאפילו גמר ואפילו סלק מותר לאכול עד שיטול ידיו וא"צ לברך דהתם הוא דיש קבע לאכילה ופעמים שאדם יושב בסעודה קטנה ונמשך לסעודה גדולה אבל לשתיה אין קבע ולפיכך נמלך חוזר ומברך ומש"ה אמרינן נמי (חולין דף קז:) דשמש מברך על כל פרוסה ופרוסה כמו שאכתוב בסמוך בס"ד וכ"כ הרמב"ן ז"ל דנמלך לשחוט חוזר ומברך ומביא ראיה מדמדמינן ליה לעובדא דתלמידי דרב דהתם ודאי משום נמלך הוא דכיון דאמרו הב ונבריך עקרו דעתייהו מלמשתי ומברכין ברכת היין וכ"כ הראב"ד ז"ל:

## דף כט.

**ודאמרי'** אמר להו רב ייבא סבא הכי אמר רב כיון דאמריתו הב ונבריך אתסר לכו למשתי פרש"י ז"ל עד שיברך לפניו וכן פר"ח ז"ל וכן כתב הרב אלפס בהלכות בפרק ערבי פסחים ומיהו א"צ לברך ברכת המזון קודם שתייתו שכך הדין בנמלך שצריך לברך לפניו אבל לאחריו ברכה אחת לכולן שהרי אמרו שהשמש מברך על כל פרוסה ופרוסה כלומר

לפניה מפני שהוא נמלך ואע"פ שאינו צריך לברך אחריו על כל אחת ואחת אלא ברכה אחת באחרונה לכולן וא"ת והא תניא בפרק ערבי פסחים (דף קא:) חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם לצאת וכו' אבל לא הניחו שם זקן או חולה כשהם יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה אלמא למפרע נמי צריך לברך י"ל דשנוי מקום הוי הפסק טפי מנמלך דאילו בנמלך לפניו צריך לברך לאחריו א"צ לברך ואילו בשנוי מקום מברך לפניו ולאחריו אבל בתוס' כתבו דשנוי מקום כנמלך שמברך לפניו וא"צ לברך לאחריו והא דקתני שמברכין למפרע עצה טובה קמ"ל שמברכין למפרע כשהן יוצאין שמא ישהו עד כדי שיהו רעבים ושוב לא תועיל ברכת המזון למה שאכלו כדמוכח בפ' שלשה שאכלו (דף נא.) אבל אם יצאו ולא ברכו למפרע כשהן חוזרין אין טעונין ברכה למפרע אלא מברכין ברכת הלחם וברכה אחת באחרונה לשתי האכילות והא דתניא בתוספתא דברכות בעה"ב שהיה מיסב וקראו חבירו לדבר עמו א"צ לברך למפרע הפליג צריך לברך למפרע כשהוא חוזר מברך בתחלה לאו כשהוא חוזר קאמר שצריך לברך למפרע אלא הפליג דקאמר היינו שקראו להפליג ומש"ה קאמר שצריך לברך למפרע וקודם שיצא קאמר שמא ישהה . וביומא פ"ג (דף ל.) תניא דבר עם חברו והפליג טעון נט"י משמע מדטעון נט"י דה"ה ברכת המוציא אבל בהמ"ז לא קתני ומיירי בשלא היה יודע מתחלה שיפליג ומש"ה אינו צריך ברכה למפרע. ומדאמרינן מישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר יש שלמדו שמי שנזכר בתוך סעודתו שעדיין לא התפלל ומתפלל בתוך סעודתו כשהוא חוזר לאכול טעון ברכה דמיכל וצלויי בהדי הדדי לא אפשר וכדאמרינן הכא דמישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר ואע"ג דתניא התם בפ' ערבי פסחים עקרו רגליהם לילך לבהכ"נ והניחו שם מקצת חברים כשהן חוזרין אין טעונין ברכה לא למפרע ולא לכתחלה ואע"ג דמסתמא התפללו בנתיים התם הפסקה דרשות היא והיינו טעמא נמי דמאי דתנן בפ' כיצד מברכין (דף מב.) דבירך על היין שלפני המזון פוטר את היין שבתוך המזון ואע"פ שהפסיק בברכת המוציא דהתם היינו טעמא לפי שאין ברכת המוציא עליו חובה אבל בשהגיע זמן תפלה בתוך סעודתו ושעה עוברת כיון שהתפלה עליו חובה ומיכל וצלויי לא אפשר כשהוא חוזר לאכול צריך לברך וכ"נ דעת הרב אלפסי ז"ל במ"ש בהלכותיו בפ' ערבי פסחים לענין ברכה דד' כוסות אבל הרב בעל התוס' ז"ל כתב דכי אמרי' דצריך לחזור ולברך משום דמישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר ה"מ בדבר שהוא גמר וסלוק כבהמ"ז שהוא גמר והפסק וכן כסוי אי לאו טעמא דאפשר למשחט ולכסויי בהדי הדדי הא דבר שאינו גמר כתפלה ושאר ברכות אינו צריך לחזור ולברך:

**ת"ר ושפך וכסה ואומר לבני ישראל**. בפרשת כיסוי הדם הוא:
**במה ששפך יכסה**. בידו שלא יכסנו ברגל:
**וחייבו רבן גמליאל ליתן לו עשרה זהובים**. שכר ברכה מפני שהפסידו שכרה:
**כוס של ברכה שוה מ' זהובים**. מפני שיש בו ד' ברכות לכל ברכה עשרה זהובים:
**וה"ה למצוה בלא ברכה דמשלם י' זהובים**. דהתם בפרק החובל (דף צא:) אמרינן בשור העומד להריגה ואילן העומד לקציצה שאם קדם אחר והרגו או קצצו משלם עשרה זהובים וכתבה הרב אלפסי ז"ל שם בהלכות וילפינן מינה לכל המצות שאין מחלקין ביניהם לשום אותן להקל ולהחמיר ומיהו עכשיו אין דנין דין זה דאע"ג דממונא הוא ולא קנסא מ"מ לית ביה חסרון כיס והוה ליה כבושת ופגם דלא מגבינן להו בבבל דכל מידי דלית ביה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו וזה שכתבה הרב אלפסי ז"ל בפרק החובל לומר דאי תפס לא מפקינן מיניה שכך הדין בכל דיני הקנסות כדאיתא בסוף פרק אלו נערות (דף מא:) ובסוף פ"ק דב"ק (דף טו:):
**כסהו ונתגלה פטור מלכסות**. ומוכחין לה בגמרא מדכתיב וכסהו דמשמע מיעוטא כסוי זה ותו לא. כסהו הרוח חייב לכסות. אם נתגלה ולא אמרינן כיון דאידחי אידחי דאין דיחוי אצל מצות:
**מתני' דם שנתערב במים וכו'**. נתערב ביין. שהוא אדום ואין מראה הדם ניכר בו רואין אותו כאילו הוא מים ואם היה מראית דם ניכר במים כשיעור הזה חייב לכסות:
**נתערב בדם בהמה**. דלאו בר כסוי הוא ורובו דם בהמה:
**או בדם חיה**. בדם הקזה של [בהמה] חיה שאין טעון כסוי:
**רואין אותו כאילו הוא מים**. ואם היה הדם הזה של שחיטת חיה ועוף ניכר בו חייב לכסות:
**אין דם מבטל דם**. ואפילו אין דם ניכר במים כמות דם בהמה זה אין דם החיה בטל דקסבר מין במינו לא בטיל:
**דם הניתז**. חוץ לגומא:
**גמ' ת"ר את דמו וכסהו וכו'**. אגפיים. כותלי בית השחיטה ולשון אגפיים כמו אגפי אמת המים גדותיה:
**במאי קא מיפלגי וכו'**. מדברי הרב אלפסי ז"ל נראה דכי אמרינן ת"ק סבר כל דמו היינו ת"ק דברייתא וכי אמרינן רבי יהודה סבר דמו אפילו מקצת דמו היינו ת"ק דמתני' ור' יהודה דמתני' דמפרש מילתיה אלא משום דלא מתפרש במתני' מאן ניהו ת"ק ואשכח ר' יהודה דמתני' דמפרש מילתיה נקט ר' יהודה ושבק ת"ק דמתניתין דלת"ק דמתניתין

ורבי יהודה במקצת דמו סגי ומש"ה אמרינן דם הניתז פטור מלכסות אפילו הוא דם הנפש ובלבד שיהא שם אחר ולר"ג דם הנפש כוליה בעי כסוי ולפיכך כתב הרב אלפסי ז"ל דהלכתא כת"ק דמתני' וכדפירשה רבי יהודה משום דלא בא ר' יהודה אלא לפרש דברי חכמים כדאמרינן בעירובין בסוף פרק חלון (דף פב.) כל מקום ששנה ר' יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים ואפילו ר' יוחנן דפליג התם ואמר דבמה לחלוק באימתי מודה דאינו אלא לפרש ויש נוסחאות בגמ' שכתוב בהן בברייתא אחרת כך ת"ר את דמו וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות א"ר יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם בלא הוא פטור מלכסות ולפיכך כתב הר"ז הלוי ז"ל דכיון דאימתי דר' יהודה דברייתא לחלוק הוא מסתמא נמי אימתי דמתניתין לחלוק הוא ות"ק דמתני' היינו ת"ק דברייתא ואע"ג דקי"ל דאימתי לפרש ה"מ היכא דלא מוכחא מילתא דפליגי אבל הכא קא מוכחא מילתא והכי משמע בפרק זה בורר (דף כה.) דס"ל לרמי בר חמא ולרב חסדא דאפילו במשנה הוי אימתי לחלוק היכא דמוכח ולפי שטה זו דם הניתז ושעל הסכין אע"פ שיש דם אחר שלא הוא חייב לכסות כתנא קמא דמתני' ואפשר דאפילו להך נוסחא מיהא לא איריא דאע"ג דרבי יהודה דברייתא כי קאמר אימתי לחלוק אימתי דמתני' לפרש הוא דלא אמרו בסוף פרק חלון דאימתי לפרש אלא במשנתנו אבל בברייתא לא הילכך לענין הלכה לא שבקינן ת"ק דמתניתין משום ת"ק דברייתא אלא קי"ל כת"ק דמתני' וכדפירש רבי יהודה אליביה וכ"כ הר"ם במז"ל בפרק י"ד מהלכות שחיטה דם הניתז ושעל הסכין אם אין שם דם אלא הוא חייב לכסות וכי מכסי ליה לדם הניתז גריד ליה ומכסי ליה כדי שיתן עפר למטה דהא קי"ל שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה:

## דף כט:

**מתני' במה מכסין וכו'**. חרסית. שחיקת חרסית:

**מגופה**. שעל פי החבית:

**גמ' כל שאין היוצר צריך לכתשו**. מוכח בגמרא דדוקא בשאינו צריך לכתישה כלל אבל צריך ולא צריך ואיכא דכתשי כה"ג ואיכא דלא כתשי אין מכסין בו:

**ת"ר וכסהו וכו'**. נעורת. אריש"א שמנערין מן הפשתן:

**נסורת**. שמגרדין נגרים במגרה וקוצצין בה עצים והיא משרת נסורת דקה כעפר:

**ת"ל וכסהו**. בפני עצמו נדרש מדלא כתיב ושפך את דמו ובעפר יכסנו דהוי משמע עפר ולא דבר אחר דלא כתיב כסוי אלא לבתר עפר אבל השתא מדריש וכסהו באפי נפשיה:

**ושחיקת כלי מתכות**. דלא איקרי עפר:
**סובין**. שהנפה קולטת:
**מורסן**. קליפה היוצאת כשכותשין במכתשת:
**אחר שריבה הכתוב ומיעט**. אחר שכתב לך שני מקראות אחד לרבות ואחד למעט אמרת מעתה יש לך לומר דכל הני דלעיל מין עפר נינהו מה עפר מיוחד שמגדל צמחים אף כל שמגדל צמחים וכל הנך דלעיל קים להו לרבנן דמגדלי צמחים ואינך בתראי אין מגדלין צמחים:
**ומקשו** הכא והא שחיקת כלי מתכות מגדל צמחים כדמוכח בפרק כל הצלמים (דף מג:) דתנן התם רבי יוסי אומר שוחק וזורה לרוח או מטיל לים אמרו לו אף היא נעשית זבל וההיא ודאי בשל מתכות איירי דהא מייתינן עלה קרא דכתיב גבי עגל תירצו בתוספות דנהי דמועיל לזבל בפני עצמו מיהא אינו מגדל צמחים:
**גרסי' בפ' השוחט** (דף לא.) **וכו' עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד וכו'**. דבעפר משמע שיהא כולו טמון בעפר ומוכח בגמ' בפרקין שאם א"א ליתן עפר מלמטה כגון ששחט על גבי דם בהמה נותן מלמעלה ומוכח לעיל בפ' השוחט [שם] דכל היכא שיש שם כבר עפר תיחוח למטה ומזמינו בפיו לכך סגי דאמרינן התם דמזמין ליה לעפרא דכולי פקתא כלומר לעפר שעל כל הבקעה:
**דרש רב נחמן בר רב חסדא אין מכסין אלא בעפר שמכסים בו ומצמיח**. למעוטי ארץ מלחה וממתני' ליכא למשמע דיש לך דבר שמגדל דבר שצמח בו כבר ואינו מצמיח :
**היה מהלך במדבר**. ארץ ציה שאינה מצמחת:
**ומקשו** הכא וכיון דמסקינן דאין מכסין אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח היאך מכסין בשחיקת דינרי זהב דהא שחיקת כלי מתכות אינו מצמיח כדמוכחא ברייתא דלעיל וכ"ת כי בעינן שיהא מגדל צמחים דוקא במידי דלא איקרי עפר אבל מידי דאיקרי עפר אע"ג דאינו מגדל צמחים כשר וזהב איקרי עפר אם כן היה מהלך במדבר יכסה בעפר המדבר דעפר המדבר ודאי עפר איקרי ודוחק הוא לומר דעפר ארץ מלחה לא איקרי עפר ומדברי רב אחא משבחא ז"ל בשאלתות דאחרי מות נראה דה"ג אמר רבא הא בורכא דתניא כלומר דרב נחמן בר רב חסדא הוה סבירא ליה דלא פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל דאינהו נמי מודו דכל שאינו מגדל צמחים אין מכסין בו ואמר ליה רבא דהא בורכא דודאי רבנן פליגי עליה דהא תניא שוחק דינרי זהב אע"פ שאין שחיקת דינרי זהב מגדלת צמחים ולפי זה מאי דאמרינן היה מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שורף טליתו מיירי במדבר שעפרו חול הגם ואין לו במה ישחוק. ולפי שיטה זו לא קי"ל כרשב"ג

דאמר [דבר] שאין מגדל צמחים אין מכסין בו דפליגי רבנן עליה וכן נראה מדברי הר"ם במז"ל שלא הזכיר מגדל צמחים:
**תניא הוסיפו עליהם השחור**. פחמין כתושין:
**ונקורת הפסלים**. עפר שמנקרין מן הרחיים:
**לאפר פרה ועפר סוטה**. שיש הנאה בהן אפר פרה מטהרת הטמאין מטומאתן. עפר סוטה מטיל שלום בין איש לאשתו ונקתה ונזרעה זרע אבל עפר כיסוי לית ביה הנאה דבלאו כיסוי נמי הוה משתרי בשרא ומשום הכי לא חשיב ליה בהדייהו הכי אמרינן בגמרא:
**שבולם עצמו**. סוגר את פיו ודומה לו בבכורות (דף מ:) פיו בלום ורגליו מבולמות:
**ומתחת זרועות עולם**. מי שנדרס תחת הכל הוא זרועות עולם:
**הדרן** עלך כסוי הדם

## דף ל.

**גיד הנשה נוהג בארץ ובחוצה לארץ וכו'**. כולהו תנינהו משום דאיצטריך למתני בחולין ובמוקדשין ובגמ' פליגי בה דאיכא מאן דאמר אפילו בעולה ואיכא מ"ד דדוקא בקדשים הנאכלים:
**ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף**. בגמרא מפרש דאית ליה ולא עגיל כף פירוש פולפ"א הנכרכת סביבות עצם הקולית סביב בעגול אבל עוף אינו כן שהבשר שעל הקולית ברוחב הוא ואינו דומה לכף:
**וגרסי'** עלה בגמרא [דף צב:] בעי ר' ירמיה אית לעוף ועגיל אית לבהמה ולא עגיל מאי בתר מיניה אזלינן או בתר דידיה אזלינן תיקו כלומר דאי בתר דידיה אזלינן נוהג בעוף דעגיל ואינו נוהג בבהמה דלא עגיל ואי בתר מיניה אזלינן הוי איפכא:
**ומקשו** הכא ומאי תיבעי ליה פשיטא דבתר דידיה אזלינן דהא תניא בסוף פרק הקומץ רבה [דף לז.] דאיטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו אלמא בתר דידיה אזלינן י"ל דשאני התם דלא כתב רחמנא שמאל אלא ידכה ודרשינן מיניה יד כהה ומשמע יד כהה שלך אלמא הכי קאמר רחמנא כל חד וחד שיניח תפילין ביד שהיא כהה שלו אבל לעולם בעלמא ספיקא הוי וכיון שכן לענין חליצה דבעינן ימין איכא לספוקי ביבם איטר אי חולץ בשמאלו שהיא ימינו וניזל בתר דידיה או בימינו שהיא שמאלו וניזל בתר מיניה ולפי זה חולץ בשתיהם וסגי בהכי אלא דאיכא ספיקא אחריתי במילתא מדתנא בבכורות בסוף פרק מומין אלו [דף מה:] תנו רבנן איטר בין ביד בין ברגל פסול ופירש"י ז"ל משום

דבעינן ימין כדגמרינן יד יד לקמיצה ממצורע וזה אין לו ימין וכי תומא א"כ תינח איטר ביד אבל איטר ברגל למה הוא פסול כבר פירש"י ז"ל שם מדכתיב לעמוד לשרת בעינן שיעמוד כדרך שאר עמידות שעיקרן בימין וכיון דאיטר אין לו ימין יבם איטר אין לו תקנה וכן דעת הר"ם במז"ל אבל אחרים אומרים דאיטר משום מום הוא נפסל כדאמרינן בשולט בשתי ידיו דפליגי תנאי התם דמר סבר בריאותא הוא וכשר ומ"ס חלישותא הוא ופסול אבל איטר לכ"ע חלישותא הוא ופסול משום מום ולא מפני שאין לו ימין ולפי זה חולץ בשניהם משום ספיקא דהכא אי אזלינן בתר דידיה או בתר מיניה:

**ונוהג בשליל**. בן תשעה חי הנמצא בבהמה ר"מ לטעמיה דסבירא ליה דאינו ניתר בשחיטת אמו כדאיתא בפרק בהמה המקשה (דף עד.) הילכך חשיב בהמה בפני עצמו וחלבו וגידו אסורין ורבי יהודה לטעמיה דאמר ניתר בשחיטת אמו הילכך קרינן בהמה בבהמה תאכלו וחלבו וגידו נמי שרו מהאי טעמא דכל מה שבבהמה הנמצאת בבהמה אחרת שרא רחמנא והכי תניא בברייתא בגמרא [דף צב:] ונוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וא"ר אלעזר אמר ר' הושעיא מחלוקת בבן תשעה חי והלך ר"מ לשיטתו ור' יהודה לשיטתו כלומר דאילו בן שמנה אפילו ר"מ מודה דניתר בשחיטת אמו כדאיתא בפרק בהמה המקשה [דף עד.] וחלבו וגידו נמי שרו הילכך לענין הלכה כיון שהלכו לשיטתן וקי"ל כר' יהודה בשחיטה דשליל אפילו בן תשעה ניתר בשחיטת אמו חלבו וגידו נמי שרו ולא נתחוורו דברי הר"ם במז"ל שפסק בפרק [תשיעי] מהלכות מאכלות אסורות בשחיטה דשליל כרבי יהודה שניתר בשחיטת אמו ובפרק שביעי פסק דחלבו אסור ובפרק חמישי פסק דנוהג בשליל ולא נראו דבריו דכלהו בהדי הדדי שייכי וכמו שכתבתי וכן מה שפסקו בתוספות בשחיטת שליל וחלבו להיתרא כר' יהודה ובגידו לאיסורא מדסתם לן תנא במתני' הכי דתנן נוהג בשליל אינו מחוור דכיון דאמר ר"א אמר ר' הושעיא דהלכו לשיטתן ליכא לאחלופי בינייהו:

**ואין הטבחים נאמנים על גיד הנשה**. לומר נטלנוהו מפני שטורח הוא להם לחטט אחריו:

**גמ'** אמר שמואל חלבו של גיד הנשה מותר לדברי הכל והיינו חלבו מותר דתנן במתני' ואגיד קאי ולאו אשליל ודברי הכל היא:

**מעיקרו**. מכל מקום שהוא נבלע ונשרש בבשר:

**גוממו עם השופי**. פירש"י ז"ל גומם הגיד והשומן עם השופי כלומר מה שהוא גבוה ונראה והקשו עליו בתוס' דאם כן בין לר"מ בין לר' יהודה שמנו דגיד כגיד אלא דפליגי בשיעורא דר"י נמי כשיעור שאוסר מן הגיד אוסר מן השומן וא"כ היכי מקשה והא מיפלג

פליגי דעדיפא מינה הוה ליה למיפרך היכי אמר שמואל חלבו מותר לד"ה אדרבה חלבו אסור לדברי הכל אלא ודאי רבי יהודה לא איירי בשומן כלל אלא בגיד עצמו וקאמר שגומם הגיד עם השופי והשאר מותר אבל שמנו שרי לגמרי:

**מודה שמואל שאסור מדרבנן**. כלומר דמאי דקאמר ר"מ וחותך שמנו מעיקרו מדרבנן בעלמא הוא ממנהגן של ישראל קדושים דאילו לרבי יהודה שמנו שרי לגמרי. ולענין הלכה אע"ג דבעלמא ר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה הכא קי"ל כר"מ דשמנו אסור ממנהגן של ישראל קדושים דרב אשי אוקי [בדף צא.] ברייתא דהעצמות והגידין והנותר וכו' דמתניא בריש פרקין בשמנו של גיד וכדתניא ישראל קדושים נהגו בו איסור אלמא הכי ס"ל ובחטיטה דגיד נמי קי"ל כר"מ דסתמא תנן לקמן [דף צו.] הנוטל את גיד הנשה צריך שיטול את כולו ואמרינן נמי לקמן בר פיולי הוה מנקר אטמא קמיה דשמואל חזייה דהוה גיים ליה א"ל חות ביה טפי כלומר כר"מ דאמר מחטט אחריו. והך חטיטה משמע לכאורה דמדאורייתא היא דבגמרא תניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא ושמנו מותר ואוקימנא לה כר"מ אלמא חטיטה [דר"מ] מדאורייתא היא דהך ברייתא משמע דדינא דאורייתא קתני כיון דאמר שמנו מותר דהא אסיקנא דמדרבנן אסיר הילכך כי קאמר מחטט אחריו מדאורייתא קאמר וליתא דהא מסקינן בגמ' בעובדא דבר פיולי דמה דשקל בר פיולי דאורייתא לר"מ ומאי דשייר דרבנן לר' מאיר והיינו ודאי חטיטה דגיד דשרי מדאורייתא דמדאמרינן חזייה דקא גיים אמר ליה חות ביה טפי משמע דבגיד עצמו קאמר ולא בשמנו אלמא חטיטה לר"מ מדרבנן היא הילכך כי קתני גיד הנשה מחטט אחריו מדרבנן קאמר וא"ת אי מדרבנן קאמר היכי קתני ושמנו מותר דהא אמרינן דלר"מ מדרבנן אסור י"ל דבשמנו אפילו איסורא מדרבנן ליכא אלא מנהגן של ישראל קדושים הם שהחמירו על עצמם וכי אמרינן מודה שמואל לר"מ דמדרבנן אסור ממנהגן של ישראל קדושים קאמר ומתניתין נמי דיקא הכי דחטיטה לר"מ אינה אלא מדרבנן דתנן הנוטל את גיד הנשה צריך ליטול את כולו ר' יהודה אומר כדי לקיים בו מצות נטילה ומדקא מסתם ר' יהודה למלתיה ולא יהיב שיעורא ש"מ דכי תנן בדר"מ צריך ליטול את כולו מדרבנן קאמר ור"מ ור' יהודה לא פליגי בדאורייתא כלל דקים להו כמה הוי אלא דקסבר ר"מ דצריך ליטול את כולו מדרבנן ור"י לית ליה איסורא דרבנן בגיד כלל ומש"ה קאמר שאין צריך אלא לקיים בו מצות נטילה מדאורייתא אבל אי מדאורייתא פליגי הוה ליה לרבי יהודה לפרושי כמה מצות נטילה. הילכך ג' דינין יש לו לגיד הנשה. עיקרו וחטיטתו ושמנו. עיקרו היינו על הכף בלבד כדאמרינן לקמן אמר שמואל לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד והיינו מדאורייתא. חטיטתו דרבנן והיינו דתניא גיד

הנשה מחטט אחריו ומדרבנן בלחוד הוא וכמו שכתבתי למעלה. שמנו אסור ממנהגן של ישראל קדושים וקנוקנות שבגיד דהיינו גידין הרכין ההולכים באורך הירך תחת הבשר מגיד החיצון לגיד הפנימי דינן כשמנו דאפילו מדרבנן לא אסירי אלא ממנהגן של ישראל קדושים דחטיטה שהיא מדרבנן בגיד עצמו היא והיינו דאמרינן בב"ר [סדר וישלח פ' עח] האי פקקולתא דגידא שריא וישראל קדושים נהגו בה איסור ופי' בערוך פקקולתא קנוקנות מלשון פקוקי גפנים:

**שני גידין הן פנימי סמוך לעצם**. לעצם הקוליא אסור וחייבים עליו דמדאורייתא הוא והוא גיד שפושט בכל הירך והוא על הכף כדכתיב אשר על כף הירך:

**חיצון הסמוך לבשר**. הוא גיד אחר שמובלע בתוך הכף:

**אסור ואין חייבין עליו**. דלא מיתסר אלא מדרבנן:

**תוטי חלב אסורין ואין חייבין עליהן**. כגון חוטי חלב הכסלים וגם בחלב שעל הקרב יש חוטים דקים ואסורין מדרבנן ואין חייבין עליהן דחלב אמר רחמנא ולא חוטים:

## דף ל:

**לובן כוליא**. שבתוך החריץ ומתפשט והולך בתוך הכוליא:

**ממרטט ליה**. משרש אחריו:

**גיים ליה**. בשוה לכוליא אבל החפוי בכוליא אוכל:

**חלב שהבשר חופה אותו**. חלב שעל הכסלים שתחת הכליות נראה בגובה הכסלים ואח"כ נבלע תחת בשר אדום דק ומתפשט תחת אותו הבשר בכל הכסלים ומה שהבשר חופהו מותר:

**ולענין** הלכה הרי"ף ז"ל פסק כרב אסי דגיים ליה דהא סייעיה אביי מדשמואל ואחרים פסקו כרבא ורבי יוחנן דממרטטי ליה משום דאביי ורבא הלכתא כרבא ועוד דמאי דמסייע ליה אביי לרב אסי מדרב יהודה אמר שמואל לאו סיועא היא דהא רבי יוחנן גופיה [אמרה להא] דרב יהודה אמר שמואל [הילכך לאו סיועא] היא דהא אמרינן לקמן בגמרא [דף צג.] אמר רבי יוחנן אנא לאו טבחא ולאו בר טבחא אנא ונהירנא כד הוי אמרי בי מדרשא בהמה בחייה אפרוקי מפרקא אלמא טעמא דמפרקא הא לאו הכי כיון שהבשר חופה אותו מותר ואעפ"כ ר' יוחנן גופיה ממרטט ליה וטעמא דמילתא משום דלא דמי חלב שבתוך הכליות לחלב שבתוך הכסלים דכיון דכסלים עצמן לא היו קריבין אם איתא דחלב שבתוך הכסלים שמיה חלב כי היכי דכתב רחמנא שעל הכסלים הוה ליה למיכתב שבתוך הכסלים מה שאין כן בכליות דלעולם חלב שבתוך הכליות שמיה

חלב והאי דלא כתב רחמנא שבתוך הכליות משום דלא הוה צריך משום דכליות עצמן קריבין הן וכן דעת הר"ז הלוי והרב בעל התרומות ז"ל ולא נהירא דאם איתא דאיכא למדחיה לסיועא דאביי לא הוה שתיק גמרא מיניה מלמימר ולא היא אלא ודאי כרב אסי קי"ל דגיים ליה ודרבא ורבי יוחנן לא קשיאן דאינהו מחמת חסידות בעלמא הוו ממרטטי ליה והיינו דקאמר רבא ממרטט ליה ורבי יוחנן ממרטט ליה ולא קאמר רבא ור' יוחנן אסרי וכי קאמר אביי כוותיה דרב אסי מסתברא לאו לאפוקי מדרבא ורבי יוחנן דמדינא אינהו מודו לרב אסי אלא לאפוקי ממאן דאסר בפלוגתא דרבי ורבי חייא:

(**ורשב"א** ז"ל פי') חיורא דתותי מתני זהו עליונו וגובהו של אותו חלב קודם שיכסהו הבשר ואותו גובה עצמו מכוסה במתנים שקורין לונבי"ל"ש:

**פרוקי מיפרקא**. כשהיא הולכת איבריה נעים והמתנים [פעמים] שהם נמשכים כלפי מעלה והכסלים נמשכים כלפי מטה ואין החלב נכסה בהם:

**תרבא דאקליבוסתא**. עצם קטן הוא ומונח על העצם שקורין אנק"א ומחובר [לחוליות האליה] לכליות מלמעלה ועליו יש חלב תחת ראש המתן שקורק לונבי"ל:

**חלב שעל המסס ובית הכוסות אסור וענוש כרת וזהו חלב שעל הקרב**. לא שיהא זה עיקר של חלב שעל הקרב אלא לומר שזה מחלב שעל הקרב וכן הא דאמרינן בתרבא דאקליבוסתא וזהו חלב שעל הכסלים היינו לומר שאף זה מחלב שעל הכסלים:

**חוטי היד אסורין**. הן החוטין שאנו נוטלין מן הכתף:

**חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי**. דקדק רבינו יצחק ז"ל מדקאמר אפילו מכלל דעד השתא בצלי עסקינן דאפילו [לצלי] חוטין שביד אסורין וצריכין חתיכה ואין זה מחוור דלקמן גבי מוזרקי אמרינן כי האי לישנא ממש חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי ומשמע דלצלי לא בעי' ולא מידי מדקאמר שפדיה בשפודא מידב דייב דמיה ושרי וליכא למימר דהתם נמי בחתיכה קאמר דמדאמרינן סתמא מידב דייב משמע דלא בעי' ולא מידי ועוד דאם איתא דבחתיכה מיירי מ"ט דמ"ד בדשדייה אגומרי דמצמת צמית ליה והא ודאי דמא דרך חתוכא נפיק אלא ודאי בלא חתיכה קאמר אלמא בשר דאית ביה חוטין לא צריך חתיכה לצלי והכי נמי משמע בפרק הזרוע (דף קלג.) דאמרינן חוטין שבלחי אסורין וכל כהן שאינו יודע ליטלן אין נותנין לו מתנות ואמרינן ולא היא אי בטויא מידב דייב אי בקדרה איידי דחתך להו ומלח להו שפיר דמי מדמדכרינן חתיכה ומליחה לקדרה ולצלי קאמרינן מידב דייב סתמא אלמא בשר שיש בו חוטין אין צריך הכשר לצלי אלא דינו כשאר בשר בעלמא מיהו איכא לעיוני בשר לצלי אי צריך מליחה אי לא ודעת הגאונים ז"ל שאינו צריך מליחה והכי שדרו ממתיבתא וטעמא דמילתא

שאם יש כח באש להפליט ממקום למקום אף הוא יוציאנו לחוץ דכבולעו כך פולטו ואם אין כח באש להפליטו ממקום למקום הוה ליה דם האברים שלא פירש ושרי אפילו מדרבנן וראיה לדבר מדאמרינן בפרק מפנין (דף קכח.) בשר תפל רב אמר מותר לטלטלו רב חסדא אמר אסור ופרכינן והא ההוא בר אווזא דהוה בי רב חסדא ומטלטלי ליה מטולא לשמשא ומשמשא לטולא ואמרינן שאני בר אווזא דחזיא לאומצא אלמא בשר תפל בלא מליחה שרי למיכליה וליכא למימר דהתם במליחה קאמר דהא ודאי בשבת אסור למלוח כדאמרינן בפרק שמונה שרצים (דף קח:) גבי פוגלא ממלח לא ממלחנא טבולי מטבלנא וכיון דבפוגלא אסירא מליחה כל שכן בבשר תפל דמלחא משויא ליה אוכלא וכל שכן אי אמרינן דבלא מליחה אסור אלא ודאי בלא מליחה קאמרינן דשרי אלמא דם האברים שלא פירש אפילו מדרבנן שרי וכ"ת ה"מ היכא דלית בה חותין דמיקרי דם האברים אבל בשיש בו חותין לאו דם האברים הוא דהרי הוא ככנוס בכלי וראיה לדבר מדאמרינן לקמן [דף צג:] באותביה אגומרי וחד אמר מצמת צמית וכי צמית ליה מאי הוי והא הוה ליה דם האברים אלא ש"מ דם שבחותין הרי הוא ככנוס בכלי וצריך מליחה ליתא דכיון דעל כרחין שאר בשר לצלי אינו צריך כלום וכמו שכתבנו אם איתא דבשר שיש בו חותין צריך הכשר יותר היכי אמרינן סתמא לקמן [דף קלג.] בפ' הזרוע גבי חותין שבלחי ולא היא אי בטויא מידב דייב וכן נמי לקמן [דף צג:] גבי אומצא ביעי ומוזרקי שפדיה בשפודא מידב דייב אם איתא דבשר שיש בו חותין צריך הכשר יותר לצלי מבשר אחר הוי לן לפרושי אלא ודאי מדקאמרינן סתמא ש"מ דבשר שיש בו חותין לצלי הוי דינו כשאר בשר וכיון שבשר אחר לצלי אינו צריך מליחה אף זה דינו כן משום דנורא משאב שאיב לכוליה דמא ואחרים אומרים דכל בשר לצלי צריך מליחה אלא שאין צריך להשהותו במלח כבשר לקדרה וכן מטין דברי רש"י ז"ל לפנינו וכן כתב הר"ם במז"ל בפ' ששי מהלכות מאכלות אסורות וכן דעת הראב"ד ז"ל והביא ראיה מדאמרינן במנחות בפרק הקומץ רבה (דף כא.) במלח תמלח יכול תבונהו ואמרינן מאי תבונהו יכול יתן בו טעם כבינה ת"ל תמלח כיצד הוא עושה מולחו והופכו ומולחו ומעלהו ואמר אביי וכן לצלי אלמא צלי מליחה בעי אלא שאינו צריך שהוי כקדרה אלא כי היכי דאמרינן גבי קדשים [מולחו ומעלהו הכא נמי] מולחו וצולהו עם מלחו. ומביאין עוד ראיה דלצלי בעינן מליחה מדאמרינן בפרק השוחט (דף לג.) הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית טביחתה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה ומדאמרינן ממתין עד שתצא נפשה ודאי לצלי אייריי דאי לקדרה מאי ממתין הא ודאי בשיעור מליחה ובשהייה ובשול תצא נפשה

אלא לאו לצלי וקאמר מולחו יפה יפה אלמא צלי בעי מליחה ואין אלו ראיות דהתם בפרק הקומץ רבה וכן לקדרה גרסינן ולא בא לומר שמליחת בשר לקדרה לא יהא צריך שהוי כמליחת קדשים אלא לומר דכי היכי דהתם מולחו והופכו משני צדדין הכא נמי צריך למלוח משני צדדין ואפילו אי גרסינן וכן לצלי כתב הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל דליכא לאוכוחי מינה דלצלי בעי מליחה אלא ה"ק כשם שמליחת קדשים אינה צריכה הדחה שעם מלחו מעלהו כך אם בא למלוח לצלי אינו צריך הדחה אלא צולהו כולו כאחד והמלח עצמו נאכל שאין המלח בולע מן הדם כלום אלא מפליטו וכי קאמר וכן לצלי היתרא אתא לאשמעינן וכן נמי ההיא דפרק השוחט דקאמר ומולחו יפה יפה אע"ג דלצלי הוא מדקאמר וממתין לה עד שתצא נפשה היינו טעמא דאע"ג דבעלמא לא בעי מליחה לצלי ולאומצא משום דדם האברים שלא פירש מותר שאני הכא דמבית טביחתה הוא חותך ועל ידי שחיטה מתעורר הדם ופורש ממקום למקום ולפיכך צריך מליחה וכבר כתבתי מזה בפ"ק בס"ד. ושיעור מליחה כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות מאכלות אסורות דהיינו כדי הילוך מיל וצריך למלוח הבשר משני צדדין דהכי משמע למאן דגריס בההיא דפרק הקומץ רבה וכן לקדרה ולפיכך המולח גדי או תרנגול צריך למלוח מבפנים ומבחוץ מיהו בדיעבד אם לא מלחו אלא מצד אחד וכן חתיכה שמלחה מצד אחד מותרת שהרי אפילו חתיכה גסה ביותר די לה במליחת [שני] צדדין ואם איתא דכל שלא מלח משני צדדין אסור ואפילו בחתיכה דקה שבדקה היאך יועילו לחתיכה גסה אלא ודאי כי בעינן משני צדדין דוקא לכתחלה הוא שצריך לעשות כן אבל בדיעבד אם לא יעשה כן אינו נאסר:

## דף לא.

**ריש מעיא באמתא בעי גרידה**. כתב רש"י ז"ל כשהדקין יוצאין מן הקיבה צריך לגרד החלב שעליהן אורך אמה וזהו חלב שעל הדקין שנחלקו בו רבי ישמעאל ור"ע באלו טרפות [דף מט:] אבל רמב"ם ז"ל כתב בשם קצת הגאונים בפ"ז מהלכות מאכלות אסורות שראש המעי הזה שצריך לגרדו הוא המעי [שיוצא בו הרעי] שהוא סוף המעים וכתב הראב"ד ז"ל בהשגות שזה עיקר אבל בחידושי הרשב"א ז"ל כתב שדברי רש"י ז"ל עיקר משום דכרכשא לא מיקרי מעיא אלא הדקין וכדאמרינן לקמן [דף קיג.] תרגומא הדרא דכנתא וכרכשא ולעולם קורין אותה חלחולת או כרכשא:

**חוטין שבעוקץ אסורין**. עוקץ אנק"א והיינו חוטי דכפלי:

**חמשה חוטי איתא בכפלים**. פלנק"ש בלע"ז:

**בעי לחטוטי בתרייהו**. עד שימצא כמספר הזה וראשו אחד מחובר בשדרה וראשי הפצולין נדבקין תחת החזה בראשי הצלעות. וכתב בחידושי הרשב"א ז"ל דאע"ג דקי"ל חלב שהבשר חופה אותו מותר הני חוטין אף על גב דמיבלעי [ביני] כפלי היינו טעמא דאסירי משום דאיכא למימר בהו כדאמרינן [דף צג.] בתרבא דתותי מתני בהמה בחייה פרוקי מפרקא ואחרים כתבו דלאו למימרא דאזיל ומחטט להו עד מקום שהן כלין דהא בלייעי בבשר ומותרין אלא לפי שהן חוטין דקין הרבה קאמר דבעי לחטוטי בתרייהו עד שימצא מנינו שלם:

**ואליה גופיה וכו'**.:

**חמשה חוטי הוו**. חמשה מקומות יש להן חוטין של איסור וחוטין דקין הוא דחשיב ומש"ה לא תני מוזריקי דדמא שבצואר שאף הם משום דם:

**דטחלי**. טחול:

**דידא**. שביד:

**דלועא**. שבלחי וא"ת במאי עסקינן אי בשלא חתך את הורידין מאי איריא הני תרי חוטי הא אמרינן בפרק השוחט [דף כח:] דכל שלא שחט את הורידין צריך לחתכה אבר אבר והיינו ודאי משום חוטין שבגוף שמלאים דם ואי בששחט את הורידין אמאי אסירי דידא ודלועא טפי משאר חוטין שבגוף שהותרו בחתיכת ורידין תירץ הרב רבינו אברהם בר דוד ז"ל דאין חתיכת ורידין מועלת אלא לצלי וכדאמרינן עלה [שם] לא לכל א"ר יהודה אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד דאלמא אין חתיכת ורידין מועלת אלא לצלי אבל לקדרה לא והכא לקדרה עסקינן ובשחתך את הורידין והאי דנקט הנך תרתי לאו לאפוקי אינך אלא לרבותא נקטינהו דאפילו הני דידא ודלועא שהן סמוכין לורידין אין דמן יוצא בחתיכת ורידין וכל שכן שאין חתיכת ורידין מועלת לשאר חוטין שבגוף לקדרה כלל וצריך לחתכו אבר אבר אלו דברי הרב ז"ל ולפי זה אסור לבשל עוף שלם אע"פ שנחתכו ורידין ולא מחוור דמדקא נחית למנינא משמע דהני תרי דוקא ותו לא ואע"ג דאיכא מניני בתלמודא דלאו דוקא נינהו כיון דהכא קאמר תלתא [משום תרבא] ותרי משום דמא משמע דכי היכי דתלתא דוקא תרי נמי דוקא שאל"כ היאך תפס חשבון מועט במה שהוא מרובה וחשבון מרובה במה שהוא מועט אלא ודאי דוקא תרי קאמרינן ותו לא דבשנחתכו ורידין עסקינן שאע"פ ששאר חוטין שבגוף יוצאין מידי דמן בחתיכת ורידין חוטין אלו דידא ודלועא אין נשפכין דרך ורידין ולפיכך אין חתיכתן של ורידין מועלת להן אבל שאר חוטין אפילו לקדרה אין צריכין חתיכה וכי נקט לעיל הואיל וצולהו כולו כאחד לאו למימר דחתיכת ורידין לא תועיל לקדרה אלא לרבותא נקטיה דאפילו לצלי

בעיא חתיכת ורידין אבל ה"ה דאפילו לקדרה מהני חתיכת ורידין לכולהו חוטין בר מידא ודלועא וכדכתיבנא וכי בעינן חתיכה בחוטין דידא ודלועא דוקא לקדרה אבל לצלי לא מדאמרינן בהדיא בפרק הזרוע (דף קלג.) גבי חוטי דלועא אי בטויא מידב דייב וכי תימא וכיון דחתיכת ורידין לא מהני לחוטי דידא ודלועא לפי שאין נשפכין דרך שם הוו להו הני תרי חוטי אע"פ שחתך את הורידין כחוטין אחרים בשלא חתך את הורידין וכי היכי דבחוטין אחרים בעינן חתיכת אבר אבר בשלא חתך את הורידין ה"נ אית לן למיבעי חתיכה בידא ודלועא אפילו לצלי אע"פ שחתך את הורידין דהא דמא דהני לא נפיק דרך חתיכת ורידין והוי לגבייהו כאילו לא חתך הורידין כלל י"ל דלא דמי לחוטין שבגוף דמתוך שהן נשפכין דרך בית השחיטה בשעת שחיטה דמן מתעורר לצאת ובשלא חתך את הורידין [אינו] מוצא הדם פתח פתוח וחוזר לאחוריו ונקרש ואין כח באש להפליטו אלא ע"י חתיכה דאע"ג דלגבי מוזריקי אמרינן לקמן [דף צג:] מידב דייב סתמא דאלמא לא בעו חתיכה התם היינו טעמא לפי שהן רואין פני האש ולפיכך אע"פ שהדם בשעת התעוררותו נקרש בהן נורא משאב שאיב ליה משא"כ בכל חוטין שבגוף שהן מובלעין בבשר ואינן רואין פני האש ולפיכך כיון שהדם נקרש אין האש מוציאו אלא בחתיכה אבל שני חוטין הללו מתוך שאין דמן יוצא דרך שחיטה אין הדם שבהן מתעורר ואינו נקרש ולפיכך לצלי אין צריכין חתיכה וכבר כתבתי זה בפרק השוחט בס"ד. נמצא פסקן של דברים שאם לא שחט את הורידין כל החוטין שבגוף צריכין חתיכה אפילו לצלי והיינו חתיכת אבר אבר בר מחוטי דידא ודלועא מן הטעם שכתבנו. חתך את הורידין צולהו כולו כאחד בלא שום חתיכה כלל ומיהו לקדרה אפילו חתך את הורידין חוטי דידא ודלועא צריכין חתיכה שאין דם שבחוטין אלו יוצא ע"י מלח אלא בחתיכה וכתב הראב"ד ז"ל באיסור משהו שלו דצריך לאותובי חתיכה לתחת דכל היכא שצריך חתיכה חתיכה לתחת בעינן כדאמרינן [שם] גבי צלי ברישא בכבשא וכתב עוד שכל החוטין שצריכין חתיכה הרוצה לצאת ידי חתיכתן לא יסמוך על חתיכת הבשר. לבד כי פעמים שהחוטין סמוכין אל העצם הרבה ונדבקין בו ואם חתך הבשר לבד שמא עדיין החוטין קיימים אלא יחתוך הבשר והעצם לשנים ואז יחתוך החוטין ונעשה פתח ליציאת הדם והא דאמרינן דידא ודלועא משום דמא ה"ה לחוטין שבגף העוף דגף העוף כיד הבהמה הילכך צריך לחתוך עצם האגפים ולמלחן וכן עצם לחיי העוף וחוטין שבכתף בכלל ידא הם וצריך לחתכם או ליטלם וכן החוטין שתחת הלשון בכלל דלועא הם וצריך לחתכם או ליטלם אלו דברי הרב ז"ל:

**חמשה קרמי הוו וכו'**.:

**דביעי**. ביצים של זכר:
**דמוקרא**. שעל המוח:
**וקרום שעל דד הטחול**. קרום שעל מקום עביו:
**אסור וחייבין עליו**. משום חלב שעל הקרב השוכב עליו:
**שעל הטחול כולו אסור ואין חייבין עליו**. דלא מיתסר אלא מדרבנן:
**עילאה אסור וחייבין עליו**. עילאה חלב שעל הכליות שיש עליו קרום דק והוא חלב גמור. ביעי חשילתא. ביצי זכר המעורין בגופו:
**חד אסר**. דאע"ג דאגידי בה בבהמה הרי הן כאבר ובשר המדולדלין שיש בהן מצות פרוש כדאמרינן בפרק בהמה המקשה (דף עג: ודף עד.):
**חד שרי**. מפרשינן טעמיה בגמרא מדלא קא מסרחן חיותא אית בהו:
**ואת לא תיכול משום אל תטוש תורת אמך**. מנהג מקומך שאתה מבבל ושם נוהגין בו איסור ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות מאכלות אסורות נראה דלדידן נמי אסירי דכיון דבבבל נהגו בהן איסור אנן בכל דוכתא בתר בני בבל גרירינן ולפי מה שכתוב בחידושי הרשב"א ז"ל נראה דבכל דוכתא שריאן אלא במקום שנהגו בהן איסור ולא נתחוור לי דלא דמי לתרבא דאייתרא דבכל דוכתא שרי בר מאתרא דנהיגי ביה איהורא וכמו שכתבתי למעלה דהתם אפילו בני בבל לא סבירא להו דאסור אלא ממנהגא בעלמא הוא שנהגו בו איסור והכי מוכח מאי דאמרינן לעיל [ריש דף נ.] דידהו מיכל נמי אכלי ליה לדידן מסתם [מיהא] סתים אלמא אפילו לבני בבל [לא] אסור מדינא דאי אסור מסתם נמי לא סתים אלא ודאי ה"ק כיון דלדידן נמי לא אסור אלא ממנהגא דיינו שלא לאכלו מפני שנהגו בכך אבל מסתם מיהא סתים ומש"ה מדינא הוא דבכ"מ שלא נהגו בו איסור יהא מותר אבל ביעי חשילתא בני בבל מדינא אסרי להו דלא אשכחן דמשום מנהגא בלחוד הוה מימנעי מלמיכלינהו וכיון דאנן בכל דוכתא בתר בני בבל גרירינן משמע דלדידן נמי אסור:
**הני ביעי דגדיא**. גדיא לאו דוקא:
**עד תלחין יומין**. משנולד שריאן בלא קליפת הקרום דאכתי לא פשט דמיה ליבלע באבריו:
**אזרען**. יש בהן זרע:
**אסירן**. בידוע שיש שם דם הילכך תרתי בעינן לאיסורא חלחין יומין ואית בהו שורייקי סומקי אבל גו תלתין יומין אפילו אית בהו שורייקי סומקי שרי לית בהו שורייקי סומקי אפילו בתר תלתין יומין שרי. אומצא ביעי ומוזריקי לקמן מפרש פלוגתייהו:

## דף לא:

**בכל התורה כולה**. רב אחא ורבינא חד אמר הכי וחד אמר הכי בכולהו הוא דמיקל רבינא ורב אחא לחומרא:

**אומצא דאסמיק**. בשר שהוא אדום ביותר וניכר שהדם נצרר בתוכו:

**חתכיה**. לחתיכות הרבה:

**תלייה בשפודא**. בתוך התנור לצלות:

**מידב דייב ושרי**. אפילו בלא חתיכה ומליתה אלא כרי מליחת צלי דבר מועט לדברי מי שמצריך כך בצלי וכמו שכתבתי למעלה:

**מישאב שאיב ליה**. שואבין את הדם:

**מצמת צמית ליה**. צומתין את הדם בבשר והוא נצלה בתוכו:

**מוזריקי**. חוטי צואר ורידין:

**תלינהו בשפודא ובית שפודא לתתאי**. האי ובית שפודא לתתאי מלשון הרב אלפסי ז"ל הוא ומשמע לי דדייק ליה מדאמרינן תליא בשפודא ואי לא הוי בית שפודא לתתאי אין זה דרך הניתלין:

**ומאן** דאסר הכא משום דמצמת צמית ליה אע"ג דבעלמא דם האברים כל היכא שלא פירש שרי שאני הכא לפי שנראה כאילו הדם שם בעין. וכתוב בהכשר הבשר לרב בעל העטור ז"ל דחתיכה זו דמוזריקי להכשיר כל החוטין שבגוף היא דבחתיכת הורידין יוצאין כל החוטין שבגוף מיד דמן ואע"ג דבפרק השוחט (דף כח:) אמרינן דדוקא כי נקיב להו בשעת שחיטה נפיק דם דחיים אבל שלא בשעת שחיטה קריר ולא נפיק כתב הרב ז"ל דהני מילי בניקבה בעלמא אבל כי חותך להו לגמרי אפילו שלא בשעת שחיטה יוצא הדם מהן ואין זה מחוור דכל שלא בשעת שחיטה ודאי אין דם החוטין שנקרש יוצא דרך חתיכת ורידין אלא הכא להכשיר את הורידין קאמרינן:

**האי אומצא דאסמיק הוא וחלייה אסור**. דרכן היה לתת בשר חי בחומץ ואוכלין אותו וקאמר שאם נתנו אומצא דאסמיק לתוך החומץ הוא וחלייה אסור לפי שאנו רואין הדם כאילו הוא בעין ואינו כשאר בשר שדמו מובלע בתוכו כמו שפירשתי למעלה וחלייה נמי אסור לפי שהדם מתערב בחומץ:

**לא אסמיק הוא וחלייה שרי**. שהחומץ צומת אותו והוה ליה דם האברים שלא פירש ושרי:

**אי אפשר דלית ביה שורייקי דדמא**. לחלוחית של דם:

**אבא מגמע ליה גמועי**. מגמע החומץ לומר שהוא מותר:

**לא חליט ביה זימנא אחריתי**. שמתוך שנעשה רפוי אין לו כח לצמות הדם ויוצא מן הבשר ומתערב בחומץ:

**איתא לקיוהא דפירא בעיניה**. חמיצות הפרי בעינו הוא אע"פ שהוא חלש:

**מולייתא** שמחתכין בשר דק דק שלא נמלח וממלאין ממנו תרנגול או גדי:

**והא קא בלעא דמא**. שאותו מלוי פולט דם והגדי או התרנגול בולעין אותו:

**ודוקא לצלי**. כעין הפסח שהוא כעין זה שנותנין בני מעיו לתוכו וצולהו:

**רישא בכבשא**. הראש כשרוצין להסיר שערו נותנין עליו מים וטומנין אותו ברמץ:

**כבשא**. הטמנה ויש לחוש למוח שבתוכו שיש בו דם א"א לו לצאת מפני עצם הקדרה שמפסיק ויש שגורסין בכבשין:

**תלייה אבית שחיטה מידב דייב**. אם כשנתנו על האש נתנו על בית שחיטתו הדם זב משם ומותר מפני שעצם הקדרה נקוב שם:

**אצדדין**. על לחייו:

**מקוי קוו**. מתכנס הדם לתוכו ואינו יוצא משם ואסור:

**אנחיריה**. אם הניחו על נחיריו:

**אי דץ ביה מידי ופתחיה**. אם נעץ בו דרך הנחירים שום דבר כדי לפתוח יפה נקב הנחירים לצד הראש שרי ואי לא אסור ובגמ' אמרי' א"ד אנחיריה ואבית שחיטה דייב אצדדין אי דץ ביה מידי שרי ואי לא אסור ופסק הרי"ף ז"ל כלישנא קמא לחומרא לפיכך לא הביא האי לישנא בתרא בהלכות וכ"ד הר"ם במז"ל בפ"ו מהל' מאכלות אסורות ויש מי שפסק כלישנא בתרא ולקולא משום דכיון דדם שבשלו אינו עובר עליו הוי ליה איסורא דרבנן ולקולא ודאמרינן ואי לא אסור היינו מוקרא (קרומא) בלחוד אבל אידך בשרא שרי דהא איכא קדירה דמפסקא דלא מצי' אמרת דלא מפסקא דא"כ מידב דייב ושרי אלא כדפרישית:

**וכתבו** בתוס' דכי אמרינן ברישא בכבשא דאי תלייה אבית השחיטה מידב דייב ושרי דוקא בשעשה כן להסיר את השער בלבד אבל לצלותו בכל ענין אסור וזה כפי דעת רבינו יצחק ז"ל שכתבנו למעלה דבשר שיש בו חוטין צריך חתיכה אפילו לצלי וכיון שכבר פירשנו למעלה שאין חוטין צריכין חתיכה לצלי ה"נ אע"פ שיש דם בחוטי המוח כל היכא דבית שחיטה לתחת אף לצלי שרי ומסתברא נמי דלהסיר את השער בלחוד אפילו אותביה אצדדין שרי דלא משהו ליה כולי האי ובשיעור מועט כזה אין הדם הולך ממקום למקום ואפילו דאיב פורתא ע"י מליחה נפיק וכן אלו שמשימין רגלי הבהמה על האש להסיר שערן ולהסיר הטלפים מסתברא דשרי משום דטלפים גופייהו מונעין

האש שלא יזוב הדם ממקום למקום ואפילו דייב פורתא ע"י מליחה נפיק אלא שיש מחמירין וחותכין הטלפים בסכין מעט ומניחין החתך למטה כדי שיזוב הדם דרך שם אם יפרוש ממקומו ומנהג יפה הוא וכן הללו שמהפכים התרנגולת על האור להעביר הנוצה שרי שבשיעור מועט כזה אין לחוש שמא יזוב הדם ממקום למקום ואפילו יזוב מעט יוצא הוא ע"י מלחו אלא שכתב בעל העטור ז"ל שצריך שלא להשהותו כ"כ באש כדי שיוכל הלב והכבד להתחמם ולהפליט הדם בגוף התרנגולת וכתב הרשב"א ז"ל שלקדרה צריך לחוש לזה לפי שאין המלח מוציא בליעת דם בזה אבל בצלי אין לחוש שכיון שהאש מבליעו אף האש מפליטו דכלל גדול הוא לענין פליטה כבולעו כך פולטו וכתבו בשם רבינו יונה ז"ל שצריך להדיח תחלה יפה יפה בית השחיטה כדי שלא ישאר הדם בעין ומתבשל שם ואיסר ומטעם זה ג"כ אם הוציא בני מעים תחלה צריך שידיחנו מבפנים יפה יפה קודם שיהבהבנו לפי שהגוף מלא דם ואין כח באש להפליטו לחוץ שאין האש מוציא דם אלא הבלוע אבל דם שהוא בעין אין האש מפליטו אדרבה מצמת צמית ליה ואסור. ולענין מליגת גדיים וטלאים ברותחין בכלי ראשון אסור דכלי ראשון מבשל ואיכא למיחש משום חלב ודם ולא תקשי לך ההיא דאמרינן לקמן בפ' הזרוע [דף קלד:] מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע דאכא לאוקמא בשניקר את החלב וגידין ומלח משום דם א"נ בכלי שני שאינו מבשל ומיהו משום חלב אפי' בכלי שני איכא למיחש דאע"ג דאינו מבשל מבליע הוא שאין בליעה תלויה בבישול דהא חום בית השחיטה אינו כחום כלי שני ואפ"ה מבליע כדאיתא בפ"ק (דף ח:) ואמרינן נמי התם לא ליסחוף אינש כפלי עלוי בשרא דלמא דייב תרבא ובלע בשרא הילכך ההיא דפ' הזרוע ע"כ כשניקר את החלב עסקינן אבל לענין דם אע"פ שלא נמלח ליכא למיחש דאע"ג דכלי שני מבליע אין חומו גדול כחום האש שלא יצא ע"י המלח והא דמפלגינן בין אותביה אבית שחיטה לאותביה על הצדדין דוקא לצלי אבל אי בשליה בכל ענין אסור דבין כך ובין כך נפיק דמא אבראי והרוטב נכנס ויוצא ומערב את הכל ואפילו נמלח הראש קודם לכן אסור לדברי מי שסובר דלקדרה כל בשר שיש בו חוטין צריך חתיכה בשעת מליחה וכיון שכן היאך יצא דם שבחוטי הקרום במליחה אלא ודאי אי אשתלי ובשליה אפילו נמלח אסור אא"כ יש בו ששים וכי משערינן ששים איכא מ"ד דבקרמא בלחוד משערין ואיכא מ"ד דבכוליה מוחא וכ"כ הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל:

**אמר רב בשר שחוטה שמן שצלאו בתנור אחד עם בשר נבלה כחוש אסור דאזיל האי ומפטם להאיך**. בשר שחוטה מפטם בשר נבלה:

**והדר האיך ומפטם להאי**. בשר הנבלה חוזר ומפטם הבשר [שחוטה] כלומר שנותן טעם בריחו:

## דף לב.

**ריחא לאו מילתא**. שהרי אין כאן ממשו של איסור וכיון שאין פטום זה אלא ריחא בעלמא לאו כלום חשבינן ליה:

**בגדי ודבר אחר**. שצלו אותם בתנור אחד והתיר:

**בת תיהא**. פי' הרב בעל הערוך ז"ל שהוא נקב שנוקבין במגופת החבית ומניחין פיהן על פי הנקב ושואפין ריחו של יין כדי לדעת מה טיבו:

**עובד כוכבים לישראל שפיר דמי**. דבהא ליכא למיחש מידי והא ודאי פשיטא היא ולא איצטריך למימרא אלא משום אידך דישראל לעובד כוכבים:

**אביי אמר אסור ריחא מילתא היא**. לאו משום הנאה דריחא פליגי אי מיתסרא או לא דאוקימנא התם בגמ' פלוגתייהו דאביי ורבא כתנאי דתניא הרודה פת חמה ונתנה ע"פ חבית של יין של תרומה ר"מ אוסר ורבי יהודה מתיר דאביי כר"מ ורבא כרבי יהודה והכא ליכא למימר דמשום הנאה מילתא היא דהא הנאה דתרומה שריא ורשאי הוא להריח בה ועוד דהא קי"ל כר' שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר ולדידיה הנאה דלא מיכוין ליה שריא כדמוכח בפרק כל שעה [דף כה:] והכא ודאי בבת תיהא אינו מתכוין ליהנות מיין נסך דלאו ברשיעי עסקינן וכ"ת פסיק רישיה הוא וקי"ל (שבת דף עה.) [דמודה] ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות ליתא דלענין הנאה ודאי אע"ג דהוי פסיק רישיה שריא דהא אמרינן התם (פסחים דף כו.) מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יכוונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והא התם ודאי מטי ליה הנאה אלא דכיון דלא מיכוין לה לא חשבינן לה מידי אלא ע"כ פלוגתייהו דאביי ורבא בהנאה דאכילה תליא דאביי סבר ריחא מילתא כלומר דכשמניח פיו עליה ושואף הריח הרי הוא כאילו שתה ממנו דריחא מילתא היא וכאכילה חשיבא הילכך אע"ג דלא מיכוין כלל אסור דקי"ל (סנהדרין דף סב:) המתעסק בחלבים ועריות חייב שכבר נהנה ורבא סבר ריחא לאו מילתא היא כלומר דלא חשיבא ליה אכילה הילכך כיון דלא מיכוין שרי:

**ואיכא מאן דפליג בהא מילתא וכו'**. הרודה פת חמה מן התנור:

**אסור לאכלו בכותח**. מפני חלב שבו:

**ביניתא דאיטויא בהדי בשרא**. בתנור אחד דאלמא כרב ס"ל ותו דאמר רב אשי עלה אפילו באפי נפשה אסירא משום דקשה לדבר אחר כלומר צרעת אלמא רב אשי מודה לרבא מפרזיקא אלא דמוסיף עלה:

**הילכך כד מסלקת האי מימרא דריש לקיש מהכא**. ונימא דליתא לדר"ל אלא אפילו בפת חמה וחבית פתוחה פליגי אשתכח דקאי רב כר"מ דאסר ולוי כרבי יהודה דשרי אפילו בפת חמה וחבית פתוחה:

**דלא** פליג ר' יוסי עליה דר' יהודה אלא בשעורים מפני שהשעורים שואבות גופו של יין ולאו ריחא הוא אבל חטים שאין שואבות כר' יהודה סבירא ליה. ולישנייהו הכי מוכח דהא ר"מ אסיר ולא מפרש טעמא כלל ור' יוסי איצטריך לפרושי טעמא אלמא ס"ל דריחא לאו מילתא היא ושעורים שאני מפני שהן שואבות:

**ועוד דהא דתניא אין צולין שני פסחים כאחד כלוי דייקא**. דקתני עלה מפני התערובות ודייקא ההיא מתני' דמפני תערובת גופים קאמר שמא יתחלפו לפי שאין הפסח נאכל אלא למי שנמנה עליו מחיים אלמא דוקא מפני תערובת גופין אבל לתערובת טעמים לא חיישינן אע"פ שפסח זה נאסר לאותן שנמנו על הפסח האחר:

**ורב** איצטריך לחסורה ולתרוצה לטעמיה כדאיתא התם בפ' כיצד צולין (דף עו:):

**כיון שנתן טעם בחתיכה וכו'**. חתיכת נבלה שנפלה בקדרה על חתיכה שעומדת על שאר החתיכות ונתנה טעם באותה חתיכה לבדה והוא מכיר אותה חתיכת נבלה ומסלקה כיון שנתנה טעם באחת מן החתיכות שבקדרה אותה חתיכה שקבלה טעם נעשית נבלה [כלומר שרואין אותה חתיכה כאילו היא כולה איסור כחתיכת נבלה] ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה והא דאיצטריך למימר חתיכה עצמה נעשית נבלה משום דבלאו הכי אינה אוסרת שאר חתיכות משום דהוי פליטתה איסור והיתר מעורבים זה בזה וכה"ג לא אמרינן מין במינו לא בטיל אפילו לרבי יהודה ודאמרינן כיון שנתן טעם בחתיכה נתן טעם לאו דוקא דכיון דמין במינו לא בטיל לא בעינן נותן טעם אלא כל שבלעה חתיכה המותרת מן האסורה סגי ואוסרת:

**דאמר רבי יהודה אין דם מבטל דם**. לעיל בפרק כיסוי הדם (דף פז:) גבי דם חיה שנתערב בדם בהמה דס"ל דאין דם בהמה מבטל דם החיה אע"פ שהוא רבה עליו וטעון כיסוי דמין במינו לא בטיל וכיון דס"ל לרב דמין במינו לא בטיל כרבי יהודה דינא הוא דלימא דריחא מילתא היא ואסור דריחא משהו מיהא הוי ולא בטיל לעולם מין במינו הלכך ליתא לדרב כיון דליתא לדרבי יהודה :

**והא דתני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי וכו'**. וכמו שכתוב בהלכות קצת דברי הרב אלפסי ז"ל בכאן אינן מחוורין דמה שכתב דרב לטעמיה דסבירא ליה דמין במינו לא בטיל אפילו במשהו ומש"ה אסר בריחא ליתא דהא אמרינן עלה בגמ' דפלוגתייהו תליא בפלוגתא דפליגי תנאי בהרודה פת חמה והניחו ע"פ חבית יין של תרומה שהוא מין בשאינו מינו והוי בששים לכ"ע ואמרינן דר"מ אוסר משום דס"ל דריחא מילתא היא ורב כר"מ ועוד דהא אביי דסבירא ליה נמי כרב אע"ג דס"ל דכל איסור שבתורה בששים אלמא כי אמר רב ריחא מילתא היא לאו משום דס"ל דמין במינו לא בטיל ומאי דקאמר נמי דלוי לא שרי לכתחלה אלא בדיעבד ליתא דהתם בפ' כיצד צולין [דף עו:] מוכח דלוי אף לכתחלה קאמר מדמקשינן עליה ממתני' דקתני אין צולין שני פסחים כאחד מפני התערובות ולא משני התם לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי ועוד דגרסינן בירושלמי במס' תרומות מהו לצלות שני שפודין אחד של שחוטה ואחד של נבלה בתנור אמר רבי ירמיה בשם רב אסור שמואל בשם לוי [אמר] מותר אלמא דלוי אפילו לכתחלה שרי ועוד דרבא דאזיל בשיטתיה דלוי שרי בבת תיהא אפילו לכתחלה וכן מ"ש הרב אלפסי ז"ל דפת שאפאה עם הצלי הוי כדבר שיש לו מתירין (וכיון דיש לו מתירין) דאפילו באלף לא בטיל ריחא נמי לא בטיל אינו מחוור שהרי רבא כי אמר ריחא לאו מילתא היא אפילו בפני עצמו קאמר דהא בת תיהא הכי היא והיאך אפשר דבפני עצמו לאו מילתא וכשנתערב בדבר שיש לו מתירין יאסור תערובתו ועוד דכשאמרו דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל לא אמרו אלא במינו אבל שלא במינו בטל כשאר האיסורין בנותן טעם וראיה לדבר מדתנן בנדרים (דף נב:) הנודר מן הדבר ונתערב באחרים אם יש בו נותן טעם אסור ונדרים דבר שיש לו מתירין הוא כדאיתא בפרק הנודר מן הירק (דף נט.) משום דאי בעי מתשיל עלייהו ואפ"ה צריך נותן טעם אלא שיש לי תירוץ בקושיא זו וכתבתיו במסכת נדרים בפרק הנודר מן המבושל [דף נב.] בס"ד ומיהו אכתי לא נהירא דהא אשכחן בבשר בחלב דמותר כל היכא דליכא נותן טעם דהא אמרינן (חולין דף קיא:) דדגים שעלו בקערה שנתבשל בה בשר שמותר לאכול בכותח משום דהוה ליה נ"ט בר נ"ט ולא אסרינן ליה משום דבר שיש לו מתירין מפני שאפשר לאכול הדגים בלא כותח אלמא לא חשיב דבר שיש לו מתירין כיון שנאסר עם כותח לעולם דלא מיקרי דבר שיש לו מתירין אלא כשיש היתר אחר איסורו לגמרי כביצה שנולדה ביום טוב ומאי דקשיא ליה לרב אלפסי ז"ל מההיא דתני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי אסור לאוכלו עם הכותח וההיא ביניתא דאיטויא בהדי בשרא ואסרה רבא מפרזיקא לאוכלה בכותחא לא קשיאן דאפילו אתיא ההיא מתניתא דלא כלוי לא איכפת לן דלוי נמי תנא

הוא ותני מתניתא ואי משום עובדא דרבא מפרזיקא נמי לא איכפת לן דמימרא דרבא סתם דהוא מריה דתלמודא עדיפא לן והא דאמר רב אשי עלה אפילו באפי נפשה נמי אסור משום דקשה לדבר אחר לאו דמודה לדיניה דרבא מפרזיקא אלא לומר דבלא"ה מיתסר משום סכנתא ועוד דאפשר דמתניתא דרב כהנא ועובדא דביניתא אפילו לוי מודה בהו משום דכיון שריח הבשר נרגש בהן הטועם אותן יהא סבור שממשו של בשר נבלע בהם וכי אכיל להו בכותחא מתחזי כבשר בחלב ומשום הכי אסור מה שאין כן בבשר שחוטה שצלו עם בשר נבלה שאין ריחה וטעמה של נבלה נרגש בשחוטה כלל ועוד שאפשר שחומרא הוא שהחמירו בבשר בחלב יותר משאר איסורין דמשום דלא בדילי אינשי מיניה מפני שכל אחד היתר בפני עצמו החמירו בו יותר משאר איסורין כמו שהחמירו בו [דף קג:] שלא להעלותו עם בשר על השלחן משא"כ בשאר איסורים שאם אוכל עם העובד כוכבים על השלחן מעלה עליו יין נסך ושאר איסורים הלכך בפת שאפאה עם הצלי נמי גזרו בו הואיל ויש בו ריח [בשר] שלא לאוכלו בכותח ולאו משום דריחא מילתא היא דא"כ אפילו בפ"ע תהא אסורה וכדאמרינן (פסחים דף ל:) אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה שלפי שאדם אופה ממנו בפעם אחת לימים הרבה אם אתה מתיר לאוכלו בפני עצמו יבא לאוכלו בכותח אבל כיון שאף בחלב אינה אסורה מן הדין דריחא לאו מילתא היא לא אסרוה בפ"ע דהוה ליה גזירה לגזירה אבל לאכלה עם חלב אסורה לכ"ע משום חומרא דבשר בחלב ואפילו לוי ורבא דאית להו דריחא לאו מילתא היא מודו בה:

## דף לב:

**איתמר טבח שנמצא אחריו חלב**. דרך הטבח לנקר הבשר:
**להעבירו**. שלא ליקח ממנו בשר עוד:
**להלקותו**. וה"ה דמעבירין אותו:
**כשעורה במקום אחד**. אין מעבירין בשיעור מועט כזה אא"כ היה במקום אחד:
**כזית אפילו בשנים ושלשה מקומות**. מלקין אותו ומעבירין אותו מיהו אע"ג דמעברינן ליה אין דינו כחשוד שהחשודים חזרתן קשה כדאיתא בסנהדרין [דף כה.] מפני שהן מזידין אבל הכא לא חשבינן ליה מזיד אלא פושע הוא וחזרתו קלה ובקבלת חברות שיקבל עליו שיתנהג כחבר לענין זה בפני שלשה סגי ליה כדמוכח בבכורות (דף ל:) גבי חבר ונעשה גבאי וכל הדברים האלו נדונין לפי מה שהם לפי כוונת האנשים ולפי אונסם ופשיעתם ויסוד דברים אלו ביאורם בספר איסור משהו להראב"ד ז"ל:

**אין הטבחים נאמנין על גיד הנשה דברי ר"מ**. משום דס"ל דבעי חטוטי בתריה והטבחים מקילין בנטילתו ואין מחטטין אחריו:
**רבי יהודה אומר נאמנין עליו**. משום דס"ל דלא בעי חטיטה:
**אכשור דרי**. בתמיה וכי הוכשרו הדורות יותר מבתחלה:
**כמה דהוו דכירי לדרבי יהודה**. דס"ל דלא בעי חטוטי בתריה היו מקילין בנטילתו ולא הוו מהימני לן כיון דסבירא לן כר"מ:
**השתא דאנשויה לדרבי יהודה**. ואינן זכורין אלא כדברי ר"מ מהימני שמדקדקין כראוי בנטילתו:
**מתני' שולח אדם ירך לעובד כוכבים וכו'**. ואין חוששין שמא יחזור וימכרנו לישראל ויאכלנה בגידה דכיון דשלימה היא מקומה של גיד הוא ניכר אם נחטט ממנו והלוקח מבין שאינו ניטל ונוטלו ובגמרא מפרש היכי זבין ישראל מעובד כוכבים ובגמ' דייקינן דשלימה אין חתוכה לא שמא ימכרנה לישראל ויהא סבור שניטל גידה ויאכלנה בגידה והאי דנקטה בשולח לעובד כוכבים ולא נקטה בשולח לישראל דלא ישלחנה חתוכה רבותא קמ"ל דלא מיבעיא לישראל דאסור אלא אפילו לעובד כוכבים נמי אסור שמא יחזור וימכרנה לישראל וכן ללישנא דאמרינן בגמ' דמשום גניבת דעת היא רבותא אשמעינן דאפי' לגנוב דעתו של עובד כוכבים אסור ומדברי הר"ם במז"ל בפ"ח מהלכות מאכלות אסורות נראה דנקטה בעובד כוכבים לאשמעינן דשלימה שריא דגיד הנשה מותר בהנאה:
**גמ' שלימה אין חתוכה לא**. כיון דקתני טעמא מפני שמקומו ניכר מכלל דדוקא בשלימה שמקומו ניכר אבל בחתוכה שאין מקומו ניכר לא:
**גזרה שמא יתננה**. ישראל לעובד כוכבים זה בפני ישראל וכיון שנותנה לו ישראל זה בסתם סבור ישראל חברו דכשרה היא דאם לא נמצא מתעהו וכיון דסבור דחזי לה חתוכה כחתיכה דישראל סבור הוא שניטל גידה ואתי למיכלה בגידה ואע"ג דמדינא לא מצי מסמך בהכי שאפילו נאמר בשולח ירך לחבירו חתוכה שא"צ חברו להראותה לבקי אם ניטל גידה דחזקה דהשולח ניקרה וכמו שנכתוב בסמוך בשם הראב"ד ז"ל היינו בשולח לישראל אבל זה ששלחה לעובד כוכבים אין זו ראיה שניטל הגיד דשמא מתחלה היה מנקרה לצורך עצמו ואח"כ נמלך עליה לשלחה לעובד כוכבים ולא חשש לגמור ניקורה אלא ה"ק דלא ישלחנה חתוכה דלמא טועה וסבר דכיון דחתוכה היא הגיד ניטל לגמרי ואחרים פירשו שמא יתננה לו בפני ישראל היודע בה שהיא כשרה ואיכא למידק דמדאיצטרכינן לטעמא דשמא יתננה לו בפני ישראל משמע דהא לאו הכי

אסור לישראל ליקח בשר מן העובד כוכבים ואמאי והא תניא לקמן [דף צה.] מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר כלומר דאין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות שאע"פ שהעובדי כוכבים מנבלין בבתיהם ובמקולין נמי משתכחי מיעוטא דטרפות כולהו אסור מיעוטא נינהו לגבי כשרות שבמקולין ולפיכך מותר ליקח מהם וכיון שכן אמאי לא אוקימנא מתני' בהכי ולא מיצטרכינן לטעמא דגזרה שמא יתננה לו בפני ישראל ובגמ' נמי מוכח דמתני' במקולין וטבחי ישראל הוא י"ל דאה"נ דמדינא במקולין וטבחי ישראל מותר ליקח מן העובדי כוכבים דמסתמא בשר זה מן המקולין ניקח אלא דכיון שמותר ליקח מהן אסור למכור להם נבלות וטרפות שכן הדין בכל הדברים הניקחין מן העובדי כוכבים שכשהן אסורין אסור למכרן לעובד כוכבים שמא יחזור וימכרנה לישראל כדי שלא יארע דבר תקלה לישראל ע"י ישראל חבירו וכדאמרינן (פסחים דף מ:) בבגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרנו לעובד כוכבים זהו שורת הדין כלומר שמותר ליקח ואסור למכור ומפני שהיה בדבר זה הפסד גדול למקולין של ישראל שהיו מאבדין נבלות וטרפות שלהם נהגו המקומות לעשות תקנות בדבר כדי שיהא מותר למכור ולא יפסידו ממונם ויש מקומות שתקנו להכריז אותו יום שאירעה להם טרפה במקולין ואסור ליקח מהם באותו יום כדי שיהא מותר למכור ובשאר הימים חזר הדין לכמות שהיה שאם אירעה לאחד מבעלי בתים נבלה וטרפה בביתו אסור למוכרה להם ומותר ליקח מהם כיון שלא הכריזו ואין לחוש שמא מן הטרפות שמכרו להם אתמול היא שסתם לוקחי בשר לצורך היום הן לוקחין ועוד שהדבר ניכר בבשר אם הוא בת יומא אם לא זהו ענין מקום שמכריזין המוזכר בגמרא ויש מקומות שלא נהגו להכריז משום דדלמא אי מכריזי זילא בהו מילתא לעובדי כוכבים ולא זבני מינייהו ועוד דאי מכריזי נמצאו בעלי בתים שאירעו להם נבלות וטרפות בבתיהן מפסידין אותן כל אותן הימים שלא נעשית הכרזה במקולין. ולפיכך תקנח שלא יקחו מהם לעולם כדי שיוכלו למכור להם נבלות וטרפות אא"כ ידעו בבירור שבשר הנמצא בידם בשר שחוטה כשרה היא דבכה"ג שרי שהרי לא אסרו אלא כדי שיהא מותר למכור להם נבלות וטרפות ונמצא שבמקומות שנהגו שלא להכריז כל ימות השנה חזרה תקנתם בהיפך שורת הדין שמן הדין מותרין ליקח ואסורין למכור והם כל ימות השנה אסורין ליקח ומותרין למכור. זהו ענין דמקום שאין מכריזין הנזכר בגמ' ומשום דאוקימנא לה למתני' ללישנא בתרא במקום שאין מכריזין איצטרכינן לטעמא דשמא יתננה לו בפני ישראל ומיהו באוקימתא קמייתא אוקימנא למתני' בגמ' במקום שמכריזין ולא צריכינן לטעמא דשמא יתננה לו בפני ישראל שהרי בכל יום שלא הכריזו מותר ליקח מן העובדי כוכבים.

ולהאי אוקימתא מקשינן בגמ' אמאי שרינן לשלוח לעובד כוכבים ירך שלימה ליחוש דלמא מחתך לה עובד כוכבים ומזבן לה לישראל ומפרקינן חתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע כלומר שהעובד כוכבים כשהוא חותך הירך אין חתוכו עשוי כשל ישראל שהוא פורעה כדרך שהגיד מונח. ומדאמרינן חתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע שמעינן מינה דכל מידי דלא רגיל בה עובד כוכבים סימנא הוא ולא חיישינן דלמא גמר ולפיכך אמרו בשם רבינו יצחק ז"ל דשתי אותיות של כתב הקדש כחותם בתוך חותם חשיבי ובשם רש"י ז"ל כתבו שהיה למד מכאן שמותר לשלוח ירך מנוקרת לחברו ע"י עובד כוכבים בלא חותם כלל דחתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע וחיתוך זה שהוא של ישראל ראיה דכשרה היא וטעמא דמילתא דאע"ג דבשר שנמצא ביד עובד כוכבים במקום שאסור ליקח מהם אע"פ שהוא חתוך כחתיכה דישראל אסור וכמ"ש למעלה התם היינו טעמא שיש לחוש שמא ישראל לקחה בחזקת כשרה וניקרה ונודע לו שטרפה היתה ומכרה לעובד כוכבים וכל כה"ג חשש קרוב הוא וראוי לחוש לו אבל הכא שזה בודאי שלח ירך מנוקרת אתה צריך להוסיף עוד חששות ולומר דישראל [אחר] היה לו ירך וניקרה ואחר כך נודע לו שטרפה היא ומכרה לזה ואח"כ הפקיד [ישראל אחר] בידו ירך מנוקרת והוא מחליף להנאת עצמו כשרה בטרפה וכל כי הני חששי רחיקי לא חיישינן והרב בעל העיטור ז"ל הוסיף ללמוד שמותר לשלוח עוף שחוט לחבירו בלא חותם שחתיכת הסימנין ראיה שישראל שחטו והרשב"א ז"ל חולק בדבר שאע"פ שאין העובדי כוכבים נוהגין בהלכות שחיטה פעמים שהן חותכין הסימנין בסכין והביא ראיה מדאמרינן בפרק אלו מציאות (דף כד:) ר' חנינא מצא גדי שחוט בין טבריא לצפורי והתירו לו משום שחיטה כר' חנינא בנו של ריה"ג ודייקינן התם דמדהתירו לו משום שחיטה ברוב ישראל הוה ואם איתא דחתיכת סימנין ראיה ברוב עובדי כוכבים נמי לשתרי אלא שמע מינה שאין חתיכת סימנין ראיה כלל:

## דף לג.

**גרסי' בגמ'** [**דף צד.**] **השולח ירך לחבירו שלימה א"צ ליטול ממנה גיד הנשה חתוכה צריך ליטול ממנה ג"ה.** פירוש דכיון דחתוכה היא יחשוב ישראל שניטל גידה ויאכלנה בגידה ונראה שהראב"ד ז"ל סובר דבכה"ג מדינא מותר לישראל לסמוך ולומר שמי ששלחה לו ניקרה לגמרי שהוא ז"ל כתב באיסור משהו שלו דמהא שמעינן דישראל שהיה מנקר בשר והלך לו ולא ידענו אם נקר כולה אם לאו א"צ (הישראל) להראותה לבקי אלא סומך עליו שאם היה צריך להראותה לבקי חתוכה אמאי צריך ליטול

גידה והרי מי שנשתלחה לו צריך לראות אם נטל אלא ודאי כל שנראית כמנוקרת א"צ להראותה וטעמא משום דכל המצויין אצל המצוה מומחין הן וכדאמרינן [דף ג:] דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וה"ה לשאר מצות והיינו נמי דאמרינן בפ"ק דמכילתין [דף יב.] האומר לשלוחו צא ותרום והלך ומצא תרום אין חזקתו תרום ומפרשינן טעמא משום דחיישינן דלמא איניש אחרינא שמע ואזיל ותרם והוה ליה תורם שלא מדעת ואין תרומתו תרומה דוקא היכא דאיכא למיחש לתורם שלא מדעת אבל היכא דליכא למיחש כגון דשוינהו לכ"ע שלוחין ואמר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום חזקתו תרום אלמא אמרינן רוב מצויין אצל המצות מומחין הן אלו דברי הרב ז"ל ולזה הסכים הרשב"א ז"ל ובודאי בשולח ירך מנוקרת לחברו הדברים נראין שאין לחוש אבל בישראל שנקר והלך לו איכא למיחש שמא דעתו היה לחזור ולהשלים ולא השלים. ומדאמרינן דחתוכה לא גזרה שמא יתננה לו בפני ישראל נראה שאסור למכור נבלות וטרפות לעובד כוכבים סתם במקום שאין מכריזין משום גזרה שמא ימכרנה לו בפני ישראל ואין המנהג כן שהרי אנו מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים בסתם לפיכך נראין דברי ר"ת ז"ל שכתב דכי דייקינן ממתניתין דחתוכה לא בשאמר לו כשרה ומותרת היא הילכך אי אמר ליה כה"ג בפני ישראל אתי למיזבן מיניה ומש"ה גזרינן שמא יתננה לו בפני ישראל וזהו שנהגו בכל המקומות הללו למכור נבלות וטרפות סתם דלשמא ימכרנו בפני ישראל ליכא למיחש דכיון דבסתם הוא לא סמיך ישראל בהכי ומשום גניבת דעת נמי ליכא דאיהו מטעי נמי אנפשיה:

**ואי בעית אימא**. טעמא דמתני' דאמרה דחתוכה לא לישדר עם גידה משום דגונב דעתו של עובד כוכבים כסבור שישראל זה אוהבו מאד שתקנה וטרח בה ליטול הגיד עד שנראית לעצמו ואח"כ נתנה לו והוא לא נטלה ונמצא מחזיק לו טובת חנם וזהו שכתב הרי"ף ז"ל והוא לא נתנה לו אלא בשביל שאינה ראויה לו כלומר שהוא בגידה נתנה לו ומפני שהגיד אינו ראוי לישראל שלח לו ירך ולא שלח לו נתח אחר:

**לא יסרהב אדם בחבירו לסעוד אצלו**. לא יפצירנו הואיל וידע שלא יעשה לפי שגונב דעתו להחזיק לו טובת חנם כסבור שמן הלב הוא מסרהב לו כן:

**ואל יפתח לו וכו'**. כל חביותיהם היו מגופות וכשבא אדם חשוב אצלו פותח לו חבית להשקותו יין חזק ואם מכר חבית לחנוני שלימה ועדיין היא אצלו לא יפתחנה לאורח הבא אליו מפני שגונב לבו להחזיק לו טובת חנם כסבור זה הפסד גדול נפסד ע"י שהרי תשאר חבית זו חסרה ויתקלקל יינה וזה ימסרנה לחנוני מיד שמכרה לו:

**אא"כ הודיעו**. מכרתיה לחנוני ואינו נפסד:

**ואל יאמר לו סוך שמן מפך ריקן**. דרכן היה בסיכה וקאמר שלא יביא לו הפך ויסרהב בו לסוך והפך ריקן ואינו מתכוין אלא לגנוב דעתו שיחזיק לו טובת חנם שיודע בו שאינו סך:

**ואם בשביל כבודו מותר**. אם בשביל כבודו של אורח להודיע לבריות שהוא חביב עליו מותר ובגמרא מוכח דלא מיתסר כה"ג אלא בשזה מראה לו שהוא עושה כן לכבודו אבל אם הוא אינו מתכוין כלל להטעות וכגון שפתח חביותיו לצורך עצמו והלה סבור שבשבילו פתחן אין לו להודיע שלא אסרו אלא שלא יהא מטעהו אבל אם הוא מוטעה מעצמו אין זקוק לו:

**לגין המתקשקש**. חסר לפי שזה סובר שהוא מלא:

**ואם יש שם חבר עיר**. חבורת עיר שיש שם רבים וזה מתכוין להחשיב את האבל בעיניהם שיאמרו כמה חשוב שזה מכבדו כל כך:

**מותר**. דגדול כבוד הבריות:

**סנדל של עור בהמה שמתה מאליה**. אין עורה חזקה כשל בריאה שחוטה:

**הסכנה**. שמא מחמת נשיכת נחש מתה והארס נבלע בעור:

**ושמן צף על פיה**. כסבור שהכל שמן ומזמן עליו אורחים ובטוח שיש לו שמן הרבה לצרכם:

**וחנק את עצמו**. מפני שבוש מהם:

**גרסי' בגמ' [שם:] ההוא טבחא דאמר לחבריה אי הוית מתפייס מינאי לא הוה ספינא לך משור של פטם דעבדי אחמול**. כלומר אם היית שלם עמי וכי לא הייתי נותן לך ממנו אמר ליה משופרי שופרי אכלי אמר ליה מנא לך אמר פלניא עובד כוכבים זבן מינך וספא לי א"ל תרתי עבדי וההוא טרפה הוה אמר רבי בשביל שוטה זה שעשה שלא כהוגן כלומר למכור טרפה לעובד כוכבים אנו נאסור כל המקולין רבי לטעמיה דתניא מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר א"ד א"ר מפני שוטה זה שמתכוין לצעורי לחבריה אנו נאסור כל המקולין טעמא דאיכוין לצעורי לחבריה הא לאו הכי אסור והתניא רבי אומר מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מוחר התם דאתחזק איסורא והך עובדא ליכא לפרושה במקום שאין מכריזין שהרי מותר למכור ומאי עשה שלא כהוגן איכא אלא במקום שלא תקנו כלום עסקינן והעמיד הדבר על שורת הדין שאסור למכור ומותר ליקח ומש"ה קאמר מפני שוטה זה שעשה שלא כהוגן שהיה לו לחוש שמא ימכרנה לישראל אנו נאסור כל המקולין כיון דאיכא רובא דהיתרא ושור של פטם זה מיעוטא הוא לא חיישינן ליה ובלישנא בתרא אמרינן דדוקא משום

דאיכוין לצעורי הא לאו הכי כיון דאיתחזק איסורא אסור דכי שרי בשר הנמצא ביד עובד כוכבים ה"מ היכא דלא ידיע דאיכא נבלה וטרפה אבל כשהוחזקה טרפה אסור לפי שרובן של עובדי כוכבים מן הטרפה לוקחין דמוזלי גבייהו א"נ י"ל דבמקום שמכריזין ולא אכריזו עסקינן ואפ"ה אמרינן בלישנא קמא שאע"פ שנודעת טרפה במקולין כל שלא הכריזו בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר שלא התנו עליהם במקום שמכריזין לאסור ליקח מן העובד כוכבים אלא לאחר הכרזה שהרי לא כוונו אלא כדי שיהא מותר למכור מן ההכרזה ואילך אבל קודם הכרזה אע"פ ששוטה זה עשה שלא כהוגן שלא נזהר מלמכור ליקח מהם מותר שהדבר נשאר בדינו ובלישנא בתרא מפרשינן דדוקא משום דאיכוין לצעורי לחבריה הא לאו הכי בשר אסור כיון דאיחתזק איסורא שבמקום שמכריזין כך התנו שכל שהוחזקה שם טרפה יהא אסור ליקח:

## דף לג:

**אמר רב בשר כיון שנתעלם מן העין**. שהיתה שעה שלא ראהו אפילו הוא מונח על שולחנו אסור שמא נתחלף בנבלה דחיישינן שמא עורב נטלה לזו והביא נבלה תחתיה:

**מקולין**. בית המטבחים:

**בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר**. דאזלינן בתר רובא ורובא דהיתרא הוא:

**נמצא ביד עובד כוכבים שאני**. שהיה בחזקת המשתמר אבל בשר המונח שמא עורבים החליפו:

**ספקו אסור**. דנפקא לן מקראי בפרק בתרא דיומא (דף פד:) ובפ"ק דכתובות (דף טו.) דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. וכתבו בתוס' דלא מיקרי קבוע אלא כשהיה האיסור נודע קודם שלקח אבל אם לא נודע האיסור בשעה שלקח אף על פי שלאחר שלקח נתגלה האיסור ונעשה קבוע לא אמרי' ביה דליהוי קבוע למפרע. ונ"מ למי שלקח בשר מן המקולין ואח"כ נודע שהיתה טרפה ביניהם דשרי כיון דבשעה שלקח לא היה קבוע דדין קבוע שיהא כמחצה על מחצה חדוש הוא ואין לך בו אלא משעת חדושו ואילך כלומר משנעשה קבוע אבל למפרע לא:

**ובנמצא הלך אחר הרוב**. דכיון דפריש תלינן דמרובא פריש מיהו דוקא בשלא ראינוהו פורש מן הקבוע אבל ראינוהו פורש מן הקבוע אף על פי שלא בא לידינו אלא לאחר שפירש דינו כקבוע וראיה לדבר מדאמרי' בפרקא קמא דפסחים (דף ט:) תשעה צבורים של מצה ואחד של תמץ ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן מהיכא שקל היינו תשע תנויות והא הכא שלא הכניס עכבר זה הלחם בבית אלא לאחר שפירש מן הקבוע ואפ"ה מפני

שראינוהו פורש מן הקבוע אנו דנין אותו כקבוע וא"ת היכי שרי הכא בנמצא ליגזור שמא יקח מן הקבוע דדכוותיה גזרינן בזבחים בפ' התערובת (דף עג:) גבי שור הנסקל שנתערב באחרים אפילו הן רבוא כולם ימותו ופרכינן ונכבשינהו כי היכי דנינדאין ונימא דכל דפריש מרובא פריש ואמר רבא גזירה שמא יקח מן הקבוע והכא נמי ליגזור. תירץ רבינו יצתק ז"ל דהתם הוא דאיכא למיגזר שמא יקח מן הקבוע לפי שהאיסור מעורב ואינו ניכר ואי שרית להו לבדורינהו אתי למשקל מן הקבוע אבל הכא [שחנות] הנבלה ניכר ליכא למיחש שמא יקח נבלה ודאית דלאו ברשיעי עסקינן ולפי תי' זה בשור הנסקל אפי' פריש מנפשיה [אסור] דכיון דלא ידעי הי מותר והי אסור אתי למשקל מן הקבוע ואחרים תירצו דהתם היינו טעמא דאי שרית ליה לבדורי לכתחלה כי היכי דלישתרו אתי למשקל מן הקבוע אבל הכא כיון דמעצמו פריש לא גזרינן וה"ה בההיא דשור הנסקל אם פירש מעצמו וכן הם דברי רב אחא משבחא בשאלתות בסדר ויקרא ונ"מ נמי לספק דרוסה שנתערבה באחרות ול"נ שכל שלא בא לידו ממקום קביעותו אע"פ שראה אותו פורש מן הקבוע מדינא שרי דמדאורייתא לא מיקרי קבוע אלא במקום קביעותו אלא שחכמים גזרו בשראוהו פורש מן הקבוע גזרה שמא יקח מן הקבוע והיינו סוגיין דפרק התערובת דכיון דכביש להו כי היכי דנינדאין הרי הוא רואה אותן פורשין מן הקבוע והיינו טעמא דתשעה צבורין ואתא עכבר ושקל דאע"ג דמדינא לא מיקרי קבוע כיון שלא נכנס בבית אלא לאחר שפירש מ"מ דנו אותו כקבוע כיון שראוהו פורש מן הקבוע וכי אזלינן הכא בתר רובא ולא גזרו עליו כלום לפי שלא ראהו פורש מן הקבוע וא"ת ובההיא דהתערובת כיון שאין האיסור ידוע היכי קרינן ליה קבוע א"כ אין לך איסור שיהא בטל לעולם י"ל דבכל האיסורין ודאי כל שמעורב ואינו ידוע לא מיקרי קבוע דאדרבה ברובא בטל וכיון שהוא מתבטל א"א לדונו כקבוע אבל התם בעלי חיים נינהו וחשיבי ולא בטלי וכיון דלא בטלי הוה ליה קבוע:

**ואסיקנא אלא רב היכי אכיל בישרא**. הואיל ובהעלמה אסור:

**אי** בעית אימא בשעתיה דלא איעלם בשעה שנשחט שלא נתעלם מן העין כלל:

**בצרור וחתום**. דליכא למיחש לעורב:

**מחתך אתלת קרנתא**. מחתך הבשר באלכסון שיהיה לה שלש קרנות ומשום סימן שלא יגנבו ממנה אנשי ביתו:

**כרכשא**. טבחיא ולענין הלכה הרב אלפסי ז"ל פסק כרב דס"ל דבשר שנתעלם מן העין אסור אע"ג דלוי פליג עליה בגמ'. וכן פסק הר"ם במז"ל בפרק שמיני מהלכות מאכלות אסורות והכי מוכחי הני עובדי דגבא דבשרא וכרכשא אע"ג דאמרינן ורב היכי אכיל

בישרא לאו למימר דאנן לא סבירא לן כוותיה אלא הכי קאמר ולרב היכי אכלינן בשרא ואשכחן כהאי לישנא בפרק אלו טרפות (דף מד.) גבי עיקור סימנים דאמרינן ולרב פפא קשיא מתני' ואע"ג דקי"ל כוותיה ובפרק אלו מציאות (דף כד:) נמי מוכח דהלכתא כוותיה דרב דאמרינן התם ההוא דיו דשקל בשרא ושדא בציניאתא דבי בר מריון ואתא לקמיה דאביי ואמר ליה זיל שקול ואקשינן והא אמר רב בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ומפרקינן בעומד ורואהו מדאקשינן מינה בהדיא לאביי ש"מ הלכתא היא אבל רש"י ז"ל והר"ז הלוי ז"ל פסקו כלוי דלעורבים לא חיישינן וראיה לדבר מדאמרינן התם בפרק אלו מציאות רבי חנינא אשכח גדי שחוט בין טבריא לצפורי והתירו לו משום שחיטה כרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי ואוקמה רבא ברוב טבחי ישראל ואם איתא דקי"ל כרב ליחוש לעורבים ואמרינן נמי התם רבי חנינא אשכח פרגיות שחוטות וא"ל רבי יוחנן זיל אכול לנפשך אלמא דלא חיישינן לעורבים והא דמקשינן בההוא עובדא דדיו מדרב לאו משום דהלכתא היא מקשינן מינה אלא לברורי אי ס"ל לאביי דלא כרב או איכא לתרוצי מידי ומפרקינן דאית ליה ובעומד ורואהו ואורחא דתלמודא בהכי א"נ [גם ללוי מקשה] משום דעד כאן לא פליג לוי עליה דרב אלא בדלא חזינן דאתיוה עורבים אבל התם דחזינן דדיו אתייה אפילו לוי מודה ליה לרב דאיכא למיחש לרובא דעלמא וכי תימא דהא אמרינן בגמרא [דף צה:] דרב חנן מנהרדעא איקלע לבי רב כהנא לפום נהרא במעלי יומי דכפורי אתו עורבי שדו כבדי וכולייתא אמר ליה שקול ואכול האידנא דהיתרא שכיח טפי כלומר דהיום רוב שוחטין ישראל והך עובדא ודאי כלוי אתיא אלמא דלוי אפילו אתיוה עורבים לא חיישינן לרובא דעלמא לאו קושיא היא דאפשר דברואה אותן שמן העיר לקחום עסקינן ועובדא דכרכשא וגבא דבשרא נמי אע"ג דכרב אתיאן לא מכרעי דהלכתא כרב דמשום דלקמיה תלמידי דרב אתו אורו כרבייהו ובספר התרומה ג"כ פסק כלוי ומיהו סובר ז"ל דעד כאן לא שרי לוי אלא בבשר הנמצא בעיר שטבחיה ישראל דלעורבים דעלמא לא חיישינן ואי נמי בעיר שטבחיה עובדי כוכבים כגון שהניחה בביתו ומצאה במקום שהניחה דכל כה"ג לא חיישינן לעורב אבל בעיר שטבחיה עובדי כוכבים ומצאה במקום שלא הניחה חיישינן דלמא אחלפוה עורבים דמדוכתייהו שקלי והני עובדי דגבא דבשרא וכרכשא דהתם לא מצאה במקום שהניחו ובכי הא מודה לוי דבעינן טביעות עינא או סימנא:

**אמר רבא מריש הוה אמינא וכו'**. דהא מהדרינן אבידתא בסימנא לכל אדם ולא מהדרינן בטביעות עינא והוה ס"ל לרבא דהא דמהדרינן לצורבא מרבנן בטביעות עינא כדאיתא בפ' אלו מציאות (דף כג:) התם היינו טעמא משום דצורבא מרבנן מידק דייק טפי והוי

טביעות עינא לגביה כסימן מובהק. השתא דשמעתינהו להני שמעתתא אמינא טביעות עינא עדיף מסימנא והא דלא מהדרינן אבידתא בטביעות עינא לאו משום דלא הוי סימן מובהק אלא דחיישינן לשקרי ובצורבא מרבנן דלא חיישינן דמשקר מהדרינן ודוקא בחזרת אבידתא הוא דלא מהדרינן לעם הארץ בטביעות עינא משום דאיכא למיחש לרמאין אבל גבי בשר שנתעלם מן העין לכולי עלמא שרי בטביעות עינא והיינו דאמרינן דאי לא תימא הכי היאך סומא מותר באשתו אלמא סתם בנ"א נאמנין לגבי איסורין בטביעות עינא וזה שלא כדברי ר"ח ז"ל שכתב כאן והני מילי בצורבא מרבנן דלא משקר השוה דין זה למציאה ולא מחוור דבמציאה היינו טעמא דלמא משקר אבל באיסורין אין לומר כן והוא הדין דבמציאה נמי נאמן אדם לומר אלו כליו של פלוני דכיון דלית ליה הנאה מיניה לא חיישינן דמשקר ומיהו איכא למידק היכי דייק רבא מהני שמעתתא דטביעות עינא עדיפא מסימנא דלמא שאני הכא דהוה ליה טביעות עינא דצורבא מרבנן דמעלי טפי. תירצו בתוס' דהני רבנן ודאי לא הוי להו טביעות עין גמור בהני מילי שאילו כן לא הוצרכו לשאול אלא טביעות עין שאינו גמור היה להם כטביעות עין דעם הארץ ואפ"ה אורו להו דמהני וכתב הרשב"א ז"ל דכי מהני טביעות עינא דוקא בחתיכה ששבעתה העין אבל לא שבעתה העין לא ולאו משום דחיישינן דמשקר אלא שסבור להיות מכיר ואינו מכיר כדאמרינן [שם] גבי מציאה דאפילו לצורבא מרבנן לא מהדרינן כלים שלא שבעתם העין בטביעות עינא:

## דף לד.

**תדע** דטביעות עינא עדיף מסימנא:

**פלוני דהאי סימני'**. ואין אנו מכירין בו אלא סימנים כך וכך היו בכליו ובגופו של הורג:

**הנוטל גיד הנשה צריך שיטול את כולו**. סתמא כר"מ דס"ל דבעינן לחטוטי בתריה:

**ר' יהודה אומר כדי לקיים בו מצות נטילה**. דס"ל דלא בעי חטיטה:

**מתני' אכלו ואין בו כזית**. משום דבריה הוא וחייב בכל שהוא כדאמרינן במסכת מכות (דף יז.) אי אתם מודים באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו מפני שהוא כברייתה ואע"ג דכתיבא ביה אכילה וסתם אכילה משמע בכזית הא מפרשינן בגמרא דאכילה דכתיב ביה היינו לומר שאע"פ שיש בגיד הנשה כמה זיתים כיון שאכל ממנו כזית חייב:

**גמ' שעל הכף**. אע"פ שהגיד ארוך אין אסור ממנו מן התורה אלא מה ששוכב על הכף:

**כף**. בשר הסובב את הקולית ודבוק לעצם והגיד ארוך וסובב מקצתו על גבי אותו בשר:

**מתני' כיצד משערין אותה כבשר בלפת**. רואין כאילו הירך לפתות והגיד בשר אילו היה נותן טעם הבשר כשיעור הגיד בלפתות כשיעור הזה הירך אסור דשיעורין הלכה למשה מסיני וגמירי דבהכי משערינן ואע"פ שאילו היה כרוב או קפלוט היה צריך פחות או יותר ושיעור זה בששים הוא והכי מוכח בגמ':

**גמ' מתני' דלא כי האי תנא**. מתני' דקתני דגיד אוסר בנותן טעם דלא כי האי תנא:

**אין בגידין בנותן טעם**. הילכך הגיד אינו אוסר ומיהו שמנו מיהא אוסר וכמ"ש בהלכות:

**אמר ליה תני עול לקמיה**. שנה לבא לפניו שמא לא הבין שאלתך יפה ולפיכך התיר:

**דאמר רבא אמור רבנן בטעמא**. בכמה מקומות שנינו בנותן טעם:

**ואמור רבנן בקפילא**. ר' יוחנן אמר לה בגמ' שמטעימין תבשיל שנתערב בו איסור לנחתום עובד כוכבים וסומכין עליו שאם אמר שאין טעם האיסור נרגש בו מותר:

**ואמור רבנן בששים**. בפרק בתרא דעבודת כוכבים [דף סט.] אמרינן כל איסורין שבתורה בששים:

**כגון קדרה שבישל בה תרומה וחזר ובישל בה חולין**. שיכול כהן לטעמו ואם אין תרומה נותנת טעם בחולין נאכל התבשיל אף לזרים:

**מין בשאינו מינו דאיסורא**. כגון בשר בחלב שאין בן ברית יכול לטעמה סמכינן אקפילא:

**ומין במינו בין דהיתרא בין דאיסורא**. שאי אפשר להבחין טעמו אי נמי ימין בשאינו מינו דאיסורא היכא דליכא קפילא עובד כוכבים למטעמיה משערין בששים. ובגמרא אמרינן גבי קפילא דסמכינן אקפילא ומדחמרינן האי לישנא דסמכינן משמע דלקולא סמכינן עליה ובמאי עסקינן אי דליכא ששים ודאי לא סמכינן עליה שהרי חכמים השוו מדותיהן לשער כל איסורין שבתורה בששים ואי דאיכא ששים במאי סמכינן עליה הא כי ליכא קפילא נמי משערינן בששים אלא הכא כגון שלא נתערב גוף האיסור אלא פליטתו בלבד עסקינן דומיא דקדרה שבישל בה בשר ואח"כ בישל בה חלב דעלה אמרינן בגמרא דסמכינן אקפילא דאי ליכא קפילא משערינן בכולה וכל היכא דליכא ששים בכולה אסור משום דלא ידעינן כמה נפיק מינה וכי איכא קפילא ואמר לן שאין בה טעם בשר סמכינן עליה דמאי דנפיק מינה בטל בששים אבל כל היכא שגוף האיסור נמחה לא צריכינן לקפילא דאי איכא ששים בלא קפילא שרי ואי ליכא ששים אפילו אי אמר לן קפילא דליכא טעמא אסור א"נ בשאין אנו יודעין שיעור האיסור הנימוח. מיהו אע"ג דאמרינן דאי איכא ס' בלא קפילא שרי אי טעמיה קפילא ואמר דאית ביה טעמא אסור דטעמא לא בטיל וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב במאי דאמרינן לקמן כל איסורין שבתורה בששים והוא דבדקיניה ולא יהיב טעמא משמע דס"ל דכי אמרינן

דסמכינן אקפילא היינו בדאיכא ששים ולא מחוור דמדאמרינן סמכינן אקפילא משמע דלקולא סמכינן עליה ולפי דבריו אינו בא אלא לאסור דהא כל היכא [דאיכא] ששים אי ליכא קפילא ודאי שרי דהא אמרינן מין בשאינו מינו וליכא קפילא בששים. ומדאמרינן סמכינן אקפילא משמע דקפילא דוקא הא עובד כוכבים דליתיה קפילא לא סמכינן עליה משום דעובד כוכבים משקר אבל כל היכא דהוי קפילא לא מרע נפשיה וכיון דמשום דלא מרע נפשיה הוא לאו דוקא במסיח לפי תומו וכמו שכתב רש"י ז"ל בכאן דכל שכן דלא מרע נפשיה אם הוא יודע שיש קפידא בדבר ובישראל לא שנא קפילא ול"ש לא קפילא סמכינן עלייהו והיינו דאמרינן בגמרא גבי קדרה שבישל בה תרומה וחזר ובישל בה חולין דטעים לה כהן אלמא בכל כהן סגי ואע"ג דלאו קפילא הוא. ומדאמר רבא דמין במינו משערין בששים משמע דס"ל לרבא דכל איסורין שבתורה אפילו במינן בששים. ורב אשי נמי משמע דהכי ס"ל מדאמרינן לקמן [דף צח.] בההוא זיתא דתרבא שנפל לדיקולא דבשרא דסבר רב אשי לשעוריה במאי דבלעה דיקולא והרי חלב בהדי בשר מין במינו הוא דאמרינן בגמרא בסוף פירקין [דף קג.] אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שלש כלומר משום חלב ומשום בשר מן החי ומשום בשר מן הטרפה אלמא חלב בשר איקרי וכיון דלרבא ורב אשי דבתראי נינהו ס"ל דמין במינו בששים קי"ל הכי וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב בפרק כל הבשר [דף קט.] דקו"ל כרבי יהודה דמין במינו לא בטיל. ומדאמרינן דמין במינו דלא מצי למיקם אטעמא כגון שמנוניתא דגיד הנשה בעינן ששים שמעינן דאע"ג דשמנו של גיד לא מיתסר אלא משום לתא דגיד וגיד אינו אוסר תערובתו לדידן דקי"ל אין בגידין בנותן טעם אפ"ה שמנו של גידו אוסר תערובתו וזה שלא כדברי מקצת רבותינו הצרפתים ז"ל שאומרים דלדידן דקי"ל אין בגידין בנותן טעם אף שמנו אינו אוסר תערובתו שלא יהא טפל חמור מן העיקר וליתא וכדכתיבנא ועוד מדאמרינן בסמוך [דף צז:] הנהו אטמתא דאימלחן בגידא דנשיא רבינא אסר ומשמע ודאי דמשום שמנו של גיד קא אסר דכיון דקי"ל דאין בגידין בנ"ט לא מסתבר דרבינא דבתרא הוא ס"ל דלא כהלכתא אלא ודאי משום שמנו קאמר אלמא דאע"ג דגיד אינו אוסר את תערובתו שמנו מיהא אוסר. ומדאזלינן בתר נותן טעם בקדרה שבשל בה תרומה וחזר ובשל בה חולין שמעינן דכי בעינן בתרומה אחד ומאה הני מילי מין במינו אבל בשאינו מינו בנותן טעם והכי משמע מדתניא לקמן בגמרא [דף צט.] גבי גריסין של תרומה שנתבשלו עם העדשים שאם אין בהם בנותן טעם בין שיש בהם להעלות באחד ומאה בין שאין בהם להעלות באחד ומאה כלומר אלא בששים שרו וה"ה נמי לערלה

וכלאי הכרם דדוקא במינן בעינן בהו אחד ומאתים אבל בשאינו מינן אזלינן ביה בתר נותן טעם:

## דף לד:

**א"ר חנינא כשמשערין משערין ברוטב ובקיפה.** קיפה דק דק של בשר ותבלין המתאסף בשולי קדרה וגרסינן תו עלה בגמ' ובקדרה אמרי לה בקדרה עצמה ואמרי לה במאי דבלעה קדרה והני תרי לישני מפרשי' מאי דאמר בקדרה [ונראה] שרבינו שלמה בר יצחקי מפרש דמאן דאמר בקדרה עצמה היינו בחרסי הקדרה ומ"ד במאי דבלעה קדרה (עצמה) היינו לומר שאם ראינוהו כשנפל שם קודם שנתמעט דאי משערין אותו לאחר שנתבשל כמו שנפל שם ואין בהיתר ששים בו אומדין כמה בלעה קדרה מן ההיתר שכשנפל שם היה ההיתר הרבה ונתמעט בבליעת קדרה אבל בקדרה עצמה לא משערינן וכיון דפליגי לישני ואיסורא דאורייתא הוא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדרה עצמה ועיקר הדבר כמו שהוא בא לפנינו משערינן ליה ולא משערינן במאי דבלעה קדרה מן ההיתר לפי שאף האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה וכדאמרינן לקמן [דף צח.] אטו היתרא בלע איסורא לא בלע זהו לשונו של רש"י ז"ל והוא דוחה לישנא קמא משום לישנא בתרא דלחומרא ואח"כ דחה לישנא בתרא לפי שאף האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה וכן נראה דעת הרב אלפסי ז"ל [שהוא] הביא לשונות הללו בהלכות ולפי זה נראה שיש טעות סופר בפירש"י ומיירי בשלא ראינו האיסור בשעת נפילתו דבכה"ג הוא דאיכא למימר דכי היכי דאימעוט היתרא אימעוט נמי איסורא הא אם ראינו האיסור בשעת נפילתו ולא נתמעט בשיעור אחד עם ההיתר כגון זה משערים ההיתר שנבלע בקדרה ומצטרפין אותו למה שבתוכה ומשערינן האיסור כשעת נפילתו לתוך ההיתר ואיכא למידק כיון שעכשיו אין ששים בהיתר למה אינו חוזר האיסור לאסור את ההיתר שהרי אילו נפל בקדרה אחרת בעינן ששים כיוצא בו ומ"ש קדרה זו מקדרה דעלמא ועוד דתנן במסכת תרומות סאה תרומה שנפלה למאה חולין טחנו ופיחתו כשם שפיחתו חולין כך פיחתה תרומה טעמא דאיכא למימר דפיחתה תרומה הא לאו הכי אסור וה"נ מאי שנא ותירץ הרמב"ן ז"ל דאם נטל מן ההיתר אה"נ אבל כיון שלא נטל ממנו אלא שנתמעט דרך בישול הקילו בו ויותר נראין דברי הר"ם במז"ל שכתב בפ' חמשה עשר מהלכות מאכלות אסורות דבמאי דבלעה קדירה היינו לומר שמשערים באומד יפה כמה נבלע ועומד בדופני הקדרה שרואין אותו כאילו הוא בתוך הקדרה אבל מה שפיחת מחמת האור שכלה ואבד לא וכתב הר"ר אהרן הלוי ז"ל בפירושי ההלכות והוי יודע

דכשמשערין ברוטב משערין לכזית ביצה ומחצה של רוטב שכן שיעורו שאם יקרוש יעמוד על כזית עכ"ל ונ"ל שלמדה מדאמרינן במסכת שבת בריש פ' המוציא (דף עז.) גבי מתני' דתנן המוציא יין כדי מזיגת הכוס וכו' תנא יבש בכזית דברי רבי נתן ואמרינן עלה אמר רב יוסף רבי נתן ורבי יוסי ברבי יהודה אמרו דבר אחד ר' נתן הא דאמרן ר' יוסי ברבי יהודה דתנן ר' יהודה אומר ששה דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה דם נבלות ב"ש מטהרין וב"ה מטמאין א"ר יוסי ברבי יהודה אף כשטמאו ב"ה לא טמאו אלא בדם רביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית אלמא המשקין הצלולין כשהן נקרשים רביעית שלה חוזר לכזית ולפיכך כל שהאיסור קרוש משערין רביעית רוטב לכזית ואע"ג דעלה דההיא אמרינן א"ל אביי דילמא לא היא ע"כ לא קאמר רבי נתן הכא דכזית בעי רביעית אלא ביין דקליש אבל דם דסמיך כזית לא בעי רביעית אי נמי ע"כ לא קאמר ר' יוסי התם דכזית סגי ליה ברביעית אלא בדם דסמיך אבל יין דקליש כזית הוי יותר מרביעית וכי מפיק פחות מכזית ליחייב דאלמא ס"ל לאביי שאין כל המשקין שוין לדבר זה אעפ"כ נראה שסובר הרב ז"ל דלא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרב יוסף משום ספיקא דאביי ואעפ"כ אין דבריו נראין לי דכיון דאמרינן משערין ברוטב סתמא משמע דכמות שהוא משערינן אותו שכך שיערו חכמים שאין לך שנותן טעם יותר מששים אפילו ברוטב שאם לא כן הייט צריכין לחוש ולתת הדבר לשיעורין ולעיין באיסור והיתר אם הוא עב או דק:

**וירך שנצלה עם גיד הנשה קי"ל כשמואל דאמר קולף ואוכל עד שמגיע לגיד.** [ועד שמגיע לגיד] דקאמר לאו דוקא דהא צריך לשייר כדי קליפה או כדי נטילת מקום דלא גרע מהא דתנן בפרק כיצד צולין (דף עה:) סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים יאכלו ואם לא יקלוף את החיצון וגבי רוטב נמי תנן נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו הילכך ודאי אע"ג דאמרינן סתמא קולף ואוכל עד שמגיע לגיד כדי קליפה צריך לשייר או כדי נטילת מקום שהוא יותר מעט מן הקליפה:

**גדי שצלאו בחלבו.** שלא נטל חלב הכליות:

**אסור לאכול אפילו מריש אוניה.** אפילו מריש אזנו שאין שם חלב מ"ט דכיון דחלב מפעפע מיבלע בכוליה גופיה ויש מפרשים דהיינו דוקא כגון שאין בגדי ששים לבטל החלב אבל היכא דאיכא ששים כיון דמפעפע בטל הוא אבל הרא"ה ז"ל כתב דאין חלב מפעפע מתבטל בצלי לעולם דבקדרה הוא שמתבטל מפני שהרוטב מוליך האיסור בשוה אבל בצלי שהוא מפעפע מעצמו אפשר שהרבה ממנו מתכנס במקום אחד הילכך אפילו בששים לא בטיל ולפי זה אף במליחה אין משערין בששים מהאי טעמא ולא

משמע הכי לקמן [דף צח.] דאמרינן האי כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא סבר רב אשי לשעריה במאי דבלע דיקולא ולכאורה משמע דדיקולא היינו סל שמלחו בו ואפ"ה משערין בששים ומיהו לדברי רש"י ז"ל שפי' דיקולא קלחת לא קשיא ולא מידי ובגמרא אמרינן דיקולא שצלאה בחלבה קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו והיינו משום דקרמא מפסיק. ומהא שמעינן דכלהו קרמי וחוטי דאסירי משום תרבא לא מפעפעי דהא בהך כוליא קרמא ולובן כוליא הות ביה ואפילו הכי שריוה ואפשר עוד ללמוד מכאן לעוף שצלאו בלא חתיכת ורידין שנוטל החוטין ודיו בכך דקרמא דחוטין מפסיק וכי תימא אם כן רישא בכבשא אצדדין דאסרינן לעיל [דף צג:] ולא סגי בנטילת חוטין שבקרום המוח אפשר שמתוך שאותן החוטין רכים ודקים לא מפסקי:

**אבל** אי כחוש הוא קי"ל כרבי יוחנן דאמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו ודעת המפרשים ז"ל דבשומן גיד ל"ש שמן ול"ש כחוש קולף ואוכל עד שמגיע לשמנו דלא אמרו מפעפע אלא בחלב דוקא אבל בשמנו של גיד לא וכן נראה מלשון הגמרא:

**הנהו אטמתא דאימלחן בי ריש גלותא בגידא דנשיא רבינא אסר**. דסבר דמליח כמבושל ואסר להו משום שמנו של גיד כל שאין בבשר ס' ולדברי מי שאומר דלצלי ולמליחה לא משערינן בששים בכל ענין אסר להו:

**ורב אחא שרי**. דס"ל דמליח הרי הוא כרותח דצלי ובקליפה או בנטילת מקום סגי וכי תימא וכי הוי כרותח דצלי מאי הוי נימא דמפעפע כדאמרינן לעיל דחלב מפעפע אפילו לצלי י"ל דלא עדיף שומן דגיד הנשה מחלב כחוש דאמרינן לעיל דלא מפעפע וכמו שכתבתי למעלה והרמב"ן ז"ל תירץ דבמליחה אפילו חלב שמן אינו מפעפע ואף על גב דאמרינן דמליח הרי הוא כרותח דצלי היינו לאפוקי מרותח דמבושל אבל להא מילתא גריע מצלי דאע"ג דחלב בצלי מפעפע במליחה אינו מפעפע והרשב"א ז"ל חולק בדבר דכיון דרבינא ס"ל דמליח כרותח דמבושל דעדיף מצלי היכי נימא לדידן דגריע מיניה אלא ודאי משמע דכל דמפעפע בצלי מפעפע במליחה וכדברי הרב רבינו שלמה בן אדרת ז"ל נ"ל מדאמרינן לקמן [דף צח.] ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא סבר רב אשי לשעורי במאי דבלע דיקולא ומשמע לכאורה דבשר הוא שנמלח בסל וש"מ דחלב במליחה מפעפע דאי לא למה ליה לשעוריה בקליפה סגי לה:

**אמר רב נחמן גיד בששים ואין גיד מן המנין**. דבעינן ששים להתירא לבר מיניה ולא לבטל גופו של גיד קאמר אם נתערב בין הגידין דגיד הנשה בריה הוא ולא בטיל כדאמרינן לקמן בפרקין [דף ק.] אלא לבטל פליטתו קאמר ולפליטת גופו של גיד נמי לא צריך ביטול דהא קי"ל אין בגידין בנותן טעם ולא משמע דרב נחמן דהוא בתרא ס"ל יש

בגידין בנותן טעם דלא כהלכתא אלא לבטל פליטת שמנו קאמר ושמעינן מהא דשמנו של גיד אוסר תערובתו שלא כדברי מקצת רבותינו הצרפתים ז"ל וכמ"ש למעלה:

## דף לה.

**כחל בששים וכחל מן המנין**. משום דכתל גופו בשר והיתר גמור הוא ואין איסורו אלא מפני החלב שבתוכו וכיון שיצא חלבו ונתערב בדין הוא שיהא כחל עצמו מן המנין וה"מ בשנפל לקדרה של בשר אבל לקדרה של חלב בעינן ששים לבר מדידיה שהרי הכחל בעצמו הוא שאוסר והר"ם במז"ל כתב בפרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות שלפי שהכחל מדבריהם הקילו בו שיהא הוא עצמו מן המנין:

**וכחל עצמו אסור**. פי' מפני מראית העין שאע"פ שראוי להתיר כחל זה מפני שהחלב יצא ממנו ונתבטל אי שרית ליה אתי למשרי חתיכת נבלה והיינו דקא מפרש תו דאי נפל לקדרה אחרת אוסר כלומר דלא תימא דכי אסרינן לכחל לפי שנשאר בתוכו מן החלב ומיהו כבר פלט כל מה שהיה לו לפלוט ונימא שאם נפל לקדרה אחרת לא יאסור דליתא אלא כי היכי דלא ליתי לאיחלופי בחתיכה דנבלה שויוה רבנן כחתיכה דנבלה ואי נפל לקדרה אחרת אוסר ומאן דאקשי אלא מעתה נפל לתוך קדרה אחרת לא יאסור לא הוה קים ליה בטעמיה וה"ק בשלמא אי אמרינן דבמאי דנפיק מיניה משערינן בדין הוא שיאסור שהרי עדיין נשאר בתוכו חלב ולא נתבטל כולו אלא אי אמרת דבכוליה משערינן ע"כ כולו נתבטל וכיון שכן נפל לתוך קדרה אחרת לא יאסור ומשנינן דכיון דאמר רב יצחק בר משרשיא וכחל עצמו אסור שויוה רבנן מפני מראית העין כחתיכה דנבלה ואע"פ שנתבטל אי נפל לקדרה אחרת אוסר. ואיכא מאן דאמר דכיון דשויוה כחתיכה דנבלה מאחר שנאסר אי נפל לקדרה אחרת בעינן ששים ברמיניה אבל לקדרה ראשונה לא מפני שכשנפל היתר היה ואחרים סוברים שכיון שאינו נאסר אלא מפני מראית העין אין להחמיר בקדרה שניה יותר מבראשונה וכתב הראב"ד ז"ל דכי משערין בכוליה היינו בדבר שאינו חוזר להיתרו דומיא דכחל אבל בדבר שחוזר להיתרו כגון כלים הבלועים מאיסור משערין במאי דנפיק מינייהו באומד יפה שכיון שחוזר להיתרו אינו בדין לשער בכולו שהרי אין כולו גוף איסור וכתב ז"ל ונתעזרתי בקבלה זו מפי הרב רבי יוסי אבן פלט ז"ל אבל בתוספות אמרו דכיון דתלי' טעמא משום דלא ידעינן מא דנפיק מיניה אפילו בדבר החוזר להכשרו משערינן בכוליה ומיהו הני מילי היכא דלא ידעינן כמה בלע כגון כף ישנה אבל כף חדשה שנפל בה כזית חלב וחזר ונער בה את הקדרה אין משערין בכולו דאע"ג דלא ידעינן כמה נפיק מינה הא ידעינן דלא בלעה טפי

מכזית הילכך משערינן ששים באותו זית ומותר מיהו אם היא כף ישנה של בשר אע"פ שלא נער בה אלא כזית חלב אם חזר ונער בה את הקדרה איכא מ"ד דבכולה משערין לפי שאין אנו יודעין כמה בלעה מן הבשר ועכשיו כשנער בה חלב נאסר הכל דחתיכה עצמה נעשית נבלה אבל הרמב"ן ז"ל סובר שאין אומרים בבלוע חתיכה עצמה נעשית נבלה הלכך אין משערין אלא באותו זית:

**ומסקנא דביצה בששים והיא אסורה בששים ואחת והיא מותרת**. וא"ת והא אמרינן גיד בששים ואין גיד מן המנין אלמא בששים והוא מיהא סגי ומ"ש ביצה מגיד תירץ הרמב"ן ז"ל דלפי שיש בביצים גדולים וקטנים והבא לבטל ביצה אנו משגיח עליה לראות אם זו וכולן שוות ממש הוסיפו אחת בשיעורה ולא הצריכו לשער כל אחת ואחת:

**והני מילי דאית בה אפרוח**. כלומר שיש עליה קורט דם דאיכא למיחש לרקום:

**אבל ביצה של עוף טמא וכו' כדקי"ל דמיא דביעי ולא כלום**. בגמרא משמע לכאורה דביצים טמאות ששלקן עם הטהורות אפילו קלופות מותרות אבל בירושלמי [פ"י דתרומות הל"ו] לא משמע הכי דגרסינן התם ביצים טהורות ששלקן עם הטמאות מותרות הדא דתימר ששלקן בקליפיהן אבל שלקן כשהן קלופות שיעור אחר יש להן והר"ם במז"ל בפט"ו מהלכות מאכלות אסורות לא חילק בין קלופות לשאינן קלופות וראוי לחוש לדברי הירושלמי:

**ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא**. פרש"י ז"ל דיקולא קלחת:

**סבר רב אשי לשעורי**. להיתרא ולאוסופי עליה מה שבלעה קדרה כדי לבטל את האיסור והאסור היה משער כמו שבא לפנינו מצומק:

**אמרי ליה רבנן**. תלמידיו:

**דאיסורא לא בלע**. בתמיה אף האיסור מצומק וכשנפל היה בו יותר אלא הכל משערינן כמו שאנו רואין והוצרך רש"י ז"ל לפרש דדיקולא היינו קלחת לפי שהוא ז"ל פסק [בדף קט.] כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל וחלב בהדי בשר מין במינו כדמוכח בסוף פרקין בגמרא [דף קג.] הילכך לא הוה מבטל ליה רב אשי אלא בקדרה דאיכא מים ורוטב דמבטלי ליה דקי"ל [דף ק:] סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו אבל פירוש דיקולא בכל מקום סל ועל שנעשה מחריות של דקל קורין אותו על שמו ולפיכך נראה דהא דיקולא דהכא נמי היינו סל שמלחו בו בשר ונפל בו כזיתא דתרבא ומין במינו נמי בטיל ולפי פירוש זה למדנו מכאן שהחלב אף במליחה מפעפע שלא כדברי הר"ם ב"ן ז"ל וכמו שכתבנו למעלה וכן למדנו דבמליחה במאי דמפעפע משערין בששים שלא כדברי הרא"ה ז"ל וכמו שכתבנו למעלה [סי' תתלד]:

**ההוא פלגא דזיתא דתרבא סבר רב אשי לשעורי בתלתין פלגי זיתי**. משום דלא הוה ביה כשיעור הוה בעי לזלזולי בבטולו דלא ליבעי ששים:

**לא תזלזל בשיעורא דרבנן**. כלומר אפילו במידי דלא מיתסר מדאורייתא לא תזלזל בשיעוריה ועוד האי מדאורייתא אסור דחצי שיעור אסור מן התורה כדאמרינן בפרק בתרא דיומא (דף עד.) חצי שיעור מנין ת"ל כל חלב ולא אמרו כזית אלא ללקות עליו:

**גרסי**' בגמ' [דף צח.] אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא כל איסורין שבתורה בששים אמר לפניו ר' שמואל בר רב יצחק רבי אתה אומר כן הכי א"ר אסי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא כל אסורין שבתורה במאה ושניהם לא למדוה אלא מזרוע בשלה דכתיב ולקח הכהן את הזרוע בשלה ותניא אין בשלה אלא שלמה רבי שמעון בן יוחאי אומר אין בשלה אלא שנתבשלה עם האיל דכולי עלמא בהדי איל מבשל ליה מר סבר חתיך ליה והדר מבשל ליה ומ"ס מבשל ליה והדר חתיך ליה מ"ד בששים קסבר בשר ועצמות בהדי בשר ועצמות משערינן והוה ליה בששים ומ"ד במאה קסבר בשר בהדי בשר משערינן והוה ליה במאה והכי פירושו דזרוע של איל נזיר הוא המורם ממנו ומניפין אותו ונותנו לכהן ואסור לזרים והאיל נאכל לבעליו ואמרינן דכ"ע בהדי איל מבשל ליה דאן מקרא יוצא מידי פשוטו וקרא משמע דעם האיל מתבשלת מיהו ת"ק סבר דמחתך לה מן האיל והדר מבשל להו בהדייהו לפיכך הוצרך לדרוש דשלמה מבשלה ואינו מחתכה לחתיכות וכתב רש"י ז"ל דמא דאמרינן אין בשלה אלא שלמה לא נתפרש באיזה לשון אבל בתוס' פירשו דדריש ליה כאילו הלמ"ד דגושה ומפיק ה"א והיינו כמו שיש לה דהיינו כמות שהיא ומ"מ כיון דעם האיל מתבשלת נמצא דזרוע של איסור ואיל של היתר מתבשלים כאחד ובזרוע יש עצם הרבה ובשר מועט שהכתף אינו בכלל הזרוע כדתנן בפרק הזרוע (דף קלד:) איזהו זרוע מן הפרק של ארכובה ועד כף של יד ומ"ד בששים קסבר דבשר ועצם דזרוע בהדי בשר ועצמות משערין דקים להו לרבנן דששים איכא ושרייה רחמנא ומאן דאמר במאה קסבר דעצם לא בעינן לשעוריה דהא לא פליט טעמיה מיניה וכי משערת בשר הזרוע בהדי בשר דאיל איכא מאה ומ"ד בששים ומ"ד במאה בתרתי פליגי דמ"ד בס' סבר שעצמות הזרוע כיון שהם רכים אוסרים כבשר וס"ל תו דעצמות האיל אע"פ שיש בהם שהן קשין מצטרפין להתיר דקליפי היתר מעלין את האיסור וכדאתא בירושלמי ומ"ד במאה דקסבר בשר בהדי בשר משערינן פליג עליה בהני תרתי דס"ל שאין עצמות שבזרוע אוסרין שאין בליחות שבהן בנותן טעם וס"ל שאין תו עצמות שבאיל מצטרפין להיתר דקליפי היתר אין מעלין את האסור דאי מצטרפין הוה ליה טפי ממאה. הלכך לענין הלכה לדידן דקי"ל כמ"ד בששים נקטינן

דקליפי היתר מעלין את האסור. ובירושלמי בפירקא קמא דערלה משמע תו דאף קליפי איסור מעלין את האיסור ואף לפי גמ' דילן אפשר לומר כן דלמ"ד בששים היינו טעמא דלא מצטרפי עצמות שבזרוע להיתר לפי שהן עצמן אוסרין מפני מוח שבהם ומחמת רכותן שיצא מהן לחות אבל עצמות יבשין וקליפין שאנן אוסרין אפשר שאף אותן של איסור מעלין את ההיתר אבל אין דעת הרמב"ן ז"ל כן ופרכינן עלה ומי גמרינן מינה כלומר מזרוע בשלה והתניא זהו היתר הבא מכלל איסור כלומר שהרי בלע האיל מן הזרוע והתירו לך הכתוב לאו למעוטי שאר איסורין שבתורה כלומר דלא ילפינן להו מיניה ומפרקינן לא צריכא לר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל והכא בטיל רבא אמר לא צריכא לטעם כעיקר דבקדשים אסור והכא שרי כלומר נותן טעם קים לן דאסור בקדשים כעיקר ממשו של איסור וכדמפרש ואזיל ולהא מילתא קתני זהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר גמרינן מיניה למאה וס' ופרכינן עלה [דף צט.] וליגמר נדניה כלומר למשרא אף בקדשים בס' או בק' כגון נותר או פגול ומפרקינן גלי רחמנא יקדש גבי חטאת להיות כמוה כלומר הנוגע בה ובולע ממנה שאם פסולה היא יפסל כלומר הבלוע ואם כשרה היא תאכל [זו כשנגע בה] כחומר שבה כלומר תאכל כחומר של חטאת שאפילו הם שלמים אסורים לאכול אלא לזכרי כהונה וליום ולילה ולפנים מן הקלעים ופרכינן מאי חזית דגמרת מהאי כלומר מחטאת ליגמר מהא כלומר מזרוע בשלה. ומפרקינן חדוש הוא ומחדוש לא גמרינן כלומר דחדוש הוא דלכתחלה היתר לבטל איסור כך פרש"י ז"ל ופרכינן א"ה ששים ומאה לא נגמר דחדוש הוא ומפרקינן אטו אנן לקולא קא גמרינן לחומרא קא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל כלומר מדכתיב אחרי רבים להטות הילכך שפיר גמרינן מזרוע בשלה לחולין לששים ולמאה. ואיכא למידק מאי קא פרכינן זהו למעוטי מאי לאו למעוטי כל איסורין שבתורה לימא דזהו אתא למעוטי דדוקא האי איסור מבטלין לכתחלה אבל שאר איסורין לא וכדאמרינן בסמוך דזרוע בשלה חדוש הוא אבל כשנתערב אה"נ דגמרינן מיניה לכל איסורין שבתורה. תירצו בתוס' דהא לא הוי היתר הבא מכלל איסור דכל איסורין שבתורה מדאורייתא מבטלין אותן לכתחלה והא דאמרינן דזרוע בשלה חדוש הוא אין חדושו שמותר לבטלו אלא שמצוה לבטלו משא"כ בשאר איסורין שבתורה שאין מצוה לבטלם לכתחלה וליכא למימר דה"ק זהו היתר שמצוה לבטלו משא"כ בכל האיסורין [שאין מצוה אבל מותר] דהא פשיטא דהיכי תיסק אדעתין שיהא מותר לבטל אסורי תורה אבל הראב"ד ז"ל כתב באסור משהו שלו דמדקרי ליה לזרוע בשלה חדוש ש"מ דמאי דאמרינן אין מבטלין איסור לכתחלה דאורייתא הוא וכ"ת א"כ לישני ליה דה"ק זהו למעוטי שאר איסורין

שאין מבטלין אותן לכתחלה לאו קושיא הוא דלישנא דזהו היתר משמע שההיתר בא לפנינו מכלל אסורא ומתירין אותו וכשנתערב משמע ולא לערב אותו לכתחלה ומיהו אע"ג דביטול איסור לכתחלה מדאורייתא הוא לדברי הרב ז"ל אם עבר וביטלו מדאורייתא בטיל ואפילו במזיד ומדרבנן במזיד לא בטיל בשוגג פליגי בה רבי יהודה ורבי יוסי בגיטין בפרק הניזקין (דף נד:) וקי"ל כר' יוסי דאמר בשוגג בטיל ומזיד נמי כתב הרמב"ם ז"ל דדוקא למי שביטל אותו במזיד אסור אבל לאחרים מותר וכן דעת הראב"ד ז"ל. ודאמרי' אטו אנן לקולא קא גמרינן לחומרא קא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל ה"פ דאע"ג דכל היכא דיהיב טעמא מדאורייתא לא בטיל ברובא דהא קי"ל (פסחים דף מד.) דכזית בכדי אכילת פרס מדאורייתא ובפרק התערובות (דף עט.) נמי אמרינן אמר רבא אמור רבנן ברובא אמור רבנן בטעמא ופריש מין במינו ברובא מין בשאנו מינו בטעמא ומדקאמר מין במינו ברובא מדאורייתא קאמר דמדרבנן אפי' במינו בעיא ששים וכדאמר רבא גופיה לעיל [דף צז:] ואפ"ה קאמר מין בשאנו מינו בטעמא אלמא מין בשאינו מינו מדאורייתא בטעמא הוא ולא בטיל ברובא אפ"ה הכא הכי קאמרינן דמדאורייתא כל היכא דלא יהיב טעמא ברובא בטיל ואן לך איסור בתורה שיתן טעם בששים ויש בהם הרבה שאפילו בי' ועשרים אין נותנין טעם הילכך כי בעינן ס' בכל האיסורין אע"ג דליכא טעמא חומרא הוא דמדאורייתא כל היכא דליכא טעמא ברובא בטיל. והוי יודע דהא מילתא כולה דגמרינן מזרוע בשלה אסמכתא בעלמא הוא דהא מין במינו מדאורייתא ברובא בטיל כדאמרינן בהדיא מין במינו ברובא ומין בשאנו מינו נמי כל היכא דליכא טעם ברובא בטיל וכדכתיבנא והיינו טעמא משום דמזרוע בשלה ליכא למיגמר ששים ומאה דדילמא בבציר מהא שיעורא נמי בטיל אלא שמצותו בכך לבשל את הזרוע והאיל כאחד אלא ודאי מדאורייתא לא בעינן ששים כלל לא במינו ולא בשאנו מינו אלא משום דאיכא אסורא דיהיב טעמא בשאינו מינו בששים כגון בצל וקפלוט וההוא מדאורייתא אסור דמין בשאנו מינו בטעמא ולפיכך השוו חכמים כל נותני טעמים לאלו דלא לבטלו אלא בששים ואע"ג דבציר מהכי בטיל טעמא ואפילו במין במינו דבטל מדאורייתא חד בתרי הצריכוהו ששים בצלול כיון שהאיסור מתפשט בכל אע"פ שאין טעמו ניכר דלא פלוג רבנן. ודאמר רבא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור והכא שרי אע"ג דהכא ליכא טעמא כלל דהא אכא ס' או ק' הכי פירושא דרבא נמי לרבי יהודה קאמר ובמינו ומשום דאמר אביי דלר' יהודה אע"ג דבעלמא מין במינו לא בטיל בזרוע בשלה בטל קאמר רבא דלא שרינן בזרוע בשלה כולי האי אלא טעמיה הוא דשרינן דכיון דבקדשים טעם כעיקר אסור הוה לן למימר לרבי יהודה דלא

ליבטיל טעמא ואפ"ה מבטלינן ליה אבל היכא שנמחה הזרוע עצמו לא למדנו שיבטל. ומדאמרינן לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור משמע דטעם כעיקר בחולין מדרבנן ואע"ג דבפ' אלו עוברין [דף מד.] משמע דטעם כעיקר בחולין מדאורייתא כבר כתבתי תירוצו של דבר בחידושי וכן פסק רש"י ז"ל דטעם כעיקר מדרבנן כדמוכחא סוגיין. והביא עוד ראיה מדאמרינן בפ' כל הבשר (דף קח.) גבי טיפת חלב דאמר אביי ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי ס"ד מדרבנן מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן וכו' ורבא דחייה ואמר דרך בשול אסרה תורה אלמא ס"ל לרבא טעמו ולא ממשו דרבנן. עוד הביא ראה מדאמר רבי יוחנן התם בפרק בתרא דע"ז (דף סז.) כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ואי סלקא דעתך טעם כעיקר דאורייתא אמאי אין לוקין עליו אלא ש"מ דרבנן ולפי שיטה זו הולכין בספקו להקל כשאר ספקות של דבריהם. אבל ר"ת ז"ל כתב דטעם כעיקר דאורייתא כדמוכח סוגיין דפסחים (דף מד.) וכי קאמרינן הכא בסוגיין לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור דמשמע הא בחולין שרי ה"מ במין במינו דומיא דזרוע בשלה דבמין במינו לא הוי טעם כעיקר דאורייתא אלא בקדשים בלחוד ואליבא דרבי יהודה וכמו שכתבנו למעלה וההיא נמי דפרק כל הבשר דאמר רבא דרך בישול אסרה תורה לאו משום דס"ל לרבא טעם כעיקר דרבנן אלא לומר דמהתם לא תפשוט והא דאמר רבי יוחנן בפ' בתרא דע"ז טעמו ולא ממשו אסור ואן לוקין עליו לא קשיא דאע"ג דטעם כעיקר דאורייתא אין לוקין עליו דאי לרבנן דגמרי לה מק"ו דנזיר דאין איסורו איסור עולם וכדאיתא בפ' אלו עוברין (שם) אין לוקין עליו דאין עונשין מן הדין ולרבי עקיבא נמי דגמר לה מבנין אב דגיעולי עובדי כוכבים אן לוקין עליו דהא לית בהו אלא עשה ולא מחוור דאם טעם כעיקר דאורייתא ודאי לוקין עליו דכיון דבעיקר גופיה ודאי איכא לא בגלוי מילתא בעלמא סגיא דטעם כעיקר וממילא לוקין על הטעם כשם שלוקין על העיקר דכי אזהר רחמנא אנבלה גופא ואטעמא אזהר ודכותיה אמרינן (בבכורות דף טו:) בגוזז ועובד בבכור פסולי המוקדשין דלקי ואע"ג דלית בהו לאו דהא נפקא לן [שם ע"א] מדכתיב תזבח ואכלת ולא חלב בשר ולא גיזה ועבודה דטעמא דמילתא דכיון דבמוקדשין גופייהו כתיב לאו ומוכחינן מדכתיב תזבח ואכלת דאף בכור פסולי מוקדשים אסור ממילא אמרינן דבכלל לאו לא תעבוד ולא תגוז הוא והכא נמי דכותיה ולפיכך נראין דברי רש"י ז"ל עיקר. ונמצא עכשיו פסקן של דברים בביטול האיסורין דמין במינו ואפי' נתערב גופו דאורייתא ברובא בטיל וכדאמר רבא בפרק התערובות (דף עט.) אמור רבנן ברובא ופרשינן התם מין במינו ברובא וה"מ מדאורייתא אבל מדרבנן

בין שנתערב גופו ונבלל בין באן שם אלא פליטתו בששים וכדאמרינן לעיל בפירקין [דף צז:] מין במינו אי נמי מין בשאנו מינו וכו' בששים מיהו כי בעינן ששים במין במינו הני מילי בדברים הנבללין אבל יבש ביבש אפילו מדרבנן חד בתרי בטל ובסמוך נאריך עוד בזה בס"ד. ולענין מין בשאינו מינו כל היכא שנתערב גופו ויהיב טעמא אפילו באלף אסור מדאורייתא כדאמר רבא בפ' התערובות (דף עח:) מין בשאינו מינו בטעמא ובודאי מדאורייתא קאמר דומיא דמאי דקאמר במין ומינו ברובא ש"מ דמין שנתערב בשאינו מינו בגופא ובטעמא אפילו באלף אסור מדאורייתא ואי איכא כזית בכדי אכילת פרס לוקה כדאיתא בפ' אלו עוברין (דף מד.) ואי ליכא כזית בכדי אכילת פרס אסור מדאורייתא מיהו אין לוקין עליו ואי לא יהיב טעמא שיעורא בששים והיכא שנתערב בדבר טעמו ולא ממשו היינו טעם כעיקר שלפי שיטת ר"ת ז"ל הוא מדאורייתא ולפי שיטת רש"י ז"ל מדרבנן וכיון שכבר כתבנו שדברי רש"י ז"ל נראין עיקר נפקא מינה שאם נפלה חתיכה של נבלה לתוך הקדרה ופלטה ונשפך הרוטב דאין אנו יודעין אם היה בו ששים אם לאו תולין להקל ככל אסורין של דבריהם דאע"ג דלעיל [דף צז:] אמרי' גבי כחל דבכוליה משערינן דאי במא דנפיק מיניה משערינן מנא ידעינן דמשמע דלחומרא אזלינן ה"מ בדבר שאי אפשר לעמוד עליו דאי אזלינן לקולא (לא) יהו כל האסורין בספק וכל אחד ואחד ישער במה שנראה בעיניו ולפיכך ראו חכמים להשוות מדותיהן אבל במה שאנו בא אלא באקראי בעלמא כגון אם נשפך הרוטב וכיוצא בדברים הללו אזלינן לקולא:

## דף לה:

**דרש** רבה בר רב הונא חתיכת נבלה וחתיכת דג טמא אינה אוסרת עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות ומסקינן בגמרא עלה אוקי רב אמורא עליה ודרש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה א"ל רב ספרא לאביי מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל למה לי נותן טעם כי לא נתן טעם נמי אמר ליה הכא במאי עסקינן שקדם וסלקו רבא אמר אפילו תימא לא קדם וסלקו הוי מין במינו ודבר אחר וכל מין במינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו והכי פירושה דרבה בר ר"ה ס"ל דחתיכת נבלה אע"פ שנתנה טעם בחתיכה אחרת שהיתה בצדה קודם שנער את הקדרה או שנתן בה הרוטב ולא היה בה ששים ונתנה הנבלה טעם בה ונאסרה ואח"כ נער את הקדרה אין אומרים דכיון שנאסרה זו תחלה נעשה כחתיכת נבלה עצמה ויצטרך ששים לבטל את

שתיהן דליתא אלא כיון שנער את הקדרה בסוף הרי נתפשט טעם הנבלה בכל הקדרה ולפיכך אנו אסור עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות כלומר שלא יהא בהם ששים [כנגד] חתיכת הנבלה הא אם יש בהם ששים כנגדה אע"פ שאין בהם ששים כנגד חתיכת הנבלה וחתיכת ההיתר שנאסרה תחלה משליך חתיכת הנבלה וכל השאר מותר אפילו אותה חתיכה שנאסרה תחלה ורב פליג ואמר דכיון שנתן טעם בחתיכה ראשונה שוב אין לה היתר שהרי היא כנבלה עצמה וקאמר תו שאוסרת כל החתיכות כולן אפילו יש בהם ששים כדי לבטל את שתיהן מפני שהן מינה דס"ל לרב כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל ומש"ה [פריך] רב ספרא דכיון דכר' יהודה ס"ל למה לן שתעשה חתיכה שניה נבלה תיפוק ליה דחתיכת נבלה עצמה אוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה דבשלמא אי לא הוה ס"ל כרבי יהודה נפקא מינה דניבעי ששים בשתיהן אבל כיון דכרבי יהודה ס"ל מדקאמר דאוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה למה אנו צריכין שתאסר חתיכה שניה תיפוק ליה דחתיכה ראשונה אוסרת הכל ומפרקינן בשקדם וסלקו כלומר שסלק האיסור קודם שיתן החתיכות האחרות בקדרה הילכך נתנה טעם בראשונה הרי זו חוזרת ואוסרתן דאי לא במאי מיתסרו ואשמעינן דחתיכה עצמה נעשית נבלה לאסור חברותיה בפליטתה ורבא שני דאפילו תימא בשלא קדם וסלקו ואפ"ה לא מתסרי שארה חתיכות אלא משום חתיכת היתר קמייתא דכל מין ומינו כגון נבלה ושחוטה ודבר אחר כגון תבלין ורוטב מיני דהיתר אינו מבטלו לאיסור ולא מוסיף על ההיתר אלא סלקהו כמי שאינו בקדרה זו ונשארו הנבלה והרוטב ונמצאת נבלה בטלה ברוטב ובקיפה אם יש בהם ששים כנגדה הילכך נתנה טעם בראשונה תחלה בעוד שלא ריבה הרוטב עליה ואח"כ נתן מים וקיפה בחתיכות נתוספה חתיכה הראשונה עם הנבלה ואוסרת הכל מפני שהם מינה ולא מצו חתיכות לבטולה ואע"פ שיש בהן יותר מששים והרוטב לבדו אין בו כדי לבטל שניהם ואיכא למידק הכא כיון דרב כרבי יהודה ס"ל למה לי שתתן טעם בחתיכה דהא אפילו במשהו נמי מיתסרא כיון דמין במינו לא בטיל ועוד לאביי דמוקי לה בשקדם וסלקו למה לי טעמא דחתיכה עצמה נעשית נבלה אפילו אי לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה כיון שנאסרה אותה חתיכה אוסרת שאר חתיכות בפליטת אותו איסור משום מין במינו ונדחקו בפירוק קושיות הללו ול"נ דכל שלא נתן טעם בחתיכה אע"ג דמיתסר' לא חשיב איסורה למימר בה חתיכה עצמה נעשית נבלה וכל שאינה נעשית נבלה אינה אוסרת כל החתיכות כולן דאע"ג דא"ר יהודה מין במינו לא בטיל לא שמעינן ליה הכי כל שטעם אחר של היתר מעורב בו. ולענין הלכה במאי דס"ל לרב כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל ודאי לא קי"ל כותיה דהא קי"ל [דף צז:]

דמין במינו בששים אבל במאי דאמר דחתיכה עצמה נעשית נבלה אע"פ שנראה מדברי הרב אלפסי ז"ל דבהא נמי לא קי"ל כותיה שהרי השמיטה מן ההלכות אינו מחוור דהא אביי ורבא דשקלי וטרו בה משמע דבהא מיהת כותיה ס"ל ובפ' כל הבשר גם כן מוכח דקי"ל דחתיכה עצמה נעשית נבלה כמו שאכתוב שם בס"ד:

## דף לו.

**תנן** בפירקין [דף צו:] גיד הנשה שנתבשל עם הגידין בזמן שמכירו בנותן טעם ואם אינו מכירו כולן אסורות והרוטב בנותן טעם וכן חתיכת נבלה וחתיכת דג טמא שנתבשלו עם החתיכות בזמן שמכירה בנותן טעם ואם אינו מכירה כולן אסורות והרוטב בנותן טעם והכי פירושה דס"ל להאי תנא דיש בגידין בנותן טעם אע"ג דאנן לא קי"ל הכי ומש"ה קאמר דבזמן שמכירו משליכו לחוץ ואין כאן אלא פליטתו ומשערינן לה בנותן טעם דהיינו בששים ואם לאו כולן אסורות מפני שבכל אחד י"ל שזהו ובגמרא [דף צט:] פרכינן וליבטל ברובא וסיפא נמי [דתנן] חתיכת נבלה וכו' כה"ג מיפרשא ופרכינן עלה בגמ' ותבטל ברובא:

**גרסי**' בגמ' עלה דהך מתני' וליבטל ברובא ומפרקינן [דף ק.] בריה שאני הכי פירושה אמאי קאמר דבזמן שאינו מכיר הגיד כולן אסורין ליבטל ברובא ומפרקינן דבריה שאני כלומר דגיד בריה הוי ולא בטיל וכתב הראב"ד ז"ל דכי אמרינן וליבטל ברובא לאו ברובא ממש קאמר דהיינו חד בתרי דהא מדרבנן ששים בעינן אלא שברביה קאמר דהיינו בששים ולא נהירא דרובא בכל דוכתא רובא ממש משמע והכא נמי דכוותה והיינו טעמא משום דכי אצרוך רבנן אפילו במין במינו ששים ה"מ בדברים הנבללין או הנבלעין שטעם האיסור מתפשט בכל ולבטולי טעמא בעינן ששים אבל יבש ביבש כיון שהאיסור עומד בעצמו ומדינא חד בתרי בטיל הכי נמי בטל מדרבנן דשעור ס' לא שייך הכא כלל דהא לא מבטל טעמא בהכי ומש"ה פרכינן הכא וליבטיל ברובא דהא הכא דומיא דיבש ביבש הוא דליכא טעמא דהא תנן דאם אין מכירו כולן אסורין כלומר ואע"ג דליכא נותן טעם ואמאי כיון דליכא טעמא ליבטיל ברובא דהיינו חד בתרי ביבש וראיה לדבר דיבש ביבש אפילו מדרבנן חד בתרי בטיל מדאמרינן בפ' הזהב (דף נג.) התרומה והביכורים חייבין עליהם מיתה וחומש ואסורין לזרים ועולין באחד ומאה וטעונין רחיצת ידים והערב שמש הרי אלו בתרומה וביכורים משא"כ במעשר ואמרינן עלה דמה שאין כן במעשר דבטל ברובא והתם ודאי מדרבנן קאמר דומיא דאחד ומאה דתרומה וביבש ביבש הוא דאילו בלח ששים בעינן וקאמר דבטיל ברובא כלומר חד

בתרי כשאר האיסורין שלא החמירו עליו כמו שהחמירו בתרומה דליכא למימר דכי קאמר התם ברובא ברביה קאמר דהיינו ששים דא"כ היכי קאמר סתמא משא"כ במעשר דבטל ברביה תרומה נמי בטלה ברביה בשלמא הכא איכא לדחוקי דמשום דתנן ואם לאו כולן אסורין דאפילו באלף לא בטיל מקשי סתמא וליבטיל ברובא דהיינו רביה אבל התם דתרומה נמי בטלה ברביה דאחד ומאה אם איתא דלמעשר צריך ששים הוה ליה לפרושי רביה דידיה כמה אלא מדקאמר סתמא ש"מ דרובא ממש קאמר וכן דעת בעלי התוס' ז"ל מיהו כי אמרינן דיבש ביבש בטל חד בתרי אפילו מדרבנן ה"מ במין במינו דכיון דמדאורייתא אפי' לח בלח ברובא בטיל לא אחמור רבנן ביבש ביבש דהא אי אפשר למייתי לידי איסורא דאורייתא אבל במין בשאינו מינו דלח בלח אפילו מדאורייתא אזלינן בתר טעמא אפילו ביבש נמי בעינא ששים כי היכי דכי מבשל להו כהדדי לא ליתי לידי טעמא דהוי איסורא דאורייתא וכי שרינן נמי במין במינו הני מילי לאכול כל אחד ואחד בפני עצמו אבל לבשלם כולן כאחד כל היכא דליכא ששים אסור דכיון דגזור רבנן בנותן טעם במין במינו אי מבשל להו כהדדי יהבי טעמא ואסור מיהו כתב הרב רבינו אהרן הלוי ז"ל דכל שנתבטל חד בתרי כיון שלאכול כל אחד ואחד בפני עצמו מותר אם בא לבשלן כאחד מרבה עליהן כדי שיעור ששים ומבשלן לכתחלה ומשום מבטל איסור לכתחלה ליכא שכיון שכל אחד בפני עצמו מותר אין כאן איסור. והוי יודע דלא מיקרי בריה אלא בג' תנאים. האחד שיהא איסורא מגופא. השני שתהא ברית נשמה. השלישי שתהא שלמה. איסורא מגופא כיצד כגון גיד הנשה וכיוצא בו שהוא אסור מתחלת ברייתו אבל צפור טהורה וכיוצא בה שהיא מותרת אע"פ שנתנבלה כיון שדבר אחר גרם לה ליאסר לאו בריה הוא והיינו דאמרינן לקמן בפירקין [דף קב:] אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא במיתתה בכזית טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא והיינו טעמא דצפור טהורה כיון שדבר אחר גרם לה ליאסר לא מיקרי בריה להתחייב עליה בכ"ש והיינו נמי דאמרינן בפרק התערובות (דף עב.) גבי שור הנסקל שנתערב בין השוורין דאמרינן אפילו הן ריבוא כולן ימותו ופרכינן וליבטלו ברובא ומשני [דף עג.] בעלי חיים חשיבי ולא בטלי דוקא משום חשיבותא דבעלי חיים אבל משום בריה לא כיון שאין אסורה מעצמה וזהו תנאי ראשון. תנאי שני דהיינו ברית נשמה כיצד כגון צפור אי נמי גיד הנשה דהוה ביה חיותא אבל היכא דלאו ברית נשמה הוא אע"פ שהוא כברייתו כגון חטה וכיוצא בה לאו בריה הוא וכדאמרינן בהדיא במסכת מכות [דף יג.] דרבי שמעון מחייב באוכל חטה אחת של טבל מפני שהיא כברייתה ואמרי ליה רבנן ברית נשמה חשיבא. ומיהו חלב לא מיקרי בריה אע"פ שהוא ברית נשמה לפי שאין

כולו במקום אחד ואינו כעין בריה שהיא מקובצת כאחד וזהו תנאי שני. תנאי שלישי דהיינו שתהא שלמה כיצד שאילו נתרסק ממנה אבר אין תורת בריה עליה כדאמרי' במס' מכות (דף טז:) רסק תשעה נמלים ואחד חי והשלימו לכזית לוקה שש ואפילו אותו אבר שנתרסק אין הנשמה תלויה בו הרי היא מתבטלת כאילו אינה בריה דבמסכת נזיר (דף נא:) איבעיא לן כה"ג לגבי מלקות אי חשיבא בריה למלקות [ללקות] עליה בכל שהוא או לא ולא איפשיטא ומדלענין מלקות ספקא לענין שתאסור תערובתה אפילו באלף נקיטינן לקולא דבריה לא בטלה דרבנן הוא ובספקא דרבנן נקיטינן לקולא. ואיכא מ"ד דכי אמרינן דבריה לא בטלה היינו שאינה בטלה בששים או במאה אבל בטלה היא באלף והכי אמרינן בירושלמי (תרומות פרק י הלכה ה) הורה רבי בון בהדין עכברא חד באלף ורבינו שמשון ז"ל למד ממשנה אחת שבמסכת תרומות פרק בצל [שם] לפי מה שפירש הרב ז"ל אותה משנה דבריה בטלה בתשע מאות וששים וכי אמרינן בירושלמי חד באלף כך היה מעשה ולא מחוור דהא קתני בריה דהיינו גיד הנשה דומיא דחתיכה הראויה להתכבד דבתרוייהו תנן כולן אסורין ובודאי חתיכה הראויה להתכבד אינה בטלה אפילו באלף דבהדיא תניא בתוספתא חתיכת איסור שנתערבה בין החתיכות אפי' הן אלף כולן אסורות ודכוותה נמי גבי בריה משמע דכולן אסורות אפילו באלף ובירושלמי ודאי לאו מתורת בריות אתו עלה דהיכי דמי אי לבטל פליטתה למה ליה כולי האי הא בששים נמי בטלה כדתנן בהדיא והרוטב בנותן טעם שאין חשיבות בריה אלא שלא לבטל היא גופה אבל לבטל פליטתה לא ואי בשנמחית בטלה היא כמו שכתבנו ואי בשלא נמחית יסלקנה משם אלא ודאי בירושלמי לבטל פליטתה קאמר דסבירא להו דעכבר נותן טעם עד אלף והיינו דמייתי התם גבי ציר דגים דאמרינן לעיל בגמרא דשיעור קרוב למאתים מיהו בהא נמי פליג אגמרא דילן דבפרק בתרא דע"ז משמע דעכבר לא יהיב טעמא אלא בששים:

## דף לו:

**ונשאל** לגאון ז"ל בעכבר שנפל לשמן של בית הכנסת ואמר אם השרץ נימוח בשמן משערין ליה בס' בשמן רותח ומותר באכילה ואין צריך לומר להדלקה ואי צונן הוא מעבירו במסננת ושרי אפילו באכילה ואי לא כשם שאסור באכילה כך אסור להדלקה משום שנאמר הקריבהו נא לפחתך ע"כ. מכלל דס"ל ז"ל דכי היכי דאמרינן בפרק בתרא דע"ז (דף סח:) דעכברא בשיכרא וחלא אשבוחי משבח הכי נמי בשמן אבל הר"ם במז"ל

כתב בפט"ו מהל' מאכלות אסורות דלא משבח אלא בשיכרא וחלא אבל ביין ושמן מיפגם פגים ושרי וכן דעת חכמי הצרפתים ז"ל:

**וגרסי'** תו בגמ' [דף ק.] עלה דמתניתין דתנן דחתיכת נבלה בזמן שאינו מכירה כולן אסורות ופרכינן עלה ותבטל ברובא הא ניחא למ"ד כל שדרכו לימנות שנינו אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר ומפרקינן שאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה בפני האורחים והכי פירושה הניחא למ"ד התם בריש מס' ביצה [דף ג:] עלה דההיא דתנן מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרים כולן ידלקו דברי ר"מ וחכ"א יעלו בא' ומאתים שהיה ר"מ אומר כל שדרכו לימנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ר"ע אומר שבעה ואלו הן אגוזי פרך ורמוני בדן וחביות סתומות וחלפי תרדין וקולחי כרוב ודלעת יונית רבי עקיבא מוסיף אף ככרות של בעל הבית ופליגי רבי יוחנן וריש לקיש עלה אליבא דר' מאיר דרבי יוחנן סבר דרבי מאיר את שדרכו לימנות קאמר כלומר דדוקא מה שאינו נמכר לעולם אלא במנין קאמר ר' מאיר דלא בטיל אבל מה שנמכר לפעמים באומד אע"פ שלפעמים נמכר במנין בטיל וריש לקיש פליג עליה ואמר כל שדרכו לימנות לפעמים לר' מאיר לא בטיל ומש"ה קאמרינן הכא דהניחא למ"ד כל שדרכו לימנות שנינו איכא למימר דמתני' ר' מאיר היא דחתיכה מכל שדרכו לימנות היא אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר דחתיכה לאו מאת שדרכו לימנות היא ואפילו כרבי מאיר לא אתיא ומפרקינן שאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה בפני האורחים כלומר ור' מאיר מודה בהא דאע"ג דלא הויא מאת שדרכו לימנות כיון שהיא חשובה להתכבד בה בפני האורחים אינה בטלה מיהו כרבנן לא מתוקמא דלרבנן אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ולא עדיפא חתיכה זו אע"פ שראויה להתכבד מחבילי תלתן דבטלים אליבא דרבנן וכיון דסתם מתניתין רבי מאיר ורבי יוחנן וריש לקיש נמי פליגי אליביה בכל שדרכו ואת שדרכו קי"ל כותיה ואליבא דר' יוחנן דאת שדרכו לימטת מקדש אבל הר"ם במז"ל פסק בפרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות כרבנן משמע דס"ל דחתיכה הראויה להתכבד בה הרי היא כששה דברים לרבנן ובמאי דאמרינן דשאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד בפני האורחים איכא למידק דכיון שהיא אסורה היאך יתכבד בה וכי תימא בפני אורח עובד כוכבים והא קרינן לבשר בחלב בפרק בתרא דע"ז (דף עד.) ראוי להתכבד בו דתנן ואלו אסורין בכל שהן וחשיב בשר בחלב אע"פ שאינו ראוי להתכבד בו בפני שום אדם דמאיסורי הנאה הוא וכי תימא דהכא לאו ראוי להתכבד בזו קאמרינן אלא בשכנגדה אכתי תקשי הא דתניא בפרק הערל (דף פא:) חתיכת חטאת טהורה שנתערבה במאה

חתיכות חולין כולן אסורות חתיכת חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות [חטאת] טהורות כולן מותרות ואמאי מותרות מאי שנא מבשר בחלב ומחתיכת נבלה דההוא נמי ראוי להתכבד בשכנגדה לפני האורחים תירצו בספר התרומות שזהו כללו של דבר כל שאילו נתבטל יהא ראוי להתכבד בו בפני כל אדם כחתיכת נבלה שנתערבה בשל היתר או חתיכת חטאת טהורה בשל חולין שאם תתבטל בחולין תהא כחולין ותהא ראויה להתכבד בה בפני כל אדם הרי זו אינה בטלה והיינו רישא דברייתא דפרק הערל דקתני חתיכת חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין כולן אסורות אבל חתיכת חטאת טמאה שנתערבה בחתיכות טהורות שאם תתבטל בתוך הטהורות לא תהא ראויה להתכבד בה בפני האורחים שהרי אינה ראויה אלא לזכרי כהונה [בלבד משום זכרי כהונה] לא חשבי לה ראויה וחתיכה זו דוקא שאינה קטנה ולא גדולה יותר מדאי שאם היתה קטנה יותר מדאי אינה ראויה להתכבד בה ובגדולה יותר מדאי נמי לחתכה קיימא וכמות שהיא אינה ראויה להתכבד בה וראיה לדבר דמדפרכינן בפרק התערובות (דף עב.) גבי שור הנסקל וליבטיל ברובא ומתרצינן בעלי חיים חשיבי ולא בטלי טעמא משום בעלי חיים אבל מת בטל ואע"פ שאפשר לחתוך ממנו הרבה חתיכות שהן ראויות להתכבד אפ"ה כיון דכמות שהוא אינה ראוי להתכבד אילו היה מת בטיל אלמא חתיכה בינונית בעינן וחתיכה בינונית נמי כי אמרינן דאינה בטלה דוקא בעוד שהיא שלימה אבל אם אחר שנפלה לקדרה נחתכה בטל חשיבותה ובטלה בששים כשאר האיסורין דהא אמרינן בפרק הניזקין (דף נד:) גבי אגוזי פרך ורמוני בדן שאם נתפצעו האגוזים ונתפרדו הרמונים בטלים ומיהו דוקא בשנחתכה או נמוחה מעצמה אבל לחתכה אסור דהוה ליה מבטל איסור לכתחלה ואם עבר ועשה כן במזיד אסורה לו ומותרת לאחרים וכן דעת הר"ם במז"ל בפט"ו מהל' מאכלות אסורות בשוגג מותרת אפילו לעצמו דלא קנסינן שוגג אטו מזיד וכדאיתא בפ' הניזקין (שם) הילכך נחתכה אחת מן החתיכות היא מותרת ממ"נ דאי של היתר היא הרי זו כשרה ואם אסורה היא הרי היא מתבטלת והיינו דאמרי' בפ' התערובות (דף עד:) חבית של תרומה שנתערבה במאה חביות אם נפתחה אחת מהן נוטל בה כדי דמע ושותה פירוש דכיון שנפתחה בטלה חשיבותה ועולה ממ"נ אלא שצריך ליטול ממנה כדי דמע בתרומה משום גזל השבט ואם נאבדה אחת מהן כולן מותרות דכיון דמאי דאמרינן דלא בטיל מדרבנן הוא כל היכא דנאבדה אחת מהן תלינן לקולא כדאמרינן בפרק התערובות [דף עד.] טבעת של ע"ז שנפלה במאה ונפלה אחת מהן לים הגדול כולן מותרות דאמרינן הך דאיסורא נפל מיהו מהתם משמע דלא שרינן בנפלה אחת מהן אלא לאכול אותן שנים שנים דכל

שעתא ושעתא ודאי אכיל דהיתרא ודילמא לא אכיל דאיסורא כלל אבל אחת אחת לא דתנן התם קרב ראש אחד יקרבו כל הראשין דברי רבי אליעזר ואיפסקא הלכתא כוותיה ואמרינן עלה לא התיר רבי אליעזר אלא שנים שנים אבל אחת אחת לא. וכתבו רבותינו הצרפתים ז"ל שלא אמרו בחתיכה שאינה בטלה אלא באסורה מחמת עצמה אבל אם נפל איסור בחתיכה ונתן בה טעם אע"פ שחתיכה עצמה נעשית נבלה בטלה בס' או ברוב לפי שאין האיסור שבה ראוי להתכבד בו לפני האורחים אע"ג דמשמע בשלהי ע"ז (דף עד.) שחתיכת בשר בחלב אינה בטלה משום דראויה להתכבד בפני האורחים שאני התם שכיון שנתבשלו בשר [בחלב] חתיכה עצמה איסור היא וסברא נכונה היא ולענין מאי דמשמע משמעתין דחתיכה הראויה להתכבד בפני האורחים אינה בטלה ובסוף ע"ז [שם] משמע דתרתי בעינן דבר שבמנין ואיסורי הנאה אפרשנו שם בס"ד:

**הדרן** עלך גיד הנשה

**כל הבשר אסור לבשל בחלב**. דאף על גב דאמר רחמנא גדי הוא הדין לחיה ועוף ומפלג פליגי בה לקמן [דף קיג.] איכא למאן דאמר דאורייתא ואיכא למ"ד דרבנן והקשו בתוס' אמאי לא תנא נוהג בחולין ובמוקדשין כדתנן באידך פירקין דהא בתוספתא תניא בהדיא בשר בחלב נוהג בארץ ובחו"ל בפני [הבית ושלא בפני] הבית בחולין ובמוקדשין וכי תימא לא איצטריכא ליה דבבשול מוקדשין ליכא איסור כלל ואמאי תיסק אדעתין דלא לנהוג ביה איסור בשר בחלב ליתא דהניחא למ"ד דאבישול [בשר בחלב לעולם לקי ואפילו לא אתי לידי אכילה] אלא למאן דאמר [דף קיד.] דכל היכא דאאכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי הוה ליה לאשמעינן שאם בישל בשר גבוה בחלב ואכלו דלוקה דאאכילה נמי לקי לפי שאיסור בשר בחלב חייל על איסור מוקדשין איכא למימר דהא תנא ליה דכיון דתנן כל הבשר תו לא איצטריך למיתני נוהג בחולין ובמוקדשין דבכלל כל הבשר איתנהו נמי למוקדשין ונוהג בארץ ובחוצה לארץ נמי לא איצטריך ליה למיתני דכיון דחובת הגוף היא פשיטא דנוהגת בכל מקום ובכל זמן והא דתני להו כולהו באינך פרקי אגב גררא דחד מינייהו תננהו אבל הכא דחולין ומוקדשין דהוה צריכא ליה תננהו בלשון כל הבשר תו לא איצטריך ליה למיתני אינך וכי תימא אכתי אמאי לא נקט לישנא דאינך פרקי דלימא בשר בחלב נוהג וכו' בחולין ובמוקדשין כי היכי דתנא גיד הנשה נוהג כסוי הדם נוהג אותו ואת בנו נוהג איכא למימר דהנהו איסורייהו ידיע ומש"ה תני במאי נהיגי אבל הכא לפרושי גופא דאיסורא איצטריך לומר שבישולו בלבד אסור ואפילו לא אכלו שלא תאמר בישול שאסר הכתוב היינו דוקא בשאכלו קמ"ל דאפילו לא אכלו מוזהר על בישולו:

**ואסור להעלות בשר עם הגבינה על השולחן חוץ מבשר דגים וחגבים**. דילמא אתי למיכלינהו בהדי הדדי ואין הכי נמי דבשר דגים ותגבים אפילו לאכלו בחלב שרי אלא נקט תנא לאשמעינן דשאר בשר אפילו בהעלאה נמי [אסור] ואיצטריך למתני חוץ מבשר דגים [וחגבים] דאי לא תנא הכי לא הוה תני קושטא דשריותא דאכילת בשר דגים וחגבים בחלב מרישא שמעינן לה דכיון דלבשלן בחלב שרי ממילא משמע דלאכלן בחלב נמי שרי דאיסור בשר בחלב בלשון בישול אפקיה רחמנא זה נראה לי:

## דף לז.

**הנודר מן הבשר**. כל הנודר אין דעתו אלא אחר לשון בני אדם שהוא קורא שם הדבר כך ואשמעינן דכל מין בשר אדם קורהו בשר חוץ מבשר דגים וחגבים ובגמ' יתבאר עוד בס"ד:

**העוף עולה עם הגבינה על השולחן**. דקסברי דבשר עוף דרבנן ומש"ה לא גזרינן ביה העלאה אטו אכילה וב"ה אמרי לא עולה ולא נאכל דאע"ג דלא מיתסר אלא מדרבנן אפילו הכי גזרו בהעלאתו דאי לא לא [קיימא] גזרה דאכילה:

**דבר זה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה**. מדברים שב"ש מקילין ובית הלל מחמירין ואתא תנא לאשמעינן דמשמיה דר' יוסי נקיטינן הך פלוגתא דב"ש וב"ה דכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם והכי איתא בגמ' [דף קד:]:

**בשולחן שאוכל עליו**. משום דאיכא למיחש ביה שלא יבא לאכלן כאחת:

**נותן זה בצד זה ואינו חושש**. ובלבד שלא יהו נוגעים זה בזה דכיון שאינו אוכל עליו לא גזרינן:

**גמ' וסתמא כרבי עקיבא דאמר כל מידי דמימלך עליה שלוחיה**. דבר שאינו נשמע מן הסתם לא בתוך דבריו ולא מוציא מן הכלל וצריך השליח לחזור ולשאול ולפרש [רוצה] אתה בזה:

**מיניה הוא**. חשיב הוא לענין נדרים מאותו המין כי הכא דאומר לשלוחו קנה לי בשר מן השוק אינו נשמע לו מן הסתם בשר עוף והוא נמלך בבעל הבית ושואל לו כלום אני לוקח לך בשר עוף:

**מיניה הוא**. מין בשר הוא שהרי אומר לו קנה לי בשר ואם לא היה העוף מין בשר לא היה נמלך אם יקח ממנו דהא לאו בשר הוא:

**והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין**. ואינו לוקחן מיד כשמוצאן אלמא לא קרו להו אינשי ירק דהא ירק סתם קא"ל ואי בכלל ירק הוא לא היה צריך לימלך:

**אמר להם וכן הדבר**. ומשם אני מביא ראיה שהוא מין ירק שאילו לא מצא אלא קטנית לא היה משיב ואומר לו לא מצאתי אלא קטנית אלא לא מצאתי ירק ובדלועין הוא אומר לא מצאתי ירק אחר אלא דלועין ולמה אומר כן אלא שיש לך ללמוד שהדלועין בכלל ירק:

**ואמרינן עלה**. בפרק הנודר מן הירק הוא (דף נד:):

**והא דקתני הכא מותר בדגים וחגבים וכו' דדגים קשים לתחלת אוכלא**. חולי העין נקרא אוכלא ודגים קשים בתחלת אותו חולי הא לאו הכי אסור בבשר דגים משום דממליך עלייהו שליחא דהכי אמרינן התם בפרק הנודר מן הירק (שם) שפעמים שאומר לשלוחו קנה לי בשר והוא משיבו לא מצאתי אלא בשר דגים הלכך דוקא בשהקיז דם ובדכאיבן ליה עיניה הוא דמותר בבשר דגים הא סתמא אסור. וכתב הר"ם ב"ן ז"ל שם בהלכותיו דמהא שמעינן דכל כה"ג אזלינן בתר דעתיה דנודר ולא הוי בכלל נדר סתם אלא מידי דחזי ליה אבל מידי דלא חזי ליה לפום שעתיה ליתיה בכלל סתם נדר אלא א"כ משתמע נמי בהדיא אבל מכלל לא אתי שאין לנודר אלא מקומו ושעתו:

**השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות**. שאינן מעורות בגידין כמו שכתבתי שם בפירקא קמא די"ט:

**מותרות לאכלן בחלב**. דלא חשיבי בשר:

**עוף וגבינה נאכלין באפקוליס**. זו היא גרסת הרב אלפסי ז"ל ופי' מטלית וגירסת הספרים באפיקורן כלומר דרך הפקר שאינו נזהר בהם וכדמפרש:

**הוא תני לה**. כך [קיבלה] סדורה מרבו:

**והוא אמר לה**. והוא פירשה מסברא שלו דמאי אפיקורן בלא קינוח הפה שאם אכל זה ובקש לאכול זה א"צ ליטול ידיו ולקנח אבל בבשר בהמה בעי קינוח כדלקמן שלא יהא נדבק מן הראשון בחניכיו:

**הא קא חזינא**. שאין דבוק בידי כלום ודעת הר"ם במז"ל בפרק ט' מהלכות מאכלות אסורות שלא התיר אגרא בלא קינוח הפה ובלא נטילת ידים אלא גבינה ואח"כ עוף אבל עוף ואח"כ גבינה לא והכי מוכח עובדא דרב יצחק בריה דרב משרשיא דאייתו ליה גבינה ברישא ואכל והדר אייתו ליה בשרא ואכל כי לא משא ידיה ואקשינן עליה והא תני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא ואם איתא דאגרא אפילו למיכל עוף ברישא ואח"כ גבינה באפיקורן שרא מאי קושיא לימא להו דאה"נ דבשר וגבינה לא מיהו רב יצחק גבינה אכל ברישא וכה"ג אפילו למיכל בשר בתרה שרי אלא שמע מינה דלא התיר אגרא אלא גבינה ואחר כך עוף ומשום הכי

דייקינן מינה דגבינה ואחר כך בשר לא והיינו נמי דאמרינן לקמן אכל בשר אסור לאכול גבינה ומדקאמר בשר סתמא משמע דאפילו עוף אבל הר"ם ב"ן ז"ל כתב דאגרא אפילו עוף ואחר כך גבינה שרא דלישנא הכי משמע דקאמר עוף וגבינה ואפילו הכי פרכינן לרב יצחק בריה דרב משרשיא דאם איתא דשרי למיכל בישרא בתר גבינה אדרהיט אגרא לאשמועינן רבותא דשרי למיכל עוף ואחר כך גבינה טפי הוה ליה לאשמועינן רבותא דאפילו בבשר בהמה דאיכא איסורא דאורייתא משכחת לה אפיקורן כגון דאכיל גבינה ברישא דשרי למיכל בשר בתרה ומדלא תנא אלא בעוף משמע דעוף וגבינה דלית בה איסורא דאורייתא הוא שהתירו באפיקורן בכל ענין כלומר אפילו עוף ואחר כך גבינה אבל בשר וגבינה בשום ענין לא ואפילו גבינה ואחר כך בשר ודאמרינן לקמן אכל בשר אסור לאכול גבינה היינו בשר בהמה דסתם בשר הכי משמע והא דתני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן הוא הדין לחיה וגבינה כיון דקי"ל כרבי עקיבא דאמר [דף קיג.] חיה ועוף אינם מן התורה והא דנקט אגרא עוף משום דמודה ביה רבי יוסי לרבי עקיבא אבל לדידן דקי"ל כרבי עקיבא הוא הדין לחיה אבל הר"ם במז"ל כתב בפרק הנזכר דחיה כבהמה אע"פ שהוא עצמו ז"ל פסק כרבי עקיבא דחיה ועוף חינם מן התורה ואפשר שטעמו ז"ל לפי שבשר החיה דומה לבהמה:

## דף לז:

**בית שמאי אומרים מקנח**. מקנח הפה כלומר שיאכל איזה דבר ביניהם:
**ובה"א מדיח**. פרש"י ז"ל הדחת הפה ולפי זה כיון דמסקינן דתרוייהו בעינן צריכין קנוח פה והדחת פה ונטילת ידים ואינו נראה דא"כ כי אמרינן קנוח הפה ונטילת ידים הוה לן למימר קנוח פה והדחת פה ונטילת ידים לפיכך נראה דמדיח היינו נטילת ידים וב"ש איירו בהכשר פה וב"ה בהכשר ידים וכולהו מודו דתרוייהו בעינן:
**והלכתא בכל מילי הוי קינוח הפה בר מתמרי וקמחא** [**וירקא**]. דבכל חד מהני משטר קא שטר כלומר נדבק בחיך ואינו מקנח אותו וקימחא משום דרכיך טפי ומפריך כלומר מתפרך בפה ואינו מקנח הפה והחיך ובסמוך יתבאר האי קינוח אי סגי אפי' בין בשר וגבינה או דוקא בין גבינה לבשר:
**אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה**. משום דבשר מוציא שומן והוא נדבק בפה ומאריך בטעמו:
**בשר שבין השינים מהו**. מי חשיב בשר לאסור גבינה עד שנוטלו:
**הבשר עודנו**. אלמא בשר קרי ליה:

**אנא להא מילתא חלא בר חמרא.** אנא לדבר זה אני גרוע מאבי כחומץ בן יין ויש שפירשו דכי אמר רב חסדא אכל גבינה מותר לאכול בשר אפילו בלא קנוח הפה קאמר לפי שאין הגבינה וטעמה נשארת בפה אלא נמוקת מאליה. ומיהו נטילת ידים בלילה דלא חזי צריך. ורב יצחק בריה דרב משרשיא לא עבד קנוח הפה כלל. דלגבינה ואח"כ בשר לא צריך. [והכי] קאמר אכל בשר אסור לאכול גבינה אא"כ נטל ידיו וקנח פיו ומיהו בהכי סגי אכל גבינה מותר לאכול בשר אפילו בלא קנוח פה וראיה לדבר מדאמרינן לקמן בסמוך [דף קה:] לא שאנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה אלמא איכא תקנתא בין תבשיל לגבינה דלא צריך שהייה והיינו קנוח פה ונטילה ומר עוקבא דהוה שהי מסעודתא לסעודתא מדת חסידות היא שהיה נוהג בכך וזהו דעת בעל הלכות ור"ת והר"ז הלוי ז"ל אבל הרי"ף ז"ל פירש דכי אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה היינו עד שישהה כדי שיעור סעודה אחרת וה"ק אכל בשר אסור לאכול גבינה עד שישהה כשיעור שבין סעודה לסעודה ולא סגי ליה בקנוח אכל גבינה מותר לאכול בשר בקנוח הפה ונטילת ידים וכי אמרי ב"ש וב"ה מקנח ומדיח בכה"ג היא וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות ולפ"ז רב יצחק בריה דרב משרשיא דאייתו ליה גבינה ואכל ואייתו ליה בשרא ואכל קינוח הפה עבד ודאמרינן לקמן אבל בין תבשיל לגבינה חובה. בין תבשיל לגבינה דמעיקרא קאמר אלא שהר"א ז"ל מספק ואומר שאפשר שלא אסר הרי"ף ז"ל לאכול בשר ואח"כ גבינה תוך שיעור סעודה אחרת אלא בלא קנוח הפה אבל בקנוח הפה שרי ותמיהני עליו שכיון שהרי"ף ז"ל הביא ראיה ממימרא דמר עוקבא אלמא ס"ל שלא מפני מדת החסידות בלבד היה עושה כן אלא מפני שורת הדין ואם איתא דבקנוח הפה סגי למה היה מיקל מר עוקבא יותר מאביו בכך והוה קרי נפשיה חלא בר חמרא ליעביד קנוח הפה ואבוה נמי לא הוה צריך לשהויי עד למחר ועוד שהרי בסמוך הוצרך לפרש הרי"ף ז"ל דכי אמר רב נחמן בין תבשיל לגבינה חובה בין תבשיל לגבינה דמעיקרא קאמר ואם כדבריו לוקמה כפשטה בקנוח הפה ולפיכך הדבר ברור שהרי"ף ז"ל סובר דלבשר ואח"כ גבינה לא סגי קנוח הפה אלא שהייה בעינן וכבר פשט המנהג כדברי הרי"ף ומ"מ נראין הדברים שמי שאכל בשר ושהה קצת ואח"כ מצא בשר בין שיניו שאינו צריך שהייה כדי סעודה מאותו זמן שנטל הבשר משם אלא מאכילה ראשונה חשבינן ליה לזמן שהייה ומיהו קנוח הפה מיהת משמע דבעינן:

**מים ראשונים מצוה אחרונים חובה.** [חובה] עדיפא ממצוה ולקמן מפרש מאי חובתייהו:

**בין בכלי**. תחתיהן לקבלם:
**קינסא חתיכות קרשים**. למ"ד דבעי כלי הכא לאו כלי הוא למ"ד אין ניטלין ע"ג קרקע סגי בקינסא:
**מפעפעין**. מרככין את הידים ומבליעין בהן זוהמת התבשיל:
**סולדת**. נכוית:
**אבל** בין תבשיל לגבינה חובה:
**איכא מ"ד וכו'**. כבר נתפרשה למעלה:
**דהא מקשינן מינה לר' יוחנן**. בגמרא איתא:
**מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שאדם אוכל אחר סעודתו מלח**. שאמרו חכמים אחר כל אכילתך אכול מלח וכיון דנגע במלח כי הדר יהיב ידיה אעיניה מסמא להו ולפיכך צריך לנטלן:
**ומשתכחא כי קורטא בכורא**. אינה מצויה אלא קורט בכור וכתב הראב"ד ז"ל דכיון דמים אחרונים לא נתקנו אלא כדי להשמר מן הסכנה אינו מברך עליהם כשם שאינו מברך כל שעה שהוא נשמר מן הסכנה ומיהו בברכות משמע דמים אחרונים מצוה נמי איכא דאמרינן התם בפרק אלו דברים (דף נג:) והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים וקשיא אשמעתין אלא שהרב ז"ל תירץ דהתם למברך וכשאכל דבר מזוהם שהוא צריך ליטול ידיו כדאמרינן התם כשם שכהן מזוהם פסול לעבודה כך ידים מזוהמות פסולות לברכה אבל כשלא אכל דבר מזוהם אי נמי לשאר המסובין אין בנטילתן מצוה אלא חובה משום מלח סדומית. וכתב רבינו האי ז"ל דכל דבר לח שהוא מסתבך בידים מיקרי דבר מזוהם ואחרים אומרים שכל דבר שאינו קרב לגבי המזבח קרי מזוהם ושאינו מזוהם הוא הדבר הקרב כדאמרינן בהמה שקרבה לגבי המזבח פסקה זוהמתה הלכך מי שאכל דבר מזוהם ובא לברך בהמ"ז מברך על נט"י כשם שמברך בראשונים ואיכא מ"ד דאחרונים כיון שאין צריכות כלי אינו מברך ענט"י אלא על רחיצת ידים דלשון נטילה הוא מלשון כלי הקרוי נטלא ולא נהירא דאפילו רחיצת ידים שאינה צריכה כלי מיקרי נטילה בלשון חכמים לפי שרוב הרחיצות בכלי כדאמרינן עלה דתני אגרא הוא תני לה והוא אמר לה בלא קנוח הפה ובלא נטילת ידים אע"ג דהתם ודאי לא בעינן אלא רחיצה ולפיכך אנו נוהגין לברך על נט"י בשחרית לתפלה אע"פ שאינן טעונות כלי. וכתב הראב"ד ז"ל דבנטילת ידים שבין תבשיל לגבינה מברכינן [ברכה] אע"ג דקרי להו חובה משום דלא דמי לחובה דמים אחרונים. דהתם ליתא אלא משום סכנה אבל הכא מצוה איכא אבל אחרים אומרים דכה"ג לא מיקרי מצוה שאינן באין

אלא להמנע מן העבירה ויש בגמ' בכאן מימרות הרבה בדיני נט"י וכתבן הרי"ף ז"ל בפרק ואלו דברים:

## דף לח.

**מתני' צורר אדם בשר וגבינה.** ואין חוששין שמא יתן אחד לחברו ויפשע ויאכל כיון שאין מכירין זה את זה כדמוקמינן לה בגמ':

**גמ' אבל מכירין זה את זה אסור.** דמתוך שרגילין זה בזה חיישינן שמא יתן לחברו ויאכל בעוד שאוכל את שלו:

**מפני הרגל עבירה.** שמא יבא לאכלו בבשר:

**ואם טש כל הפת כולה אסורה.** שמא יבא לאכלה בחלב:

**עד שיוסק התנור.** וה"ה דסגי בקנוח יפה דאי משום האי דמבלע ביה ליכא למיחש דהוה ליה נותן טעם בר נותן טעם בהיתרא ושרי לדברי מי שסובר דדגים אפילו נתבשלו בקערה מותר לאכלם בכותח כמו שיתבאר בס"ד [בסי' תתנו] אלא דמשום דאורחיה דתנור בהסקה נקט הכי ואכתוב עוד בזה לפנינו בס"ד:

**ומסקינן** דאי שני בהו ועבדינהו כעין תורא שרי דכיון דשנינהו מידע ידיע ולא אתי למיטעי:

**מתני' הכחל קורעו ומוציא את חלבו.** בגמ' מפרש כיצד קורעו:

**לא קרעו אינו עובר עליו.** ללקות לא על אכילתו ולא על בשולו דלאו חלב מיקרי ובגמ' מפרש אי איכא (למיחש) איסורא מדרבנן אי לא:

**הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו.** בלאו וכרת משום דבכריתות [דף כב.] מוקמינן לה בלב עוף דלית ביה כזית מיהו איסורא איכא והכי איתא בגמ' והיינו טעמא משום דדם הכנוס בתוכו הוה כדם האברים שלא פירש דשרי לפי שכיון שהוא מכונס בתוכו הרי הוא כמונח בקופסא:

**המעלה את העוף עם הגבינה על השולחן אינו עובר עליו בלא תעשה.** מפרשינן בגמ' אינו בא לידי ל"ת אפילו בשאכלן כאחד וסתמא כר"ע דס"ל דבשר עוף בחלב לא מיתסר אלא מדרבנן:

**גמ' אינו עובר עליו ומותר.** אינו עובר מדאורייתא ומותר מדרבנן משום דאפילו לכתחלה באכילה לא מיתסר דאפילו נסחט ממנו ויצא אמרינן בגמ' דחלב שחוטה לא מיתסר אלא מדרבנן והאי כיון דמובלע ולא פירש אפילו איסור דרבנן ליכא והאי דאמור רבנן קורעו משום סרך בשר בחלב הוא דאמור אי נמי כדי שלא ירגיל בחלב שחוטה דמתסר מדרבנן:

**קיבה שנתבשלה בחלבה.** קיבה של טלה או עגל שיונקים והחלב בתוכן:

**זה כנוס במיעיו**. משיצא מדדי בהמה חלב הוא וכחל אינו כנוס במיעיו שלא יצא מדדי הבהמה בחייה אלא מובלע בבשר הוא ולא בא לכלל חלב אלא דלכתחלה בעי קריעה מדרבנן:

**וסובר** רש"י ז"ל דכי אמרינן דאינו עובר עליו ומותר דוקא בצלי אבל בקדרה [אפילו בלא בשר] אסור ולפי זה מתני' אפי' בצלי מתוקמא דאפילו בצלי בעי קריעה ובצלי דווקא הוא דאמרינן דאינו עובר עליו ומותר אבל בקדרה אסור וא"ה פליג עליה דרב נחמן דאמר בגמ' לילתא דאמרה ליה דבעיא למטעם בשר בחלב ואיהו אהדר ואמר זויקו לה כחלי כלומר שיצלו לה כחל נפוח כמות שהוא בלא קריעה כמו שנכתוב לפנינו בס"ד וכיון דעבד עובדא בהכי משמע דנקיטינן כותיה דקי"ל מעשה רב ואילו אנן מסקינן כרב דאמרי' עלה תנ"ה וקשיא הלכתא אהלכתא לפיכך נראה דמתניתין לקדרה ואפילו הכי אמר רב אינו עובר עליו ומותר דכיון דחלב שחוטה מדרבנן כי האי גוונא בדיעבד שרי:

**והני מילי שבשלו לכחל בחלבו בפני עצמו**. דהתם הוא דשרי וכדכתיבנא אבל בשלו עם בשר אסור וכו'. והיינו טעמא דבפני עצמו שרי ובהדי בשר אסור לפי שכשהוא מבשלו עם חתיכות אחרות מקבלות טעם ממנו ואדם טועם בהם טעם בשר בחלב ומחלפי בבשר בחלב ומש"ה אסורות אפילו בדיעבד וכיון שנאסרו אוסרות הכחל אבל כחל שבישלו בפני עצמו בין שקרעו או לא קרעו טעמו שוה והדבר ידוע שטעם חלב שבו מעצמו הוא ומש"ה בדיעבד שרי:

## דף לח:

**הא דקתני קיבה שבשלה בחלבה אסורה קודם חזרה הוא**. בגמ' אמרינן לקמן בסוף פרקין [דף קטז:] לא קשיא כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה:

**דפירשא בעלמא הוא כדבעינן למימר קמן**. נראה מתוך דברי הרב אלפסי ז"ל שהוא מפרש מאי דאמרינן דפירשא בעלמא הוא היינו דנפיק ליה מתורת אוכל וחשיב כפירשא בעלמא ולא פירש רש"י ז"ל כן אלא דקיבת נבלה מותרת לפי שאינה מגופה אלא פרושה ממנה דהא מעלמא אתאי לפי זה בישלה בחלבה אסורה ולפנינו אאריך בזה בס"ד:

**כיצד קורעו א"ר יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל**. כובשו בידו לכותל כדי שיסחוט חלבו:

**הא קמ"ל דלא בעינן שתי וערב**. ולאפלוגי אדרב יהודה אתא ולומר דמתני' דקתני קורעו קריעה כל דהו אמר דבהכי סגי:

**א"נ לקדירה**. א"נ מודה לדרב יהודה דשתי וערב בעינן אלא דאי ממתניתין הוה אמינא דכי מהניא קריעה ה"מ לצלי אבל לקדרה לא קמ"ל דאפי' לקדירה מהניא קריעה ומדקאמר סתמא משמע אפילו יש שם בשר. ולצלי לא משמע מהכא אי צריך קריעה או לא ומיהו לקמן מסקינן דלצלי לא צריך קריעה כלל דהא אמר להו ר"נ זויקו לה כחלי כלומר בלא קריעה וכמו שנכתב עליה בס"ד ואיכא נוסחא דגרסי הכא הא קמ"ל דלא בעי שתי וערב אלא לקדרה וה"פ דר' אלעזר בצלי קאמר דבקריעה כל דהו סגי ולא פליג אדרב יהודה דר"י לא אירי אלא לקדרה ור' אלעזר קמ"ל דלצלי סגי בקריעה כל דהו וזהו דעת הר"ם במז"ל שכך כתב בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות הכחל שקרעו ומרק החלב שבו מותר לצלותו ולאכלו ואם קרעו שתי וערב וטחו בכותל עד שלא נשאר בו לחלוחית חלב מותר לבשלו עם הבשר ולפי זה מתני' דקתני קורעו לצדדין קתני לצלי בכל דהו ולקדרה שתי וערב:

**גרסי' בגמרא אמרה ליהילתא לרב נחמן כל שאסר הקב"ה התיר כנגדו אסר דמא שרא כבדא וכו'**. שהכבד הרי הוא כדם קרוש ויש לו טעם דם בעינא למיכל בשר בחלב אמר להו רב נחמן זויקו לה כחלי והא קתני הכחל קורעו לקדרה והא קתני שבשלו דיעבד אין לכתחלה לא ה"ה דאפילו לכתחלה נמי ואיידי דבעי למיתנא סיפא קיבה שבישלה בחלבה אסורה דאפילו דיעבד נמי לא תנא רישא שבשלו. והכי פירושו דרב נחמן אמר להו זויקו לה כחלי כלומר תנו לה כחלים נפוחים מרוב החלב שבתוכן שאין צריכין קריעה לצלי וזויקו מלשון ארמאי זוקני שבפרק אין מעמידין [דף לא:] שפירשו נפוחים ורש"י ז"ל מפרש מלשון שפוד וה"ק להו תנו לה כחל בשפוד ומקשינן והא קתני מתני' הכחל קורעו ומשנינן דההיא לקדרה ופרש"י ז"ל דהיינו טעמא משום דכי נפיק מיניה הו"ל חלב שחוטה ומיתסר וכי הדר מבלע ביה אסר ליה ודקתני לא קרעו אינו עובר עליו רב נחמן ס"ל כלישנא בתרא דרב דאיתמר בגמ' אינו עובר עליו ואסור ובריייתא דקתני כחל שבשלו בחלבו מותר מוקמי לה בצלי כדכתיב ויבשלו את הפסח בדברי הימים [ב' לה] ופרכינן תו הא קתני בברייתא שבישלו דמשמע דוקא דיעבד והא ודאי לצלי הוא מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הרי יצא החלב וחזר ונבלע זו היא שיטת רש"י ז"ל ולפיכך כיון דרב נחמן פליגא אדרב קמייתא דחי לה ז"ל מקמה דכיון דאמרינן עלה תניא כותיה דרב משמע דקי"ל כוותיה אע"ג דההיא ברייתא דמסייעין מינה לרב מתרץ לה רב נחמן אליביה הילכך נקיטינן לפי שיטתו ז"ל דלצלי בעי קריעה לכתחלה ואם לא קרעו מותר ולקדרה צריך קריעה שתי וערב וטחו בכותל ובהכי סגי אפי' לבשולי עם בשר אחר ואם עבר ובשלו בלא קריעה בין שבשלו בפני עצמו או עם בשר אחר אסור

ובודאי ששיטה זו מחוור אלא שאנו צריכין לדחות מימריה דר"נ דעביד בה עובדא ועוד דמתני' סתמא קתני לא קרעו אינו עובר [עליו] ועלה קאמר רב מותר ולא משמע דבצלי דוקא היא ובריייתא נמי קתני הכחל שבשלו בחלבו מותר וסתם בשול בקדרה משמע לפיכך נראה דר"נ לא פליג אלישנא קמא דרב דמודה הוא שאם בשלו בפ"ע בלא קריעה דשרי בדיעבד וכי פרכינן מברייתא דקתני שבישלו דיעבד אין לכתחלה לא [ולא מוקמת לה בקדרה] הכי פרכינן מכדי תנא אהיתרא דכחל קא מהדר ואי איתא דשרי למיכליה לכתחלה בלא קריעה בצלי מיהת הא הוה עדיפא ליה לאשמועינן טפי מלמיתני היתרא בדיעבד בלחוד ומשנינן דאה"נ אלא דאיידי דבעי למיתנא סיפא וכו' ונמצינו למדין לפי שיטה זו דבצלי לא בעי קריעה כלל כר"נ ולבשלו בין בפני עצמו בין עם בשר צריך קריעת שתי וערב וטיחה בכותל ובהכי סגי. לא קרעו ובישלו בחלבו מותר [ולא אמרינן הרי יצא החלב וחזר ונבלע כדחייש רש"י] ואם בישלו עם בשר אחר אסור ואוסר שאר החתיכות אם אין בהם ששים והוא עצמו אסור לעולם כדאיתא בפרק גיד הנשה (דף צז:) וזהו דעת הרי"ף ז"ל שכך כתב והלכתא היכא דקרעוה שתי וערב וכו' וזה שלא הביא הרי"ף ז"ל בהלכות הא דאמר רב נחמן זויקו לה כחלי להשמיענו מן הגמ' דבצלי שרי לכתחלה בלא קריעה אפשר שסמך לו אמאי דאמרינן א"נ לקדרה שפירושו דלקדרה הוא דבעינן שתי וערב אבל לצלי לא בעינן ולא מידי וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות כדברי הרב אלפסי ז"ל אלא שהוא מצריך קריעה כל דהו לצלי ומדברי הרב אלפסי ז"ל נראה שאינו צריך קריעה כלל ואחרים מקילין עוד ואומרים דרב נחמן אפילו לבשלו בפ"ע התיר לכתחלה בלא קריעה כלל ומוכחינן לה מדפרכינן עלה והא קתני שבישלו דיעבד אין לכתחלה לא ואם איתא דמודה רב נחמן דלבשלו אפילו בפני עצמו צריך קריעה מאי קא פריך ליה לוקמה בקדרה ובפני עצמו דלכתחלה אסור ובדיעבד מותר אלא ודאי כל שהוא בפני עצמו מותר [לכתחלה] ואפילו לקדרה וזו כבר ישבנוה לפי השיטות האחרות והם מפרשים דהכי מותבינן ליה ממתני' והא קתני קורעו ומשמע כשהוא מבשלו בפ"ע ומשני דמתני' לקדרה של בשר היא ואינו עובר עליו ואסור קתני ופרכינן עלה תו מדתניא הכחל שבישלו בחלבו מותר דיעבד אין לכתחלה לא דמתני' ודאי כשבישלו בפ"ע היא דאי לקדרה של בשר דיעבד נמי אסור אלא לאו באפי נפשיה ודיעבד אין לכתחלה לא ומתרצינן ה"ה דאפילו לכתחלה ואיידי דתנא וכו' ולפי זה רב נחמן לא בעי קריעה לכחל לבשולי באפי נפשיה ואפילו לכתחלה כך פירש הרב בעל התרומה ז"ל ופסק בשם ר"ת ז"ל כר"נ דכיון דברייתא דמסתייע רב מינה מיתרצא שפיר אליבא דר"נ ואשכחן דר"נ עבד בה עובדא הכי נקיטינן דקי"ל מעשה רב וכן דעת הרא"ה

ז"ל ומ"מ לדברי כולם כל שקרעו שתי וערב וטחו בכותל אפילו לבשלו עם בשר לכתחלה מותר אלא אם כן היא גזרת האחרונים שמא לא יקרענו יפה כמו שגזרו בכבד כפי דעת המפרשים ז"ל כמו שיתבאר בסמוך בס"ד:

## דף לט.

**תניא בגמ'** [דף קט:] **הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר.** וכתב רש"י ז"ל דמש"ה מהני קריעה בלב לאחר בשולו משום דלב שיע ולא בלע כדאיתא בפרק כיצד צולין (דף עד:) ולפי זה אפילו בקדרה נמי שרי משום דלב שיע ולא בלע אלא דבקדרה של בשר צריך ששים להתיר שאר החתיכות לפי שהרוטב נכנס לתוכו ומוציא הדם ממנו ומוליכו בכל הקדרה ואפשר עוד שאם אין בקדרה ששים אפילו הלב אסור לפי שהנפלט מן החתיכות שנאסרו אוסר הלב שאין חלקות הלב מונע מלבלוע אלא דם דשריק אבל שמנונית [דסריך] לא אבל רבינו יצחק כתב דברייתא בצלי דוקא הוא דאע"ג דתני בשול אשכחן בעלמא צלי בלשון בישול כדכתיב (דה"ב לה) ויבשלו את הפסח באש כמשפט והיינו טעמא דבצלי שריא משום דכבולעו כך פולטו ומיהו צריך קריעה מפני שהדם כנוס בחלל הלב אבל לקדרה אסור משום דמסקינן התם פרק כיצד צולין (דף עד:) דלית לן טעמא דשאני לב דשיע דהתם אמרינן אמר רבא האי מולייאתא שריא א"ל אביי והא קא בלעה דמא א"ל כבולעה כך פולטה כלומר ומש"ה שריא בצלי ומייתינן ת"ש לסיועיה לרבא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בשולו ומותר [פי' דקס"ד] דבצלי עסקינן ומש"ה שרי דכבולעו כך פולטו ודחינן שאני לב דשיע כלומר ואפילו בקדרה שרי אלמא למדחייא לדרבא איתמר אבל לדידן דקי"ל כרבא לא מפרשינן טעמא משום דשיע אלא בצלי היא ומשום דכבולעו כך פולטו ומיהו אפשר דמאן דמייתי סייעתא לרבא לא הוה ידע דלב שיע ומש"ה על כרחין הוה מפרש לה בצלי ומסייע מיניה לרבא אבל בתר דאסיקנא דלב שיע נהי נמי דהא דרבא מדחייא אפ"ה קושטא דמילתא דשריותא דברייתא משום דלב שיע ולקדרה נמי שרי דסתם בשול הכי משמע אלא שהר"ם ב"ן ז"ל כתב דאדרבה בין למאי דקס"ד מעיקרא בין למאי דמסקינן שאני לב דשיע ברייתא בצלי היא ובריייתא הכי קא תני הכחל לא קרעו אינו עובר עליו ומותר אפילו בקדרה. הלב אפילו בצלי אינו מותר אלא קורעו לאחר בשולו דהיינו צלייתו דאם איתא דשריותא דלב בקדרה נמי הוא היאך אפשר לומר כן והרי הלב חלול ופתוח בכמה מקומות להכניס ולהוציא דם וכיון שכן נהי דבפנים לא בלע משום דשיע מחוץ מיהא בלע דליכא למימר דכי היכי דשיע מבפנים ה"נ שיע מבחוץ ולא בלע שאם

כן אפילו בשנתבשל עם הנבלה יהא מותר ואין זו ראיה דאפשר שאין חלקות הלב מונעו מלבלוע אלא דם ששריק אבל שמנונית דסריך לא וכמו שכתבתי למעלה ואחרים מקילין עוד לומר דלמאי דמסקינן דלב שיע אפי' שמנונית נמי לא בלע וליתא. ויש מי שאומר דמאי דאמרינן דלב שיע אפילו נחתך קאמרינן דשיע ולא בלע לפי שחלקי הלב מקובצין ומחוברין הרבה ולפיכך אינו בולע:

**לא שנו אלא לב עוף שאין בו כזית דם אבל לב בהמה הואיל ויש בו כזית ענוש כרת.** מיהו דוקא אם אכלו כשהוא מי אבל בישלו אפילו בלב בהמה אינו חייב כרת דהא קי"ל דדם שבשלו אינו עובר עליו כדאיתא בפ' הקומץ רבה (דף כא.) אלא משום דמתני' קתני סתמא אינו עובר עליו ומשמע אפי' אכלו חי מוקמינן לה התם בכריתות בלב עוף אבל במבושל אפילו בלב בהמה לא מיחייב וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב ואוקימנא בלב עוף שאין בו כזית אבל בלב בהמה דאית ביה כזית עובר עליו אם לא קרעו אחר בישולו:

**מיתיבי דם הטחול וכו'**. ההוא דאתיא ליה מעלמא. והוה ליה דם האיברים שהיה בלוע בהם ופירש לתוך הלב ודם האיברים שפירש בלא תעשה כדאי' בכריתות (דף ד:):

**כי קאמר רב בדם דגופיה.** דם המכונס ועומד לעולם בחללו של לב דהוה ליה כדם בעין דעלמא דכל היכא דאית ביה כזית חייב:

**ואי דאתי ליה מעלמא היינו דם האיברים.** והא תנא ליה דם האיברים:

**ולטעמיך מי לא תני דם הכליות.** דאע"ג דתני דם האברים:

**ומעלמא מהיכא אתי.** היאך מתכנס דם האיברים ללב:

**בשעת יציאת נשמה מצריף.** מצטרף הדם לתוך הלב:

**דם דגים שכנסו אסור.** דכיון שכנסו מיתסר מדרבנן משום מראית העין:

**דכוותה דם מהלכי שתים.** דקי"ל דשרי:

**אמאי אסור בלא כנסו דתניא דם שעל הככר גורדו.** גורד הדם ואוכל הככר אלמא אע"ג דלא כנסו אסור:

**של בין השינים.** מוצץ ואינו חושש דליכא משום מראית העין:

**אלא הא דאית ביה קשקשים הא דלית ביה קשקשים.** אי דאית ביה קשקשים שרי שהדבר ניכר שהוא של דגים לית ביה קשקשים אסור משום מראית העין:

**כבדא מה אתון ביה.** מה אתם נוהגים בו מותר לבשל בקדרה או לא מפני שפולט דם ואע"פ שכולו דם אפ"ה לאחר שפירש ויצא הרי הוא דם ואסור:

**כי סליק רב ספרא אשכחיה לר' זירא ובעא מיניה וא"ל רבי זירא אנא שלקי לרבי אמי ואכל.** בשלתי לו הכבד ואכלו:

**כי אתא.** רב ספרא לגבי אביי וספר לו מה ששמע:

**א"ל אביי למיסר נפשה**. שיהא דם הנפלט ממנה חוזר לתוכה ואוסרה לא מיבעיא לי דפשיטא לי דכיון דטרודה היא לפלוט ולהוציא כל שעה לא בלעה כי קא מיבעיא לי למיסר חברתה אם דם היוצא [ממנה] אוסר בשר אחר המתבשל עמו:

**דתנן הכבד אינה נאסרת**. מדפשיט לך בדידה דשריא אלמא שמיע לך הא מתניתין אם כן למיסר חברתה [נמי] לא תיבעי לך דבהא משנה גופא תנן בה דאוסרת ובפרק עשירי דתרומות היא:

**דילמא ההיא בכבדא דאסורא**. כגון דטריפה ומשום שמנונית קאמר דאוסר המתבשל עמה לפי שבולע מן הטרפה ואינה נאסרת אם של היתר היא ובשלה עם הטרפה אינה נאסרת לפי שטרודה לפלוט כל שעה ואינה בולעת כלום אבל דמא דנפיק מיניה דכבדא דכשרה מיבעי לי אי אסר אמרינא או לא דאיכא למימר דמא דהיתרא הוא שהרי עיקרה דם וכל זמן שלא פירש פשיטא לי דמותר וכי פירש מיבעיא מאי:

## דף לט:

**וסוגיא דשמעתא דאי חלטי ליה בחלא או ברותחין שרי**. דבגמרא אמרינן דרב הונא חלטי ליה בחלא כלומר שורהו בחומץ והחומץ צומתו ששוב אינו פולט עולמית ואח"כ מבשלו עם בשר אחר ורב נחמן חלטי ליה ברותחין כדי שיתבשל דמו בתוכו ולא יפלוט עוד כשיבשלהו עם בשר אחר:

**ואפילו קופיה לבר**. משום דבגמ' בעינא לאוכוחי דכבד אינה אוסרת מדרבי יהודה ברבי שמעון בר פזי דקריבו ליה קניא בקופיא ואכל כלומר הקנה עם כל המחובר לו הלב והכבד וכולן נתבשלו יחד ודחינן דילמא פי הקנה חוץ לקדרה הוה כלומר שסמפוני הכבד שופכין דרך קנה הכבד לתוך הקנה הגדול [של ריאה] ויוצא הדם דרך חללו חוץ לקדרה לפיכך כתב הרי"ף ז"ל ואפילו קופיה לבר כלומר ופי קנה לגאו:

**אלא מיהו שדרו ממתיבתא דהאידנא לא בקיאינן בחליטה וכו'**. והני מילי כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא. ובתר מליחה שרי:

**ביומא דעביד מילתא**. ביום שהיה מקיז דם:

**וגרסי'** בגמ' [דף קיא.] רב הונא חלטי ליה בחלא ואכיל ורב נחמן חלטי ליה ברותחין ואכיל סבר רב פפא קמיה דרבא למימר חלייה אסור אמר ליה רבא אי חלייה אסור הוא נמי אסור כי היכי דפליט בלע וה"פ דרב הונא היה צומת הכבד בחומץ לפי שהחומץ צומתו ושוב אינו פולט עולמית ואח"כ היה מבשלו עם בשר אחר וסבר רב פפא למימר שאותו חומץ שנצמת בו אסור דס"ל שהוא מוציא מקצת מן הדם וא"ל רבא דאם איתא

דחלייה אסור הוא נמי אסור דכי היכי דפליט הדר בלע מאותו חומץ עצמו דכיון שנצמת שוב אינו טרוד לפלוט וחוזר ובולע:

**וגרסינן** בגמ' רב בר שבא איקלע לבי רב נחמן קריבו ליה כבדא שליקא ולא אכל כלומר כבד שהיתה שלוקה הרבה מאד ומש"ה לא אכל דהוה ס"ל שלאחר שנגמרה פליטתה חוזרת ובולעת אמרו ליה לרב נחמן בר בי רב דלגאו לא אכיל אמר רב נחמן גמאו לשבא כלומר הגמיאוהו והלעיטוהו לשבא על כרחו ועל שם אביו קראו כתנאי רבי אליעזר אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת שפולטת ואינה בולעת רבי ישמעאל ברבי יוחנן בן ברוקה אומר מתובלת אוסרת ונאסרת שלוקה אוסרת ונאסרת כלומר מתובלת מפני שהתבלין מרככין אותה ובולעת ושלוקה הרבה לפי שלאחר שנגמרה פליטתה חוזרת ובולעת והכי קאמר ליה ר' ישמעאל לת"ק כשם שמתובלת אוסרת ונאסרת דבהא ודאי את גופך מודית כך שלוקה אוסרת ונאסרת ומש"ה פלגינהו רבי ישמעאל בתרתי ולא ערבינהו למיתני מתובלת או שלוקה אוסרת ונאסרת ומשמע דקי"ל דשלוקה אינה נאסרת דהא רב נחמן הכי ס"ל ועביד בה עובדא ולרב בר שבא דלא אכיל לא חיישינן ורבי יוחנן בן נורי נמי סתמא קתני אוסרת ואינה נאסרת ומשמע אפילו בשלוקה ומיהו במתובלת לכ"ע נאסרת וכדכתיבנא:

**גרסינן** תו בגמ' (דף קיא.) רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן חזי לסימפונא דכבדא דהוה מלי דמא אמר להו ואמאי תעבידו הכי כלומר שאע"פ שהדם הנבלע בכבד מותר הוא אפ"ה דם הכנוס בסמפונות דם הוא אלא היכי לעביד אמר להו קרעו שתי וערב וחתוכיה לתחת ופרש"י ז"ל שיהא חתוכו למטה כשיתנהו בתנור לצלות כדי שיזוב הדם ורוב המפרשים סוברים דה"ק קרעו שתי וערב וחתוכיה לתחת בשעת מליחה דאגב חתיכה ומליחה נפיק מיניה דמא שפיר מדקאמר להו אמאי עבדיתו הכי ולא אסר להו ש"מ דכבד גופיה שרי מדינא דגמרא שאם נתבשל בפני עצמו הא קי"ל דכבד אינה נאסרת ולבשוליה בהדי בשרא נמי היכא דחלטי ליה בחלא או ברותחים דליכא למיחש דילמא נפיק מיניה דמא מדינא דגמרא נמי שרי אלא דדם שבסימפונות עצמן אע"פ שלא פירש הרי הוא ככנוס בכלי ואסור ומש"ה אמר להו רבה בר רב הונא אמאי תעבידו הכי דנהי דכבד גופיה שרי אפ"ה איכא למיחש דילמא אכיל לסימפונות דידיה דמליאן דמא אלא קרעו שתי וערב וחתוכיה לתחת דאגב חתיכה ומליחה נפיק דמא שפיר זו היא סוגית השמועה בגמ' ופירשו הראשונים ז"ל דמעיקרא כי בעא מיניה כבדא מה אתון ביה הכי קאמר ודאי מפשט פשיטא לי דא"א להתירו בלא מליחה אדרבה מספקא לי אי סגי במליחה או לא דדילמא מתוך שהכבד מרובה בדמים אין המלח מפליט כל

הדם שבתוכו ובעינן קריעה ומליחה או דילמא מליחה לבדה מוציאתו מידי דמו כשאר בשר והיינו דמייתי ראיה מהא דקריבו ליה קניא בקופיה דאם איתא דהוה מיבעי ליה אי בעינן מליחה בכבד כלל ומשום דכיון דכבדא גופיה דמא הוה אף דמו הפורש איכא למימר דשרי היכי מוכחינן מההוא עובדא דלא בעינן מליחה והיכי הוו ידעי אי מלחי ליה מעיקרא או לא דאדרבה מדקריבו ליה קניא בקופיה דאיכא לב וריאה דבעי מליחה לכ"ע מסתמא כשם שמלחו לב וריאה מלחו אף הכבד עמהם אלא ודאי דם הפורש מן הכבד פשיטא לן דאסור כדאמרינן לקמן בגמ' [שם] כחלא עילוי בשרא שרי חלב שחוטה דרבנן כבדא עילוי בשרא אסור דם דאורייתא דאלמא דמו של כבד דאורייתא הוא דליכא לפרושי דדם דעלמא קאמר דמדאורייתא דאם כן מאי אולמיה דכבדא מכחלא הא שאר חלב נמי דאורייתא הוא אלא ודאי דם של כבד קאמר מדאורייתא והכא לאחר מליחה הוא דקא מיבעי לן וכדכתיבנן. ודאמרינן למיסר חברתה נמי לא תיבעי דתנן הכבד אוסרת היינו טעמא משום דעל כרחין אפי' לאחר מליחה קאמר דאי לפני מליחה פשיטא דודאי דאוסרת דמי גרע מבשר דעלמא שלא נמלח ודחינן דילמא התם בכבדא דאיסורא ומשום שמנוניתא וה"ק כבד דאיסורא אוסרת שאר חתיכות משום שמנוניתא דאיסורא דאית בה דלא תימא כשם שהרותחים חולטין אותה שאינה פולטת דם כדאמרינן בגמ' דרב נחמן חלטי ליה ברותחים ואכיל הכי נמי מונעים אותה שלא תפלוט אפילו שמנונית קמ"ל דלא אלא פולטת היא שמנונית ואוסרת והיינו דתנן הכבד אוסרת ודקתני אינה נאסרת היינו לומר שאילו נתבשל כבד דהיתרא בהדי האי כבד דאיסורא אינה נאסרת מחמת שמנונית דאיידי דטריד למיפלט דם בשפע לא בלע מידי ואפילו שמנונית אבל כבד דהיתרא ומשום דמא אכתי קא מיבעיא לן וא"ת אדדחיק ומוקי לה בכבד דאיסורא לוקמה בכבד דהיתרא ומשום דם ובכבד שלא נמלח וקמ"ל שאע"פ שהרותחין צומתין את הדם משום דכבד שיע דרך בשול אינו כן אי נמי משום סיפא איכא למימר דקים ליה דתנא בכבדא דאיסורא מיירי דאתא לאשמעינן דאיידי דטריד כבד למיפלט לא בלע אפילו שמנונית דאיסורא ומכל מקום הדבר קשה כי נראה לעין שהכבד בולע שמנונית ביותר אע"פ שטרוד למיפלט לפיכך פירש הרא"ה ז"ל דהכי קתני כבד דאיסורא אוסרת כבד חברתה משום שמנונית שהכבד בולעת שמנונית אפילו בשעה שהאי טרודה לפלוט ואינה נאסרת היינו לומר שאע"פ שאין פליטתה מונעתה [מלבלוע שמנוניתא] אעפ"כ היא מונעת אותה מלבלוע דם ולפיכך כבד דהיתרא שנתבשלה בפני עצמה בלא בשר אינה נאסרת משום דם של עצמה דאיידי דטרודה למיפלט לא בלעה והא דנקט הכבד אוסרת נראה לי דלרבותא נקטיה דלא מיבעיא שאר חתיכות דאיסורא שיש בהן שמנונית

הרבה שאוסרים הכבד מחמת שמנוניתן אלא אפילו כבד שרוב פליטתו הוא דם ואין בו שמנונית אלא מועט אפ"ה אוסרת כבד אחר זו היא שיטת הראשונים ז"ל ונמצאת למד לפי דבריהם שהבא לבשל כבד לכתחלה צריך לחתכו שתי וערב ולמלחו יפה יפה וחתוכיה לתחת מפני דם סימפונות שבו לא קרעו ולא מלחו כלל ובישל הכבד בפני עצמו מותר דאיידי דטרוד למיפלט לא בלע ואם נתבשל עם הבשר אוסר בנותן טעם. חתכו ומלחו וחתוכיה לתחת אי נמי חלטו בחומץ או ברותחין אינו אוסר כלל. ולצלי לפי דעתם ז"ל משמע דלא בעינן חתוך כלל [דהא באומצא דאסמיק ביעי ומוזריקי אמרינן [דף צג:] חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי שפדיה בשפודא מידב דאיב אלמא לא בעי' חתוך כלל] וזהו פסקן של דברים לפי שיטתם ז"ל אלא דשדרו ממתיבתא דלא בקיאינן בחליטה כמ"ש בהלכות וכתב הרמב"ן ז"ל דה"מ לכתחלה אבל דיעבד היכא דקרעיה ומלחיה וחתוכיה לתחת לא אסרינן ליה לכבדא ולמאי דבשיל בהדיה שכיון שגזרת אחרונים היא אין מדקדקין בה להחמיר בדיעבד שהתורה חסה על ממונן של ישראל ותמהני לפי דבריהם נהי דלא בקיאינן בחליטה. בקריעה ומליחה ודאי בקיאינן דהא אומצא דאסמיק בחתיכה ומליחה שרי ולא מצינו שאסרוהו הגאונים ז"ל ואף בכבד נמי לא שדרו ממתיבתא אלא דלא בקיאינן בחליטה וא"כ למה כתב הרב אלפסי ז"ל דלא שרי למיכל כבדא שליקא אלא היכא דטוו ליה מעיקרא ועוד שאתה רואה שהוצרכו לידחק לפי שטתם אמאי דחיק ומוקי לה בכבד דאיסורא ולא מוקי לה בכבד דהיתרא ומשום דם ובשלא נמלח ופירוש הרא"ה ז"ל ג"כ שכתבנו דחוק הרבה דפסיק לה למתניתין בסכינא חריפא. לפיכך נ"ל דמעיקרא הכי קא מיבעיא לן כבדא מה אתון ביה כלומר פשיטא לן דמליחה בכבד אינה מעלה ולא מורדת שמתוך שהיא מרובה בדמים אין המליחה מוציאתו מידי דמו מש"ה מיבעיא לן כיון דשרא לן כבדא אין דמו אוסר כלל ושרי אפילו לקדרה עם הבשר בלא מליחה או דילמא לא שריא לבשלה אלא בפני עצמה ובעינן למיפשטה מדתנן הכבד אוסרת ולא מצי למידחייה דילמא בשלא נמלח דמליחה בכבד לא מעלה ולא מורדת ודחינן דילמא בכבד דאיסורא ומשום שמנונית ולפום הך דחייה סבירא לן דכבד אפילו משום שמנונית אינה נאסרת מיהו הך דחייה לא סלקא דכיון דלרב הונא חלטו ליה בחלא ולר"נ חלטו ליה ברותחין כדי לבשלה עם בשר אלמא אוסרת [דמתני' כפשטה] ומאי דאמר להו רבה בר רב הונא קרעו שתי וערב וחתוכיה לתחת היינו לצלי כמו שפרש"י ז"ל ומשום דמא דסימפוני אבל לקדרה עם בשר לית ליה תקנתא בהכי אלא בחליטה דאע"ג דשרא לן כבדא לא שרא לן דם הפורש ממנו והיינו דאמרינן בסמוך בגמ' גבי דם כבד דאורייתא ולפיכך כתב הרב אלפסי דשדרו ממתיבתא

דהאידנא לא בקיאינן בחליטה ולא שרי למיכל כבדא שליקא ואילו היה כשר בחתיכה ומליחה למה אסרוהו והלא הכל בקיאין בכך ואומצא דאסמיק נמי בחתיכה ומליחה שרי אלא ודאי כדאמרן. ונמצאת למד לפי שטה זו דאפי' קריעה ומלחיה וחיתוכיה לתחת לא שרי לבשלו לקדרה עם בשר דקריעה לא מהניא אלא לדם הסימפונות אבל לדם כבד עצמו לא וכמו שכתבתי וקריעה וחתוך בכבד אין להם ענין בשעת מליחה כלל אלא בשעת צלייה והיינו דלא קאמר קרעו שתי וערב ומלחו כדאמרי' בעלמא חתכיה ומלחיה ולצלי הוא דבעינן קריעה שתי וערב וחתוכיה לתחת בשעת צלייה וכן פרש"י ז"ל ואם צלאו שלם ולא חתכו מסתברא שכולו מותר חוץ מן הסימפונות דכבולעו כך פולטו. ועדיין אין דעתי מתיישבת שלפי מה שכתבתי דהא דאמרינן קרעו שתי וערב וחתוכיה לתחת לצלי הוא היה לו לרב אלפסי ז"ל להביאה בהלכות ותמיהני עוד נהי דלא בקיאינן בחליטה אפ"ה כבדא שליקא באנפי נפשיה למה יאסר והא אמר אביי דלמיסר נפשיה לא מיבעיא לי שמא תאמר חומר הראשונים הוא והא ממתיבתא לא שדרו אלא דלא בקיאינן בחליטה אא"כ תרצה לומר דכיון דלא בקיאינן בחליטה ואינו מותר לבשלה עם בשר אף לבשלה בפני עצמה אסורה וכל זה אינו במשמע במה שכתוב בהלכות ועוד שהר"ם במז"ל כתב בפ"ו מהלכות מאכלות אסורות כלשון הזה הכבד אם חתכה והשליכה לתוך החומץ או לתוך מים רותחין עד שתתלבן הרי זו מותרת לבשל אותה אח"כ וכבר נהגו כל ישראל להבהבה על האור ואחר כן מבשלין אותה בין שבשלה לבדה בין שבשלה עם ד"א. הכבד שבשלה ולא הבהבה על האור ולא חלטה בחומץ או ברותחין הרי הקדרה כולה אסורה והכבד וכל שנתבשל עמה עד כאן. והרי אתה רואה מפורש שהוא אוסר לבשל כבד בפני עצמה מן הדין ולא מן התקנה ולא החמירו הראשונים בכבד אלא שלא לסמוך בחליטתו אבל לבשלה בפני עצמה מן הדין הוא אסור. ועיינתי בפירוש המשנה לרבינו ז"ל דתרומות [פרק י] על משניות הללו שנשנו שם כל הנכבשין זה עם זה מותרין אלא עם החסית חסית של חולין עם חסית של תרומה ירק של חולין עם חסית של תרומה אסור אבל חסית של חולין עם ירק של תרומה מותר וכתב שם הרב ז"ל על משנה זו כלשון הזה. כל הנכבשים זה עם זה מותרין כיצד שכבשו ירק של חולין עם ירק של תרומה אין אוסרין ירק של חולין. וחסית הוא לשון מחסיות וכבר ביארנו כי חסיות הם השומים והבצלים ומיניהם וזה לחריפותם וחודם ומפני כך שולט טעמם בכל מה שמכבשין עמהן ושנינו עוד שם רבי יוסי אומר כל הנשלקין עם התרדין אסורין מפני שהן נותנין את הטעם ר' שמעון אומר כרוב של שקיא עם כרוב של בעל אסור מפני שהוא בולע רבי עקיבא אומר כל המתבשלין זה עם זה מותרין אלא

עם הבשר ר' יוחנן בן נורי אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת וכתב הרב ז"ל עליה כלשון הזה אלו התנאים כולם חולקין על סתם משנה קדם והוא כי המאמר הנקדם התיר הכבושה בלבד וא"ר יוסי כי אפילו השלוקים כששלקו ירק של חולין עם ירק של תרומה שאינו נאסר הירק של חולין אלא אם היה הירק של תרומה תרדים הנקרא בערבי אלסלק"י ורבי שמעון נטה לדעתו ואמר שאם שלק כרובין של שקיא חולין וכרובין של בעל [והיו הכרובין של בעל] תרומה שאסור לאכול הכרובים של שקיא שהן חולין לפי שחלקי הכרובין רכין ובולעין לחלוחית הכרובין האחרים שהן תרומה והוסיף ר"ע ואמר אפילו המבושלים במי הזרעים וזולתן כשמכבשים (נ"א כשמבשלין) תרומה עם חולין לא אסרו החולין אלא אם נתבשל בשר בירק של תרומה אז יאסר הבשר לזרים לפי שהוא מושך מן הירק ומתקן טעמו וזה ברור בו והוסיף ר' יוחנן בן נורי על זה ואמר לא כל הבשר אלא הכבד כשיתבשל בירק של תרומה אינו נאסר לפי שהוא פולט ואינו מושך כלל ודבריהם כולם בשעבר בדיעבד אבל לכתחלה אסור ודבריהם כולם דחויים ואינו מותר אלא מן המכובשין בלבד אבל זולתם בודקין אותם בנותן טעם אבל הכבד כשנתבשל אסור לאכלו הוא וכל מה שנתבשל עמו לפי שהוא מלא דם אלא באחד מג' דרכים האחד שיחליט אותו בחומץ קודם בשולו עד שיתלבן או במים רותחין או להבהבו ואח"כ יבשל אותו ונהגו כל אדם להבהב בלבד קודם בישולו ע"כ ולמדתי מזה שהרב אלפסי ז"ל והר"ם במז"ל סוברין דכולה סוגיין אליבא דרבי יוחנן בן נורי איתמר אבל רבנן פליגי עליה וסברי דכבד נאסרת ולפיכך לרבנן אין הכבד מותרת בבשול אפילו בפני עצמה אלא בחליטה ולדידן דלא בקיאינן בחליטה לית לה תקנתא אלא בצלי ונראה גם כן שהם סוברים דהא דאמר להו קרעו שתי וערב וחתוכיה לתחת היינו בשעת מליחה ולהתירה לקדרה אליבא דר' יוחנן בן נורי שהוא אומר שהכבד אינה נאסרת אלא שמפני דם הסימפוטת צריכה קריעה שתי וערב קודם מליחה אבל לדידן דלא קי"ל כר' יוחנן בן נורי ולא שריא אלא לצלי אינה צריכה קריעה שתי וערב דהא באומצא ביעי ומוזריקי אמרינן לעיל [דף צג:] תליה בשפודא מידב דייב אלמא לצלי לא בעי חתיכה כלל זה נראה לי בדרכם ז"ל אבל פליאה דעתם ממני מה ראו לדחות דברי ר' יוחנן בן נורי כיון דרבי זריקא אמר אנא שלקית ליה לר' אמי ואכל ואביי נמי אהדר ליה לרב ספרא למיסר נפשיה לא קא מיבעיא לי ורב נחמן נמי אמר אפי' בשלוקה גמורה שריא ורבה בר רב הונא נמי אמר קרעיה שתי וערב וחתוכיה לתחת והיאך אפשר לדחות כל האמוראין הללו דמינייהו נמי עבדו בה עובדא אבל השטה היותר מחוורת אצלי היא אותה שפירשתי למעלה מכל מקום נתפרש מה שנתקשינו בו למעלה היאך

אפשר למאי דמוקמי ליה בכבדא דאיסורא דלימא עלה ואינה נאסרת לומר שלא תהא בולעת שמנונית והדבר נראה לעין בהפך ומעתה לא קשיא ולא מידי וה"ק כבד דאיסורא אוסרת ירקות של תרומה ואין כבד של היתר נאסרת מחמתן:

## דף מ.

**דרש מרימר הלכתא בין כבדא בין כחלא למשפדינהו בשפודא תותי בשרא שרי.** בכבדא לפי שאין דם הכבד יורד על הבשר. ובכחלא נמי אין חלב שבכחל יורד על הבשר דהא כבדא וכחלא תותי בשרא נינהו. ואע"פ ששומן הבשר נכנס בכחל הקילו בכך לפי שאין טעם השומן ניכר בכחל ועוד שלבסוף הוא נפלט ממנו דכבולעו כך פולטו ולפיכך אין ללמוד מזה שיהא מותר לחתוך כחל שצלאו בלא קריעה בסכין שיש עליו טיחת בשר שלא כדעת מקצת מפרשים ז"ל שמקילין בכך ומביאין ראיה מזו:

**עלוי בשרא דיעבד אין לכתחלה לא.** אם הכבד או הכחל נתונות בשפוד על הבשר לכתחלה אסור מפני שדם הכבד וחלב הכחל יורדין על הבשר ונבלעין בו ומיהו דיעבד שרי ויהבינן טעמא בגמרא בכבדא משום דדמא משרק שריק כלומר מחליק ואינו מתעבה ואינו נבלע. ובכחלא משום דחלב שחוטה דרבנן ומיהו כתב רש"י ז"ל דכי שרינן כבדא וכחלא תותי בישרא לכתחלה היינו דוקא לדידהו שהיו צולין כל צלי שלהן בתנור וחודו של שפוד תלוי למטה אבל לדידן בכל ענין אסורין לכתחלה לפי ששפודין שלנו אינן תלויין אלא שוכבין ופעמים שמרים זנב השפוד ונמצא התחתון עליון ופעמים שמשפילו ונמצא חברו עליון ולפיכך בכל ענין אסור לכתחלה ולמלוח כבד עם בשר איכא מאן דאמר דכיון דקי"ל [דף צז:] דמליח הרי הוא כרותח דצלי כי היכי דאמרינן בצלי דיעבד אין לכתחלה לא הכי נמי במליחה ותותי בשרא אפילו לכתחלה שרי וילפינן משמעתין שמותר לצלות לכתחלה בשפוד אחד פעמים בשר ופעמים כחל:

**ואי איכא בי דוגי.** כלי שנותנין תחת הצלי לקבל השומן נקרא בי דוגי:

**אסור.** מפני הדם הנוטף מן הכבד לתוך הבי דוגי:

**ומאי שנא מדמא דבשרא דשרי.** הרי אף דם הבשר כשאין שם כבד זב עם השומן ושרי וכדאיתא לקמן:

**דמא דבשרא שכן.** ויורד לשולי הכלי והשומן צף למעלה ומניחין לתוך הכלי מראה אדמומית שבשולים:

**קפי.** צף למעלה כמו ויצף הברזל [מ"ב ו] דמתרגמינן וקפא פרזלא. ואיכא למידק נהי דדמא דבשרא יורד אפ"ה יאסר השומן מפני שהוא בולע ממנו וכי תימא דמשקה אינו

בולע ממשקה אפ"ה יאסר הכלי מחמת הדם ויאסר השומן מפני פליטת הכלי יש לומר דהאי דמא דבי דוגי מדינא לא מיתסר לפי שאין נותנין בי דוגי עד שנצלה כמאכל בן דרוסאי וכלה דמו אלא שמפני שעדיין יוצא מיחל אדום ממנו אסרוהו מפני מראית העין ובכבדא ששניהן מתערבין והכל אדום אסור ובבשרא דשכן דמיה והשאר צלול השומן מותר וכן הכלי מותר:

**סכין ששחט בה אסור לחתוך בה בשר רותח.** צונן אמרי לה בעיא הדחה. כתב רש"י ז"ל ואם חתך בה צונן בעי הדחה ההוא צונן ותמהני מה הזקיקו לרש"י ז"ל לדחוק לפרש דבעיא הדחה אצונן קאי ולמה לא פירש דקאי אסכין ואתי לשון בעיא שהוא לשון נקבה כפשטיה ונראה לי שהזקיקו לפרש כן מדפסקינן לעיל בפ' קמא (דף ח:) דסכין ששחט בה טריפה דפליגי בה רב אחא ורבינא ופסקינן עלה והלכתא (מדתנן) אפילו בצונן דאלמא אין חום בית השחיטה גדול כל כך שיבליע הסכין שהוא קשה וכמו שכתב רש"י ז"ל עלה דההיא הילכך על כרחין כי אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה בשר לא בא לומר דלא ליסגי לסכין בהדחה דודאי אם הדיחה קודם שיחתוך בה סגי לה בהכי אלא כי קאמר אסור לחתוך בה רותח היינו לומר שאם חתך בה קודם הדחת הסכין אסור ההוא בשר רותח מפני טיחת דם שעל הסכין ולא סגי ליה לבשר בהדחה וכיון שכן על כרחין כי אמרינן בתר הכי צונן אמרי לה בעיא הדחה לא קאי אסכין שאם הדיחו אפילו לרותח סגי אלא אצונן מהדר לומר שאם חתך בה צונן קודם הדחה אותו צונן בעי הדחה ואמרי לה דאפילו הדחה לא בעי לפי שהדם בצונן מתפרך וטפל אבל ברותח מתחלחל ונבלע וכ"ת וכיון דסתמא קאמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח היכי אפשר דלימא דבהדחה סגי והא אמרינן בסמוך אאידך דשמואל דאמר קערה שמלח בה [בשר] אסור לאכול בה רותח שמואל לטעמיה דאמר מליח הרי הוא כרותח אלמא לישנא דאסור סתמא דייק דלא סגי ליה לכלי בהדחה דאי לא דייק הכי היכי אמרינן שמואל לטעמיה דילמא שמואל הכי קאמר אסור לאכול בה רותח כלומר שאסור לאכול בה קודם הדחה על ספק שידיח אותו רותח איכא למימר דלישנא ודאי הכי משמע דאותו כלי צריך הכשר גדול אבל הכא סיפא דמלתא מוכחא אריש דכיון דאמרינן דצונן אמרי לה דבעי הדחה כלומר ההוא צונן ממילא משמע דכי קאמר ברישא אסור לחתוך בה רותח היינו לומר דלא סגי בהדחה דבסוף ולאו למימרא דלא ליסגי לסכין בתחלה בהדחה זה נראה לי על דרך שטתו של רש"י ז"ל. אבל אחרים פירשו דה"ק אסור לחתוך בה רותח עד שיכשירנו הכשר גדול דהיינו הגעלה או ליבון דס"ל לשמואל דבית השחיטה רותח כדאמרינן נמי בסמוך בקערה שמלח בה בשר אסור

לאכול בה רותח שמואל לטעמיה דאמר מליח הרי הוא כרותח דאלמא כל היכא דאיתמר אסור סתם משום שהוא רותח הוא ואע"ג דקי"ל בסכין ששחט בה טרפה מדיח התם הוא שבא לשחוט בו וטעמא משום דאיידי דטרידי סימנין לאפוקי דמא לא בלעי מיניה [מכיון שהודח] ולפי זה קי"ל נמי כרבה בר רב הונא דאמר בשוחט בסכין של עובדי כוכבים מדיח ולאו משום דבית השחיטה צונן אלא היינו טעמא משום דכיון דטרידי סימנין לאפוקי דמא לא בלעי וכדאמרינן בפ"ק (דף ח:) וכך פסק הרב אלפסי ז"ל כרבה דאמר מדיח וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ' י"ז מהלכות מאכלות אסורות אלא שכתב ואם קלף הרי זה משובח ולא ידעתי למה ואפשר דרפויי מרפיא בידיה. ודאמרינן צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה אסכין נמי קאי שאם בא לחתוך בו צונן שידיח הסכין מפני הטיחה הנדבקת על פניו ואמרי לה לא בעיא הדחה אלא בקנוח סגי ואף לא קנוח יפה שהקנוח היפה דינו כהדחה כדאמרינן בפרקא קמא [שם] ואי איכא בליתא דפרסא למכפריה תו לא צריך אלא לומר דבקנוח מועט סגי ואיכא דיליף מהכא דהוא הדין דכלי הבלוע מאיסור שמותר להשתמש בו צונן בלא הדחה ואפי' למ"ד בעיא הדחה היינו טעמא משום דוחקא דסכינא אבל בשאר מילי לא צריך דאע"ג דתנן [דף קז:] צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה אמרינן עלה בגמ' דאע"ג דצונן בצונן הוא הדחה מיהא בעי ובפ' כיצד צולין (דף עו.) נמי אמרינן צונן לתוך צונן מדיח שאני התם שהן גופו של איסור אבל טעמו ולא ממשו הבלוע בסכין [בצונן] אפילו הדחה לא בעי ואף על גב דאשכחן גבי יין נסך דכלי הבלוע ממנו בעי הדחה ואע"ג דצונן בצונן הוא מיין נסך ליכא למיגמר שהרי נשתנה דינו מכל אסורין שבתורה שהרי החמירו במכניסו לקיום ובכלי חרס שתחלת תשמישן באיסור ובכלי הגת שלא להתירם אפילו בהדחה והכשרו של יין נסך גם כן משונה משאר איסורין שלא מצינו הכשר ערוי וניגוב ולא ישון שנים עשר חדש אלא ביין נסך בלבד ולפיכך אין ללמוד ממנו לשאר איסורין ואין דברים הללו מחוורין להקל בכך אלא הכא היינו טעמא דמאן דאמר לא בעי הדחה משום דדם מישרק שריק והיינו טעמא נמי דמאן דסגי ליה בהדחה דדוקא גבי דם משום דשריק אבל סכין של עובדי כוכבים דאית ביה משום שמנונית בעיא נעיצה עשרה פעמים במקום קשה לחתוך בה צונן דכיון דאיכא דוחקא דסכינא לא סגי לה כשאר כלים בהדחה והיינו שמעתא דסוף ע"ז:

## דף מ:

**קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח.** לפי שנבלע בה הדם:

**כבוש בחומץ הרי הוא כמבושל**. ומדקאמר כבוש הרי הוא כמבושל וגבי מליח אמרינן הרי הוא כרותח שמעינן מיניה דמליח לאו כמבושל הוא אלא כרותח דצלי והכי דייקינן בגמרא בפרק גיד הנשה (דף צז:) ויש אומרים דכי אמרינן דקערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח דוקא בקערה שאינה מנוקבת שמתוך שהדם משתהא שם הוא נבלע בתוכה אבל במנוקבת אין הדם נבלע בתוכה כלל אלא כולו יוצא דרך הנקבים ובהדחה בעלמא סגי [דאי לא] תימא הכי היאך אנו מולחים בשר בכלי שמלחנו בו פ"א אלא ש"מ דמנוקב אינו בולע דם דכיון דדם שריק כולו יוצא דרך הנקבים ושרי ולא נהירא דקערה שמלח בה בשר כהלכתו משמע דאפי' במנוקבת ומה שאנו מולחין וחוזרין בכלי אחד מטקב היינו משום דאיידי דטרידא חתיכה למפלט לא בלעה ולא תימא כי גמרה פליטת דמה בולעת מן הבלוע בכלי דליתא דאפילו בתר הכי טרידא למפלט ציר וכל דפלטה אפילו ציר לא בלעה דם כמו שנפרש לפנינו בס"ד:

**אימלח ליה בשרא בההיא פינכא ותברה**. כלי חרס הוא ולא היה נקוב ולהכי תברה משום דכיון דמליח הרי הוא כרותח לא סגי בהדחה ומהא שמעינן דנותן טעם לפגם לכתחלה אסור דאי לא אמאי תברה לשהייה עד למחר דהויא נותן טעם לפגם אלא ש"מ דלכתחלה אסור ומיהו קשיא אמאי תברה לינקבה נקובי ולימלח בה בשרא יש לומר שמתוך שאין נוח לינקוב קדרה של חרס שהרי משתברת היא בנקיבתה מש"ה תברה דודאי של חרס היתה דאי של עץ אמאי תברה יגעילנה ועוד שהבשר הנמלח בה נאסר כולו מפני ששרה בתוכה בדם הנפלט ממנו וכיון שנאסר והפינכא בולעת מצירו שהוא אסור כציר נבלה כשחוזרין ומולחין בתוכה הרי הפינכא פולטת ציר והבשר בולע ונאסר דאע"ג דפליט דם בלע ציר כדמוכח לקמן. וא"ת אכתי אמאי תברה יניחנה להשתמש בה צונן יש לומר דכלי חרס מכיון שאינו יוצא מידי דפיו ואין לו תקנה להשתמש בו חמין אפי' צונן אסור להשתמש בו שמא יבא להשתמש בו חמין ומש"ה אמר רב בפרק כל שעה (דף ל.) דקדרות בפסח ישברו ולא התירו להשתמש בהן צונן ודברי הרי"ף ז"ל בפרק כל שעה גבי כל הכלים שנשתמש בהן חמץ בחמין מטין לזאת הסברא שכתבנו דכלי חרס דלית ליה תקנתא לחמין גזרינן ביה צונן אטו חמין:

**קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח**. יהבינן טעמא משום דאי אפשר למטעמיה דהא איסורא בלע ומוקמינן לה בגמ' בדליכא קפילא ותמיהני אי הכי פשיטא ונראה לי דהכי קאמר קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח כל היכא דליכא קפילא דלא סמכינן אעובד כוכבים דלאו קפילא הוא אבל צנון שחתכו בסכין שחתך בו בשר נהי דאגב חורפיה דצנון בלע משמנונית הבשר אע"ג דליכא קפילא שרי דטעים ליה ישראל

כל דהו ומיהו כי אמרינן דאי איכא קפילא שרי ה"מ בדיעבד אבל לכתחלה ודאי אסור לתת בה רותח דאיסור משהו מיהא איכא:

**דגים שעלו בקערה**. שעלו מן הצלי כשהן רותחין ונתנן לתוך הקערה שאכלו בה בשר אסור לאכלן בכותח לפי שבלעו מטעם הבשר הנבלע בקערה:

**ושמואל אמר מותר**. מפרשינן בגמ' משום דנ"ט בר נ"ט הוא כלומר שאם היו מבושלים עם בשר ממש ודאי שהיו אסורין לאכלן בכותח מפני שהבשר נותן בהם טעם ומודה נמי שמואל שאסור לאכול חלב רותח בקערה [של בשר] דנותן טעם ראשון הוי כבשר גמור אבל קערה זו היא עצמה אינה בשר אלא שנבלע בה טעם הבשר ולפיכך אינה חוזרת ואוסרת הדגים משום טעם דהוו להו הנך דגים נתינת טעם בר נתינת טעם ואינו כבשר ואמרינן עלה בגמ' והא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דרב איקלע לבי רב שימי בר חייא בר בריה חש בעיניה עבדו ליה שיפא בצעא כלומר קילור לעין מסמנין בקערה בתר הכי רמי ליה בשולא בגויה כלומר שנתנו תבשיל באותה קערה לאחר זמן אמר יהיב טעמא כולי האי כלומר וכי נותן כל כך טעם בקערה שחוזר ונותן טעם בבישול אלמא דאית ליה לרב נתינת טעם בר נתינת טעם בעלמא ולא היא דשאני סמנין דנפיש מרירייהו ע"כ. ואיכא למידק כיון דאמרינן דהא דרב מכללא דהא עובדא דשיפא איתמר היכי אמרינן דאפילו שמואל מודה דאסור לאכול חלב רותח בקדרה שבשל בה בשר והא הך עובדא דכותיה היא דהכא נמי ליכא אלא שני טעמים שהקערה קבלה טעם מן השיפא וחזרה ונתנה טעם בבישול והיינו דומיא דהך דתניא קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב דאמרינן דאפי' שמואל מודה בה וכיון שכן היכי איתמר מימריה דרב מכללא דההיא. תירץ הרמב"ן ז"ל שאותו שיפא דבר מר היה מעורב בה אבל לא היה עיקר ממשו מאותו דבר מר וכיון שנתן טעם בבישול הוה ליה נ"ט בר נ"ט ממש דומיא דדגים שעלו בקערה ולי אין צורך לכך דאנן הכי קאמרינן מכללא איתמר דרב כי אמר יהיב טעמא כולי האי לאגמורי הלכה הוא דקאמר הכי ולומר דטעם שני חזק וחשוב הוא וראוי לאסור דבר אחר מטעם ראשון וכ"ת א"כ היכי קאמרינן ולא היא שאני התם דנפיש מרריה טפי דא"ה למאי כוון רב ומאי קמ"ל לאו קושיא הוא שכבר כתבו בזה דכי אמרינן ולא היא דהתם משום דנפיש מרריה טפי למדחייה לדרב גופיה הוא דאתמר כלומר דנהי דודאי מכללא דהא שמעינן דאית ליה לרב נ"ט בר נ"ט אסור אפ"ה ליתא לדרב דאיהו סבר דטעם שני חזק בכל מקום כמו שהוא חזק בזה ודחינן לה דליתא דהתם משום דנפיש מרריה הוא דיהיב טעמא כולי האי ושיערו חכמים אין לך נותן טעם בכל האיסורין גדול כמוהו אבל ודאי מודינן דרב לאשמועינן איסורא הוא דאיכוין והיינו דלא

אמרינן דאי מכללא מאי כדאמרינן בשאר דוכתי ורב ודאי הכי ס"ל דהא אמרינן בגמ' דאהדר ליה ר' אלעזר חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דליספי לי מידי דלא שמיע לי זו היא שיטת רש"י ז"ל. אבל אחרים סוברים דשמואל אפילו טעם שני התיר והכא בדגים שעלו עם בשר איירי דקאמר דמותר לאוכלן בכותח [אע"פ שאין כאן אלא נותן טעם לשמואל] הבשר בדגים והדגים בכותח והיינו דמוכחין הא דרב מההוא עובדא דשיפא ואתי להו כפשטיה למאי דסבירא להו בשני טעמים בלבד הוא שנחלקו וכ"ת א"כ תיקשי לשמואל הא דתניא קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנותן טעם תירצו בזה שע"י האור פולט ממשו של איסור ראשון ואין שיטה זו מחוורת אלא בטעם שני אפילו שמואל מודה דאסור ובטעם שלישי הוא שנחלקו. ואחרים מחמירין עוד לומר דאפילו בכה"ג דוקא שעלו בקערה אע"פ שהן רותחין אבל נתבשלו בה אסורין דכל כה"ג ממשו של בשר הבלוע בקערה נפלט בהם והוה ליה כאילו נתבשלו עם בשר ממש דאסורין והביא ראיה מדתניא בפרק כל שעה (דף ל:) אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שיסיק את התנור מדבעינן היסק ולא סגיא בקנוח ש"מ דנ"ט בר נ"ט ע"י בישול אסור דהא הכא כי מקנח ליה בלחוד טעם שלישי הוי האליה בתנור והתנור בפת והפת בכותח ומדבעינן היסק ש"מ דע"י האש חשוב טפי ואוסר והיינו טעמא נמי דמאי דאמרינן דצנון שחתכו בסכין שחתך בו בשר דאסור לאכלו בכותח דמשום חורפא [דצנון] מפליט ליה לסכין עיקר ממשו של איסור והוה ליה נותן טעם ראשון ואוסר וכ"ש בבשול גמור שאוסר וכבר כתב זה רש"י ז"ל בפירושיו [בלשון שני] ואין אלו ראיות דכי אמרינן לענין פת עד שיסיק את התנור אינו אלא משום גזרה שמא לא יקנחנו יפה יפה שדרך התנור להיות נשאר לח בטיחת האליה ואין אותו לחות עובר ע"י קנוח אבל קדרה שבישל בה בשר אין בה ממשו של איסור ולפיכך אפילו בישל [בה] דגים מותר לאכלן בכותח וצנון שחתכו בסכין נמי דאסור לאכלו בכותח דרך סעודה שנו כאן שדרך הסכינין כשחותכין בהם על השולחן להיות בהם שמנונית ואינן מקונחין כל צרכן ואף זה כתב רש"י ז"ל [בלשון ראשון] וכן עיקר דאם איתא דמשום בליעת הסכין הוא ולא משום טיחה שעל פניו קישות למה ליה למגרדיה כלל הא נ"ט בר נ"ט הוא אלא ודאי כדאמרן וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות שכך כתב קערה שאוכל בה בשר ובישלו בה דגים [אותם הדגים] מותרין לאכלן בכותח. והוי יודע דלא שרינן נ"ט בר נ"ט אלא בשל היתר כבשר בחלב דכיון דטעם שני אכתי היתרא הוא כיון דאקליש כולי האי לא חשיב למיסר אבל במידי דאיסורא כל היכא דאיכא טעמא כלל אוסר עד סוף כל העולם. וכתב בספר התרומה קערות שהודחו במחבת חולבת

במים רותחין ושתיהם בני יומן פשוט דהכל אסור דטעם שבקערות נפלט במים וטעם חלב שבמחבת נפלט במים ומיד נאסרו המים משום בשר בחלב שבהן וכשחזרו ונבלעו במחבת ובקערות אסרו הכל וכתב עליו הרמב"ן ז"ל ואני אומר אישתבוש כהני דהיינו דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח דקערה היינו קערה. מים רותחין שפלטה בהם היינו דגים. מחבת חולבת היינו כותח כשם שהדגים מותר לאכלן בכותח כך המים הללו מותר ליתן אותן בין בכותח בין בפליטת חלב שבמחבת ודבר ברור הוא אע"פ שהסכמנו לפרש דשלשה נותני טעמים בעינן כאן נמי שלשה נותני טעמים הם [בשר] בקערות קערות במים מים בחלב ולא אמרינן חלב שבמים נתערב עם טעם שני של בשר שבהן כשם שאין אומרים בדגים דטעם החלב שבכותח נבלע בדגים ויהא אוסרן וכן בדין לפי שאין בשר שבדגים או במים אוסרין עד שיתערבו עם החלב ויתנו טעם זה בזה שאין בשר בחלב אוסר לעולם אלא בנותן טעם הילכך הוו להו טעם שלישי והכל מותר ע"כ. ונמשכו לדעתו הבאין אחריו הרשב"א ז"ל ואחרים ותמיהני עליהם שאני רואה דברי בעל התרומה ז"ל נכונים וברורים ולא דמי כלל לדגים שעלו בקערה דהתם הכותח לא קבל טעם כלל מטעם ראשון דהיינו הקערה אלא מן הדגים דהוו טעם שני אבל כאן טעם החלב הנפלט לתוך המים מקבל טעם מטעם הבשר ראשון שבקערות דמאן לימא לן שלא יתערבו פליטת הבשר ופליטת החלב בעצמן שלא באמצעות המים הילכך לא הוי נ"ט בר נ"ט אלא נותן טעם ראשון הוא שנותן טעם בחלב הילכך לא דמי כלל ועוד דמאי דשרינן נ"ט בר נ"ט לאו משום דסברינן שאין הטעם הראשון מתפשט והולך עד השלישי דא"כ אפילו בשאר איסורין נימא הכי למאן דלית ליה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואנן לא שרינן אלא בבשר בחלב וכיוצא בו דהוו שני נותני טעמים של היתר הילכך דוקא כשטעם שני עמד בהיתר בלא תערובת חלב אבל כאן שטעם שני לא עמד בפני עצמו כלל אלא תכף שבא לעולם נתערב בטעמו של חלב מסתברא ודאי דאסור וכדברי הרב בעל התרומה ז"ל:

## דף מא.

**צנון שחתכו בסכין אסור לאכלו בכותח**. דאע"ג דקי"ל כשמואל דנ"ט בר נ"ט מותר סכין שאני שלפעמים השמנונית קרוש עליה ואינו ניכר וכשחותך בו הצנון הוי נותן טעם הבא מן הממש דמתוך חורפיה דצנון בלע וכתב הראב"ד ז"ל מדקאמר אסור סתמא משמע דלא סגי בקליפה דמשום חריפותו ולחותו בולע ונאסר יותר מכדי קליפה וצריך נטילת מקום ומיהו משמע דבנטילת מקום שהוא יותר מקליפה סגי דלא חמור צנון

משום חורפיה מחם לתוך חם דכשהן מסולקין מן האור אמרינן לקמן דסגי בנטילת מקום מיהת וכן דעת הרא"ה ז"ל אבל הרשב"א ז"ל כתב דמדלא יהיב שיעורא כדיהיב בקישות ואבטיח גריד לבי פסקי משמע דאגב חורפיה בלע טובא ואוסר את כולו דומיא דמאי דאמרינן בע"ז גבי קורט של חלתית דאסור משום דמפסקי ליה בסכינא דארמאי ולא הלכו בה בשיעור קליפה ונטילת מקום אלא אסרו את הכל וכתב ג"כ שהדברים החריפים כשום בצל וצנון ושאר מיני תבלין פעמים שאין מפליטין את הבליעה ולפיכך אסור לשחקם במכתשת של עובד כוכבים אפילו אחר הדחה דאגב דוחקא דכתישה בלעי:

**ודוקא צנון דאגב חורפיה בלע אבל קישות ואבטיח גריד לבי פסקי ואכיל**. גורד מעט בסכין במקום חתך ואוכל אף בכותח וא"ת ואמאי לא סגי להו בהדחה י"ל שמתוך לחותם אי אפשר להדיח אותן דאדרבה ע"י הדחה היה נסרך יותר ולפיכך גורד אותם ודיו והגרידה פחותה מן הקליפה שהקליפה צריכה שתהא גסה קצת כדי שתוכל להנטל כולה כאחד מה שאין צריך כן בגרידה. ונטילת מקום המוזכר בפרק כיצד צולין [דף עה:] הוא יותר מן הקליפה שצריך להעמיק וליטול חתיכה עבה קצת ובגמרא [דף קיב.] אמרינן קולחי דלפתא שרו דסילקא אסור ואי פתיך בהו דליפתא שפיר דמי והכי פירושו קולחי דלפתא שרו לפי שהלפת אינו חריף אלא מתוק ואין טעם שומן ניכר בו ומשמע לי דכיון דאמרינן שרו סתמא דלא צריכי מידי לא גרידה ולא הדחה וכן מטין דברי רש"י דסילקא אסור לפי שנתן בהם טעם ואי פתיך בהו דליפתא שחתך אחת של לפת ואחת של תרדין הלפת מבטל טעם השמנונית מן הסכין ואין התרדין מקבלין טעם ממנו:

**גרסי' בגמ' בעא רב אמי בר יוסף מרב נחמן מהו לאנוחי כדא דמלחא בהדי כדא דכמכא**. כמכא חלב שהוא עב ולח או כותח מיבעיא ליה מי חיישינן שמא יפול מן הכותח במלח והוא לא ידע וימלח ממנו בשר או יתן ממנו לתוך הקדרה א"ל אסור דחיישינן להכי. ובעא מיניה או דחלא מאי א"ל שרי ומ"ש לכי תיכול עלה כורא דמילחא האי איתיה לאיסורא בעיניה והאי ליתא לאיסורא בעיניה. כלומר כותח שנפל למלח נראה וניכר מפני שהוא עב ולא בטיל אבל כותח הנופל בחומץ ליתיה בעיניה ובטל בששים. ואיכא למידק היכי חיישינן בכדא דמלחא שמא יפול מן הכמכא לתוכו והא אמרינן בפרקא קמא דע"ז (דף יב.) לא הלכת לצור מימיך וראית ישראל ועובד כוכבים ששפתו שתי קדרות זו אצל זו ולא חשו להם חכמים ומפרשינן התם לא חשו להם חכמים משום צינורא כלומר דלא חיישינן שמא נתזה צינורא מתוך קדרה של עובד כוכבים לקדרה של ישראל איכא למימר דלצינורא דחד יומא לא חיישינן אבל הכא דכל יומי מסתפקי מינייהו חיישינן וכתבו בתוס' שאין לאסור מטעם זה להניח בתיבה

אחת כד של בשר אצל כד של חלב אפילו זמן מרובה דהתם נזהר יפה שלא יפול מזה אל זה אבל הכא לא מסיק אדעתיה ור"ח ז"ל פירש מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי כדא דכמכא בסמוך ממש מי שייבא ליה מילחא לכותחא או לא ואמר ליה אסור דמילחא ודאי משאיב שאיב:

**דחלא מאי**. כלומר מי חיישינן דשאיב וא"ל שרי וכ"כ הר"מ במז"ל בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות ובודאי דלהאי פירושא לא שייך מאי דאמרינן האי איתיה לאיסורא בעיניה [והאי ליתיה לאיסורא בעיניה] אלא שגרסא אחרת היה להם וכ"כ הראב"ד ז"ל בהשגות:

**ההוא בר יונה דנפל לכדא דכמכא וכו'**. יש מי שפירש דכמכא היינו חלב והגוזל היה מלוח אלא שהוא נאכל מחמת מלחו ומש"ה שריא רב חיננא בהדחה בעלמא כדין צונן לתוך צונן שאילו לא היה נאכל מחמת מלחו היה אסור מפני שבולע מן הכמך דהוה ליה חם לתוך צונן וכמ"ד עלאה גבר או היה צריך נטילת מקום וכמו שאפרש לפנינו בס"ד ואפילו למ"ד תתאה גבר היה אוסר מיהת כדי קליפה דאדמיקר ליה בלע כדאיתא בפ' כיצד צולין (דף עו.) א"נ שהכמכא הוא המליח ולא הגוזלא שכמך זה הוא כותח שאמרו עליו בפ' אלו עוברין (דף מב:) דאית ביה תלתא מיא תלתא קורטמי תלתא מלחא אלא דבתר הכי מערבי לה נסיובי דחלבא ומילי אחריני ונקרא כמך והיינו דאמרינן דהאי נאכל מחמת מלחו כלומר אחר שערבו בתוכו החלב ושאר הדברים. וכתב ר"ת ז"ל דאינו נאכל מחמת מלחו דאמרינן היינו בסתם מליחה שבני אדם מולחין לקדרה דכל כה"ג מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו כלומר שאינו נאכל בעוד שמלחו בו וראיה לדבר מדאמר שמואל [דף קיא:] קדרה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח ושמואל לטעמיה דאמר מליח הרי הוא כרותח ובסמוך נמי אמרינן אימליחא ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה ואמרינן נמי אין מולחין אלא על גבי כלי מנוקב ואמרינן נמי דגים ועופות שמלחו זה עם זה אסורין ובפרק גיד הנשה (דף צז:) נמי אמרינן הנהו אטמהתא דאמלחן בגידא דנשיא וטעמא דכולהו משום דמליח הרי הוא כרותח וסתמא במליחה דקדרה משמע ועוד הביא ר"ת ז"ל ראיה לדבריו מדאמרינן בפרק הקומץ רבה (דף כא.) דדם קדשים אי לאו דמעטיה קרא הוה בעי מליחה משום ברית מלח כשאר בשר ופרכינן טעמא דמעטיה קרא הא לא מעטיה קרא הוה בעי מליחה והא אמר זעירי דם שמלחו אינו עובר עליו דם שבישלו אינו עובר עליו. וטעמא דדם שבישלו משום דכיון שנתבשל נפיק ליה מתורת דם ודכוותה נמי מלחו דכיון דמליח כרותח דצלי הרי נשתנה ואינו עובר עליו וכיון שכן היכי תיסק אדעתין דבעי מליחה והא אי מלחי ליה נפק מתורת דם היינו פירכין התם

והרי מליחה דקדשים כמליחה דקדרה היא כדאמרינן התם בהדיא וכן לקדרה אלמא סתם מליחה דקדרה חשבינן לה רותחת וכן נראה מדברי בעל הלכות ז"ל שכתב דשיעור מליחה לקדרה כשיעור צליה ושיעור צליה כדי הלוך מיל ומשמע משום דקי"ל דמליח הרי הוא כרותח דצלי הוא דיהבינן להו חד שיעורא אלמא בהכי חשיב רותח וכ"כ הרב הנשיא אלברגלוני ז"ל דכל ששהה במלחו שעור שהייה לקדרה הוי רותח ומקמי הכי לא וא"ת והא אמרינן בסמוך דדגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין דבעידנא דפלטי עופות בלעי דגים מינייהו אלמא אע"ג דלא שלימה פליטת עופות חשבינן להו רותחין י"ל דכיון דבשהייה דקדרה מיקרי רותח בעוד שמלחו עליו לגבי דגים דרפו קרמייהו מיקרי רותח מקמי [הכי] הילכך נקטינן דכל ששהה שיעור מליחה לקדרה מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו לפי שאין ראוי לאכלו אא"כ מדיחו וכן נמי מליח דקא בעי ליה לאורחא שאפי' אחר שהעביר מלחו מעליו אין דרך לאכלו אלא לאחר שרייה במים הוי כרותח לעולם ואפילו אחר הדחה ותרי הני גווני הוו בכלל אינו נאכל מחמת מלחו:

## דף מא:

**והני מילי חי אבל צלי קליפה בעי**. מלמעלה סביב:

**ואי אית בה פילי**. בקעים והוא צלי לא סגי ליה בקליפה לפי שבולע דרך הבקעים וכולו אסור:

**ואי מתבל בתבלי**. התבלין שנתבשלו עמו מרככין אותו ונוח לבלוע וכשנפל לכותח היה צמא לבלוע ובלע:

**וחי וצלי**. דאמרינן חי היינו צונן וצלי היינו רותח אבל צלי צונן הרי הוא כשאר צונן דעלמא דסגי ליה בהדחה אלא צלי רותח קאמר ואורחא דתלמודא הכי דקרי לצלי רותח צלי סתמא כדתנן בפ' כיצד צולין (דף עה:) סכו בשמן של תרומה אם חי הוא ידיחנו ואם צלי יקלוף את החיצון והתם ודאי צלי רותח קאמר שאין סכין את הצלי אלא בעודו רותח כשצולין אותו על גבי האש ודאמרינן נמי ואי אית ביה פילי [כולו אסור היינו בצלי רותח דאית ביה פילי דאגב פילי] בלע ואי מתבל בתבלין והוי רותח אע"ג דלית ביה פילי כולו אסור [לפי שהתבלים מושכים את הכמכא ומבליעים אותו בכולו וזה שלא כדברי בעל התרומה ז"ל שכתב דאפילו חי דאית ביה פילי כולו אסור] ולא נהירא דצונן ודאי בהדחה בעלמא סגי ליה:

**גרסי' בפרק כיצד צולין** (דף עה:) **איתמר חם לתוך חם דברי הכל אסור**. איסור חם שנפל לתוך היתר חם או בהפך:

**חם לתוך צונן וצונן לתוך חם**. איסור חם שנגע בצונן של היתר או צונן של איסור שנגע בחם של היתר רב אמר עלאה גבר הלכך חם לתוך צונן אסור וצונן לתוך חם סגי ליה בקליפה:

**ושמואל אמר תתאה גבר**. הלכך חם לתוך צונן סגי ליה בקליפה ומיהו קליפה בעי כדאמרינן בסמוך דאמקרר ליה בלע וצונן לתוך חם דינו כחם לתוך חם דאסור ופלוגתייהו דרב ושמואל בשנטלו מן האור אלא שעדיין הוא חם שאילו האחד מהם על האור או האיסור או ההיתר כלהו מודו דכחם בתוך חם דמי:

**תניא כוותיה דשמואל**. חם לתוך חם ואחד מהם של איסור ושניהם ניטלו מן האור אלא שעדיין הם חמין:

**חם לתוך צונן מדיח**. משום דתתאה גבר:

**אלא אימא חם לתוך צונן קולף**. דאע"ג דתתאה גבר קליפה מיהא בעי. וכתב הרא"ה ז"ל בפירוש ההלכות דכי אמרינן צונן לתוך חם אסור ואמרינן נמי דבשר צונן שנפל לתוך חלב רותח אסור היינו דבעי נטילת מקום ומיהו בהכי סגי [ואמר] דהכי איתא התם בפרק כיצד צולין ונראה שלמד מדתנן התם [שם] גבי פסח נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ואמרינן התם [דף עו.] קס"ד בחרס צוננת בשלמא למ"ד עלאה גבר אמטו להכי יטול את מקומו וסובר הרב ז"ל דכיון דלמ"ד עלאה גבר סגי בנטילת מקום ה"נ לדידן דקי"ל תתאה גבר סגי בנטילת מקום בצונן לתוך חלב רותח. ולא נ"ל כן אלא התם מפני שהוא צלי דאין שם רוטב אינו אוסר אלא כדי נטילת מקום ומיהו הצריכו נטילת מקום ולא התירוהו בקליפה מפני שהוא מפעפע ומה שלא אסרוהו כולו היינו מפני שיש בו ששים לבטלו אלא שכיון שנפל למקום ידוע צריך נטילת מקום או שמא כיון שנטף מרוטבו וחזר אליו דומה קצת לרוטב שבקדרה ולפיכך הצריכו בו הכשר אמצעי דהיינו נטילת מקום שהוא יותר מן הקליפה ובר מן דין [דאפילו אין שם ס' לבטלו] משמע דהתם לאחר שסלקו הפסח מעל האור מיירי מדאמרינן התם תא שמע סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים יאכלו ואם של ישראל אם חי הוא ידיחנו ואם צלי הוא יקלוף את החיצון בשלמא למ"ד עלאה גבר אמטו להכי סגי ליה בקליפה דאקורי קא מיקר ליה ובודאי שאם היה על האור לא שייך למימר אקורי קא מיקר ליה אלא לאחר שסלקו מעל גבי האור מיירי ומש"ה לא אמרינן ביה מפעפע לאסור את כולו כיון שהוא צלי ואין שם רוטב אבל היתר צונן שנפל לתוך רוטב של איסור חם וכן בשר צונן לתוך חלב חם כיון דקי"ל דתתאה גבר משמע שכולו אסור ודאמרינן אבל צלי קליפה בעי ופרישנא לה בצלי חם היינו משום דקי"ל דתתאה גבר אבל לרב דאמר עלאה גבר כולו אסור:

**ככר שחתך עליו בשר צלי**. שנתבשל הבשר כמאכל בן דרוסאי אלא שעדיין יוצא ממנו ציר אדום וקאמר דרבא אכיל ולא חיישינן משום מראית העין וקרי ליה חמר בשר כלומר יין הבשר ומשום דבגמרא איכא מאן דאסר ליה כתב הרב אלפסי ז"ל דהלכתא כרבא:

**אין מניחין כלי**. היינו בי דוגי דלעיל [דף קיא:]:

**עד שיכלה**. עד שיהא כל מראה אדמימות נפלט ממנו:

**תרתי ותלת גללי דמלחא**. בין על הבשר בין בתוך הכלי והדם נגרר אצל המלח לשולים:

**ושפי ליה**. כמו (ב"מ דף ס.) השופה יין. קולא"ר בלע"ז כלומר יערה השומן העליון בנחת מכלי לכלי שלא יתערב בו הדם:

**ומיהו** כי שרינן כה"ג דוקא לאחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי וליכא למיחש למוחל הנוטף אלא מפני מראית העין אבל קודם שנתבשל כמאכל בן דרוסאי כיון דדם גמור הוא ע"כ בי דוגי אסור וכיון דאסור א"א לשומן שבתוכו שיהא ניתר וכמו שכתבתי למעלה וכי תימא ואי בשנתבשל כמאכל בן דרוסאי עסקינן היכי מסקינן דלית ליה תקנתא אלא בתרי גללי דמלחא והא בככר שחתך עליה בשר נקיטינן כרבא דאכיל ליה ולא חיישינן למראית העין לא דמי דהתם היינו טעמא לפי שהמוחל בלוע בתוך הככר אבל בכלי שתחת הבשר שהוא עומד בפני עצמו איכא משום מראית העין טפי אע"ג דמדינא ה"נ שרי שכיון שנתבשל כמאכל בן דרוסאי כבר נתמצה כל דם גמור שבו והשאר אינו אלא מוחל בעלמא וכתוב בהלכות גדולות דלא שרי רב אשי אלא בתרי גללי דמלחא או תלת אבל טובא לא שכח המלח מבטל כח השומן והדם מתערב הכל כאחד וכיון שכן נפל בי דוגי בבירא דאנן לא בקיאינן בשיעורא דמילחא דאי רמינן ביה פורתא דילמא לא ממשיך בהדי דמא ואי רמינן ביה טובא דילמא מבטל ליה לכח הדם ומתערב בהדי שומנא:

**והקשה** הראב"ד ז"ל למה השפוד אינו נאסר דהא מכי חיים בשרא דאיב דמא עלויה ובלע ליה שהרי שפוד של מתכת חם מקצתו חם כולו כדאיתא בפ' כיצד צולין (דף עד.) ונמצא שאפילו מה שבתוך הבשר דינו כחם וכי גמיר בשרא למטויה ושביק ליה נמי ליתסר בשרא תירץ הרמב"ן ז"ל דמש"ה שרי דכבולעו כך פולטו כדאמרינן במוליאתא הילכך כל מה שבולע הבשר מן השפוד חוזר ופולט אבל אסור ליתן את השפוד לתוך התבשיל שהשפוד עצמו אסור הוא כ"כ הרא"ה ז"ל ולפי זה אסור לשהות הצלי בשפוד כלל אחר שהעבירוהו מעל האור וכן שמעתי שכתבו להחמיר בכך. ולי אפשר דבשפוד נמי אמרינן כבולעו כך פולטו ואין להחמיר בזה כל כך דדם שבשלו אינו עובר עליו:

**דגים ועופות שמלחן זה עם זה**. כשיעור מליחתן לקדרה אסורים:

**מ"ט דגים רפו קרמייהו ופלטי**. כל דם וציר שלהם ועופות קמיטי צמותים ומקובצים ואין ממהרין לפלוט ובתר דנייחי דגים מלפלוט שכבר פלטו כל צירן עדיין העופות פולטין ולפי שאין הדגים טרודים לפלוט בלעי מדם העופות משא"כ בבשר ובשר שכמו שזה שוהה לפלוט זה שוהה לפלוט ואיידי דטריד למפלט לא בלע וכי תימא א"כ היאך מולחין שתי חתיכות אחת גדולה ואחת קטנה זו עם זו דהא ודאי קטנה גומרת לפלוט דמה קודם שתגמר הגדולה לפלוט ובתר דנייחא קטנה בלעה מפליטתה של גדולה ותאסר כדגים מעופות. לאו קושיא היא שאע"פ שהיא גומרת פליטת דמה קודם פליטת דמה של גדולה אפ"ה עדיין היא פולטת ציר וכל שהיא טרודה לפלוט אפילו ציר אינה בולעת ודגים היינו טעמא דאסירי לפי שכבר יצא כל דמן וצירן ועדיין העופות פולטין דם. ומדאמרינן אסורין סתמא משמע דאסורין לגמרי ולית להו תקנתא במליחה וכי תימא אמאי לא איכא למימר לפי שאין המלח מפליט כל הדם שבחתיכה שכבר כתבו הגאונים ז"ל דשיעור מליחה כדי הלוך מיל [ואנו] רואין שהמוחל היוצא מן הבשר אחר שיעור זה יותר מאדים מן הראשון הילכך ודאי אין מליחה באה אלא להוציא הדם שעל פני הבשר והסמוך לו הא לדם הבלוע בחתיכה לא חיישינן דהוה ליה דם האיברים שלא פירש דשרי וזהו דעת הרמב"ם ז"ל ולפיכך הוא מצריך שלא לתת הבשר בקדרה עד שיהו המים רותחים שאח"כ אין מפליטין אדרבה חולטין הבשר ומונעין הדם שלא יצא ואעפ"כ צריך למלחו כדי שיצא הדם שעל שטח הבשר והסמוך לו דאי לא חיישינן שמא קודם שתרגיש הבשר בחום המים תפלוט מן הקרוב לשטחה הילכך דגים שבולעין דם דאתי מעלמא כיון שאין המלח מוציאתו אסור ואין סברא זו נכונה דהא אמרינן באומצא דאסמיק ביעי ומוזריקי דחתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי דאלמא המלח מוציא אפי' הדם שבתוך החוטין ואע"פ שאחר שיעור המליחה המוחל מאדים איכא למימר דקים להו דבשיעור מליחה יוצא כל מה שהוא דם גמור והשאר מיחל אדום הוא שיוצא ומותר ועוד נ"ל שלא רצו חכמים להחמיר בדבר כל כך כיון דקי"ל דדם שמלחו אינו עובר עליו וכי תימא א"כ דגים שמלחן עם עופות יחזרו אחר מליחה להיתר הראשון איכא למימר שאין המלח מפליט אלא דם המובלע באברים מעצמן אבל דם הבא ממקום אחר אין המלח מפליטו ולפ"ז יש להזהר שלא להניח בשר תפל אצל בשר מליח בעוד שמלחו עליו אע"פ שדעתו למלוח התפל לאחר מכן לפי שהתפל כיון שאינו טרוד לפלוט בולע הדם שפולט המלוחה והוה ליה דם הנבלע הבא ממקום אחר שאינו נפלט ע"י המלח לגמרי אבל הרב רבינו יונה התיר ואמר דלא דמי לדגים דהתם הוא שאין בהם דם מגופם אלא אותו שבלעו ולפיכך אין כח במלח להפליטו אבל חתיכה זו שדמה בתוכה כשם

שהמלח מפליט דם של גופה כך הוא מפליט דם הנבלע בה ממקום אחר ומ"מ אפילו לפי סברא זו כל שנמלח ויצא מידי דמו והודח אין מניחין אותו אצל בשר אחר בעוד שמלחו עליו ופולט דם לפי שזה בולע דם פליטת האחר ושוב אין לו תקנה במליחה וכן יש להזהר שלא להניח בשר שנמלח ופלט כל דם וציר שבו בין שמלחו עליו בין שאין מלחו עליו אצל בשר מליח שלא יצא מידי כל דמו דכיון שכבר פלט כל דם וציר שבו שוב אין טרוד לפלוט ובולע וכן יש להזהר שלא למלוח בשר בתחלה עם בשר שנמלח כבר אע"פ שאותו בשר פולט ציר עדיין כל שיש לחוש שתגמר פליטת ציר הראשון קודם פליטת דם האחרון דכי נייח מלפלוט ציר בלע מדמא דאידך כדגים ועופות אלא שבתוספות התירו [לדעת הר"ר יוסף מאורלינ"ש] ואמרו דלא דמי לדגים דהיינו טעמא דאסירי לפי שאין העופות פולטין כלום מדם וציר עד שפלטו הדגים דמן וצירן לגמרי וכבר נדבקו חלקי הדגים קודם שיתחילו העופות לפלוט כלל ולפיכך אין הדם הנבלע בדגים יוצא ע"י מליחה וזהו שכתוב במקצת נוסחאות דבתר דנייחי דגים פלטי עופות כלומר שאין העופות מתחילין לפלוט עד שהדגים נחים מכל פליטתן אבל כאן שהבשר הזה בתחלה היה פולט ציר ומתוך כך חלקיו רפים אף כשנגמרה פליטת הציר לאלתר נכנס בה בליעת הדם ולא נדבקו חלקיו עדיין ומש"ה כבולעו כך פולטו ע"י המלח ושרי וזו סברא בלא ראיה דמאי דאמרינן בתר דנייחי דגים לאו למימרא דלא פלטי עופות עד דנייחי דגים אלא לומר דבתר דנייחי דגים אכתי פלטי עופות ובקצת נוסחי נמי ליתיה להאי לישנא אלא ה"ג דגים רפו ועופות קמיטי בעידנא דפלטי עופות בלעי דגים ולפיכך נראה דכל שנגמרה פליטת ציר דהיאך מקמי פליטת דם דאידך אסור אלא שר"ת ז"ל מיקל בכל זה ואומר שאין הדם נבלע בחתיכה אחרת במליחה כל שנמלחו בכלי מנוקב דדם משרק שריק ודרך הנקבים יוצא כולו ואינו נבלע כלל בחתיכה ודוקא בדגים הוא דאסרינן משום דרפי קרמייהו אבל בשר אחר לא ולא נהירא דהא [דף קיג.] רב ששת מלח גרמא משום דילמא פליט האי ובלע האי כדאיתא בסמוך אע"ג דלא שמעינן ליה דפליג בדמא משרק שריק ואע"ג דאסיקנא דלא שנא ובין חדא ובין תרתי שרי היינו משום דאיידי דטריד למפלט לא בלע אבל היכא דלא פליט ודאי בלע:

## דף מב.

**והרב** ר"י ז"ל היה אומר דאפילו בשר שנמלח ועומד עם מלחו לאחר פליטת דם וציר אסור לפי שיש על פניו טיחת דם שנפלט וכן המלח מלוכלך בדם הפליטה וחוזר הוא ובולע מחמת חום המלח לפיכך צריך להזהר להדיח הבשר קודם גמר פליטת ציר וכתב

הרשב"א ז"ל שהוא מקובל ממנו ז"ל דפליטת ציר בשר כשתים עשרה שעות ומ"מ אין ספק שאפילו עמד במלחו יותר משיעור זה בקליפה סגי ליה דדם משרק שריק ואינו מפעפע. והאי אסורין דאמרינן איכא מ"ד דדוקא דגים הוא שנאסרין אבל עופות ודאי שרי דליכא למימר דילמא בתר דפלטי עופות דמן לגמרי הדרי ובלעי מדם הנבלע בדגים ושוב אין ניתרין במליחה מפני שהוא דם הבא ממקום אחר דהא אכתי פלטי עופות ציר וכל דפלטי אפי' ציר לא בלעי דם אלא ודאי הדגים בלבד הוא שנאסרים וכן פי' רש"י ז"ל אבל בתוס' כתבו דעופות נמי אסורין ולישנא דייק כוותייהו דכיון דאמרינן אסורין סתמא דאתרוייהו קאי אלא שדחו סברתם מן הטעם שכתבתי ול"נ דברי התוס' עיקר דכי אמרינן דכל שהוא טרוד לפלוט אפילו ציר לא בלע היינו דלא בלע דם משום דמשרק שריק דמשריותא דמליחה הוא דגמרי הכי אבל דגים שנאסרו ונעשו נבלה כיון דקי"ל דמליח הרי הוא כרותח היאך אפשר שלא יאסרו העופות מפני פליטת שמנונית שלהם הא ודאי הוו להו כנבלה דאמליחא בהדי שחוטה דמסקי בסמוך לאיסורא. כתבתי זה תחלה על דרך דעת הראשונים בחתיכה עצמה נעשית נבלה אבל אחר שנתחדשה לי סברא דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא דרך בישול כבשר בחלב וכמו שאכתוב למטה בהלכות טפת חלב מעתה אין מכאן הכרח לאסור העופות אבל ראוי להתירם מן הטעם שכתבתי ומה שאמרו דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין ולא אמרו דגים שמלחן עם העופות אסורין משום דאי הכי הוה משמע אפילו דגים מלוחים ועופות תפלין דהכי מפרשינן לקמן הא דתניא דג טהור שמלחו עם דג טמא ובכה"ג אפילו הדגים היו מותרין וכדמוכחא ההיא:

**רב מרי בר רחל אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה**. ובשר נבלה גם כן היה מלוח אתא לקמיה דרבא משום דאע"ג דפשיטא דנהי דאמרינן כל היכא דטריד למפלט לא בלע ה"מ דם דשריק אבל ציר מיהא בלע אכתי מספקא ליה שמא ציר היוצא ע"י מליחה זיעה בעלמא הוא ורבא פשיט ליה מדכתיב הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפן שלהן דהטמאין רבויא הוא ומרבינן מיניה צירן והיינו היוצא במליחה דאי בבשול היינו רוטבן אלא ציר במליחה ורוטב בבישול וכי תימא לרוטבן איצטריך ואכתי צירן מנא לן ליתא דרוטב בבישול פשיטא דאסור ואוסר דהיינו טעם כעיקר אלא ודאי לצירן איצטריך והאי קרא דהטמאים בשרצים כתיב ואפשר דליכא למגמר מיניה לשאר איסורין דמה לשרצים שכן מטמאים בכעדשה ובגמ' בפ' העור והרוטב (דף קכ:) מפרשינן מהיכא קי"ל אלא דהכא לא איכפת לן כיון דודאי אתרבי לן והכי הוה אורחא דתלמודא:

**דג טהור שמלחו עם דג טמא מותרין**. לאו בנוגעין זה בזה עסקינן אלא שעומדין בסמוך בכדי שפליטה של זה נוגעת בזה:

**והוא שיהיה טהור מליח וטמא תפל**. דהשתא טמא לא פליט מידי:

**אבל אם היו שניהם מלוחים אסורים**. דטמא פולט ציר וטהור בולע וציר דג טמא אע"ג דמדאורייתא לא מיתסר כדמוכח בפ' אין מעמידין (דף מ.) מדרבנן מיהא אסור ואין צריך לומר שהיה טמא מליח וטהור תפל שהוא אוסר משום דטמא מליח פולט ציר וציר זה שהוא רותח מחמת מלח נבלע בטהור ואוסרו ואע"פ שהטהור אינו מליח כ"כ מחמת בליעתו שלא יהא נאכל מחמת מלחו ולעיל אמרינן דלא אמרינן מליח הרי הוא כרותח אלא כשאינו נאכל מחמת מלחו היינו לומר שאין הבשר רותח אבל מ"מ ציר זה הטפל עליו רותח הוא ונבלע בו ומיהו הבשר צונן חשבינן ליה דמש"ה אמרינן טהור מליח וטמא תפל מותר שאע"פ שנבלעין בתוכו טפות רותחות מן הטהור אעפ"כ אינו מתחמם כל כך עד שיפלוט ומיהו משמע [דטמא מליח או שניהם מלוחים] דבקליפה סגי דבכל איסור שע"י מליחה סגי ליה בקליפה וכן דעת הרא"ה ז"ל אבל דעת הרמב"ן ז"ל מחמיר ואומר דהכא כוליה חיים מרוב טפות מלוחות שהם חמות בעצמן ויותר נ"ל דברי הרא"ה ז"ל ומיהו הוא ז"ל מצריך נטילת מקום ואמר דבפסחים (דף עה:) מוכח בהדיא דברותח דצלי בעינן נטילת מקום ואיני מודה לו בזה דהתם שאני דנטף מרוטבו וחזר אליו שדנו אותו בדין אמצעי וכמו שכתבתי למעלה אבל בצלי לא בעינן אלא קליפה בלחוד ומיהו הכא אפשר דכיון דציר זה יצא מן הטמא ועמד בעינו ונבלע אח"כ בטהור ה"ל כנטף מרוטבו על החרס וחזר אליו דבעינן נטילת מקום:

**אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה יפה** [**ומדיחו**]. כתב הרמב"ן ז"ל מדיחו יפה יפה שתי הדחות במשמע אחת בכלי מנוקב להעביר המלח ואחת בכלי שאינו מנוקב להעביר טפות דם שעליו וכן מולחו יפה יפה הרבה מליחות במשמע משני צדדין ומתוכו בדבר שמבשלין כולו כאחד:

**הא דחלליה בי טבחא**. רב הונא דלא בעי הדחה ברישא בדחלליה בי טבחא כל רחיצה בבשר מתרגמינן חלול וכי קתני במתני' מדיח ומולח בדלא חלליה בי טבחא. והדחה ראשונה צריכה להעביר דם שעל פני הבשר שאין המלח מפליט בחומו אלא דם שבתוך הבשר שהוא לח אבל לא מה שנתיבש על פניו ולפיכך אם לא ידיחו אותו בתחלה יש לחוש שמא לאחר שינוח הבשר מלפלוט דם וציר יהא ניתך הדם ויבלענו כ"כ הרא"ה ז"ל ולפ"ז לא אתי שפיר מה שכתבתי למעלה בשם הר"ר יונה ז"ל שצריך להזהר שלא להניח הבשר במלחו בכדי שיפלוט כל דמו וצירו וכיון שמסלקין אותו קודם לכן ומדיחין

אותו לאחר מליחה למה צריך להדיח קודם מליחה מן הטעם שכתבנו לפיכך נ"ל דהיינו טעמא דמדיח בתחלה כדי שיתרכך הבשר ויצא דמו ע"י מליחה שאם יהא נקרש על פניו לא יהא כח במלח להוציא דמו וטעמא דמדיח אחר מליחה כדי להדיח לחלוחית הדם שעל פני הבשר הבא שם מפליטתו:

**רב דימי מנהרדעא מלח במלחא גללניתא ומנפיץ לה.** יש מפרשים שלא היה מדיחו אלא מנפץ המלח ודוקא גללניתא דהיינו מלח גסה אבל דקה לא לפי שאינו מתנפץ יפה והראב"ד ז"ל פירש שמי שאינו מולח במלחא גללניתא צריך להדיחו בכלי מנוקב יפה יפה כדי שלא יחזור ויבלע בו הדם הנבלע במלח שהוא נמחה עכשיו במים ורב דימי מנהרדעא דמלח במלחא גללניתא ומנפץ לה ואחר כך מדיח אפילו בכלי שאינו מנוקב דאין כאן אלא טפת דם שעל פניו ואינה כדי לאסור את הבשר דצונן הוא ופורתא בטיל לגמרי ולענין המלח עצמו שמולחין בו מסתברא דשרי דאי לא הרי אנו רואין לעיל שהמלח ניתך על הבשר ונותן טעם בו והיה ראוי לאסרו אלא ודאי משמע דשרי ואומר הרמב"ן ז"ל דטעמא לפי שהדם נשרף במלח ומיהו דוקא בדם הוא דאמרינן הכי אבל בשומן איסור ובצירו לא:

## דף מב:

**אין מחזיקין דם בבני מעים.** אינם בחזקת דם ליאסר אם לא נמלחו:

**הדרא דכנתא.** דקין שסביב הכנתא אינטרי"ל בלע"ז:

**מעיא.** קיבה או כרם ושאר הדקין:

**וכרכשא.** טבחיא אבל הלב והריאה והכבד וכנתא גופא יש בהם דם וצריכין מליחה:

**ודקדק** הרמב"ן ז"ל מדאמרינן אין מחזיקין דם בבני מעים ולא אמרינן אין דם בבני מעים דדוקא מסתמא הוא דלא מחזקינן הא אסמיק חיישינן ובעי מליחה וכתב ר"ת ז"ל שהכרס אינו בכלל מעים ומחזיקין בו דם שהרי אמרו במחט שנמצאת בעובי בית הכוסות שאם אין עליה קורט דם בידוע שהוא לאחר שחיטה ולדידי מהא לא איריא דאנן הכי קאמרינן שמתוך שדמן מועט אין צריכין מליחה לפי שאותו דם המועט שבהן אינו פורש מהן בבישול והוה ליה דם האיברים שלא פירש ושרי אבל לא שלא יהא דם בהם כלל שאפילו בדקין הדבר נראה לעין שיוצא מהם דם ע"י חבורה. וכנתא גופא דכתיבנא דצריכה מליחה ובמליחה שריא היינו לדין הגמרא אבל בדברי הגאונים ז"ל נמצא שגזרו עליה ואסרוה אלא לצלי וכן כתוב בהלכות גדולות כנתא גופא אסירא משום שורייקי קטיני דאית בה ואע"ג דחתכה פורתא פורתא ומלחה אסירא [לא שנא דתורא ול"ש דכל

קנינא]. וכתבו בתוס' דכי אמרינן דאין מחזיקין דם בכרכשא והדרא דכנתא היינו בגופן אבל בשמנן ודאי יש בהם דם ולפי זה טוב למלוח אותן מצד השומן קודם שיהפכו אותן כיון דמשום שומן הוא דבעו מליחה. ויש מי שאומר שאסור למלוח בני מעיים הללו שאין בהן דם עם הבשר משום דפליט ובלעי מינייהו דהא נייחי דלית בהו מידי למפלט וכדאמרינן בדגים ועופות ואין זה נכון שאע"פ שאין בהם דם ציר מיהא אית בהו וכבר כתבתי למעלה שכל זמן שהבשר טרוד לפלוט ציר אינו בולע דם ולא עוד אלא שיש לומר דהני כיון דלית בהו דמא לא [בלעי] אלא משרק שריק ליה ואזיל בהדי מלחא וכן כתבו חכמי הצרפתים ז"ל וכן הדעת מכרעת:

**אין מניחין בשר מליח אלא ע"ג כלי מנוקב**. מדקאמר אין מניחין ולא אמר אין מולחין משמע דלא מיבעיא שאסור למלוח בשר בכלי שאינו מנוקב אלא אפילו להניחו שם אסור ומיהו מסתברא דהיינו דוקא כשיצא מידי כל דמו ועדיין לא הודח לפי שיש לחוש שיבלע מן הדם שעל פניו דאע"ג דאכתי פליט ציר ליכא למימר דאיידי דטריד למפלט לא בלע כדאמרינן בסתם מליחה לפי שכאן הדם מתכבש תחתיו כיון שהכלי אינו מנוקב ובכה"ג ודאי בלע אע"ג דפליט ציר וכיון דבלע אין לו תקנה במליחה שאין המלח מוציא דם הבא ממקום אחר כל שאינו מוציא דם של עצמו אבל אם הניחו בכלי שאינו מנוקב קודם שיצא מידי דמו אפילו תאמר שבלע הבשר מדם שפלט כשיחזור וימלחנו בכלי אחר [שהוא] מנוקב יפליטנו המלח כשם שהוא מפליט דם של עצמו כמו שכתבתי למעלה בשם הר"ר יונה ז"ל:

**דילמא פליט האי ובלע האי**. שאי אפשר לשתיהן לגמור פליטתן כאחת וכשנגמרה האחת בולעת מן האחרת:

**אלא לא שנא**. דכל היכא דטריד לפלוט אפילו ציר לא בלע דם ומסתמא קודם שגמרה האחת לפלוט צירה גמרה האחרת לפלוט דמה לגמרי:

**הרי זה מכביד את הבשר**. שבשעת שחיטתה היא טרודה להוציא [דם] וכששובר מפרקתה מתוך צרתה אין בה כח להתאנח ולהוציא דם והיא נחה ושוקטת והדם נבלע באיבריה ומכביד הבשר ונמצא גוזל את הבריות כשהוא מוכרה במשקל והוא שוקל הדם:

**ואיבעיא לן הואיל ומבלע דם באיברים מי שרי למיכל מיניה באומצא או לא**. זו היא גרסת הרב אלפסי ז"ל וה"פ כיון דמבלע דם באיברים והדם פורש ממקום למקום הוה ליה כדם האברים שפירש דאסור או דילמא דכה"ג לא מיקרי פירש ולפי גירסא זו דוקא באומצא דהיינו חי בלא מליחה הוא דמיבעיא לן אבל בצלי אי נמי לקדרה ע"י מליחה

פשיטא דשרי דנורא שאיב ליה ומליחה מפיק ליה שאע"פ שאין לו כח להוציא דם הנבלע הבא ממקום אחר מוציא הוא את זה. אבל רש"י ז"ל לא גריס לאומצא אלא גריס למיכל מיניה שרי או דילמא למיכל מיניה אסור ולפי גירסא זו אפילו לצלי ועל ידי מליחה מיבעי לן דדילמא שוב אינו יוצא ואסור ולא נהירא דאם איתא דאין לו תקנה כי היכי דאמר גוזל את הבריות הול"ל מאכיל דם את הבריות דחמיר טפי אלא ודאי משמע דלצלי אי נמי לקדרה שרי ולאומצא בלחוד הוא דקא מבעיא ליה אי שרי או לא דאפילו תמצי לומר אסור לא הול"ל מאכיל דם את הבריות דמיכל באומצא לא שכיח:

**גרסינן** בגמרא [דף קיד.] המבשל במי חלב פטור משום דמי חלב אינו כחלב וכתבו בתוס' דה"מ מדאורייתא אבל מדרבנן מיהא אסור דהא כותח הבבלי משום נסיובי דחלבא דאית בה מתסר כדאיתא בפ' אלו עוברין (דף מב.) ואע"פ שאין זו ראיה דמי חלב לאו היינו נסיובי דחלבא מסתברא כוותייהו:

**מתני' בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה אסור לבשל ואסור בהנאה.** איסור הנאה נפקא לן בגמרא [דף קטו:] מדכתיב לא תבשל שלשה פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בישול:

**בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה מותר לבשל ומותר בהנאה.** דאין בו משום בשר בחלב כדיליף בגמ' [דף קיג:] ובאכילה מיהת אסור משום איסור טמאה:

**פרט לחיה ועוף ובהמה טמאה.** גדי פרט לעוף שאינו בהמה גדי פרט לחיה שאינה בהמה ואע"ג דחיה בכלל בהמה אתא קרא יתירא ומעטיה. גדי ולא בהמה טמאה אבל בהמה טהורה דלאו גדי כגון פרה ורחל אתרבי מקראי כדתניא [הוא במשנה דף קיג.] בגמרא נאמר לא תאכלו כל נבלה ונאמר באותו פסוק עצמו לא תבשל גדי בחלב אמו משמע כל שנוהג בו איסור נבלה יש בו משום בשר בחלב:

**קיבת עובד כוכבים ושל נבלה הרי זו אסורה.** קיבה היינו חלב קרוש שבתוך הקיבה וקאמר דאסורה משום דכגוף הבהמה חשבינן לה:

**ושל נבלה.** בגמ' פריך אטו דעובד כוכבים לאו נבלה היא:

**המעמיד בעור של קיבה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה.** קמ"ל שאע"פ שעור הקיבה מעמיד החלב לא מיתסר בכל דהו אלא הרי הוא כשאר איסורין בנותן טעם:

**כשרה שינקה מן הטרפה וכו' מפני שכנוס במעיה.** ולא חשיב כגופה ובגמרא פרכינן מינה אריסא דקתני קיבת העובד כוכבים ושל נבלה אסורה אלמא כגופה דיינינן לה:

**גמ' אטו קיבת עובד כוכבים לאו נבלה היא אמר שמואל חדא קתני.** ומשום נבלה קא אסר לה:

**ומי אמר שמואל הכי**. דקיבת נבלה מתסרא אלמא כגופה דמיא והאמר שמואל מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותן בעור קיבת נבלה הא קיבה גופה שריא משום דמעלמא אתיא ולאו כגופה דמיא. והקשה הר"ר יהוסף הלוי ז"ל אמאי איצטריך שמואל למימר בעור קיבת נבלה אפי' עור כשרה נמי תיתסר משום בשר בחלב ותו קשיא ליה היכי מיתסרא בכל דהו ליטעמיה קפילא וליהוי בנותן טעם וניחא ליה ז"ל אי משום בשר בחלב לא הוה מיתסר אלא בנותן טעם כדתנן במתני' המעמיד בעור קיבה אם יש בה בנ"ט אסורה ומשום עור קיבת נבלה נאסרת בכל דהו דכיון דאוקומי קא מוקים לא בטיל אבל משום בשר בחלב ליכא למימר הכי דכל אימת דלא יהיב טעמא לאו בשר בחלב הוא אלא האי באפיה קאי והאי באפיה קאי ולזה הסכים הר"ם במז"ל בפ"ג מהלכות מאכלות אסורות מכלל דס"ל ז"ל דבאיסורין הללו הולכין אחר נותן טעם אלא דהכא אסור משום דאוקומי קא מוקים אבל אחרים אומרים דבכל דבר של עובדי כוכבים לא הלכו בו אחר נ"ט כדי שלא יפרוצו ואכתוב עוד בזה במסכת ע"ז בס"ד:

**לא קשיא כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה** . [כי קאמר שמואל חדא קתני לתרוצי למתני' איירי בדינא דקודם חזרה וכי אמר מפני מה אסרו גבינותם אמר לה אליבא דהלכתא דבתר חזרה]:

## דף מג.

**מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים**. דאע"ג דלאו מגופה היא אפ"ה אסורה דאפילו פירשא דבהמת עבודת כוכבים אסור כדמפרש התם דניחא ליה בנפחיה אבל קיבת נבלה דלא מגופה שריא ומש"ה איצטריך שמואל למימר שמעמידין אותה בעור קיבה הא קיבה שריא ומתני' דמתרץ לה שמואל דה"ק קיבת עובד כוכבים נבלה נשנית קודם חזרה ושוב לא זזה ממקומה ובגמ' פרכינן נמי סיפא דמתני' דקתני כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה וכו' דמשמע דלאו כגופה דמי אלישא דמתני' דקתני דקיבת עובד כוכבים אסורה ומשנינן לה כה"ג דרישא קודם חזרה וסיפא לאחר חזרה דאליבא דהלכתא קיבה לאו כגופה חשיבא:

**והלכתא** אין מעמידין בעור קיבת נבלה ובקיבת שחיטת עובד כוכבים ובקיבת כשרה שינקה מן הטרפה מעמידין וכ"ש בקיבת טרפה שינקה מן הכשרה מאי טעמא דחלב המכונס בתוך הקיבה פירשא בעלמא הוא כך הגירסא ברוב הנוסחאות וכתבה הרב אלפסי ז"ל וקשיא טובא היכי אמרינן דמעמידין בקיבת כשרה שינקה מן הטרפה דהא מתני' קתני בהדיא קיבתה אסורה ואוקימנא לה בגמ' לאחר חזרה תירץ ר"ת ז"ל דכי

קתני קיבתה אסורה היינו בצלול דכיון דמן הטרפה בא ועדיין הוא צלול לאו פירשא בעלמא הוא ואסיר והא דשרינן הכא להעמיד בקיבת כשרה שינקה מן הטרפה היינו דוקא בקרוש שכיון שנקרש יוצא מתורת חלב והוי פירשא בעלמא וסתמא דמילתא הכי הוא שאין מעמידין אלא בקרוש וסיפא דקתני טרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת אפילו בצלול קאמר דלאו גופה הוא וכ"ש בקרוש דשריא דפירשא בעלמא הוא ולפי זה הא דתניא לעיל קיבה שבישלה בחלבה אסורה מתוקמא אליבא דהילכתא בצלול ואין זה דעת הרב אלפסי ז"ל שהוא כתב עלה דההיא ברייתא דאתיא אליבא דמשנה ראשונה אבל למשנה אחרונה קיבה שבישלה בחלבה מותרת אלמא ס"ל ז"ל דאליבא דהלכתא שריא אפילו בצלול והרמב"ן ז"ל נדחק להעמיד דבריו ואין מה שכתב בזה מחוור כלל אלא עיקרן של דברים שלשון זה אינו מעיקר גמרא אלא תוספת ראשונים פוסקי הלכות הוא ואינו מכוון בנוסחאות ובמקצת נוסחאות כתוב הלכתא אין מעמידין בעור קיבה אלא בקיבת נבלה ובקיבת טרפה שינקה מן הכשרה ולא בקיבת כשרה שינקה מן הטרפה דהיינו טעמא דחלב הכנוס בבהמה לאו כבהמה שנמצא בה דיינינן ליה אלא הרי הוא כמונח בקערה ודינו כמקום שבא משם ודין חלב גמור יש בו לכל דבר. ומאי דאמרינן עלה בפרק אין מעמידין (דף כט:) דפירשא בעלמא הוא לאו למימרא שיהא כפרש דהא אסרינן ליה בהדיא בתר חזרה דקתני כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה אלא הכי קאמרינן שפורש מגופה ואינו כגופה ומש"ה כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה וטרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת:

**סליק** פירקא בהלכות

**תנן** בפרקין [דף קח.] טיפת חלב שנפלה בחתיכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה נער את הקדרה אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה הרי זו אסורה וגרסינן עלה בגמרא אמר רב כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה ופירשו בתוס' דרב פירושי מפרש למתני' וממתני' הוא דקא מפיק דחתיכה עצמה נעשית נבלה דהכי קתני טיפת חלב שנפלה על חתיכה שהיתה עומדת בקדרה למעלה מן הרוטב אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה ותרתי קמ"ל חדא שכל אותה חתיכה מצטרפת לבטל הטיפה לפי שהיא נכנסת ומתפשטת בכולה דאע"ג דחם בחם באיסור שאינו שמן שיהא מפעפע כל שאין בו רוטב אינו אוסר יותר מכדי קליפה. ה"מ בחום של צלי וכיוצא בו אבל חתיכה זו כיון שעומדת בקדרה מתוך שיש בה הבל ולחות האיסור מתפשט בכל החתיכה וקמ"ל תו דדוקא אותה חתיכה אסורה אבל שאר החתיכות מותרות אא"כ נער את הקדרה והיינו דקתני סיפא

נער את הקדרה אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה אסורה כלומר שאם נער את הקדרה אחר שאותה חתיכה קבלה טעם מן הטיפה בכה"ג אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה לשאר חתיכות שבקדרה אסורה דחתיכה עצמה נעשית נבלה ובעינן ס' כנגד כולה והיינו דאמר רב חתיכה עצמה נעשית נבלה ובשנער את הקדרה ומיהו מאי דקאמר ואוסרת כל החתיכות משום דמין במינו לא בטיל סברא דנפשיה היא דס"ל כר' יהודה דאמר הכי ולאו פירושא דמתני' דהא בהדיא קתני דאם יש באותה חתיכה בנותן טעם כל הקדרה אסורה הא ליכא נותן טעם כל הקדרה שרי דמתני' רבנן היא דסבירא להו דאפי' מין במינו בטיל ומתני' דפרק גיד הנשה נמי הכי מוכחת דתנן התם [דף צו:] גיד הנשה שנתבשל בין הגידין בזמן שמכירו בנותן טעם וכיון דאזלינן ביה בתר נ"ט לשאר גידין אלמא דנדן במינו בנותן טעם. ושמעינן ממתני' להאי פירושא שאיסור לח שנפל בחתיכה שהיא עומדת חוץ לרוטב שהאיסור מתפשט בכל החתיכה אבל אינו יוצא מחתיכה לחתיכה דאי לא תימא הכי אפילו בלא נער את הקדרה הוי מצי למתני דאם יש בנ"ט מן החתיכה באותה קדרה אסורה והיינו דאמרינן בגמרא אילימא לא נער כלל ולא כסה כלל מבלע בלע מפלט לא פליט דמשמע שאין איסור נפלט מחתיכה לחתיכה כל זמן שלא נער והא ודאי לא נהירא דמ"ט נימא שיהא האיסור מתפשט בכל החתיכה ואפילו גסה כמה ולא יהא יוצא מחתיכה לחתיכה ואפילו בדקה שבדקות הא ודאי לא מסתבר ועוד שאפילו נאמר כן דמילתא פסיקתא היא שאין האיסור יוצא מחתיכה לחתיכה לעולם מכל מקום היא עצמה פולטת מגופה לתוך החתיכה הסמוכה לה ותאסור בפליטתה כיון דס"ל חתיכה עצמה נעשית נבלה. ותירצו בזה דאפילו למאן דאמר חתיכה עצמה נעשית נבלה אינה אוסרת אלא במקום שהאיסור עצמו יכול להתפשט לפי שבכל מקום שהאיסור וההיתר מתפשטין יחד חשבינן אף פליטת ההיתר כפליטת האיסור כיון שהוא מתערב עמו אבל במקום שאין האיסור יוצא [אין] ההיתר לבדו אוסר דאי לא תימא הכי רותח דצלי שאנו מתירין בקליפה נימא שאותה קליפה נעשית נבלה ואוסרת הסמוכה לה ושניה לשלישית וכן לעולם אלא ודאי היינו טעמא שכיון שאין בליעת האיסור מתפשט אלא כדי קליפה מוחל של היתר היוצא מאותה קליפה אינו אוסר הסמוך לו וזהו טעם הכשר מליחת בשר שאע"פ שהמלח בולע מדם ונעשה חתיכת נבלה והמלח נותן טעם בבשר אפ"ה אין הבשר נאסר בכך כיון שאין הדם האוסר נבלע בבשר דאיידי דטריד למפלט לא בלע זהו דעת רבינו יצחק ז"ל. אבל אינו מחוור דכיון דקיימא [לן] דחתיכה עצמה נעשית נבלה ואפשר לסוחטו אסור כלומר שאפילו היה אפשר לאיסור שיסחט ויצא מחתיכה זו אפ"ה החתיכה אסורה דרב הכי ס"ל וכמו שיתבאר בסמוך בס"ד כיון

שכן הרי כל מה שחתיכה זו של היתר פולטת איסור גמור הוא דהא [אמרינן אפילו היה] אפשר לאיסור שיסחט מן ההיתר אפ"ה אסור וכיון שהוא כגוף האיסור למה לא תאסור חברתה בפליטתה ומה שהביאו ראיה מן המליחה איכא למימר שהדם נשרף וכלה בתוך המלח לגמרי וכן מה שהביאו ראיה מן הצלי נראה לי דכיון דחתיכה עצמה נעשית נבלה מבשר בחלב למדנו כמו שאפרש לפנינו בס"ד אין אומרים כן אלא דומיא דבשר בחלב דרך בישול ואין בבשר בחלב קליפה מן התורה דדרך בישול אסרה תורה בדוקא ובהא נמי סליק פירוקא למלח של מליחה שלא יאסור ומאי דאמרינן לקמן בגמרא [דף קח:] מבלע בלע מפלט לא פליט דאלמא כל שלא נער אין החתיכה אוסרת חברתה מחמת פליטתה ה"מ למאן דס"ל אפשר לסוחטו מותר דכיון שכן אין חתיכה זו שקבלה טעם מן החלב נידונית כחתיכת בשר אסור אלא כחלב שקבלה טעם ממנו ומש"ה מקשינן דמבלע בלעה מפלט לא פלטה פליטה אוסרת לפי שהחלב שבה אפשר שאינו יוצא מחתיכה לחתיכה ואפילו הוא יוצא ממנה הוה ליה מין בשאינו מינו וא"א שתאסור כל החתיכות כולן מפני שהן מינה אבל למאי דמסקינן אפשר לסוחטו אסור אפשר דאפילו בשלא נער כלל [ולא כיסה כלל] אמרינן דכיון שגוף היתר של חתיכה זו נעשה איסור אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה כיון שכולן עומדות בקדרה שיש בה הבל וליחות ולפיכך נראין דברי רש"י ז"ל דרב הכי מפרש לה למתני' טפת חלב שנפלה על חתיכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה כלומר הקדרה כולה מפני שחתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כולן מפני שהן מינה דאע"ג דמתני' דלעיל דבפרק גיד הנשה מוכחא דמין במינו בנותן טעם משום דרב ס"ל כר' יהודה דאמר מין במינו במשהו קאמר דתנא הכא הכי סתים לן מדפסיק ותני אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה כלומר הקדרה כולה ואפילו כמה והיינו דאמרינן עלה בגמ' א"ל מר זוטרא לרבינא מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כר"י דאמר מין במינו לא בטיל לימא פליגא דרבה אדרב דאמר רבה קסבר ר"י כל מין ומינו וד"א סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו כלומר מין איסור שנתערב במינו ושאינו מינו דהיתר סלק את מינו כמי שאינו [שאינו] מועיל לו לבטל האיסור דמין במינו לא בטיל ולא תוספת הוא שיהא נוסף עליו להיות שניהם איסור כדי שלא יוכל שאינו מינו לרבות עליו ולבטלו אלא סלקהו כאילו אינו כאן וירבה שאינו מינו של היתר על האיסור ויבטלנו והכא נמי הרי יש כאן רוטב לבטל את כל החתיכה הנאסרת ואמאי אוסרת דכיון דרב דייק מדקתני תנא סתמא אם יש בנותן טעם באותה חתיכה אסורה הקדרה כולה אסורה ואפילו כמה משמע לן נמי ממתני' דאם יש בנותן טעם באותה חתיכה הקדרה כולה אסורה לעולם ולא מבטלינן לה ברוטב

אע"פ שאינו מינו ומהדרינן דאי ברוטב רכה ה"נ דבטיל הכא במאי עסקינן ברוטב עבה כלומר דק דק של בשר ושומן דכוליה מין בשר הוא ומש"ה פסיק ותני ברישא דאם יש בנותן טעם באותה חתיכה אסורה בלומר הקדרה כולה ואפילו כמה והדר תני נער את הקדרה כלומר הגיס בה מיד קודם שקבלה החתיכה טעם מן הטפה דהשתא נתערבה הטפה בכולן אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה אסורה כלומר אין כח בטיפה לאסור כלום אלא אם כן יש בה כדי ליתן טעם בכל הקדרה:

וגרסינן בגמרא [דף קח.] על מימרא דרב ומאי קסבר אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה עצמה אמאי נעשית נבלה אלא קסבר אפשר לסוחטו אסור דאתמר רב ורבי חנינא דאמרי (תרוייהו) אפשר לסוחטו אסור ושמואל ור"ש ברבי ור"ל דאמרי אפשר לסוחטו מותר וכתב רש"י ז"ל כלשון הזה מאי קסבר באפשר לסוחטו באיסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר ובישל היתר זה עם היתר אחר הרבה שאפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון ואין בו כשיעור לאסור את האחרון אי קסבר הותר גם את הראשון מפני שנפלט האסור ממנו ולכתחלה הוא דאסור שאין מבטלין איסור לכתחלה ומיהו דיעבד שפיר דמי דשרי לאכול גם את הראשון אמאי חתיכה עצמה נעשית נבלה הא אפשר הוא לסחוט ממנה ולחלק לאחרים שלא קבלו ממנו כלום וגם אין לנו לאסור עד שיתן החלב טעם בכולן דליכא למימר אפשר ליסחט מזה וליבלע בזה שהרי כולן שוין בטעמן ואי זה תתיר ואי זה תאסור אלא קסבר משנאסרה החתיכה שוב אין לה היתר בסחיטה ואשמועינן דאף ההיתר שבה נעשה איסור להיות כאן שיעור גדול לאסור אחרים הרבה עכ"ל. ודבריו צריכין פירוש לפירושו דלכאורה משמע דדא ודא אחת היא ואי לא הא לא קיימא הא ובכה"ג היכי שייך למימר אמאי דהא אי קסבר אפשר לסוחטו מותר ודאי דס"ל דאין חתיכה עצמה נעשית נבלה ולא אפשר בלאו הכי ועוד מאי שנא הכא דדייקינן הכי [ולא דייקינן הכי] בפרק גיד הנשה (דף ק.) במילתא דרב דאוקי אמורא עליה ודרש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה. ובזה אפשר לומר דהתם משום דמין במינו הוא לא צריכינן לטעמא דאפשר לסוחטו אסור דכיון דמשום מינו נאסר אפילו תמצי לומר דאפשר לסוחטו מותר לעולם הוא אסור ואוסר כל החתיכות כיון שהחתיכה שנתערבה בה האיסור בתחלה לא היתה ראויה להעלות אפי' גדולה כמה אבל בשר בחלב שלא במינו הוא וכיון שריבה עליו בדין הוא שיהא מותר כיון שנתבטל החלב בשלא במינו שהרי אף החתיכה אילו היתה גדולה היתה מבטלת החלב וסוף דינא כתחלת דינא אלא כיון דאפשר לסוחטו אסור אפילו בשר נעשה איסור מחמת עצמו ואוסר כל החתיכות משום מין במינו משום

דלמ"ד דאפשר לסוחטו אסור אין איסורו של בשר מפני חלב שבו שהרי אפילו נסחט ממנו החלב לגמרי אסור שכך אמרה תורה שכל בשר שנתבשל בחלב יהא אסור מחמת עצמו ולפיכך לא הוזכר אפשר לסוחטו אסור או מותר אלא בבשר בחלב בלבד ולפי זה נראה שאין חתיכה עצמה נעשית נבילה אלא או באיסור שנאסר מחמת מינו או בבשר בחלב וליתא שהרי אמרו בירושלמי דערלה [פ"ב הלכה ג] גריסי תרומה שנתבשלו עם העדשים חולין ויש בהן בנותן טעם ריבה עליהם עדשים מותר עד כמה ירבה פלוגתא דרבי ור' ישמעאל בר' יוסי על דעתיה דרבי דו אמר עד שירבה על כלהון על דעתיה דרבי ישמעאל דו אמר עד שירבו על הנופלין ומשמע דרבי לטעמיה דאמר בשמעתין אפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשית נבלה ומינה דאפילו בשאר איסורין אמרינן אפשר לסוחטו אסור ומה שכתבתי גם כן דחתיכה שנאסרת משום מינה אפילו נאמר אפשר לסוחטו מותר אמרינן בה חתיכה עצמה נעשית נבלה להצריך ס' בכולה בשאינו מינו אינו מחוור. ומעתה יש לשאול אמאי לא שקלינן וטרינן בפרק גיד הנשה (שם) באפשר לסוחטו אי מותר או לא ולפיכך נ"ל דעיקרא דמילתא הכי איתא דמשום דבשר בחלב מדינא אפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשית נבלה השוו חכמים דבריהם בכל האיסורין בין שנתערבו במינן או שלא במינן לבשר בחלב ואנן הכי קאמרינן אי קסבר אפילו בבשר בחלב שאילו נסחט חלב שבו יהא הבשר מותר מעתה אין איסור בשר מחמת עצמו אלא מחמת חלב שבו וכיון שכן אינו בדין שתהא חתיכה עצמה נעשית נבלה להצריך ששים כיוצא בה בשלא במינה שכיון שאפשר לה לחזור להכשרה נמצא שאין כולה אסור ואפילו תאמר שאפשר להחמיר בזה מן הטעם שאכתוב בסמוך בס"ד אכתי אינו בדין שנדון אותה כבשר אסור ושתאסור כל החתיכות מפני שהן מינה אליבא דר' יהודה שהרי אין איסורה מחמת בשרה אלא מפני חלב שבה ולמה נדון אותו כבשר אלא על כרחך קסבר דאפשר לסוחטו אסור שגזרת הכתוב כך היא שכל בשר שנתבשל בחלב נעשה איסור מחמת עצמו ואפי' היה אפשר לסחוט חלב שבו אסור ומעתה כיון שאיסורו מחמת עצמו בדין הוא שיהא צריך ששים בשאינו מינו ושיאסור כל החתיכות כולן אליבא דר' יהודה וכיון שבבשר בחלב הוא כן מן הדין השוו חכמים כל האיסורים לבשר בחלב מדבריהם כל שנתערבו דרך בישול כבשר בחלב וכמו שאני עתיד לפרש שם בס"ד הא אילו היינו אומרים בבשר בחלב דאפשר לסוחטו מותר א"כ לא יהא לנו שום דבר שנתערב בו שום איסור שיהא אותו שנתערב בו איסור מחמת עצמו אלא איסור דבר אחר הוא שגורם לו ליאסר בבשר בחלב כבשאר האיסורין ולמה נאמר בהן חתיכה עצמה נעשית נבלה אינו בדין ומש"ה לא שקלינן וטרינן בפרק גיד הנשה אי קסבר אפשר

לסוחטו אסור או לא משום דעיקר אפשר לסוחטו בבשר בחלב הוא ומדאורייתא ובשאר איסורי משום לתא דידיה מדרבנן ומ"מ אפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשית נבלה אינן ענין אחד בעצמו ומש"ה אתי שפיר לישנא דאמרינן אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה עצמה אמאי נעשית נבלה שהרי היה אפשר לומר דאע"ג דאפשר לסוחטו מותר ה"מ אי ידעינן בודאי שנסחט ממנו האיסור אבל מסתמא יש לנו להצריך ס' בכל החתיכה לפי שהאיסור שנבלע בחתיכה ואין בה ששים לבטלו אפילו אתה מוסיף עליה לתשלום שיעור ששים אין האיסור שנבלע בתחלה בחתיכה ונסרך בה מתחלק בשוה בחתיכה ובאותו תוספת כדי שיתבטל בששים אלא לעולם נשאר רובו בחתיכה וכן הוא בודאי ולפיכך אפילו אם נאמר דאפשר לסוחטו מותר היה אפשר לומר דחתיכה עצמה נעשית נבלה להצריכה ששים ושתהא נידונת ג"כ כבשר אסור לאסור כל החתיכות מפני שהן מינה אע"פ שדבר אחר גרם לה ליפסל אלא דתלמודא לא ס"ל הכי שאינו בדין שהדבר שהוא אפשר לחזור להכשרו יהא נדון כגוף האיסור עד שיאסור כל החתיכות כולן מפני שהן מינה וכי פריך תלמודא אמאי חתיכה עצמה נעשית נבלה עיקר פירכיה ליתיה למה הצריכה ס' בשאינה מינה שזה אפשר הוא מן הטעם שכתבתי לפי ששוב אין איסור הנבלע בה מתחלק בשוה אבל עיקר פירכיה הוא למה היא נידונת כבשר נבלה שמפני כך אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה והרי כיון שאפשר לה לחזור להכשרה נמצא שאין איסורה מחמת בשר שבה שא"כ לעולם תאסר אלא איסורה מחמת חלב שבה ונמצא שהאיסור שבה עם החתיכות מין בשאינו מינו הוא וכ"ת ואפילו נימא דאפשר לסוחטו מותר היאך אפשר שתחזור להכשרה דמאן לימא לן שנסחט ממנה חלב שבה שמא תאמר בשנתערבה בשלא במינה ויש בו ס' בכל החתיכה והרי אעפ"כ ראוי לאסרה מן הטעם שכתבתי שכיון שאין האיסור הנבלע ונסרך בה בתחלה מתחלק בשוה במים שנתוסף עליה לאחר מכן אפילו תוסיף כל מימות שבעולם יש לחוש לכך ושוב לא תחזור להכשרה שמא תאמר אין הכי נמי אלא דאנן הכי קאמרינן דאפשר לסוחטו מותר אע"פ שהוא דבר שא"א לעמוד עליו ומש"ה אי אפשר לומר דחתיכה עצמה נעשית נבלה אין במשמע הלשון כך דכיון דהאמוראים פליגי בהא מילתא מינייהו אמרי אפשר לסוחטו אסור ומינייהו אמרי אפשר לסוחטו מותר משמע שהוא דבר שאפשר לעמוד עליו ולבא לידי מעשה. איכא למימר אין ודאי ואנן הכי קאמרינן דלמ"ד אפשר לסוחטו מותר אין איסורו מגופו וכיון שכן כל היכא דטעים לה קפילא ארמאה ואמר שאין בה טעם חלב כלל שריא ולמ"ד אפשר לסוחטו אסור איסורו מגופו עד שאפי' נסחט כל חלב שבה עדיין אסורה ועומדת ולפיכך אפילו אמר לן קפילא שאין בה טעם חלב כלל אסורה

מדינא והשוו חכמים מדבריהם כל האיסורים הנבלעים באחד דרך בישול לבשר בחלב כך נראית בעיני שטה זו:

**וגרסי'** תו עלה בגמרא וסבר רב אפשר לסוחטו אסור והא איתמר כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב אמר רב בשר אסור וחלב מותר כלומר בשר אסור לפי שנתן החלב טעמו בו והחלב מותר שלא נתן הבשר בו טעם לפי ששיעורו מועט ואי אמרת אפשר לסוחטו אסור [דף קח:] חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא כלומר דכיון דההיתר עצמו נעשה איסור חלב אמאי מותר שהרי חלב מועט שנבלע בבשר נעשה נבלה שהרי נאסר וכשחוזר ונפלט בשאר החלב הוה ליה מין במינו חלב אסור בחלב מותר ורב אית ליה דמין במינו לא בטיל והרי חלב זה שנבלע ונסחט חלב נבלה הוא ומהדרינן לעולם קסבר רב אפשר לסוחטו אסור ושאני התם דאמר קרא לא תבשל גדי בחלב אמו גדי אסרה תורה ולא חלב כלומר שאפי' היה בבשר שיעור גדול לתת טעם בשר בכל החלב ס"ל לרב דחלב מותר ומדאמרינן אמאי מותר חלב נבלה הוא משמע שחתיכה של נבלה שהיא בתוך הרוטב אע"פ שאין בה ליתן טעם בכל הרוטב שהוא בקדרה אעפ"כ היא נותנת טעם לרוטב מרוטב הנבלע בתוכה דאי לא מאי פרכינן חלב נבלה הוא והרי אין כזית זה נ"ט בחלב שביורה אלא ודאי מה שנבלע בתוך החתיכה הרי הוא כאילו חלוק לעצמו ולפיכך למדו מכאן רבינו שמואל ור"ת ז"ל שחתיכה של נבלה שנתערבה בין חתיכות בקדרה אע"פ שיש באותה קדרה רוטב ורואין את מינו כאילו אינו והרוטב רבה על החתיכה לבטלה צריך שיהא בחתיכות עצמן ששים לבטל רוטב שהוא נבלע באותה חתיכה של נבלה שאלמלא כן כשהוא פולטו אוסר את כל הרוטב מפני שהוא מינו ונמצאו חתיכות מבטלות את הרוטב שלא במינן והרוטב מבטל את החתיכה שלא במינה. כתב הרמב"ן ז"ל דלהאי פירושא הא דאמרינן גדי אסרה תורה ולא חלב ולא אסרוהו מפני שהוא כרוטב של גדי עצמו שנאסר שאני התם שלא נאסר חלב לעולם ואע"פ שרוטב גדי של איסור מעורב בו אבל כל שנאסר הרי הוא כמין אותו שנאסר בו ולא ידעתי מה הוא שאע"פ שלא אסרה תורה חלב למה יהא מותר יותר מכל המשקים שבעולם שקבלו טעם מן האיסור שהן אסורין כאילו היו אסורין מגופן אף חלב זה אע"פ שלא נאסר מחמת עצמו הרי טעם זית זה של איסור מעורב בו ונעשה כאילו היה אסור מגופו ואין לומר לפי שטה זו דודאי חלב זה אסור הוא מפני טעם הגדי המעורב בו אלא שכיון שהגדי והחלב אסורין ואפ"ה כיון שתלתה תורה האיסור בבשר ולא בחלב שהזכירה גדי ולא הזכירה חלב גלתה לנו שאע"פ ששניהם אסורין הבשר אסור מחמת עצמו והחלב מכח הבשר המעורב בו ולפיכך אע"פ שהחלב הנבלע בתוך הבשר אסור אינו אוסר החלב

שחוצה לו משום מין במינו דאכתי איכא למימר הני מילי מדאורייתא אבל מדבריהם למה לא נדון החלב כאילו איסורו מגופו כשם שהן אומרין כך ברוטב אלא כך אני אומר דכיון דמבשר בחלב גמרינן לשאר איסורין שמה שנתערבו בו יהא נעשה נבלה לא גזרו בהן אלא בחתיכה דומיא דבשר אבל במשקין לא כשם שלא אמרה תורה שהחלב יהא נעשה נבלה למה דסלקא דעתין השתא אבל למסקנא דאסיקנא דחלב נמי אסור אף במשקין אמרינן הכי מדבריהם וכתב הרמב"ן ז"ל ורבינו יצחק ז"ל חולק עליהם ומפרש שלא אמרו חלב נבלה הוא אלא בבשר בחלב ששניהם נעשין איסור ואפילו החלב עצמו שהרי אפילו אכל חצי זית בשר וחצי זית חלב לוקה וכיון שהחלב בעצמו אסור אוסר במינו במשהו שהרי איסורו מגופו אבל בשאר איסורין מים ורוטב שנבלעו בחתיכת איסור כשפולטן אע"פ שהן אסורין אין איסורן מגופן אלא מאותו איסור שנתערב בהן וה"ל כמין בשאינו מינו שלא יפה כח הבן מכח האב ואינו אלא כחתיכת דבר שאוסרת והיינו דאמרינן גדי אסרה תורה ולא חלב לומר דכיון דאין חלב בכלל איסור אינו אוסר כחלב נבלה אלא כרוטב גדי אסור ולפיכך מלח שמלחו בו בשר שנתנוהו בקדרה או מלח שנמלח בו נבלה אע"פ שהחתיכה עצמה של מלח נעשית נבלה אינה אוסרת אלא בששים כיוצא בה כאילו היתה חתיכה של דם או של נבלה ואילו היה דינה כמלח האסורה מחמת עצמה אוסרת אפילו באלף שהמלח יש בה בנותן טעם אפילו באלף וזו סברא ברורה עד כאן לשון הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל. אבל לא נתבררו אצלי דברים הללו דאין ודאי שפיר קאמר דמדינא דווקא בשר בחלב אבל לא בשאר איסורין אבל כבר כתבתי שהשוו חכמים שאר איסורין לבשר בחלב מדבריהם ומשמע דודאי דהכי הוא דכיון דחתיכה עצמה נעשית נבלה באפשר לסוחטו תלוי אם איתא דבשאר איסורין אפשר לסוחטו מותר למה אמרו בהם חתיכה עצמה נעשית נבלה ואפילו בשלא במינו וכמו שכתבתי למעלה אלא ודאי אפשר לסוחטו אסור בכל האיסורין. ומעתה אין בין שאר איסורין לבשר בחלב כלום אלא שזו תורה והללו מדבריהם וכיון שבכל האיסורין אפשר לסוחטו אסור למה לא יהו אוסרין במינן בכל שהוא למ"ד מין במינו לא בטיל אלא ודאי דברי רבינו שמואל ור"ת עיקר והארכתי בדברים הללו אע"ג דאנן נקטינן דכל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם משום דנפקא מינה לדבר שיש לו מתירין שאוסר בכל שהוא במינו והקשה הרמב"ן ז"ל כיון דאמרינן חלב נבלה הוא א"כ חתיכה של נבלה שנתבשלה ביורה גדולה שיש בה מים ורוטב הרבה וחתיכות שאינן מינה תאסור לעולם שהרי בולעת תמיד מים וראשון ראשון נעשה איסור וכשפולטת אותו אוסרת הכל ולמה אמרו הרוטב בנותן טעם ולאו קושיא היא דאותה פליטה ראשון

ראשון בטלה שכיון שאין בחתיכה כדי ליתן טעם ברוטב של יורה כולה אי אפשר שיהא חוזר וניעור:

**וגרסינן** תו בגמ' על מאי דמפרקינן גדי אסרה תורה ולא חלב ומי אמר רב גדי אסרה תורה ולא חלב והא איתמר חצי זית בשר וחצי זית חלב שבשלן זה עם זה אמר רב לוקה על אכילתו ואינו לוקה על בישולו כלומר לוקה על אכילתו דכזית אסור אבל אינו לוקה על בישולו כדמפרש טעמא בגמרא ואי אמרת גדי אסרה תורה ולא חלב על אכילתו אמאי חייב חצי שיעור הוא אלא לעולם קסבר רב (אפשר לסוחטו אסור) לא שנא חלב ולא שנא בשר אסור והכא במאי עסקינן שנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פליט כלומר מאי דאמר רב לעיל בשר אסור וחלב מותר כגון שנפל אותו זית לתוך יורה רותחת דמה שבלע אינו פולט שכל זמן שאינו נח מרתיחתו אינו פולט. ופרכינן סוף סוף כי נייח הדר פליטו מפרקינן בשקדם וסלקו כלומר שסלקו לאותו זית קודם שתנוח כך פרש"י ז"ל והשיב עליו רבינו שמואל היכי אמרינן שכל זמן שאינו נח מרתיחתו אינו פולט והרי הדבר נראה לעין שאם נתן בשר או שלקות ברותחין משנין את מראיהן למראה שומן בשר או למראה שלקות ועוד מתורת הגעלה נלמוד שהרי במים רותחין מגעילין וקודם שינוחו מרתיחתן מסלקין אותן שלאחר שנחו היאך פולטין וכי יש הגעלה בפושרין ולפיכך פירש הוא ז"ל דהכי קאמר דמפלט לא פליט לאלתר עד שיהא שבע מלבלוע ואקשינן סוף סוף כי נייח הדר פליט כלומר כשהוא שבע ונח מלבלוע חוזר ופולט ולפירוש זה צריכים אנו להזהר בהגעלת כלים להשהותן במים זמן מרובה עד שיהו שבעין לבלוע ויפלטו וגם זה אינו מחוור דמאן לימא לן מתי הוא שבע מלבלוע ועוד שמדבר עצמו שהוא משיב שהרי בשר שמן פולט לאלתר לתוך הרותחין והשומן נראה בהן מיד וכן הירקות לאלתר משנין מראה המים. ור"ת ז"ל פירש דהכי קאמר מבלע בלע אבל מפלט לא פליט מה שבלע עכשיו עד שינוחו המים מרתיחתן אבל מה שבלוע בו כבר פולט אפילו במים רותחין שכך דרכן של רותחים מבליעין הלח ביבש ומפליטין ממנו מה שהיה בתוכו והרמב"ן ז"ל פירש דמאי דאמרינן הכא מבלע בלע מפלט לא פליט היינו דווקא בחלב שאין כל המשקין שוין דחלב רותח מחליק ונבלע הוא בבשר ואינו מפליט את הבשר. חומץ רותח צומת את הבשר ואינו מפליט. מים רותחים מפליטין ואין מבליעין בעץ וכיוצא בו וצומתים בכבד כדאמרינן לקמן אבל אין חולטין בהן בשר אחר לפי שהוא מפליטו כדמוכח בפ' כיצד צולין [דף עד:] ולפיכך אין מגעילין בשאר מיני משקין אלא במים דאע"ג דגבי מורק ושוטף במים דריש בתורת כהנים במים ולא ביין במים ולא במזוג ואמרינן בפ' דם חטאת [דף צו:] דבתרומה אפילו

במים אפילו במזוג ההיא אביי הוא דאמרה ולענין מריקה ושטיפה דצונן אמרה אבל הגעלה דחמין אינה אלא במים אי נמי קסבר אביי דיין ומזוג מפליטין הן וחומר הוא בקדשים אבל שמן ושומן וחלב וכיוצא בהם ודאי מבליעין ואין מפליטין ומיהו רבא פליג עליה דאביי בפרק דם חטאת ומוקי לה במלחא אחריתא ולדידיה אפילו ביין ומזוג אין מגעילין בתרומה ובשאר איסורין שבתורה ואין צריך לומר בשאר כל המשקין והכי סליק פירוקא למאי דאיכא למידק בדינא דהגעלה דאמאי לא חיישינן שאע"פ שהמים מפליטין הכלי שהכלי חוזר ובולע מהן בשלמא כלים קטנים אפשר להגעילן ביורה גדולה שיש בה מים הרבה כדי לבטל כל פליטת הכלי אבל כלי גדול שאין במים שביורה ששים כנגד כולו היאך מגעילין אותו והלא הוא חוזר ובולע ונאסר וליכא למימר שאין הגעלה מכשרת אלא כלי שאינו בן יומו אבל בן יומו לא דהא קי"ל דנותן טעם לפגם שרי ומדינא אפילו לכתחלה וכיון שכן כי כתיב הגעלה בכלי מדין בבן יומו כתיבא דשאינו בן יומו פגום הוא ובלאו הכי שרי ועוד בשאינו בן יומו מאי מהני ליה הגעלה שאם אינו נאסר מחמת מה שבלוע עכשיו בה בהגעלה זו לפי שהוא פגום מה צורך להגעילו והרי הנבלע בתוכו פגום הוא וכי תימא שאין הכלי בולע מה שפלט עכשיו וכי קערה נביאה היא אבל לפי מה שכתבנו ליכא למיחש מידי משום דאיכא למימר שטבע המים עם הכלים להפליט מה שבתוכן ולא להבליע ולפי זה מגעילין ביורה אסורה שכל זמן שהמים רותחין אין הכלים בולעין וכ"ת אם כן אפילו בקדרה של בשר נבלה יגעילו ואי אפשר שהרי אוסרת היא את המותרת והיאך תעלה בה הגעלה לאסורות [שבולעין עכשיו בהגעלה זו] לאו קושיא היא דהתם כיון שיש בה ציר ורוטב של בשר הרבה אין כח המים במקומו להפליט והציר והרוטב מבליעין הן ולפיכך צריך ליזהר שלא להגעיל כלים יותר מדאי ביורה אחת עד שנשתנה צורת המים מחמת פליטת הכלים דהוה ליה מגעיל ברוטב אע"פ שאפשר לומר שאין כח אותה פליטה ככח הציר והשומן לבטל כח המים ולפי זה מגעילין כלי ואפילו בן יומו במים שאין בהם ששים ומגעילין אפילו בכלי אסור בן יומו וההיא יורה (ע"ז דף עו.) דמר עוקבא דעבדו לה גדנפא וארתחוה אפילו בבת יומא מיתוקמא שאין חוששין לפליטת האיסור לפי שאינו חוזר ונבלע בכלים כלל והוא שלא נשתנה מראה המים מחמת הפליטה. ואין זה דעת רבינו יצחק ז"ל שהוא כתב שאין מגעילין כלי בן יומו אלא אם כן יש במים ששים מפני שיש לחוש שלא יחזור ויבלע פליטתו וכן אין מגעילין בכלי איסור בן יומו אא"כ הוא דק הרבה שיחזיקו המים שבתוכו ששים מגופו אבל בשאינו בן יומו אין לחוש שמא יחזור ויבלע שהרי פגום הוא. שמא תאמר אם כן נתירנו בלא הגעלה שהרי הוא פגום ומה הועילה לו הגעלה והרי אף

עכשיו חוזר ובולע מן הפגום איכא למימר דלא דמי דקודם הגעלה אע"פ שהוא פגום מ"מ כשבלע היה מושבח ולפיכך צריך הגעלה שמא ישתמש בו בעודו מושבח אבל כל שהוא בולע פגום בתחלת בליעתו אין לחוש כלל ולפיכך אע"פ שהכלי בולע בשעת הגעלה מפליטת עצמו אין לחוש לכך כיון שבתחלת בליעתו הוא פגום וההיא יורה [סוף מסכת ע"ז] דהות בי מר עוקבא דעביד לה גדנפא ומליא ליה מיא דלאו בת יומא הות דאילו בת יומא הות לא הוה מהני לה דהדרה ובלעה אא"כ היתה דקה כל כך שיהיו במים ששים מגופה ומיהו הני מילי בשאר איסורין דכי בלע איסורא בלע אבל בחמץ לפני זמנו דהיתרא בלע מגעילין אותן אפילו בני יומן. ואע"פ שאין במים ס' משום דהוה ליה נ"ט בר נ"ט חמץ בכלים וכלים במים ותרוייהו דהיתרא ובהכי סגי כמו שיתבאר לפנינו בס"ד וכ"ש הכא שהמים חוזרין ונבלעין בכלי ואיכא שלשה נותני טעמים דהיתרא ומיהו דוקא כשהוא מגעילן קודם זמן איסורו אבל משעה רביעית ואילך הרי הוא כשאר האיסורין דאע"ג דכי בלע היתרא בלע מ"מ ליכא אלא חד נותן טעם דהיתרא ואנן תרתי בעינן זהו דעת ר"י ז"ל. ולפי זה לא הוגעלו כלי מדין אלא קטנים שבהן אבל הגדולים העבים שאין מחזיקין מים ששים כנגד גופן הניחום עד למחר והותרו בלא כלום מדאורייתא לדידן דקי"ל דנותן טעם לפגם מותר. ולמאן דאמר דנותן טעם לפגם אסור לא הותרו כלל. ולענין הלכה באפשר לסוחטו נקטינן דאפשר לסוחטו אסור דהא איפלגו בהא מילתא רב ורבי יוחנן ורבי חנינא בהדי שמואל ור"ל ור' שמעון ברבי [ואע"ג דלא ידעינן רבי חנינא ורבי שמעון ברבי] כמאן מינייהו נקיטינן אפ"ה כיון דאיכא רב דקי"ל כותיה לגבי שמואל. ור' יוחנן דקי"ל כותיה לגבי דר"ל ואינהו אסרי נקיטינן כוותייהו. ובברייתא [דף קח:] נמי מכרע רבי סבריה דרבי יהודה דאפשר לסוחטו אסור ועוד דמדנקט לחומרא עדיף וכיון דקי"ל דאפשר לסוחטו אסור ממילא אמרינן דחתיכה עצמה נעשית נבלה שהרי אפי' נסחטה לגמרי מה שבלוע בתוכה עדיין היא אסורה. ולא בבשר בחלב בלבד אומר כן אלא אף בכל איסורין ואע"פ שיש סוברין דדוקא בבשר בחלב כי סוגין דהכא אי נמי דוקא מין במינו וכסוגיין דפ' גיד הנשה. הרי הירושלמי (דערלה פ"ב) מוכיח דאפילו בשאר איסורין ומין בשאינו מינו נמי אמרינן הכי וכמו שכתבתי למעלה אלא דחבור חבורתא דקמאי ז"ל למרמי אשמעתין מדתנן בפ"ה דתרומות ואיתא נמי בפ"ק דתמורה [דף יב.] אין המדומע חוזר ומדמע אלא לפי חשבון ואין המחומץ חוזר ומחמץ אלא לפי חשבון ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון אלמא לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה דא"כ יפסלו לפי כולם ולא לפי חשבון שבהם בלבד ותו דאמרינן בפרק בתרא דע"ז [דף עג.] יין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים רואין את ההיתר

כאילו אינו והשאר מים רבים עליו ומבטלין אותו ואמרינן התם לחד לישנא דאפילו נפל שם קיתון של מים לבסוף נמי רואין את ההיתר כאילו אינו ולא אמרי' חתיכה עצמה נעשית נבלה שאילו כן אף יין של היתר עצמו היה נעשה איסור ואמרינן נמי התם חמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא בנ"ט ואמאי נימא ראשון ראשון מסתלק מהיתרא ונעשה איסור. ונאמרה בתירוץ קושיות הללו סברות רבות יש מי שאומר דשאני מדומע ומחומץ שהוא יבש ביבש ואין אומרים חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא באיסור לח או בבלוע ומים שאובין קולא דרבנן היא משום דשאיבה דרבנן היא ודאמרינן גבי קיתון של מים דרואין את ההיתר כאילו אינו היינו דוקא בשנפל שם יין של איסור מועט שאין בו כדי ליתן טעם בשל היתר ואף על פי שהוא נאסר במשהו אעפ"כ אין אומרים חתיכה עצמה נעשית נבלה לשער בכולו אלא כשהאיסור הרבה בכדי שנותן בו טעם ומש"ה בעי רב בפרק גיד הנשה [דף ק.] נתינת טעם בחתיכה ולא סגי ליה בכל שהוא אע"ג דס"ל במין במינו כרבי יהודה וחמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא בשנפל בבת אחת שהוא בנותן טעם אי נמי במערה ואינו מפסיק דכבת אחת דמי אבל שלא בבת אחת ראשון ראשון בטל ואין זה מחוור דבשלמא מדומע איכא לאוקמי ביבש אבל מחומץ כלח דמי שהרי מתערב ונבלע הוא יפה ועוד דהא אמרינן התם (ע"ז דף עג:) שתי כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה שמזגן ועירבן זה בזה רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלו. והא הכא דאיכא חמרא טובא כדי ליתן טעם במים ואפ"ה לא אמרינן דמים שבמזג התרומה כבר נאסרו וניבעי ששים לבטל את המים ואחרים תירצו שאין אומרים חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא באיסור בלוע בחתיכה לפי שאין ממש איסור זה יוצא ומתערב באחרות. ולפיכך אמרו שתהא חתיכה זו כנבלה אבל בדברים המתערבין ונבללין בשוה אין אומרים כן בין שהוא יבש ביבש או לח בלח דיבש ביבש אין האיסור נבלע בתוך ההיתר ולפיכך אע"פ שאינו ניכר אין אומרים שיעשה המעורב כנבלה ומש"ה אינו אוסר אלא לפי חשבון והיינו מדומע ולח בלח נמי אין אומרין בו חתיכה עצמה נעשית נבלה שהרי הוא מתפשט ומתערב בשוה ומש"ה אמרינן דאין המחומץ ומים שאובין פוסלין אלא לפי חשבון. וחמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא נמי מהאי טעמא בעינן ביה נותן טעם ומש"ה נמי אמרינן ביי"נ שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים לבסוף דרואין את ההיתר כאילו אינו ומים רבין עליו ומבטלין אותו ולא אמרי' בהיתר שיהא נעשה נבלה והיינו ללישנא בתרא דאמרי' התם דלא בעינן תחלה וללישנא קמא דאמרינן התם דלא שריא אלא בשנפל שם קיתון של מים תחלה אבל בסוף לא דמשמע דחתיכה עצמה נעשית נבלה אפילו לח בלח. התם משום חומרא דיין נסך הוא

ואף תירוץ זה אינו מחוור דהא שמעתין מוכחא דאפי' לח בלח אמרינן ביה חתיכה עצמה נעשית נבלה מדאמרינן חלב אמאי שרי חלב נבלה הוא והרמב"ן כתב דפלוגתא נינהו דבפ"ג דמסכת מקואות פליגי רבנן אמתניתין דתמורה דאין המים שאובין פוסלים אלא לפי חשבון דתנן התם אבל מקוה שאין בו מ' סאה ונפלו בו ג' לוגין מים שאובין ונחלק לשנים פסול מפני שנקרא עליו שם פסול ר' יהושע מכשיר שהיה ר' יהושע אומר כל מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפלו שם שלשת לוגין וחסר אפילו קורטוב כשר מפני שחסרו בו ג' לוגין וחכמים אומרים לעולם הוא בפסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד פירוש דר' יהושע סבר שכל שחסר אפילו קורטוב מן המקוה לאחר שנפלו בו ג' לוגין כשר להשלימו למ' סאה של מים כשרים לפי שאי אפשר שבאותו קורטוב שחסר לא חסר מעט מן השלשת לוגין וחסרו המים שאובים משלשת לוגין וחכ"א שלעולם הוא בפיסולו עד שיצא ממנו מלואו כלומר מים שהיו בו תחלה ועוד דבר מועט למעט משלשת לוגין וסובר הרב ז"ל דבחתיכה עצמה נעשית נבלה פליגי דמים פסולין שנתערבו בכשרין לר' יהושע אין פוסלין אלא לפי חשבון ולרבנן כולן נעשים שאובין ופוסלין ולפיכך אמר ז"ל דכולה מילתא פלוגתא היא בין בלח בין ביבש בין בחתיכה ומה שלא הקשה משמועות הללו זו על זו כאן ובע"ז יש לנו כיוצא בזה בתלמוד. ואף דרך זה אינו מחוור אצלי שדין מקוה חלוק הוא משאר איסורין שהרי ג' לוגין של איסור שרבו עליהן ששים של היתר כיוצא בהן בבת אחת מבטלין אותה ואילו מקוה שנפלו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין בתחלה אפילו כל מימות כשרין שבעולם אין מכשירין אותו אלמא שלשה לוגין שקודמין לארבעים סאה מחזירין כל המים לפסולן ואין לנו כיוצא בזה בשאר איסורין ולפיכך אומרים חכמים שלעולם הוא בפסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד. ומה שאמר דהנהו רבנן פליגי אמתני' דתמורה דתנן בה דאין המים שאובין פוסלין אלא לפי חשבון בודאי שנתעלמה ממנו הלכה זו ומכל מי שהקשה ממנה אשמעתין לפי שאינה ענין לשמועתנו כלל דההוא לאו במים שאובין שנתערבו בכשרים הוא דהא אמרינן בפ"ק דתמורה (דף יב:) דכי תנן אין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון היינו לפי חשבון כלים כלומר דדוקא כשהג' לוגין באו מג' כלים בלבד אבל מד' ואין צ"ל ביותר מכן אין פוסלין ומשום דבמדומע ובמחומץ ובמים שאובין שייך לפי תשבון תננהו בהדי הדדי אע"פ שחשבון המים שאובין אינו מענין חשבון המדומע והמחומץ ולישנא נמי הכי מוכח דלא קתני דאין המים שאובין שנתערבו בכשרים פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון כדקתני אין המדומע ואין המחומץ פוסל ולפיכך כל מה שנאמר בתירוץ קושיות הללו אינו עולה כהוגן אבל העיקר שנראה לי הוא על הדרך שפירשתי למעלה דחתיכה

עצמה נעשית נבלה בבשר בחלב מדאורייתא לפי שבשעת התערובת הוא שמתחדש האיסור ונעשה כל אחד עצמו של איסור ובשאר איסורין אינו אלא מדבריהם שראוי להשוות אותן לבשר בחלב וכיון דלא החמירו אלא משום לתא דבשר בחלב אין אומרים חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בדברים המתבשלים דומיא דבשר בחלב דדרך בישול אסרה תורה. אי נמי צונן לתוך חם שאף הוא דרך בישול ומש"ה מדומע ומחומץ שאנו דרך בישול לא אמרינן ביה חתיכה עצמה נעשית נבלה וחמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא ה"ה והוא הטעם ומש"ה אמרינן ללישנא בתרא דיין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים דרואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו ואע"ג דנפל קיתון של מים לבסוף כלישנא דמתני לה אמתני' דלא בעי תחלה וכדאיתא התם משום דכל שאינו דרך בישול לא אמרינן ביה חתיכה עצמה נעשית נבלה ולישנא דבעי תחלה לאו משום דחתיכה עצמה נעשית נבלה אמר הכי אלא דס"ל דכיון שיין נסך אוסר במשהו כשמצא יין של היתר בפני עצמו אסרו ואע"פ שנפל שם קיתון של מים לבסוף מה בכך והרי עדיין משהו של איסור מעורב ביין של היתר שהרי אין למשהו שיעור ואין כח במים לבטלו מפני שהוא מעורב ביין אחר של היתר. וכשנפל שם בתחלה משום הכי ס"ל דאמרינן רואין משום דס"ל שמיד שנפל איסור לתוך תערובת זה מתבטל במים של היתר ונמצא שאין כאן איסור כלל שכיון שיש כאן יין של היתר שראוי ליאסר במשהו ומים של היתר הראוים לבטל ברוב יותר ראוי שנאמר שיבטלו המים משיאסר היין שביטול המים שורת הדין ואיסור היין חומרא יתירה ובזה מתחוורות השמועות כולן ועולות יפה אבל יש לתמוה על הרב אלפסי ז"ל למה לא פסק בכאן שחתיכה עצמה נעשית נבלה להצריכה שיעור כיוצא בה לדברי חכמים שאומרים מין במינו בטיל. ויש אומרים כדי להעמיד דבריו דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא למ"ד מין במינו לא בטיל שכך הדין שכל חתיכה שקבלה טעם מן האיסור אין מינה מוציאה מכלל איסורה אדרבה היא אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה אבל לדידן דקי"ל דמין במינו בטיל אין ענין לחתיכה עצמה נעשית נבלה ואפשר שהם נתלים בזה מפני שלא מצינו חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא דמסיים בה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה ואין זה דרך מחוור וירושלמי דתרומות הוי תיובתיה ואף הרמב"ן ז"ל כתב שהלכה רווחת היא חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת אפילו לדברי חכמים וכן ראוי לדון ולהורות לענין מעשה עד כאן:

**הדרן** עלך כל הבשר

## דף מד:

**הזרוע והלחיים והקיבה נוהגין בארץ ובחוצה לארץ**. משום דבעי למימר בחולין אבל לא במוקדשין נקט להו לכולהו:

**בפני הבית**. בעודו קיים:

**אבל לא במוקדשין**. משום דכתב גבי חזה ושוק ואתן אותם ואותם מיעוטא הוא חזה ושוק אין דבר אחר לא:

**גמ' אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה**. קודם שנתנן לכהן השליכן לאור או לים:

**אי בעית אימא משום דכתיב זה**. דמשמע בעודן קיימות חייב ליתנן אבל אינן קיימות לא חייב הכתוב בהן תשלומין:

**ואי בעית אימא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין**. אין לו בעלים שיוכלו לתבעו בדין שזה יכול לומר לו לכהן אחר אני נותן ולא לך ותמהני א"כ מאי אירא מזיק אפילו אי איתנהו בעינייהו נמי אין להם תובעין ומשמע לי דה"ק כיון דמתנות כהונה ממון שאין לו תובעין הוא נהי דכי איתנהו בעינייהו מיחייב משום מצוה כי ליתנהו בעינייהו אין כאן מצוה ולא דין ממון הילכך פטור לגמרי ולפיכך נראה לי דאפילו בבא לצאת ידי שמים פטור ולא נתחוור לי מה שכתבו בתוספות דאיכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא דלמאן דמפיק לה מדכתיב זה אפילו בבא לצאת ידי שמים פטור וללישנא בתרא כיון דלא פטר לה אלא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין בבא לצאת ידי שמים חייב ולא ידעתי למה דהנהו גווני דאמרינן בהו בפרק הגוזל (דף קג:) ובפרק המפקיד (דף לז.) בספק ממון דחייב בדיני שמים לא דמו להאי כלל דהכא אי לא מיחייב משום מצוה משום מאי מיחייב ומיהו ודאי לתרתי לישני מדת חסידות הוא שישלם מדמייתי עלה בגמרא ת"ש בעל הבית העובר ממקום למקום וצריך כלומר שנצטרך למזונות נוטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני כלומר לפי שעכשיו עני הוא וכשיחזור לביתו ישלם דר"א וחכ"א עני היה באותה שעה טעמא דעני הא עשיר משלם ואמאי ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן [כלומר אלמא מידי דמחייב רחמנא למיתביה לעניים כל הבא ראשון יכול לתובעו וה"ה למתנות כהונה] וקשיא לרב חסדא דאמר דמזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור משום דהוי ליה ממון שאין לו תובעין ומתנות עניים נמי ממון שאין לו תובעין הם ומפרקינן אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן ומשמע דלתרתי לישני משנינן כן דרבנן הכי קאמרי עני היה באותה שעה ואין כאן אפילו מדת חסידות הא עשיר אם חסיד הוא ראוי הוא שישלם ומדרבי אליעזר לא פרכינן כלל כדאיתא בגמרא מכל מקום משמע דלכולהו לישני אפילו בבא לצאת ידי שמים פטור ואין בזה אלא מדת חסידות בלבד

ומאי דאמרינן ואי בעית אימא [לאו משום דאיכא בינייהו מידי אלא] משום דלא ניחא לן בטעמא דאמרינן משום זה דמצטריך לן לדרשא אחרינא בגמרא ואמרינן תו בגמרא [דף קלא.] תא שמע הרי שאנסו בית המלך את גרנו אם בחובו חייב לעשר כלומר אם לקחוהו בחובו שהיה חייב לו דבר קצוב חייב לעשר ממקום אחר וליתן לכהן מפני שהוא כמוכר אלמא אע"ג דלא פש ליה גביה מידי חייב וקשיא לרב חסדא ומפרקינן שאני התם דקא משתרשי כלומר שהוא משתכר בו שהרי היה צריך לפרוע המעות ומשום הכי אף על גב דממון שאין לו תובעין הוא חייב כשאר חייבי מעשר ומהא שמעינן דאע"ג דקיימא לן כרב חסדא כל היכא דמשתרשי ליה כה"ג חייב וכי תימא אכל מתנות כהונה נמי הא קא משתרשי ליה תירצו בתוספות דאפשר שהיה מתענה ואני אומר לא כי אלא אפילו לא היה לו אפשר להתענות פטור דהא תנן בפירקין דבסמוך [דף קלה.] לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור משום דקנייה בשנוי והוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן וכמו שאפרש עלה דההיא בס"ד והתם ודאי הא משתרשי ליה אלא הכי תרצתא דמילתא שכל שנתכוין ליקח מתנות כהונה לעצמו ושינה אותן בצביעה או אכלן שוב אינו משלם אע"ג דמשתרשי ליה שהרי הפקיע מצותו וחיוב ממון אין בהן אבל אנסו בית המלך את גרנו בחובו כיון שלא הפקיע הוא מצותו ומשתרשי ליה עדיין מצותו עליו דמה לי הן מה לי דמיהם וזה ברור ובגמרא [דף קל:] אמרינן דלמאן דס"ל דמתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמיין אי אתאי בהמה שלמה ליד כהן זכה במתנותיה ואילו אכלן אחר בתר הכי מיחייב וקי"ל הכי דרבא אסיק בפרק בתרא דנדרים [דף פה.] כמאן דאמר טובת הנאה ממון וכן דעת ר"ח ז"ל מיהו דוקא דאתאי שחוטה ליד כהן אבל בחייה לא דאכתי לא חל חיובא עלה והוה ליה כמפריש (חלה פ"ב מ"ה) חלתו קמח דאינה חלה וגזל ביד כהן. ואמרינן נמי בגמ' [דף קל:] דמתנות אינן ניתנות לכהן ע"ה ומיהו היינו בדאיכא חבר אבל ליכא חבר נותנין לו ואין ממתינין לחבר והיינו דתנן במסכת חלה [פ"ד משנה ט] אלו ניתנין לכל כהן שירצה החרמים והבכורות והזרוע והלחיים והקיבה:

## דף מה.

**ההוא ליואה דהוה חטיף מתנתא**. כשהיו התינוקות מוליכין הזרוע והלחיים והקיבה לכהן היה חוטפן מידיהם:

**לא מסתייה**. לא די דכשהוא שוחט אין אנו כופין אותו לתת מתנות לכהן אלא מיחטף נמי חטיף:

**ורב**. מאי דעתיה דאמר לא מסתייה דלא שקלינן מיניה דמשמע שהיינו יכולין לכופו בכך ונמנעים:

**אם לוים מיקרי עם משקל נמי נשקול מיניה**. דהא מאת העם מאת זובחי הזבח כתיב (דברים יח). ואי לא איקרו עם רחמנא פטרינהו. ומאי טיבותא עבדינן בהדייהו:

**מספקא ליה לרב אי איקרו עם אי לא איקרו עם**. דתנאי פליגי בהא מילתא בגמרא ורב מספקא ליה כמאן מינייהו הילכתא ומשום הכי פטר להו מספיקא דהמוציא מחבירו עליו הראיה:

**הילכתא כוותיה דרב**. דמספקא ליה לוים אי איקרו עם או לא ולא שקלינן מינייהו מתנות:

**והלכתא כוותיה דרב חסדא**. דמזיק מתנות כהונה פטור מלשלם ומשמע לי דכיון דספקא הוא אפילו נטל הכהן יחזיר ללוי דהא מסקינן בפ' קמא דב"מ (דף ו:) גבי ספק בכורות דתנן בהו המוציא מחבירו עליו הראיה דאפי' תקפו כהן מוציאין אותו מידו שכך הדין בתופס ממון שהוא מסופק מצד הדין דמוציאין מידו כמו שכתבתי שם בחדושי וה"נ דכוותה ולפיכך לא נתחוור לי מה שכתב הר"ם במז"ל בפ"ט מהלכות בכורים שאם נטל הכהן מתנות מלוי לא יחזיר ואמאי מאי שנא מספק בכורות ועוד דבמתנות נתינה כתיבא בהו ויש בהן טובת הנאה לבעלים ומשמע דכל שיש בו טובת הנאה לבעלים בא כהן ונטל מוציאין מידו דהא ודאי אפי' מידי דלית להו טובת הנאה לבעלים כלקט שכחה ופאה כדאיתא בגמ' [דף קלא.] אם בא עני ושאל ממנו אם רצה אינו נותן לו דאי אמרת דכל שאין בו טובת הנאה נותן על כרחו למי שתובע ראשון מאי פרכינן [בדף קל:] לרב חסדא מבעל הבית העובר ממקום למקום דלקט שכחה ופאה אין בהם טובת הנאה ואם הוא מחוייב ליתנו למי שתובע ראשון ה"ל ממון שיש לו תובעין אלא ודאי אפילו בדבר שאין בו טובת הנאה לבעלים אינו מחוייב ליתן אלא למי שהוא רוצה אלא שאם בא ולקחו אין מוציאין מידו וממילא במידי דאית ביה טובת הנאה אפילו לקחו מוציאין מידו וכן כתבו בתוספות ולמאן דאמר טובת הנאה ממון ודאי הכי הוא מתנות יש בהן טובת הנאה דנתינה כתיבא בהו ולפיכך נראה שאפילו נטל כהן מתנות מלוי יחזיר והלוי מעכב לעצמו דספקא דממונא הוא:

**הבו מתנתא**. הזרוע והלחיים והקיבה:

**לכהנתא**. בת כהן ואפילו היא אשת ישראל דכיון דקדושה לית בהו דאין אסורין לזרים הרי היא מותרת בהן ולא דמי לתרומה ואי משום ונתן לכהן קסבר אפילו כהנת במשמע:

**רב** כהנא אכיל בשביל אשתו רב פפא אכיל בשביל אשתו רב יימר אכיל בשביל אשתו רב אידי בר אבין אכיל בשביל אשתו משמע דהכי קאמר שכל אחד מאלו היה נוטל מתנות בשביל אשתו שמי שהיה נותן להם היה מקיים מצות נתינה שאף על פי שאין כהן רשאי לזכות מתנות לישראל אלא למאן דלא אפשר ליה כדאיתא לקמן [דף קלג.] אשתו שאני דכגופיה היא ואינו צריך הרשאה דאי לא תימא הכי מאי קמשמע לן וכי מתנות כהונה אסורים לזרים או שמא אתא לאשמעינן דאפילו נשואה אוכלת ואינו מחוור דמאי קמשמע לן והר"ם במז"ל כתב בפ"ט מהלכות בכורים הכהנת אוכלת המתנות אע"פ שהיא נשואה לישראל מפני שאין בהן קדושה ולא עוד אלא הבעל אוכל מתנות בגלל אשתו ונראה שנתכוין למה שכתבתי:

**הלכתא כותיה דרב**. דלוים פטורין מן המתנות מספקא:

**והלכתא כותיה דרב חסדא**. דמזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור:

**והלכתא כוותיה דעולא**. דכהן ואפילו כהנת:

**והלכתא כרב אדא בר אהבה**. דאמר לויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים דתנן התם בבכורות (דף ד.) דכהנים ולוים פטורין מפדיון הבן ואשמעינן רב אדא דלויה כלוי והתם בפרק יש בכור לנחלה [דף מז.] פליגי בה רב פפא ומר בריה דרב יוסף משמיה דרבא רב פפא מוקי לה לדרב אדא בר אהבה כשנתעברה מעובד כוכבים ומר בריה דרב יוסף מוקי לה אפילו בשנתעברה מישראל וקי"ל כמר בריה דרב יוסף הילכך לויה שילדה לא שנא נתעברה מעובד כוכבים ול"ש נתעברה מישראל בנה פטור מחמש סלעים והני מילי בלויה אבל כהנת שילדה דווקא מישראל הוא שבנה פטור מחמש סלעים אבל נתעברה מעובד כוכבים חייב שכיון שנבעלה לו נפסלה מקדושתה והויא כבת ישראל שנתעברה מעובד כוכבים שבנה חייב בחמש סלעים:

**כוי חייב בכולהו מתנות**. דתניא שור מה תלמוד לומר אם שור לרבות את הכלאים. הבא מעז ומרחל:

**שה מה ת"ל אם שה לרבות את הכוי**. ולכאורה לפום פשטא דשמעתא האי כוי דמרבינן היינו הבא מן הצבי ומן התישה דבקצת מתנות מיחייב בודאי עשום צד האם אבל באידך פלגא סבירא ליה לרב הונא בר חייא בגמרא דפטור משום דמצי אמר ליה ישראל לכהן אייתי ראיה דאין חוששין לזרע האב שהוא חיה ופטור מן המתנות ושקול ומשום הכי סבירא ליה לרב הונא בר חייא דאינו חייב אלא בחצי מתנות ובתר הכי מסקינן ואמרינן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן כוי לרבנן חייב בכולהו מתנות דתניא וכו' פרש"י דאע"ג דמספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא להכי אהני ליה רבויא דאפילו לית ביה אלא

מקצת שה חייב אף בחצי האחר דבלאו רבויא הוה מיחייב בפלגא דשה אפילו מקצת שה משמע ואהני רבויא דאם לאידך פלגא. והאי פירושא לא נהירא לי דכיון דאיצטריך רבויא נפשוט מיניה דחוששין לזרע האב דאי אין חוששין [א"נ ספיקא] אמאי איצטריך קרא לרבויא ובריש פרק בתרא דיומא (דף עד.) נמי אמרינן גבי הא דתניא כוי וחצי שיעור הואיל ואינו בעונש אינו באזהרה תלמוד לומר כל חלב ומוכחינן מינה דכוי בריה בפני עצמה הוא דאי ספקא הוא וכי איצטריך קרא לרבויי ספקא לפיכך נראה לי דרבין [אמר] רבי יוחנן דאסיק דכוי לרבנן חייב בכלהו מתנות לאו בצבי הבא על התישה מוקי לה אלא סבירא ליה דכוי בריה בפני עצמה הוא ורבייה קרא לשיוה כבהמה ומיהו מודה לרב הונא בר חייא דכוי הבא מן הצבי ומן התישה אינו חייב אלא בחצי מתנות ומדברי הר"ם במז"ל למדתי שכך כתב בפ"ט מהלכות בכורים הכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות צבי הבא על העז וילדה חייב בחצי מתנות אם שה אפילו מקצת שה עד כאן אבל אינו נראה כן מסוגיא דאותו ואת בנו:

**מתני' בכור של ישראל שנתערב במאה**. בהמות אחרות של חולין והוא בעל מום ומותר לשוחטו:

**בזמן שמאה**. בני אדם שוחטין את המאה בהמות והן של מאה אנשים פוטרין את כולן ממתנות כהונה דכל אחד ואחד יכול לדחות את עצמו ולומר לכהן בכור שלי הוא ובגמרא פריך יבא עליו כהן משני צדדין:

**אם אחד שוחט את כולן**. [שכולן של אחד אין פוטרין לו אלא אחד הואיל שהוא שוחט את כולן] דאמרינן ליה מתנות גבך נינהו אבל אחד יכול ליפטר ולומר בכור שלי הוא שאי אפשר שלא יהא בכור אחד מהם ומן הבכור אין נותנין מתנות כהונה שאין קדושה חלה על קדושה:

**השוחט בהמתו של כהן ולעובד כוכבים פטור טבח זה מן המתנות**. ואע"ג דחיובא אטבח רמיא כדאמרינן בגמרא הני מילי בבהמה דבת חיובא היא הא לאו בת חיובא היא:

**והמשתתף עמהן**. ישראל המשתתף עמהן שוחטין ומחלקין ביניהם פטור מן המתנות אפילו חלקו של ישראל ומיהו צריך שירשום ויעשה לו סימן כמו שהיו רגילים לרשום בשר שפטור מן המתנות כדי שיבינו הרואים שאין כולה של ישראל ולא יחשדוהו ברשע והר"ם במז"ל כתב בפרק ט' מהלכות בכורים והמשתתף עם הכהן צריך שירשום חלקו כדי שיניח המתנות בחלק הכהן שאם לא סיים חלקו חייב במתנות מפני שאין הכל יודעין שהכהן שותף בו ובגמ' אמרינן דאי יחיב עובד כוכבים אכספתא כלומר במקום שמניחין בו המעות דמי הבשר אינו צריך לרשום דהכל יודעין שהוא שותף דליכא

למימר שיחשבו שאין לו חלק בו אלא שהאמינו לשמרם שלא יגנבו דאין אמונה בעובד כוכבים אבל בכהן אפילו יתיב אכספתא צריך לרשום דאמרינן הימוני הימניה לשמור המעות ואין לו חלק בבהמה וכן נמי אי יתיב עובד כוכבים אמסחתא דהיינו סמוך לעלי שמקצבים עליו הבשר אין צריך לרשום דמשום דסתם עובד כוכבים מפעא פעי כלומר שתמיד הוא צועק אל תתנם בכך אלא בכך הכל יודעים שיש לו חלק בה אבל בכהן כי האי גונא לא סגי מתוך שהוא צנוע וסומך על הטבח ואין הכל יודעין שהוא שותף. ואיכא למידק וחלקו של ישראל אמאי פטור דהא אמרינן בגמרא דכוי הבא מצבי הבא על התישה דלרבנן חייב בחצי מתנות משום דשה אפי' מקצר שה משמע והכא נמי נהי דחלקו של כהן פטור חלקו של ישראל מיהא ליחייב. איכא למימר דלא דמי דנהי דאמרינן דשה אפילו מקצת שה הני מילי היכא דכל שיות שבו חייב דבכי האי גוונא כוליה שה מיקרי אבל הכא דמקצת שיות פטור כה"ג לא חייבו רחמנא:

**ואם** אמר כהן לישראל אני מוכר לך פרה זו חוץ מן המתנות פטור ישראל מן המתנות משום דהא שיירינהו כהן גביה מיהו דוקא דאמר ליה חוץ אבל אמר ליה ע"מ שהמתנות שלי חייב ישראל במתנות ונותנם לכל כהן שירצה דעל מנת לאו שיורא היא כדאמרינן בגמ' אע"פ שהתנה אין תנאו כלום דהוי ליה כמתנה על מה שכתוב בתורה שהרשתו [תורה] שיתנם לכל מי שירצה:

## דף מה:

**אמר לו ישראל לטבח מכור לי בני מעיה של פרה זו והיו בהם מתנות.** קיבה נותן לוקח זה לכהן ואין המוכר מנכה לו ללוקח מן הדמים שהרי היה יודע הלוקח ששם המתנות וזה לא מכר לו הקיבה:

**לקח ממנו במשקל.** הליטרא בכך וכך ושקל לו הקיבה נותנה לוקח זה לכהן שהרי הגזלה אצלו והטבח ינכה לו מן הדמים בעל כרחו שמכר לו דבר שאינו שלו. וגרסי' עלה בגמ' [דף קלד.] אמר רב לא שנו אלא ששקל לעצמו אבל לא שקל לעצמו הדין עם הטבח ורב אסי אמר אפילו שקל לו טבח הדין עם הלוקח ואסיקנא דבמתנות כהונה נגזלות קא מיפלגי דמר סבר מתנות כהונה אין נגזלות ומר סבר נגזלות ואיכא דמתני להא שמעתא בפ"ע רב אמר לא שנו הא דתנן דנותן לוקח לכהן והוא חוזר ותובע דמים מן הטבח אבל טבח אינו חייב לכהן כלום אלא ששקל לעצמו אבל שקל לו טבח דינו של כהן עם הטבח משום דמשתרשי ליה זוזי לטבח וחייב לשלם שאסור לו למכור חלק כהנים ולעשות עליהן גזלן ולפיכך חייב להחזיר המתנות לכהן מדין הפרשה ולא בדייניו

משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין ורב אסי סבר דמתנות כהונה אין נגזלות הילכך קמא לאו מידי עבד ושני חייב להפריש דאיתנהו ברשותיה וקי"ל כרב אבל מדברי הר"ם במז"ל בפ"ט מהלכות בכורים נראה דה"ק לא שנו דחייב הלוקח ליתן לכהן אלא ששקל לעצמו אבל לא שקל לעצמו רשאי הלוקח לאכלן שהראשון הוא שגזלן והלוקח מותר לאוכלן מפני שמתנות כהונה נגזלות:

**גמ' אמאי**. פוטרין את כולם הא יכול לבא כהן עליו משני צדדין כלומר בשני כחות:

**בבא לידי כהן**. הא דקתני מתני' דפוטרין את כולן בבא אותו בכור לידי כהן ונפל בו מום קבוע וחזר ומכרו לישראל דאי אפשר לומר אי בכור הוא כוליה דידי הוא ומדברי הר"ם במז"ל בפ' הנזכר נראה דהוא מפרש דכיון דבכור זה נתערב בבהמות של ישראל ולקח הכהן האחד מן הספק הרי הוא כמו שזכה בו הכהן ונתנו במומו לבעליו:

**וליתני כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות**. משום דלא איקרו עם ואמאי תני השוחט:

**זאת אומרת**. מתניתין דקתני השוחט אתא לאשמועינן דבעלמא היכא דקא שחט בהמות ישראל הדין עם הטבח כלומר שדינו של כהן לתבוע מתנותיו מן הטבח דהכי משמע השוחט לכהן פטור הא שוחט לישראל חייב השוחט ואין כהן הולך אצל בעל בהמה אלא דהכא כיון שהבהמה של כהן ועובד כוכבים היא פטור הטבח מן המתנות ואילו תנא כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות לא הוה מצי למגמר מיניה האי ומיהו מסתברא דאף על גב דהדין עם הטבח טובת הנאה לבעלים דהיאך הלה עושה סחורה בפרתו של זה:

**דרש רבא מאת העם ולא מאת הכהנים**. דכהנים לא איקרו עם:

**כשהוא אומר מאת זובחי הזבח**. דמשמע כל מי שהוא זובח אפילו כהן טבח במשמע ומיהו דוקא בשוחט לישראל אבל בשוחט לצרכו ודאי פטור:

**והוה דחיקא ליה עלמא**. דחוק ועני היה:

**דמגו דפטרת להו ממתנתא**. כדאמרינן במתניתין שהמשתתף עמהם פטור מן המתנות:

**חייביה רב נחמן**. להאי ישראל שנשתתף עמו:

**זיל אפיק**. הוצא המתנות שתחת ידך ותנם לכהן ואי לא מפיקנא לך רבי טבלא מאונך כלומר כל ראיותיו אוציא מאזניך ויהיו לך כאילו לא שמעתם ל"א משמתינא לך ולא יועיל לך רבי טבלא:

**כהן טבח שתים ושלש שבתות פטור מן המתנות**. דכל שלש שבתות כשוחט לעצמו דמי דמימר אמר אי זבני מינאי מוטב ואי לא תהוי דידי מכאן ואילך כיון שהוחזק בטבחות

חייב כשוחט בהמות לישראל אי נמי דיותר משתים ושלש שבתות מפני מראית העין הוא חייב אבל מן התורה לעולם הוא פטור הואיל ושלו הוא מוכר:

**אבל הכא**. האי טבח כהן הא קבע מסחתא וגלי אדעתיה דקביע:

**מסחתא**. חנות ועלי קבוע לקצב עליו בשר:

**ליהוי בשמתא**. ואמרינן בגמ' דאי קאי בשמתיה קנסינן מיניה אטמא או גלימא כדחזיא:

**זרוע לאחד קיבה לאחד לחיים לשנים**. כך הם נחלקות לארבעה כהנים דאיכא שיעור מתנה לכולם אבל לחמשה לא דכתיב ונתן שיהא בהם כדי נתינה:

**אפילו גרמא גרמא**. לפי ששור איבריו גדולים ואע"פ שהוא מחלק את האבר לשנים עדיין יש בכל חלק וחלק שיעור נתינה מעליא:

**מתנות כהונה אין נאכלין אלא צלי**. לאו דוקא דהא תנן בפרק כל התדיר (דף צ:) ובכולן הכהנים רשאין לשנות באכילתן לאכלן שלוקין צלויין ומבושלין ועלה נמי איתמר למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין אלא ודאי ה"ק מצותן לצלי לסתם בני אדם שהצלי ערב עליהם ביותר הא למי שאוהב יותר שלוק או מבושל היינו מעליותא וגדולה דידיה ובסמוך נמי [דף קלג.] בגמרא אמרינן גבי מתנות אי לקדרה אדמחתך להו וכו'. ותנן נמי גבי מוקדשין ונאכלין בכל העיר בכל מאכל:

**אמר רבא בדיק לן רב יוסף**. מנסה אותנו אם נדע להשיב ורבא היה כהן:

**דחטיף מתנתא**. לתינוקות שנושאין אותן לכהנים:

**מי אמרינן חבובי מצוה קא מחבב**. ויפה הוא עושה ומיהו משמע לי דדוקא כשיתנום לו הבעלים ברצון אח"כ דאי לא לא מספקא מידי דנתינה כתיבא בהו ויש בהם טובת הנאה לבעלים:

**ונתן לכהן**. ולא שיטול מעצמו:

**מימר אמינא הבו לי**. הייתי שואלם בפה מלא שהייתי סבור שיהא חבוב מצוה:

**חלקם שאלו בפיהם**. בני שמואל דכתיב ולא הלכו בניו בדרכיו ויטו אחרי הבצע ואמר רבי מאיר שלא היתה עבירת גזל בידם אלא חלק לויה כגון מעשר ראשון היו שואלין בפיהם:

**הצנועים מושכין את ידיהם**. בחלוק לחם הפנים היא במסכת יומא בפרק טרף בקלפי (דף לט.) משמת שמעון הצדיק נשתלחה מארה בלחם הפנים:

**בר ממעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשאי בכהנא**. שמתוך ששוחטין בו בהמות הרבה המתנות מרובות והכהנים מתאספין לנטלם ואילו לא היה נוטל היה נראה שאינו כהן:

**ליזכי ליה מתנתא**. יתן לו חלק מתנות לקבל זרוע ולחיים וקיבה בשביל הכהן והוא אוכלן ואף על גב דלא אתו לידיה דכהן יכול לזכות בו:

## דף מו.

**במכירי כהונה ולויה**. בכהן שהוא ניכר בעיר ורוב בני העיר אוהבים אותו ונותנין לו המתנות ובאותו כהן אמרו דיכול לזכות מתנותיו אע"ג דלא אתו לידיה:
**מכירי**. לשון איש מאת מכרו:
**א"ל רבא לשמעיה**. לשמשו של בעל הבית והיה כהן ובעה"ב היה נותן לו מתנותיו:
**זכה לי מתנתא**. תן לי רשות ליקח מתנותיך ואוכלן מפני שהלשון עם הלחיים ניתן לכהן ובעינא למיכל לישנא בחרדלא שהוא דבר חשוב והכי אמרינן בהשוכר את הפועלים (דף פו:) כדי להאכילן שלש לשונות בחרדל ואע"ג דרבא נמי כהן הוה דהא אמרינן בפ"ק דר"ה (דף יח.)דמדבית עלי אתי ובבכורות (דף כז.) נמי אמרינן דרבא מבטל תרומת חו"ל ברוב ואכיל לה בימי טומאתו אפ"ה מנפשיה לא הוה שקיל דכתיב ונתן ולא שיטול מעצמו ומימר נמי לא הוה בעי למימר הבו לי דתניא חלקם שאלו בפיהם ולפיכך היה נוטלן בתורת זר ע"י נתינת כהן ואע"ג דלא מטא לידיה דשמעא סמך רבא אדרב יוסף דלעיל:
**רב ספרא לא אכל**. משום דלא מטא לידיה דשמעא:
**מעדה בגד ביום קרה**. בגד בלוי ונרקב כמו וכבגד עדים בגד רקוב בעת הקור שאינו שוה לכלום וכמו חומץ על נתר שאינו אלא מפסידו נתר מין צריף הוא אלום בלע"ז כן שר בשירים על לב רע כן האומר דבר למי שאינו יודע להבין בה:
**משום דעברי אשמעתיה דמר**. שלא סמכתי על שמועתך שאמרת דמותר לצורבא מרבנן לקבלם [אע"ג] דלא אתי לידי כהן:
**כי אמרי אנא באחר**. היכא דמזכי ליה כהן אחר שאינו כפוף לו אבל שמעא דבעל הבית על כרחיה מזכה לאדם חשוב שהוא בא בביתו של בעה"ב אי נמי אימור דאמרי אנא דיכול לזכות מתנותיו לאחר אע"ג דלא אתו לידיה היכא דלא אפשר ליה כלומר לאיש שהוא עני אבל רבא אפשר ליה ולא דחיקא ליה:
**אלא**. כיון דלא עבר רב ספרא אשמעתיה דרב יוסף מ"ט אקריוה בחלמיה:
**כלפי רבא**. כלומר על רבא שלא ידע להבין בטעמו של רב יוסף הקרוהו לרב ספרא כך:
**נזוף הוה מאותו מעשה דתענית וכו'**. ורש"י ז"ל פירש נזוף הוה משום האי מעשה:
**ירע שריד באהלו**. למי ירע שריד באהלו למי שיש באהלו תלמיד רע תאכלהו אש לא נופח אשו של גיהנם:
**אמר רב הונא שותף בראש**. ולא ביותר:

**אפילו אחד ממאה בראש**. אפילו לא שייר הכהן לעצמו אלא אחד ממאה בראש נפטר ישראל מן הלחי ובגמ' איבעיא לן כולה שלי והראש שלך מהו ופשטינן דכיון דחיובא גבי ישראל הוא מיחייב:

**תנן בפרקין** [דף קלד.] **גר שנתגייר והיתה לו פרה ושחטה אם עד שלא נתגייר פטור**. כלומר אם נשחטה קודם שנתגייר פטור דחיובא דמתנות בשעת שחיטה חייל וההיא שעתא עובד כוכבים הוה. אם משנתגייר חייב ספק פטור שהמוציא מחבירו עליו הראיה ורמינן עלה בגמרא מדתנן גר שנתגייר והיתה לו עיסה נעשית עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב [ספק חייב] ומשנינן ספק איסורא לחומרא ספק ממונא לקולא. כלומר חלה ספק איסור הוא שיש בה עונש מיתה ומש"ה אזלינן בספיקה לחומרא אבל מתנות אין בהם קדושה אלא דין ממון והמוציא מחבירו עליו הראיה ואפשר שהרב אלפסי ז"ל שהשמיטה סומך על ההוא עובדא דההוא ליואה דהוה חטיף מתנתא דשמעינן מינה דכל היכא דאיכא ספיקא גבי מתנות אזלינן לקולא:

**תניא מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע**. זו היא גרסת רב אלפסי ז"ל אבל ברוב הנוסחאות כתוב לא יפשיט את הזרוע והכי פירושא מקום שנהגו למלוג בעגלים להעבירם במים רותחין ולאכלם עם עורם לא יפשיט את הזרוע דאהני מנהגא לכהן להרבות במתנות כפי המנהג דמן התורה אין העור ניתן עם הזרוע אלא כיון שנהגו שלא להפשיט נותנו לכהן עם עורו והדר תני מקום שנהגו להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי דלא אהני מנהגא להמעיט ממתנתו מפני שהיא של תורה כדאמרינן בסמוך הלחיים להביא צמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תיישים מה שאין כן בזרוע שאין בדין תורה לא מתנת עור ולא מתנת צמר אבל לפי גירסת הרב אלפסי ז"ל שהוא גורם לא ימלוג את הזרוע יש לפרש כך דלעור לא איצטריך רבויא משום דזרוע ולחי בעורן משמע כמו שהוא בשעה שזובחין אותו כדכתיב מאת זובחי הזבח ולא צריך קרא דהא בראש נמי לא מרבינן אלא צמר ומשום הכי קא תני דמקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע לפי שהעור נפסד במליגתו ואף על פי שהוא חשוב להם כך במנהגם בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל כהן והדר קתני להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי ואף על פי שבא ליתן לו לחי ועורו מופשט דשמא במליגה הוא רוצה לפי שדרך הראש למלגו כדאמרינן בביצה (דף לד.) מולגין את הראש ואת הרגלים ועור הראש של עגל הרך נאכל הוא בבשרו אבל בזרוע במקום שנהגו להפשיט אם רצה מפשיט ונותן הוא ועורו לכהן אבל בראש לא מן הטעם שכתבנו ואפשר גם כן דכיון דרבי רחמנא לחיים

ומה שעליהם ורבי נמי קיבה וכל מה שעליה אף על גב דהזרוע איצטריך לן לשל ימין וכדאיתא בסמוך אפילו הכי זרוע נמי היא וכל מה שעליה במשמע:

**ואם אין שם כהן**. לתת לו את המתנות מעלין אותם בדמים שם את דמי המתנות ואוכלם ונותן את דמיהן לכהן הבא ראשון:

**נתינה כתיב בהו**. ויש לו ליתנן לכהן:

**מתני' איזהו זרוע מן הפרק של ארכובה**. הנמכרת עם הראש:

**עד כף של יד**. עצם רחב של כתף שקורין אשפלט"א:

**והוא של נזיר**. וכן זרוע בשלה האמור בנזיר כך היא ניטלת:

**וכנגדו ברגל שוק**. כנגדו ברגל שוק האמור בשלמים ושתי עצמות הם מארכובה הנמכרת עם הראש עד בוקא דאטמא:

**מן הפרק של ארכובה עד סובך של רגל**. והיינו עצם האמצעי שמן הארכובה ועד הקולית:

**סובך של רגל**. היינו פרק שבין הקולית והעצם האמצעי:

**הפרק של לחי**. אצל הצדעין וחותך כלפי מטה:

**עד פיקה של גרגרת**. עד שפוי כובע שהיא פקיעתה ופתחה של בית הבליעה דהיינו לחיים התחתונות עם הלשון:

**גמ' הזרוע**. ונתן לכהן הזרוע דמשמע הידוע המיומן:

**הלחיים להביא**. ה"א דהלחיים קא דריש וכן ה"א דהקיבה:

## דף מו:

**והתניא נותנה ובית השחיטה עמה**. דמשמע דתופס בעומק הצואר באלכסון יותר מן הפיקה:

**לא קשיא**. כלומר לעולם עד פיקה ותו לא ולא קשיא דברייתא דקרי ליה בית השחיטה ר' חנינא היא דמכשר שחיטה למעלה מבית הבליעה ומתניתין דלא קרי ליה בית השחיטה רבנן היא:

**וקיימא לן כרבי חנינא בן אנטיגנוס והיינו שייר בחיטי**. פירוש וקי"ל כר' חנינא לענין שיעור שחיטה והיינו שיור דחיטי כדאיתא בפ"ק (דף יח:) דאילו לענין לחי הניתן לכהן לא פליגי ביה ר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן אלא שהוצרך הרב אלפסי ז"ל לפסוק כאן לענין שחיטה לומר דאע"ג דמתניתין כרבנן דפליגי עליה דר' חנינא בן אנטיגנטס אפי' הכי קי"ל כוותיה. והוי יודע דאע"ג דכולי פירקין רהיטא ומוכח שהמתנות נוהגות בחוצה לארץ אעפ"כ יש מן המפרשין שסוברין שאינן נוהגות אלא בארץ מדאמרינן באידך פירקין [דף

קלו:] דבסמוך דנהוג עלמא בראשית הגז כרבי אלעאי דתניא רבי אלעאי אומר ראשית הגז אין נוהג אלא בארץ ורבי אלעאי גופיה במתנות הכי ס"ל דאין נוהגות אלא בארץ ומחד טעמא יליף הכי לראשית הגז ולמתנות כדמוכח התם וכמו שאבאר בס"ד הילכך כיון דנהוג עלמא כוותיה בראשית הגז משמע דלכאורה שאף במתנות נקיטינן כוותיה אבל אחרים סוברים בראשית הגז בלחוד נהוג כוותיה אבל לא במתנות ויתבאר הדבר לפנינו בס"ד:

**הדרן** עלך הזרוע

**ראשית הגז**. כל הגווז צאנו בין ילדים בין זקנים ואפילו גווזן מאה פעמים נותן מתנה לכהן ושיעורו מפרש לקמן:

**אבל לא במוקדשין**. פריש רבא בגמ' דלמקדיש גיזה עצמה איצטריך דסד"א ליגווז וליפרוק וליתיב ליה אמר קרא ראשית גז צאנך תתן לו מי שאינו מחוסר אלא גזיזה ונתינה יצא זה שמחוסר גזיזה פדיה ונתינה אבל במקדיש בהמה עצמה למזבח לא איצטריך שהרי אסורה בגיזה ופשיטא דאין ראשית הגז נוהג בה ודאמרינן ליפרוק וליתן ליה היינו משום דבעוד שהגיזה קדושה ליכא למימר דליתיב ליה דלאו דידיה הוא:

**חומר בזרוע ובלחיים ובקיבה מראשית הגז שהן נוהגין בבקר ובצאן**. דכתיב (דברים יח) אם שור אם שה:

**ובמועט**. אפילו לא שחט אלא אחד:

**וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים**. מפרש בגמ' משום דכתיב בתר קרא דראשית הגז [שם] לעמוד לשרת כלומר שיתן לו ממנו דבר הראוי לשירות כלומר לתכלת דבגדי שרד דתכלת עמרא הוא דהיינו צמר ואין צמר אלא של רחלים:

**ואינו נוהג אלא במרובה**. דכתיב צאנך ומרובה משמע כדמוכח לה באידך מתני' ומקשו הכא וליתני נמי חומר במתנות שהלוקח מתנות מן העובד כוכבים חייב ליתנן לכהן כיון דחיובא גביה הוא כמו שכתבתי למעלה ואילו הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז כדתנן בפירקין יש לומר דלא קתני אלא דברים שזה נוהג בהן וזה אינו נוהג אבל זה פטור וזה חייב לא קתני:

**וגרסי**' בגמ' [דף קלו:] עלה דמתני' וליתני חומר בראשית הגז שנוהג בטרפות משא"כ במתנות כלומר דטרפה אינה בכלל מתנות דכתיב ונתן לכהן לו ולא לכלבו ומפרקינן אמר רבינא הא מני רבי שמעון היא דתניא ר"ש פוטר את הטרפה מראשית הגז ושקלינן וטרינן עלה מ"ט דר"ש ומסקינן דיליף צאן צאן ממעשר וכיון דשקלינן וטרינן טובא עלה ומתניתין אתיא כר"ש היה ראוי לפסוק הלכה כמותו והרב אלפסי ז"ל שהביא

משנתנו כצורתה דאתיא כר"ש לפום מאי דאמרינן בגמ' משמע דהכי ס"ל אלא שראיתי לר"ם במז"ל שכתב בפ"י מהלכות בכורים [דראשית הגז] נוהג בטרפה ולא ידעתי למה דכיון דמתני' אתיא כר"ש אפילו פליגי בה רבנן עליה בברייתא היה ראוי לפסוק כסתם משנתנו אבל אפשר שהוא סובר דרבינא דקאמר הא מני ר"ש היא לאו למימרא דס"ל דתנא דמתני' נקיט כר"ש אלא ה"ק משום דפלוגתא דר"ש ורבנן היא לא תנא ליה לפי שלא רצה להכניס עצמו במחלוקת וכיון שכן מתני' לא מוכחא בהא מידי ודאמרינן הא מני ר' שמעון היא מוכח דרבנן פליגי עליה נקיטינן בכללין דיחיד ורבים הלכה כרבים ובפרק [בא סימן] (דף נא.) נמי משמע דתלמודא הכי ס"ל דטרפה חייבת בראשית הגז דאמרינן התם עלה דמתני' דתנן כל שחייב במעשרות מיטמא טומאת אוכלין [דמין קתני כלומר כל מין שחייב במעשרות מיטמא טומאת אוכלין] אע"ג דאיכא מידי שחייב במעשרות ואין מיטמא טומאת אוכלין דהיינו הפרט ולא המין ואמרינן עלה הכי נמי מסתברא דקתני סיפא כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ואם איתא כלומר דכל דבר קתני ולא מין דוקא הא איכא טרפה דחייבת בראשית הגז ואינה חייבת במתנות ואע"ג דרבינא דחי התם ואמר ר"ש היא דתניא ר"ש פוטר את הטרפה מראשית הגז כדאמר הכא אפ"ה משמע דתלמודא הכי ס"ל דטרפה חייבת בראשית הגז וההיא דרבינא דהתם דחייה בעלמא הוא דמסקנא הכי סלקא התם דמין קתני זה נ"ל בטעמו של הרמב"ם ז"ל: **גמ'** אמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כתלתא סבי כרבי אלעאי בראשית הגז דתניא ר' אלעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ. כתב רש"י ז"ל וה"ה למתנות שאין נוהגות אלא בארץ וטעמו ז"ל משום דאמרינן בגמ' דס"ל לרבי אלעאי דמתנות וראשית הגז אין נוהגות אלא בארץ ויליף תרוייהו בנתינה נתינה מתרומה דמה תרומה בארץ אין בחו"ל לא אף ה"נ בארץ אין בחו"ל לא וכיון דנהוג עלמא כרבי אלעאי בראשית הגז אלמא סבירא להו דילפינן נתינה נתינה ומעתה ה"ה למתנות אבל הדבר קשה דהא כוליה פירקין דהזרוע [משמע] דמתנות נוהגות בחו"ל דהא רבנן בתראי דבבבל קנסי בהו [דף קלב:] [וגבי] אטמא וגלימא ובפרק הבא על יבמתו (דף סג:) נמי אמרינן גבי חברי דאתו לבבל גזרו על שלש בשביל שלש על בשר מפני המתנות אלמא מתנות ראוי לנהוג בהם בכל מקום לפיכך י"ל דנהי דמאן דאית ליה הילכתא כר' אלעאי בראשית הגז פסק נמי דכוותיה במתנות מטעמא דכתבינן אפ"ה ר"נ לא פסיק הלכתא כר' אלעאי אלא נהוג עלמא קאמר וכל היכא דאמרינן נהגו אי אתו לאורויי לא מורינן כדאיתא בפ' בתרא דתענית (דף כו:) הלכך אע"ג דמתנות כי הדדי נינהו בהדי ראשית הגז אפ"ה אי נהוג נהוג ואי לא נהוג לא מקילינן בהו וי"א עוד דאפילו נהוג כוותיה דמתנות לאו מנהגא הוא

דאע"ג דטעמא דר' אלעאי בראשית הגז ובמתנות משום דיליף נתינה נתינה הוא ולדבריו אי אפשר לחלק ביניהם אפ"ה נהוג עלמא כוותיה בראשית הגז ולא מטעמיה אלא משום דאמרינן בגמ' [דף קלו.] גבי פלוגתא דר' אלעאי ורבנן בבהמת השותפין אי מיחייבא בראשית הגז אי לא דטעמא דר' אלעאי דפטר משום דכתיב צאנך ולא של שותפות ולא של עובד כוכבים ואמרינן דלדידיה לא מצריך למעוטי שותפות עובד כוכבים דנפקא ליה מרישיה דקרא דכתיב ראשית דגנך ולא של שותפות עובד כוכבים הילכך גמר צאן דראשית הגז מתרומה לענין שותפות עובד כוכבים ומייתר ליה צאנך למעוטי שותפות ישראל ומש"ה נהוג עלמא בראשית הגז כוותיה משום דבהאי קרא הוקש ראשית הגז לתרומה ולא מטעמא דנתינה נתינה. ולפיכך מתנות שלא הוקשו נוהגות בחוצה לארץ דילפותא דנתינה נתינה לית לן. ואין זה נוח לי דבגמ' מוכח דהא לאו היקשא היא כדי שנלמוד ראשית הגז מתרומה למה שלא הוזכר בפסוק זה דהא אמרינן התם ואי בעית אימא שותפות דעובד כוכבים בתרומה דרבנן חיובי מיחייבי ואם איתא דהיקשא גמורה היא הוה להו למפטר שותפות עובד כוכבים בתרומה מהיקשא דראשית הגז דוק ותשכח אלא ודאי משמע דמאי דאמרינן לר' אלעאי לאו בתורת היקשא אלא דקרא הכי משמע והיינו דאמרינן נפקא ליה מרישא דקרא כלומר דאפילו לא כתב רחמנא צאנך כיון דכתב ברישא דגנך דמשמע ולא של שותפות אפילו לא כתב אלא וראשית גז בלחוד משמע דקאי אמאי דלעיל מיניה דהיינו שלך ולא של שותפות ומעתה צריך ליתן טעם למה נהגו כר' אלעאי בראשית הגז ולא במתנות. והר"ז הלוי ז"ל כתב דאפשר דלא נהוג עלמא במידי דאכילה כר' אלעאי הואיל ונפק מפומיה דרבי יוחנן [דף קלב:] כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים ותרומה טבלא בחו"ל מדרבנן ובהא אפילו ר' אלעאי מודה וגם זה אינו מחוור ואפשר לי לומר שראו דבריו של רבי אלעאי בראשית הגז ולא ראו אותם במתנות משום דראשית הגז מעורב עם חלקו של ישראל דומה לתרומה וראוי ללמוד הימנו בנתינה נתינה משא"כ במתנות שהם מובדלות ועומדות דמש"ה נמי פרכינן עליה דר' אלעאי בגמ' [דף קלו.] אי מה התרומה טובלת אף ראשית הגז טובל ומפרקינן עליך אמר קרא וראשית גז צאנך תתן לו אין לך בו אלא מראשית ואילך ולא פרכינן הכי במתנות דפשיטא לן דמתנות לא דמו לתרומה אע"ג דר' אלעאי מתנות נמי יליף מתרומה בנתינה נתינה ומש"ה אנן נמי כיון דראשית הגז דמי לתרומה טפי ממתנות מסתברא לן טעמיה דרבי אלעאי בראשית הגז דונתן דאמר רחמנא בתרומה לאגמורי אראשית הגז דדמי ליה כתביה ולא מסתברא לן הכי במתנות דלא דמו לתרומה וכן דעת הרמב"ם ז"ל שהמתנות נוהגות בכל מקום אע"פ שראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ:

**וכרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה דתניא רבי יהודה בן בתירא אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה.** לפיכך בעל קרי אינו צריך לטבול:

**וכר' יאשיה בכלאים דתניא ר' יאשיה אומר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד.** טעמיה דר' יאשיה דכיון דכתיב לא תזרע כרמך כלאים בעיא כלאים בר מכרמך ומאי דבעי במפולת יד מדכתיב לא תזרע כרמך כלאים דמשמע שהכרם עצמו דהיינו החרצן זורע עם הכלאים דאי לא לכתוב כרמך לא תזרע כלאים ורבנן לא דרשי הכי אלא ס"ל דכלאים בהדי כרמך קאמר ואע"פ שהכרם נטוע כבר ומיהו בכלאי זרעים אפילו ר' יאשיה מודה דבשני מינין מיחייב דבכרם הוא דבעינן כלאים בר מכרמך משום דלא מיקרי כרם אלא כדאית ביה גפנים או חרצן אבל זרעים אע"ג דכתיב שדך לא תזרע כלאים אפילו בור נקרא שדה ואמר רחמנא לא תזרע כלאים דהיינו שני מינים וא"ת וכיון דר' יאשיה לא מחייב משום כלאי הכרם עד דאיכא כלאי זרעים לאו דכלאי הכרם למה לי תיפוק ליה משום כלאי זרעים. שאלה זו כבר נשאלה בירושלמי דגרסינן התם (כלאים פ"ח הלכה א) על דעתיה דרבי יאשיה כתיב שדך לא תזרע כלאים לאיזה דבר נאמר כרמך לא תזרע כלאים רבנן אמרי להתראה שאם התרו בו משום שדך לוקה ומשום כרמך לוקה ומינה נמי שאם התרו בו משום שניהם לוקה שתים. ומיהו אע"ג דבעי ר' יאשיה במפולת יד ה"מ לענין מלקות אבל לענין איסור הפירות מודה שאע"פ שלא זרען בבת אחת כל היכא דאיכא תרי מינין בר מכרם נאסרין הפירות דהא קי"ל (פסחים דף כה.) דזרוע מעיקרו בהשרשה זרוע ובא בתוספת. ובמקומות הרבה שנינו עציץ נקוב לענין קדוש הכרם כדתנן [סוף פ"ז דכלאים] המעביר עציץ נקוב בכרם הרי זה קדש ולא מסתברא לאוקמינהו כולהו דלא כרבי יאשיה הילכך משכחת להו לרבי יאשיה בעציץ של שני מינין ולרבנן במין אחד אבל הרמב"ם ז"ל כחב דלענין איסור הפירות אפילו לרבי יאשיה בחד מינא סגי ולא נהירא מדאמרינן בסוף פ"ק דקדושין (דף לט.) חזיוה להההוא גברא דהוה זרע חיטי ביני גופני אמרו ליה ליתי מר ולישמתיה אמר להו לא צהריתו לא קי"ל כר' יאשיה דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. ומדלא אסר ליה הפירות ש"מ דאין נאסרין אלא בשני מינין וא"ת והיכי איכא בחטה ושעורה וחרצן משום כלאים דאורייתא והא אמרינן בפרק הקומץ זוטא (דף טו:) מעשה באחד שזרע כרמו של חברו סמדר ובא מעשה לפני חכמים ואסרו את הזרעים והתירו את הגפנים ופרשינן התם משום דקנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים מדרבנן הוא דאסירי להך דעבד איסורא קנסו רבנן האי דלא עבד איסורא לא קנסו רבנן י"ל דכי אמרינן התם קנבוס ולוף אסרה תורה [לאו] לאפוקי חטה ושעורה דכל חמשת המינין ודאי כלאים

הן מה"ת אלא לאפוקי שאר זרעוני גנה שאין נאכלין דומיא דקנבוס ולוף שאינו כלאים בכרם כדתניא בתוספתא הארוס והקסוס ושושנת המלך מין זרעים ואינן כלאים בכרם אלא דקנבוס ולוף לפי שגדלים הרבה ואיכא ערבוביא ועושין אשכולות כגפנים אסורין משום כלאי הכרם ומסקי' בפ"ק דקדושין (דף לז) דכלאי הכרם נוהגין אפילו בחו"ל:

## דף מז.

**גרסי' בגמ'** [דף קלז.] **תנא דבי ר' ישמעאל כבשים שצמרן קשה פטורין מראשית הגז שנאמר ומגז כבשי יתחמם**. כלומר שכיון שאינו ראוי ללבישה פטור מראשית הגז דלא מקרי גז אלא דבר חמום שאין מתנה זו לכהן אלא כדי ללבוש ממנה:

**וגרסינן תו בגמ'** [**שם**] **תני חדא הגוזז את העזים ושוטף את הרחלים פטור**. פי' גוזז את העזים פטור לפי שלא דבר הכתוב אלא ברחלים שהוא דבר הראוי לשירות כמו שכתבתי במשנתנו ושוטף את (העזים) [הרחלים] ג"כ במים בנהר ליפותן והצמר נתלש מהן פטור דלאו גיזה היא ותניא אידך השוטף את הרחלים חייב ומפרקינן לא קשיא הא רבנן הא ר' יוסי דתניא לקט קצירך ולא לקט קטוף שר' יוסי אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר הילכך ר' יוסי דדייק לישנא דקרא ואמר שהלוקט בידו שבולי קמתו אין הנושר לקט. שוטף את הרחלים נמי לא גז מיקרי ולרבנן דפליגי עליה ולא דייקי לישנא דקרא בשוטף את הרחלים נמי מחייבי ושקלו וטרו אמוראי בתראי עליה דר' יוסי בגמ' ומש"ה משמע דנקיטינן כותיה וכן פסקה הר"ם במז"ל להא דרבי יוסי דאמר לקט קצירך ולא לקט קטוף בפ"ב מהלכות מתנות עניים אבל גבי ראשית הגז לא כתב דשוטף את הרחלים פטור אבל כתב בפ"י מהל' בכורים התולש צמר רחלו בידו ולא גזזו חייב בראשית הגז ולא ידעתי למה אי משום דאמרינן בגמרא כי בעיא לחיובי נוצה של עזים אע"פ שהיא נלקחת דרך תלישה דמודה ר' יוסי במידי דאורחיה הני מילי בנוצה של עזים שדרכה בכך אבל בצמר של רחלים מנין לו וצ"ע:

**מתני וכמה הוא מרובה ב"ש אומרים שתי רחלות שנאמר ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן**. אלמא שתים מיקרי צאן וכתיב גז צאנך:

**שנאמר וחמש צאן עשויות**. מפרשינן בגמ' [שם] מאי עשויות שמעשות את בעליהן ואומרות לו קום עשה מצוה חדשה מאי ניהו ראשית הגז דאי בבכורה ומתנות אפי' חדא נמי מיחייב:

**מנה ופרס**. כל אחת מנה וחצי ובציר מהכי לא חשיב גז שזו פחותה שבגיזות:

**כל שהן**. בגמ' מפרש כמה כל שהן:

**גמ' שנאמר וארבע צאן תחת השה**. אלמא ארבע מיקרי בלשון תורה צאן:
**ודברי בריבי**. לר' יוסי קרי בריבי שהיה גדול בדורו דקי"ל דר' יוסי נמוקו עמו:
**אנו דברי בריבי שומעים**. קס"ד מפני שהוא מכריע ביניהן לא חמש כב"ה ולא שתים כב"ש:
**תורת** משה קרויה תורה לפי שנתנה חק לדורות ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקדש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה:
**אין הכרעה שלישית מכרעת**. כי אמרינן הלכה כדברי המכריע ה"מ בזמן ששנים חולקים ואחד מכריע כאחד מהם שנמצאו שנים ואחד והלכה כרבים אבל בזמן שאומר דבר חדש אע"פ שהוא דבר ממוצע אין זה מכריע אלא דעת שלישית היא וכתב רש"י ז"ל אין הכרעה שלישית מכרעת שזה אומר כך וזה אומר כך וזה אומר דעת שלישית אפי' אמצעית היא ביניהן אין זה הכרע כגון חבית של תרומה שנתגלית ב"ה אומרים תשפך הכל פירוש הכל מיד וב"ש אומרים תעשה זילוף א"ר ישמעאל בר' יוסי אני אכריע בשדה תשפך הכל בבית תעשה זילוף אמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת [והאיך] הוא הכרעה כגון ההיא דקולי מטלניות דבמה מדליקין (דף כט.) רא"א בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טמא ר' ישמעאל אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור וא"ר יוחנן עלה כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע אלמא כה"ג קרי הכרעה היכא דגלי כל חד דעתיה דשייך לאפלוגי בין מוכן לשאינו מוכן ואפ"ה לא מפלגי ואתא ר"ע ונתן חילוק בדבר הוי הכרעה שהכריע במוכן כר"א ונמצאו שנים מטמאין במוכן ור' יהושע יחיד ומטהר בשאינו מוכן הכריע כר' יהושע והוי השנים מטהרים בשאינו מוכן. אבל גבי חבית לא גלו ב"ש וב"ה דעתייהו אם יש חילוק בין בית לשדה או לא שאילו אמרו ב"ש בין בבית בין בשדה תשפך הכל וב"ה בין בבית בין בשדה תעשה זילוף ובא שלישי וחלק בין בית לשדה התם הוא דהוי הכרעה דקאמר בשדה כב"ש וכב"ה בבית והוי להו בבית תרי ובשדה תרי אבל השתא דלא גלו ב"ש וב"ה דעתייהו דאיכא לאיפלוגי בין שדה לבית דהא סתמא קאמרי ב"ש תשפך הכל וב"ה תעשה זילוף ואתא איהו ואמר בשדה תשפך הכל ובבית תעשה זילוף אין זה הכרע לדבריהן אלא דעת שלישית:
**אמר רבי יוחנן מפי השמועה אמרה**. ר' יוסי [הילכך] הילכתא כותיה. ונראה [מדברי] הרב אלפסי ז"ל דקי"ל כרבי יוסי אבל הרמב"ם ז"ל פסק בפ"י מהלכות בכורים כמתני' דתנן חמש רחלות וכבר הזכיר דעת זה הרי"ף ז"ל בסמוך:

**גוזזות כל שהן וכמה כל שהן אמר רב מנה ופרס**. מוקמינן לה בסמוך במנה בן ארבעים סלעים דמנה וחצי הוו ששים סלעים כדשמואל:

**ובלבד שיהו מחומשות**. שלא תהא כל אחת מחמשתן פחות מי"ב סלעים שאם היתה גיזת אחת מהן פחות מכן אע"פ שחמשתן גוזזות ששים סלעים או יותר פטורות מראשית הגז והאי ובלבד שיהו מחומשות אתי אליבא דמאן דבעי ה' צאן ולר' יוסי דאמר ד'. בעי שיהו מרובעות רביעית הגז לכל אחד מהן ולא פחות ממנו:

**ס' סלעים**. לא מיחייב בראשית הגז אא"כ יש לו משקל ס' סלעים גז ומאותן ס' סלעים נותן סלע ממנו לכהן:

**ואי קשיא לך הא דתנן כמה הוא נותן לו**. מתני' היא בפירקין:

**משקל ה' סלעים ביהודה שהם עשר בגליל**. מסמכינן ליה בגמרא [דף קלח.] מדכתיב (דברים יח) לעמוד לשרת דבר הראוי לשרת ומאי ניהו אבנט שבמשקל זה יש בו הצמר הצריך לאבנט של כהן:

**מלובן ולא צואי**. צואי שלא נתלבן ועדיין בלכלוכו ואמרינן בגמרא לא שילבננו ויתנהו לו אלא כל שילבננו כהן ויעמוד על ה' סלעים:

**ההוא בישראל שיש לו גיזות הרבה**. ולאו אורישא קאי אלא מילתא באפי נפשה היא בישראל שיש לו גיזות הרבה ומבקש לחלוק חלק ששים שבהם לכהנים הרבה דאמרינן ליה כל חד וחד לא תבצר ליה מה' סלעים דהואיל ויש ליתן שיעור ראוי בעינן כדי נתינה ראויה לאבנט ומיהו היכא דגוזזות מעט נמי סגי ליה בסלע אם הוא אחד מס':

**וחזינן קמאי כגון בעלי הלכות דפסקי הלכתא כמתני' דקתני ה' רחלות**. כלומר לאפוקי מדר' ישמעאל בר' יוסי שאמר משום אביו ארבע:

## דף מז:

**וכפשטא דמתני' דקתני כמה הוא נותן לו משקל ה' סלעים ביהודה**. פי' לאפוקי ממאי דאוקימנא לה אליבא דרב ושמואל בישראל שיש לו גיזות הרבה:

**מתני' לא הספיק ליתנו עד שצבעו ישראל זה פטור**. דקנייה בשינוי והוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן דאמר רב חסדא בפ' הזרוע דפטור מלשלם ואע"ג דלא אמרינן שינוי קונה אלא לענין שאינו מחזיר לו גוף הגזלה אבל מ"מ צריך להחזיר לו דמים אפ"ה מהני שינוי לפטרו לגמרי אף מדמי צמר דכיון שפקעה מצותו ליכא חיובא דממונא גביה והוה ליה ממון שאין לו תובעין וכמו שכתבתי למעלה [ריש ט"ו] וכ"ת א"כ מאי קמ"ל

רב חסדא מתני' היא [תוס' דף קלז: ד"ה עד כו'] איכא למימר אי ממתני' הוה אמינא כגון שגזז אחת אחת וצבעו ולומר דאין מצטרפין לאחר צביעה קמ"ל רב חסדא:

**ליבנו ולא צבעו חייב**. שאין זה שינוי דאכתי בעיניה הוא:

**הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים**. במחובר פטור דגז צאנך כתיב והאי צאן לאו דידיה הוא ואצאן דידיה קפיד רחמנא ולא אגיזין דידיה וגרסי' עלה בגמ' [דף קלח.] איתמר גזז ומכר ראשונה ראשונה כלומר שהיה מוכר את הרחל לאחר גיזתה מיד קודם שצירף ה' גיזין רב חסדא אמר חייב ר' נתן ברבי הושעיא אמר פטור בעידנא דמלי שיעורא בעיא צאנך וליכא כלומר מפני שבאותה שעה שהוא מתחייב ע"י גיזת החמישית בד' ראשונות אותן ד' גיזין אינו מצאן שלו ורמינא עליה דרב נתן ממתניתין דתנן הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז כלומר אפילו לקחה עד שלא נגזזה פטור הלוקח מראשית הגז דהא לאו צאנו הוא ודייקינן מינה הא צאנו לגזוז שמכר לו גז הצאן והקנה לו הגוף עד שעה שגזזו חייב דצאנך קרינא ביה ואמאי הא כל חדא וחדא בתר גיזה נפקא ליה מרשותיה וקתני חייב אלמא בתר שעת גיזה דכל חדא אזלינן וקשיא לרב נתן בר הושעיא דאמר פטור ותרגמא רב חסדא אליבא דרב נתן בר הושעיא כגון שהקנן לו כל ל' יום כלומר שיהיו כל הגופים קנויין לו עד תשלום כל הגיזים וכל ל' יום לאו דוקא. זו היא שיטת רש"י ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י' מהלכות בכורים דלוקח גז צאנו של עובד כוכבים דפטור היינו שלקחן אחר שגזזן העובד כוכבים. וצאנו לגזוז דאמרינן חייב היינו כשלקח הצאן לגזתן ובהך פלוגתא דרב חסדא ורב הושעיא יש לו שיטה אחרת ולא נתחוורו לי דבריו. ולענין הלכה בפלוגתייהו דרב חסדא ורב נתן בר הושעיא מסתברא דקי"ל כרב חסדא דאמר חייב דפשטא דמתניתין כוותיה דייקא ואף על גב דתרגומא רב חסדא אליבא דרב נתן בר הושעיא בשהקנן כל שלשים שנויא הוא ולא סמכינן עליה וכ"כ הר"ז הלוי ז"ל בספר הצבא ומיהו במאי דדייקינא הא צאנו לגזוז חייב מסתברא לי דלא קי"ל הכי וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד:

**לקח גז צאנו של חברו אם שייר המוכר המוכר חייב**. מפרשינן בגמ' משום דמסתמא מתנתא דכהן לא מזבין איניש ומש"ה כל ששייר המוכר מסתמא אמרי' מתנתו דכהן גביה ואם לאו הלוקח חייב דא"ל מוכר מתנתא דכהן לא זבנית לך. ותנן [בדף קלה.] תו עלה דהא היו לו ב' מינין שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו והך מתני' מפרשא לר' אלעאי בחד גונא ולרבנן בחד גונא משום דבגמ' [דף קלו.] רמי עליה דר' אלעאי דאמר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ משום דיליף נתינה נתינה מתרומה אי מה תרומה ממין על שאינו מינו לא אף

ראשית הגז ממין על שאינו מינו לא [אין] דהא תנן היו לו שני מינין שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו אלא מעתה סיפא דקתני זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו משום דתרי מיני נינהו אלא עצה טובה קמ"ל דליתיב ליה מהאי דרכיך ומהאי דאשון הכא נמי עצה טובה קמ"ל דליתיב ליה מתרוייהו הא אוקימנא למתני' דלא כרבי אלעאי. הרי אתה רואה מפורש דלר' אלעאי כי אמרינן בשחופות ולבנות דנותן זה לעצמו וזה לעצמו מדינא הוא דלדידיה בראשית הגז אין נוטלין ממין על שאינו מינו ולפיכך כל שמכר שחופות אע"ג ששייר לבנות לא הוי שיורא גבי מוכר ומש"ה זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו מדינא ומיהו בזכרים ונקבות כיון דודאי חד מינא נינהו כי קתני זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו משום עצה טובה בלחוד הוא. דמדינא מוכר חייב כיון דאיכא שיורא גביה אלא שהשיאוהו חכמים עצה טובה שיקנה מן הלוקח מגז של זכרים כשיעור המגיע לזכרים משום דזכרים אשון ודנקבות רכיך ולרבנן דפליגי עליה דרבי אלעאי וסבירא להו דמתנות נוהגות בחו"ל ולא גמרי נתינה נתינה מתרומה סבירא להו נמי דנוטלין ממין על שאינו מינו בראשית הגז ומעתה כולה מתני' לדידהו משום עצה טובה בלחוד היא שמתוך שגיזת הלבנות טובה משל שחופות השיאוהו עצה שיקנה מן הלוקח לשיעור השחופות ויתן לכהן. והרב אלפסי ז"ל שהשמיט משנה זו משמע דס"ל דכולה מתני' משום עצה טובה היא ובודאי דהכי הוא דהא אוקימנא בגמ' למתני' דלא כר' אלעאי אבל מ"מ נ"ל דכיון דנהוג עלמא כר' אלעאי בראשית הגז אלמא סבירא לן דגמרינן בה נתינה נתינה מתרומה ומעתה בשחופות ולבנות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו מדינא דהא ליכא שיורא גבי מוכר. והרמב"ם ז"ל כתב בפ"י מהל' בכורים היו שני מיני גיזה כגון גיזה לבנה וגיזה שחופה או גיזת זכרים וגיזת נקבות ומכר מין מזה והניח מין אחר זה נותן לעצמו על מה שלקח וזה נותן לעצמו על מה שמכר ע"כ. ואין דברים הללו מכוונים אצלי דבזכרים ובנקבות ודאי ליכא אלא עצה טובה וכן אני אומר דכיון דנהוג עלמא כר' אלעאי בראשית הגז אפילו לוקח צאנו של עובד כוכבים לגזוז פטור דבגמרא פרכינן עליה דרבי אלעאי אי מה תרומה גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור אף ראשית הגז גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור וכ"ת הכי נמי והא תנן הלוקח גז צאן עובד כוכבים פטור מראשית הגז הא צאנו לגזוז חייב כלומר ולרבי אלעאי אמאי והרי גדל הגז בפטור ומסקינן דמתניתין דלא כרבי אלעאי משמע מ"מ דלרבי אלעאי אפילו צאנו לגזוז פטור וכן נמי משמע דבראשית הגז אין נוטלין מחדש על הישן דבגמרא אמרינן אי מה תרומה מחדש על הישן לא אף ראשית הגז מחדש על הישן לא. ומסקינן דלרבי אלעאי הכי נמי אלא דלרבנן דלא ילפי

נתינה נוטלין מן החדש על הישן [ומעתה מה ראה הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר דצאנו לגזוז חייב ומפריש מהחדש על הישן] וממין על שאינו מינו שמא תאמר אע"ג דנהוג עלמא כר' אלעאי בראשית הגז ה"מ דוקא לענין שאין נוהגות אלא בארץ אבל במילי אחריני אע"ג דתלו בהדי הדדי כרבנן נקטינן משום דאמרינן בפרק בתרא דתענית [דף כו:] דהיכא דאמרינן נהגו אורויי לא מורינן מעתה לא היה להרב ז"ל לכתוב שאין ראשית הגז נוהג אלא בארץ ולפיכך מה שנ"ל בזה יותר נכון הוא דכיון דנהוג עלמא כותיה במתנות לא מקילינן במידי דאזל ביה רבי אלעאי לפום סבריה לחומרא דתרי קולי לא עבדינן ולפיכך אין נוטלין ממין על שאינו מינו ולא מן החדש על הישן ומיהו בצאנו לגזוז אפשר דמחמירין כרבנן דחייב אע"פ שהיה אפשר להקל ולומר דכיון דמני לה בהדי ההיא דרבי יאשיה דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד דקי"ל הכי כדמוכח בפ"ק דקדושין [דף לט.] דבראשית הגז נמי כרבי אלעאי נקיטינן בין לקולא ובין לחומרא:

**הדרן** עלך ראשית הגז

**אחד** עשר

**שילוח הקן נוהג בארץ ובחו"ל**. משום דאיצטריך למתני בחולין אבל לא במוקדשין תנא בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית אע"ג דלא הוה צריך למתנינהו דהא שילוח [הקן] לאו חובת קרקע הוא:

**אבל לא במוקדשין**. מוקמינן לה בגמרא [דף קלט.] שהקדיש עופות שברשותו ואח"כ מרדו וקננו חוץ מרשותו דבחולין כה"ג חייב דכיון דמרדו נפקי מרשותיה ולא מיקרי מזומן ואפ"ה במוקדשין פטור משום דכתיב שלח תשלח מי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאין אתה מצווה לשלחו אלא להביאו ליד גזבר דאע"ג דמרדו לא פקעי קדושתייהו אפי' אינן אלא קדשי בדק הבית שאין בהן אלא קדושת דמים ויהבינן טעמא בגמרא משום דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה דכתיב (תהלים כד) לה' הארץ ומלואה. וכתבו בתוספות דמהא שמעינן דאווזין ותרנגולין של חולין שמרדו בבעליהן והלכו להם הוו הפקר והמחזיק בהן זכה דהא הכא אי לאו טעמא דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה הוו פקעי מקדושתייהו ורב נמי אמר בגמרא דדוקא קדשי מזבח דקדשי קדושת הגוף לא פקעה קדושתייהו [אבל קדשי בדק הבית דקדושת דמים נינהו כיון דמרדו פקעה קדושתייהו] ואף על גב דלא קי"ל כרב היינו דוקא לגבי הקדש משום דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה אבל מרשות בעלים מיהא משמע דנפיק דה"ל (ב"ק דף קטז:) כשיירא שעמד עליה גייס וטרפה דכל היכא דאין הבעלים יכולין להציל יכול

לומר מהפקרא קא זכינא הכא נמי כיון שמרדו ואי אפשר לבעלים להחזירן יצאו מרשותן וכל הקודם בהן זכה בהם:

**ובגמרא** (חולין דף קלט.) נמי אמרינן דעוף שהרג את הנפש פטור מלשלח משום דבעי לאיתוייה לבי דינא ולקיומי ביה ובערת הרע מקרבך לפי שמצוה על כל הפוגע בחייבי מיתה להביאן לב"ד כדי לבער רשעים מישראל ומכאן אתה דן לכיוצא בזה:

**חומר בכיסוי הדם וכו' ושלוח הקן אינו נוהג אלא בשאינו מזומן**. מוכחינן לה בגמרא מדכתיב כי יקרא קן צפור לפניך פרט למזומן:

## דף מח.

**שקננו בפרדס**. שמרדו ויצאו מן הבית ואינן חוזרות לבית ונעשו מדבריות ופרדס לאו מזומן הוא שיכולין לברוח משם:

**קננו בתוך הבית**. שלא מרדו וכן יוני הרדסיאות שדרכן ליגדל עם בני אדם בבתים פטור דמזומן נינהו ויוני הרדסיאות מיקרו על שם הורדוס המלך שהיה דרכו לגדלם:

**גמ' לפי שנאמר שלח תשלח**. שני פעמים שומע אני שמצוה לחזר אחר מצות שלוח ת"ל כי יקרא במאורע דבר הכתוב לכשיקרא:

**קן קן מ"מ**. אפילו אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת כדתנן במתניתין:

**צפור טהורה ולא טמאה**. מפרשינן בגמרא דעוף משמע בין טמא בין טהור אבל צפור לא אשכחן בטמאה אלא בטהורה:

**לפניך**. משמע ברשות היחיד כמו בפרדס ובשדה שאינה משתמרת דלא קניא ליה חצרו דלאו מזומן הוא:

**מה דרך שאין קנויו בידך**. שאינו מזומן לך:

**יוני שובך**. יוני מדבר שקנט בשובך ובשלהי פרקין [דף קמא:] פרכינן כיון דחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו הביצים הם שלו ומזומן הוא ומשנינן דהא אמר רב יהודה אסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהם וכיון דאיהו לא מצי זכי חצרו נמי לא זכי ליה וחייב בשלוח ומיהו אי טריף אקן עד שהוגבהה האם קניא ליה חצרו לביצים והוי מזומן ופטור וכי קאמרינן דיוני שובך חייבין בשלוח היינו כגון שלא הוגבהה האם מעל הבנים כלל משהטילה הביצים דבכה"ג לא קניא ליה חצרו:

**וצפורים שקננו בטפיחים**. קדרות שנותנין בחומה:

**שקנט בפרדס**. שמרדו דהשתא אין קנויו בידך:

**שהיו לפניך ומרדו**. שהיו שלו ומרדו ולא אמרינן דליפטרו משום דמעיקרא הוו מזומן:

**מצא קן בים**. ששטף הים את האילן וקן בראשו חייב לשלח דים נמי איקרי דרך ואמרי' נמי בגמ' [דף קלט:] שאם מצא קן בראשו של אדם חייב לשלח שנא' ואדמה על ראשו אלמא אע"פ שהיא בראשו לא אישתני שמה הילכך על הארץ קרינא ביה:

**מתני' עוף טמא פטור מלשלח**. מוכחין לה בגמ' [דף קמ.] מדכתיב כי יקרא קן צפור ולא אשכחן טמא דאיקרי צפור:

**עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור**. אע"ג דמינא דביצים בר שלוח הוא אפ"ה פטור דקן צפור בעינן שתהא האם שהיא מקננת צפור טהורה:

**וטהור רובץ על ביצי עוף טמא נמי פטור**. דאע"ג דקן צפור הוא אפ"ה נפקא לן פטוריה בגמ' מדכתיב תקח לך ולא לכלביך ומיניה נמי דרשינן בגמ' דאפרוחים טרפות פטור מלשלח:

**קורא זכר**. עוף טהור הוא ודרכו לרבוץ על ביצים אחרים:

**ר' אליעזר מחייב**. יליף לה בגמ' [דף קמ:] מדגירה דגירה כתיב הכא קורא דגר וכתיב התם ובקעה ודגרה מה התם דגירה מעליא דבמינה משתעי אף ה"נ דגירה מעליא ולהכי נקט זכר משום דקורא נקבה אפילו רבנן מודו ואע"פ שאין הבנים שלה כיון שדרכה לרבוץ על ביצים אחרים ומיהו בעוף אחר טהור שאין דרכו לרבוץ אלא על ביצי מינו שקנן על ביצים של מין אחר בעיא ולא איפשיטא בגמ' כמו שאכתוב בסמוך בס"ד:

**וגרסי' בגמרא** [דף קמ.] **אם טרפה חייב לשלח אפרוחים טרפות פטור מלשלח**. פירוש מדכתיב תקח לך ולא לכלביך ובעי רב הושעיא [שם ע"ב] עלה הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנין מהו כלומר ששחט תחת האם מיעוט סימנין של אפרוחים מי מיחייב לשלח את האם או לא כיון דאי שביק להו מיטרפו בעינן תקח לך ולא לכלביך הילכך כל שלא גמר לשחוט את הסימנין פטור מלשלח ונוטל את האם בהיתר ואח"כ שוחטן או דילמא כיון דבידו לגמרן תקח לך קרינן ביה וחייב בשילוח וסלקא בתיקו זהו האמור בגמרא. ולפיכך לא נתכוונו אצלי דברי הרמב"ם ז"ל שכתב [בפרק י"ג מהלכות שחיטה] היתה האם טרפה חייב לשלחה שחט מקצת סימנין בתוך הקן קודם שיקחנה חייב לשלח ואם לא שלח אינו לוקה ונראה מדבריו דשחט מקצת סימנין אאם קאי ואמאי אינו לוקה מאי שנא מאם טרפה ואם לאפרוחים נתכוין לא היה לו לסתום אלא לפרש. וגרסינן תו בגמרא מטלית מהו שתחוק כלומר מטלית שהיא חוצצת בין אם לאפרוחים מי קרינא ביה האם רובצת על האפרוחים או לא. כנפים מהו שיחוצו כלומר נוצה תלושה. ביצים מוזרות שאין אפרוח בא מהן ולא מיחייב בשלוח כדתנן במתניתין מהו שיחוצו. ואם תמצא לומר ביצים מוזרות חוצצין שני סדרי ביצים בני קיימא זה על זה מהו אם נתכוין

ליטול (על) התחתונים מי הוו אמצעים חציצה ופטור מלשלח או לא. זכר על גבי ביצים ונקבה על גבי זכר מהו כלומר דזכר בעלמא לאו בר שלוח הוא אפילו לרבי אליעזר כדאמרינן בסמוך דעד כאן לא מחייב רבי אליעזר אלא בקורא זכר משום דכתיבא ביה דגירה כמו שכתבתי במשנה אבל בזכר דעלמא אפילו רבי אליעזר מודה דפטור וסלקן בתיקו כל הנך בעיי בגמרא והר"מ במז"ל כתבן בפרק הנזכר והזכיר עמהן או שהיתה אם על גבי אם אף על פי שלא הוזכר בגמרא ונראה לי שלמדה משני סדרי ביצים זה על גב זה דכיון דמספקא לן בשני סדרים של ביצים אף על גב דתרוייהו בני שלוח ה"נ אית לן לספוקי באם על אם דמאי שנא ולפי זה כי נקט בעיא בזכר ונקבה היינו לומר דאפילו בכי האי גונא איכא לספוקי שמא חייב בשילוח ומאי דאיכא לספוקי בנקבה על גבי נקבה דדילמא לא מיחייב בשלוח עליונה מספקא דשני סדרי ביצים שמעינן ליה:

**וגרסינן תו בגמרא בעי רבי זירא יונה על גבי ביצי תסיל ותסיל על גבי ביצי יונה מהו.** פירוש עוף טהור הוא שדומה ליונה והוא הדין דמספקא ליה בכל עוף טהור שרובץ על גבי ביצים שאין ממינו ובעינן למפשטה מדתנן טהור שרובץ על ביצי עוף טמא פטור מלשלח והא התם ביצים לאו ממינו נינהו ואפילו הכי טעמא דטמא נינהו הא טהור משמע דחייב לשלחה אף על פי שאינן ממינו ודחייה דילמא בקורא כלומר דדילמא האי עוף טהור דמתניתין היינו קורא שדרכו לרבוץ על ביצים של מין אחר ומשום הכי טעמא דטמא הא טהור חייב דכיון דאורחיה רביצה מעליא היא אבל בעוף טהור דלאו אורחיה אכתי לא אפשיטא:

**מתני' היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח.** ילפינן לה בגמרא דמדלא כתיב יושבת משמע אפילו מעופפת ומיהו כיון דכתיב רובצת בעינן שיהו כנפיה נוגעות בקן ומוכח בגמרא דדוקא כשנוגעות על הביצים או על האפרוחים אבל אי לא נגעה בהו אלא מן הצד פטור ואמרינן נמי בגמרא שאם היתה יושבת בין שני בדי אילן רואין כל שאילו תשמט ונופלת עליהן חייב לשלח דכיון שיושבת כדרכה אע"פ שאינה נוגעת בקן חייב ואמרינן נמי התם שאם היתה יושבת בין האפרוחים פטור כיון שאינה על גביהן וסוגיין מוכחת דאע"ג שנוגעות בהן מן הצד פטור ולפיכך לא נתכוונו לי דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר היתה יושבת בין האפרוחים או בין הביצים ואינה נוגעת בקן פטור מלשלח וכן אם היתה בצד הקן וכנפיה נגעו בקן מצדו פטור מלשלח ולא ידעתי מהו דכי אמרינן בגמרא כי קתני מתניתא בנוגעת בקן מן הצד אמעופפת קאי ודוק ותשכח:

**היו שם אפרוחים מפריחים.** גדולים שהם יכולים להפריח:

**או ביצים מוזרות.** שאין אפרוח בא מהם:

**שלחה וחזרה אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב לשלח שנאמר שלח תשלח**. בגמרא פרכינן עלה אימא שלח חדא זימנא תשלח תרי זימני ומפרקינן דשלח אפילו מאה פעמים במשמע תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין תלמוד לומר תשלח מכל מקום כדתנן בסמוך לא יטול אדם אם על בנים ואפילו לטהר בו את המצורע:
**אמר הרי אני נוטל את האם ומשלח את הבנים**. והרי אין אני נוטל האם על הבנים לא אמר כלום לפי שחובה עליו לשלח את האם כדכתיב שלח תשלח את האם:

## דף מח:

**נטל את הבנים והחזירן לקן וחזרה האם עליהן פטור מלשלח**. דכיון שכבר זכה בהם מזומן קרינא ביה:
**מתני' הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח**. מפרשינן לה בגמ' טעמיה משום דס"ל דשלח מעיקרא משמע דקרא הכי קאמר לא תקח האם אבל מה עליך לעשות כשתמצא קן שלח תשלח את האם ולפיכך אין לאו זה ניתק לעשה שמאותה שעה שלקח האם עבר על עשה ועל לא תעשה:
**וחכמים אומרים משלח ואינו לוקה**. דכי קאמר קרא שלח לאחר לקיחה קאמר ומש"ה אינו לוקה. וגרסי' בפרק אלו הן הלוקין (דף טו:) תני תנא קמיה דר' יוחנן כל מצות [לא] תעשה שיש בה קום עשה קיים עשה שבה פטור ביטל עשה שבה חייב אמר ליה מאי קאמרת כלומר ברישא אמרת קיים העשה פטור דאלמא לא קיימו חייב ובתר הכי אמרת ביטל עשה שבה חייב דאלמא דווקא ביטל חייב הא לא קיימו פטור והא סוף מילתא לא שייכא בהדי רישא דהא איכא גונא מציעתא דלא מיקרי לא קיים ולא בטל כמו שנפרש בסמוך בס"ד וא"ל תני קיימו ולא קיימו ור"ש בן לקיש אמר בטלו ולא בטלו ופירש רש"י ז"ל בכאן דמאן דתני קיימו ולא קיימו ה"ק שאם התרו בו אל תקח האם ולקחה ושלחה תוך כדי דיבור פטור שאע"פ שעבר לאו דלא תקח נתקו הכתוב לעשה לומר אם עברת על אזהרה זו עשה כן ותפטר ואם לא קיים עשה שבה תוך כדי דיבור אפילו שלחה לאחר זמן חייב ולמאן דתני הכי רבנן הכי קאמרי משלח תוך כדי דיבור [של התראה ואינו לוקה] ולמאן דתני בטלו ולא בטלו אינו לוקה עד שישחטנה שבטל העשה בידים. אבל אחרים פירשו דלמאן דאמר קיימו ולא קיימו [קיים העשה כגון ששלח האם לאחר זמן פטור לא קיימו ולא ביטלו] כגון שמתה מאליה חייב וכל שכן אם ביטלה כששחטה. ולמאן דתני בטלו ולא בטלו בטל עשה כגון ששחט את האם חייב לא בטלו ולא קיימו כגון שמתה מאליה פטור וכל שכן אם קיימו ששלחה וקיימא לן כמאן דתני קיימו ולא

קיימו ולפיכך כל שמתה או שברחה מידו לוקה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר ואע"ג דבשעת התראה הויא התראת ספק דשמא ישלחנה לאחר מכאן הא סבירא ליה לרבי יוחנן דהתראת ספק שמה התראה:

**גמ' עד כמה משלחה.** אם נטלה:

**כדי שתצא מתחת ידו.** ואם יכול לחזור ולתופשה מותר:

**במה משלחה ברגליה.** יאחזנה ברגליה וישלחנה:

**באגפיה.** יאחזנה באגפיה וישלחנה. ורש"י ז"ל פירש ברגליה שאם תלש כנפיה פטור מן השילוח כיון שהלכה ברגליה שתים ושלש פסיעות ומותר לחזור ולתפסה ורב יהודה אמר באגפיה דבעינן שתוכל לעוף כדרכה ועובדא דבסמוך מוכח כדפירש רש"י ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק הנזכר וכיצד משלח האם אוחז בכנפיה ומפריחה וקיימא לן כרב יהודה דהא חזינא בסמוך דעבד עובדא כשמעתיה:

**נגדיה רב יהודה.** רב יהודה לטעמיה דסבירא ליה שאין שלוח העוף ברגל:

**רבי גדפה ושלחה.** השהה אותה עד שיגדלו כנפיה ותשלחנה:

**מכת מרדות.** רידוי ותוכחה שלא ירגיל ואין בה קצבה אלא עד שיקבל עליו לעשות:

**מתני' לא יטול אדם אם על הבנים ואפילו לטהר בו את המצורע.** נפקא לן מדכתיב שלח תשלח דמשמע אפילו לדבר מצוה וכמו שכתבתי למעלה ובגמרא פרכינן אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא אמאי עשה ולא תעשה הוא כלומר דשלוח הקן ואין עשה דטהרת מצורע דוחה לא תעשה ועשה ומפרקינן כגון שנטלה על מנת לשלחה דלאו ליכא עשה הוא דאיכא סד"א ליתי עשה ונידחי עשה ופרכינן תו ומאי אולמיה דהאי מהאי דאיצטריך ריבויא. ומפרקינן סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר מר גדול שלום שבין אדם לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע כיון דכמה דלא מטהר אסור [בתשמיש המטה] ס"ד אמינא ליתי עשה דידיה ולדחי עשה דשלוח הקן קמ"ל:

**ומה מצוה קלה שהיא בכאיסר.** שאין בה חסרון כיס אלא דבר מועט אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים מפרשינן לה בגמרא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך:

**סליק**